

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ
Ε. ΤΡΟΥΛΛΙΝΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΕΓΚΕΚΡΙΜΕΝΑ

ΔΙΑ ΤΗΝ Α΄ ΤΑΞΙΝ ΤΟΥ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΑΘΗΝΑ

Ζ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ - ΕΜΜ. ΤΡΟΥΛΛΙΝΟΥ

ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ
ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ

ΔΙΑ ΤΟΥΣ ΜΑΘΗΤΑΣ
ΤΗΣ Α' ΤΑΞΕΩΣ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΗΜΙΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΔΟΣΙΣ Β'.
Ἀντίτυπα 1.000

ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α.Ε. - ΑΘΗΝΑΙ
4 - ΟΔΟΣ ΑΛΘΑΙΑΣ - 4
1937

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ἀυγούστου 1931.

Ἀριθ. πρωτ. 34941

Πρὸς

τοὺς κ. κ. **Ζαχ. Παπαντωνίου** καὶ **Ἐμμ. Τρουλλινὸν**

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας ταυταρίθμου πράξεως ἐκδοθείσης τὴν 10 Ἰουλίου ἐ. ἔ. καὶ δημοσιευθείσης τὴν 16ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 89 φύλλον τοῦ τ. Β' τῆς Ἐφημερίδος τῆς κυβερνήσεως ἐνεκρίθη συμφώνως πρὸς τὸν νόμον 3438 τὸ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθὲν πρὸς κρίσιν βιβλίον σας ὑπὸ τὸν τίτλον «**ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ**» διὰ τοὺς μαθητὰς **τῆς Α' τάξεως τῶν γυμνασίων καὶ ἡμιγυμνασίων** διὰ μίαν πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τὸ σχολικὸν ἔτος 1931--1932 ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν ληφθοῦν ὑπ' ὄψει καὶ ἐκτελεσθοῦν αἱ τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπεδείχθησαν ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς διὰ τῆς αἰτιολογικῆς τῆς ἐκθεσεως.

Ὁ Ὑπουργὸς
Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

Κάθε ἀντίτυπον ὑπογράφεται ἀπὸ τὸν ἓνα ἐκ τῶν συγγραφέων

PRINTED IN GREECE—1937
ΕΚΔΟΤΙΚΟΣ ΟΙΚΟΣ ΔΗΜΗΤΡΑΚΟΥ Α. Ε.

ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ :

Αἱ εἰκόνες δὲν ἀνταποκρίνονται ἀπολύτως πρὸς τὸ κείμενον. Πρέπει νὰ θεωρηθοῦν ὡς αὐτοτελὴς καλαισθητικὴ διδασκαλία. Καὶ τὰ κοσμήματα καὶ αἱ ἀπεικονιζόμεναι ζωνταναὶ μορφαὶ ἐκπληροῦν τὸν καλαισθητικὸν προορισμὸν των πολὺ καλύτερον μὲ τὴν αὐθυπαρξίαν αὐτήν. Εἶναι καθαρὰ, ἔντονα καὶ εὐχάριστα ζωγραφήματα. Ἐκτὸς αὐτοῦ τὰ κοσμήματα ὅλα ἔχουν σχέσιν μὲ τὴν Ἑλληνικὴν ζωὴν, αἱ δ' εἰκόνες ἢ ἀναφέρονται εἰς Ἑλληνικοὺς τόπους ἢ εἶναι ἔργα τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νέας Ἑλληνικῆς τέχνης.

ΑΝΕΚΔΟΤΑ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΗ

α'. Τὰ πηρούνια καὶ τὰ μαχαίρια.

Εἰς τὸ 1821 Ἰουλίου 20 συνέτρωγαν ὁ Δημήτριος Ὑψηλάντης καὶ ὁ Κολοκοτρώνης εἰς τοὺς ἴσκιους τῶν δένδρων τοῦ Ἄστρου τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ὅπου ὁ Ὑψηλάντης εἶχε φθάσει.

Γίδα ψητὴ στρωμένη εἰς φύλλα, ἀσὶ με ρετσινόκρασο, μισὸ φλασκὶ διὰ ποτῆρι καὶ ψωμὶ ὄχι πρώτης ποιότητος ἦτον ἡ ἐτοιμασία τοῦ γεύματος. Ὅταν ἐκάθησαν, κόβοντας ὁ Κολοκοτρώνης τὸ ψητὸ με τὰ χέρια του, εἶπε εἰς τὸν Ὑψηλάντην: «Αὐτὰ εἶναι τὰ χρυσὰ πηρούνια καὶ τὰ χρυσὰ μαχαίρια τῆς Ἑλλάδος, καὶ αὐτὸ τὸ ρετσινόκρασο τὰ πολύτιμα κρυσιά της».

Ἄρσεν εἰς τὸν φιλόπατριν Ὑψηλάντην τὸ γεῦμα τοῦ Κολοκοτρώνη, ἐπειδὴ ἐνόησε τὸ πνεῦμα του. Ἦθελε νὰ τὸν προλάβῃ ὁ Κολοκοτρώνης με μᾶθημα, αὐτὸν ἀναθρεμμένον με ὄλην τὴν πολυτέλειαν τῆς εὐζωίας, καὶ νὰ εἰκονίσῃ τὰς δεινοπαθείας τοῦ Ἑλληνικοῦ πολέμου, ἀλλὰ συνάμα καὶ ὅτι με τὰ μέσα τοῦ τόπου, ἂν καὶ ἀτελῆ, πρέπει νὰ γενναιοψυχοῦν εἰς τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ πολεμήσουν τὸν ἐχθρόν.

β'. Ταπεινώση.

Τῆς τελευταῖας μέρες πρὶν πέσῃ ἡ Τριπολιτσά Τοῦρκοι ἀπὸ μέσα καὶ Ἕλληνες ἀπόξω σμίγανε συχνὰ καὶ τὰ λέγανε. Οἱ Τοῦρκοι με δῶρα ἀκριβὰ καὶ μ' ἄρματα κυττάζανε νὰ μαλακώσουν τὸ ραγιᾶ, ποὺ σὲ λίγο θὰ πέφτανε στὰ χέρια του. Ἐπίσημοι μάλιστα Τοῦρκοι ἀνταμώνανε με παληοὺς φίλους ἢ γνωρίμους χριστιανοὺς. Ἐτσι πηγαίνανε πολλοὶ καὶ στὸν Κολοκοτρώνη. Δυὸ ἀπ' αὐτοὺς τοῦ περυσιαστέθηκαν ταπεινοὶ μιὰ μέρα, καὶ σκύψανε νὰ φιλήσουνε τὸ χῶμα κατὰ τὴν συνήθειά τους τὴν ἀνατολίτικη.

Νεοελληνικά: Παπαντωνίου—Τρουλινοῦ.—Ἐκδ. Β' ἀντίτ. 1,000 1

— Τί κάνετε αὐτοῦ; τοὺς φώναξε ὁ Κολοκοτρώνης. Αὐτὰ τὰ καμώματα φυλάχτε τα διὰ τοὺς πασάδες σας! Κυττάτε με ἴσα καὶ κρίνετε!

γ. Τὸ τσοπανάκι.

Ἀρξαμένης τῆς μάχης εἰς Δερβενάκι τὴν 27ην ἦλθε παρ' ἡμῶν ἐν τῇ σκοπιᾷ εὐρισκομένοις μοῦρᾶξ τις ποιμὴν, λεροφορέμενος μὲν, ἵνα μὴ εἶπω ρακενδύτης, ἀλλὰ ζωηρὸς καὶ ἄοπλος, ἰστάμενος μὲ τὴν μακρὰν του μαγκοῦραν καὶ γοργὸν βλέπων μετὰ

περιεργείας καὶ θαυμασμοῦ τὸν γινόμενον παρὰ κάτω πόλεμον. Ὁ Κολοκοτρώνης παρατηρήσας τὴν στάσιν καὶ τὴν περιέργειάν του «Τί στέκεσαι καὶ βλέπεις, καὶ δὲν πᾶς καὶ σὺ νὰ πολεμήσης βρὲ Ἕλληνα;» εἶπεν αὐτῷ ζωηρῶς.

«Δὲν ἔχω ἄρματα, καπετάνιε».

Ἔχεις τὴν μαγκοῦραν σου, ἄρμα εἶνε κι' αὐτή, νά! πῆγαινε νὰ σκοτώσης κάναν ἐχθρὸν μὲ αὐτήν, νά πάρης τ' ἄρματά του καὶ ν' ἄρματωθῆς καὶ τὰ ροῦχα του νὰ ντυθῆς».

«Μὰ λές;» καὶ πάραυτα, ἄμ' ἔπος ἄμ' ἔργον, πηδήσας καὶ μὲ τὴν μαγκοῦραν του ὑποστηριζόμενος, δι' ὀφθαλμῶν ὄπ, ὄπ, ἐν ᾧ πῆ ὀφθαλμοῦ ἀνεμίχθη μετὰ τῶν πολεμούντων. Τὸ δ' ἔσπερας ἔ

αυτός, αλλά μετημφισμένος και ένοπλος, και άγνωριστος, ελ-
θών αυθις έστη πρό του Κολοκοτρώνη έπιδεικτικώς.

«Τί είσαι σύ, βρέ Έλληνα;» λέγει αυτῷ ο Κολοκοτρώνης.

«Δέν με γνωρίζεις, καπετάνιε; Έγώ είμαι πού μ' έστειλες τό
μεσημέρι με τή μαγκούρα νά πολεμήσω, και με τήν εύχή σου
έκαμα όπως μου είπες».

δ'. Φυλακισμένος.

Τά λευκά και άταχτα μαλλιά του πέφτανε στούς πλατεΐς ώμους
του και σμίγανε με τήν πυκνή γενειάδα του. Τά χαρακτηρι-
στικά του, τραχιά κι άνδρικήια, τά μάτια του γεμάτα φωτιά, ο
τρόπος του ο άγριος και πολεμικός, τόν κάνανε νά μοιάζη με
τούς μυτερούς εκείνους και σταχτόχρωμους βράχους πούναι
σπαρμένοι στο Αίγαίο πέλαγος. Του είπα για τούς Άραπάδες
πούχανε βγή στο Μωριά. «Έκαμε πώς γονατίζει και ρίχνει στο
σημάδι.

«Ξέρω κατατόπια, πού δε θα μπορέση ούτε ή έπιστήμη τους
ούτε ή καρβαλλαρία τους νά τά πάρη. Νά σου πῶ γιατί νικούν
οί Άραπάδες; Γιατί οί Έλληνες είναι κομματιασμένοι και δέν
έχουν ένα άρχηγό! Όλοι θέλουνε νά προστάζουνε, χωρίς νά-
χουν και τήν πείρα πού χρειάζεται σ' αυτό».

Καθώς κίνησε τό χέρι, φάνηκε μιá πληγή από σπαθί. Στ' άρι-
στερό του χέρι έδειξε άλλη μιá από βόλι κι' άλλη στο στήθος
και τέταρτη στο ποδάρι!

«Ένώ μιλούσε έπαιζε γρήγορα τό κομπολόγι του, και στρι-
φογύριζε τά μάτια του ζωηρά κι άγριωπά, σηκωνότανε και
ξανακάθιζε μ' εκείνη τήν άνησυχία του κλέφτη, πού φοβάται μη
του στήσουνε καρτέρι και τοιμάζεται για πόλεμο...»

Αυτά λέει ένας περιηγητής πού τόν εγνωρίσε.

ε'. Μεγαλόκαρδος.

Κάποτε είδε κάτι στρατιῶτες από τ' αντίθετο παρτίδο (κόμ-
μα) νά φορῶνε τά όπλα του γιου του Πάνου, πού τόν είχανε
σκοτώσει στον έμφύλιο πόλεμο στα 1824, έξω από τήν Τρίπολη.

Γύρισε πέρα τό πρόσωπο και δάκρυσε :

«Θέ μου, είπε, συχώρα τούς φονιάδες του παι-
διού μου».

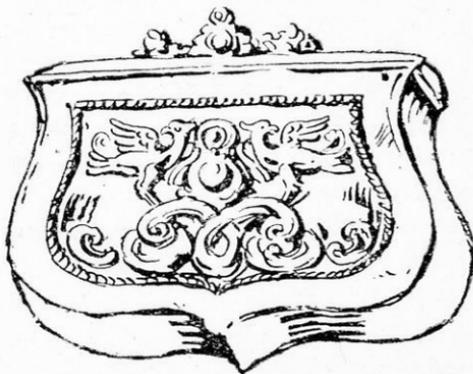
Άλλη πάλι φορά παρουσιάστηκε σ' αυτόν κάποιος πού είχε

την ανάγκην του. Νόμισε πώς δὲν θὰ θυμηθῆ ὁ Στρατηγός καὶ φοροῦσε τὸν δλόχρυσο ντουλαμᾶ τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Στρατηγοῦ, ποὺ τὸν εἶχε σκοτώσει πρὶν ἀπὸ τὸ εἰκοσιένα βαλμένος ἀπὸ τοῦ Τούρκου. Ὁ Κολοκοτρώνης γνώρισε ἀμέσως τὸ φόρεμα κι' ἀναστέναξε ἤσυχα, ἐνῶ στὴν ἴδια στιγμή ἔδινε τὸ λόγο του στὴ φωνᾶ νὰ κάμῃ τὸ ζήτημά του. Ἐτυχε ὅμως ὁ γέρος γάνε στὴ τραπέζι καὶ τὸν κράτησε νὰ φᾶνε, καὶ κάθε φορὰ ποὺ ἐρχότανε στὸ σπίτι του τὸν καλοδεχόταν καὶ τονὲ δειπνοῦσε.

Ἡ μάνα ὅμως τοῦ Κολοκοτρώνη δὲ βαστοῦσε βλέποντας τὸ φόρεμα τοῦ παιδιοῦ της, κ' εἶπε στὸ Στρατηγὸ μὲ πόνο βαθύ:
— Παιδί μου, στὸ τραπέζι μας θὰ τονὲ βάνης τὸ φωνᾶ τοῦ παιδιοῦ μου;

— Σώπα, μάνα! εἶπε ὁ Στρατηγός. Αὐτὸ εἶνε τὸ καλύτερο μνημόσυνο ποὺ κάνουμε τοῦ σκοτωμένου.

1. ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Οι θρύλοι οι όποιοι πτερυγίζουν γύρω εις την 'Αγίαν Σοφίαν φανερώνουν την κατάπληξιν που ειχεν αισθανθῆ ὁ Βυζαντινός λαός όταν εἶδε περατωθὲν τοιοῦτο ἔργον. Τὸ ἀπέδιδεν εις τὴν ἐπέμβασιν ὑπερφυσικῶν δυνάμεων.

Διηγῆται ἡ λαϊκὴ παράδοσις ὅτι εις τὸν 'Ιουστινιανὸν ἐνεφανίσθη ἓνας ἄγνωστος καὶ τὸν συνεβούλευσε νὰ μὴ φοβηθῆ τὴν δαπάνην. Εἶχεν ἀρχίσει τότε νὰ κτίζεται ὁ περίφημος θόλος. Ὁ αὐτοκράτωρ ἔβλεπεν ὅτι αἱ δαπάναι ὑπερβαίνουν τοὺς ὑπολογισμοὺς του, ἐνῶ ἐξ ἄλλου τὸ Κράτος εἶχεν ἀνάγκην πόρων διὰ νὰ ἐπαρκέσῃ εις τὰς ἄλλας του ἀνάγκας. Ὁ ἄγνωστος ἐνεφανίσθη εις τὸν Αὐτοκράτορα καὶ τοῦ ὑπεσχέθη νὰ εὕρῃ αὐτὸς τὰ χρήματα. Ἐζήτησε μόνον νὰ τὸν συνοδεύσῃ ἓνας ἐκ τῶν ἀνθρώπων τοῦ Παλατιοῦ. Ὁ Αὐτοκράτωρ δὲν ἔδωκε προσοχὴν. Ἀλλὰ τὴν ἐπομένην ὁ ἄγνωστος πάλιν τοῦ παρουσιάσθη καὶ ἐζήτησε μεταγωγικὰ γιὰ νὰ φέρῃ εις τὸν Αὐτοκράτορα μεγάλη βάρη χρυσοῦ. Ἡ ὑπηρεσία τῶν Ἀνακτόρων ἐτέθη τέλος πάντων εις τὴν διάθεσιν του. Ὁ μυστηριώδης ἄνθρωπος παρέλαβεν 20 ἄλογα μὲ τοὺς ἀνθρώπους τοῦ Αὐτοκράτορος, ὠδήγησε τὴν συνοδείαν ἐξω τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὴν ἔφερεν εις παράδοξον Παλάτι κατάφορτον ἀπὸ χρυσάφι, τὸ ὁποῖον ὑψώνετο κατὰ σωροὺς μέσα εις τὰς αἰθούσας του. Βυθίζων ἐκεῖ τὸ φτυάρι του ὁ ἄγνωστος ἐφόρτωσε τὰ εἴκοσι ἄλογα μὲ χρυσάφι καὶ τὰ ἔστειλεν εις τὸν Αὐτοκράτορα, ὅπου εἶπεν εις τοὺς αὐλικοὺς ὅτι εἶναι ἡναγκασμένος νὰ μείνῃ ὀλίγον πίσω διὰ νὰ κλείσῃ τῆς πόρτες τοῦ σπιτιοῦ. Ὅταν ὁ Αὐτοκράτωρ ἔλαβε τὸν θησαυρὸν ἔστειλεν ἀμέσως τοὺς ἀνθρώπους του νὰ τὸν εὕρουν καὶ νὰ τὸν φέρουν. Ἐπῆγαν εις τὸ ἴδιο μέρος, ἀντὶ ὅμως τοῦ Παλατιοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπου δὲν εἶδαν παρά τὴν Ἐρημον.

Κατὰ τοιοῦτον τρόπον ἐκφράζει ἡ παράδοσις τὴν δόξαν τοῦ Αὐτοκράτορος, ὁ ὁποῖος μὲ ἀδάμαστον πίστιν τὸ συνέλαβε καὶ τοῦ τολμηροῦ Ἀρχιτέκτονος που ἔφερε τὸ ἔργον εις πέρας, καὶ

τὸ ἐξετέλεσε. Ὁ Ἀνθέμιος ἐκ Τράλλεων καὶ ὁ Ἰσιδωρος ἐκ Μιλήτου, οἱ δύο ἀρχιτέκτονες τῆς Ἀγίας Σοφίας, Ἀσιατικῆς καταγωγῆς καὶ οἱ δύο, ἄνθρωποι τόλμης καὶ ἐπιστήμης ἐξαιρετικῆς, ἀντίκρυσαν μὲ ἥρωισμόν τὸ πρόβλημα τοῦ θόλου. Κατάρθωσαν μὲ μεγάλους μόχθους νὰ ὑψώσουν τέλος εἰς ὕψος 50 μέτρων ὑπὲρ τὴν γῆν τὸν περίφημον τροῦλλον, ἔργον τρομακτικὸν καὶ θαυμαστόν, κρεμάμενον μᾶλλον διὰ χρυσῆς ἀλύσειας ἀπὸ τὸν οὐρανόν, καθὼς τὸ χαρακτηρίζει ὁ Προκόπιος, παρὰ στηριζόμενον ἐπὶ τοῦ κτιρίου. Συντελεεῖτο οὕτω τὸ ἀποκορύφωμα τῶν οἰκοδομικῶν ἔργων τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Διότι ἦτο ὁ κατ' ἐξοχὴν οἰκοδόμος Αὐτοκράτωρ.

Διὰ τῆς πρωτοβουλίας του, ἡ Πρωτεύουσα καὶ τὸ Κράτος τοῦ Βυζαντίου ἐπροικίσθησαν μὲ μνημεῖα, ἐκκλησίας, μοναστήρια, ἀνάκτορα, τείχη, γεφύρας, ὑδραγωγεῖα, θέρμας καὶ νοσοκομεῖα. Τὰ ἐρείπια τῶν σκορπισμένα καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν τοῦ τότε Βυζαντιακοῦ Κράτους, μαρτυροῦν περὶ τῆς θαυμαστῆς του ἐνεργητικότητος καὶ διατηροῦν τὸ ὄνομά του. Σήμερον ἀκόμη εἰς τὸ Ἀλγέριον, εἰς τὴν Τύνιδα, εἰς τὸ Σινᾶ, εἰς τὰς ἐρήμους χώρας τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, εἰς τὴν Θεσσαλονίκην, εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν, εἰς τὴν Ραβένναν, διατηροῦνται αἱ ἀναμνήσεις τῆς Μεγάλης ταύτης Βασιλείας. Καὶ ἐπὶ ταύτης ὑψώθη τὸ μέγιστον τῶν θρησκευτικῶν κτισμάτων τοῦ Βυζαντίου, τὸ ὁποῖον ἔδωσε τὸν θεμελιώδη τύπον τοῦ Βυζαντινοῦ ναοῦ. Ἀλλὰ πρέπει κανεὶς νὰ παραδεχθῆ ὅτι τὴν πολλὴν τόλμην τοῦ ἀνθρώπου τὸ θεῖον τὴν φθονεῖ. Τὸ τόλμημα τοῦ Ἀνθεμίου καὶ τοῦ Ἰσιδώρου, ὁ τροῦλλος τῆς Ἀγίας Σοφίας κατέπεσε τὴν 7ην Μαΐου τοῦ ἔτους 558. Μεγάλῃ θλίψις διὰ τοῦτο ἐχύθη εἰς τὸ Βυζάντιον. Οἱ δύο ἀρχιτέκτονες τοῦ Ναοῦ εἶχαν ἐν τῷ μεταξὺ ἀποθάνει. Ἐπεφορτίσθη ἐν τούτοις ὁ Ἀρχιτέκτων ἀνεψιὸς τοῦ ἐνὸς ἐξ αὐτῶν, τοῦ Ἰσιδώρου, νὰ ἀνεγείρῃ τὸν τροῦλλον. Καὶ τὸ κατάρθωσε διαρρυθμίσας ὀλίγον τὸ σχῆμα καὶ περιορίσας τὴν τόλμην τοῦ ἀρχικοῦ ἔργου, οὕτως ὥστε ἡ πίεσις νὰ εἶναι μικροτέρα. Τὴν παραμονὴν τῶν Χριστουγέννων τοῦ ἔτους 562 ἐγκαινιάσθη ὁ νέος τροῦλλος ἢ μᾶλλον ἔγιναν διὰ δευτέραν φορὰν τὰ ἐγκαίνια τοῦ ναοῦ τῆς Ἀγίας Σοφίας ἐνώπιον τοῦ Πατριάρχου καὶ τοῦ Ἰουστινιανοῦ. Εὐκόλον εἶναι νὰ ἐννοήσωμεν τὴν χαρὰν τοῦ λαοῦ καὶ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅταν εἶδαν τὸν ναὸν καὶ πάλιν ἀνυψωμένον εἰς δό-

Ξαν του Κυρίου. Βεβαίως αὶ προβλέψεις του Ἀνθεμίου καὶ του Ἰσιδώρου δὲν ἐπηλήθευσαν μέχρι τέλους. Ἠπατήθησαν ὅσον ἀφορᾷ τὴν στερεότητα του θόλου.

Ἀλλὰ ἡ δόξα των δὲν ἐμειώθη. Διότι, ὅπως λέγει: ξένος ἐπιστήμων κρίνων τὸ κτίριον, ἔργα τοιαύτης μεγαλοτόλμου συλλήψεως δὲν εἶναι δυνατὸν ἀμέμπτως καὶ νὰ ἐκτελεσθοῦν ἀπὸ τὴν πρώτην στιγμὴν. Ἡ Ἁγία Σοφία κατ' αὐτὸν εἶναι ἀπὸ τὰ ἰσχυρότερα δημιουργήματα τῆς Ἀρχιτεκτονικῆς του κόσμου. Περισσότερον ἀπὸ ὅλην τῆς τὴν διακόσμησιν ἐκπλήττει ἡ ἐλαφρότης, τὴν ὁποίαν ἔδωσαν οἱ ἀρχιτέκτονες εἰς τὸν Κολοσσαϊὸν Ναόν.

Ἀπὸ του 1453, ὅπου ἡ Ἁγία Σοφία ἔγινε Τουρκικὸν Τζαμί, δὲν ἔχει βέβαια τὴν πρώτην τῆς λάμπιν. Τὸ «Μιχράβ» τὸ ὁποῖον δεικνύει τὴν διεύθυνσιν τῆς Μέκκας, ὁ Χρυσοῦς θρόνος ὅπου λαμβάνει θέσιν ὁ Σουλτάνος, οἱ πράσινοι δίσκοι οἱ χαραγμένοι μὲ μουσουλμανικὰ γράμματα, χονδροειδεῖς εἰς τὸ μέγα των σχῆμα καὶ ἐκτυφλωτικὸ χρωματισμὸς, οἱ τάπητες ποὺ ἐσκέπασαν τὰς θαυμαστάς πολυχρωμίας του δαπέδου εἶναι Ἰσλαμικὴ διακόσμησις, ἡ ὁποία μοιραίως θὰ ἐπῆρχετο διὰ νὰ καλύψῃ τὸν χαρακτῆρα καὶ τὴν ἱστορίαν του Ναοῦ.

Τὸ ἀσβεστόχρισμα μὲ τὸ ὁποῖον ἐσκεπάσθησαν τὰ μωσαϊκὰ ἀπὸ τὸν κατακτητὴν ἐξηφάνισε τὸ λαμπρότερον στόλισμα του Ναοῦ. Πρέπει ὁ ἐπισκέπτης μὲ μίαν εὐκόλον προσπάθειαν τῆς φαντασίας του νὰ ξαναφέρῃ τὸν Βυζαντινὸν διάκοσμον, νὰ ἀφαιρέσῃ τὸ ἀσβεστόχρισμα ποὺ σκεπάζει τὴν λάμπιν τῶν μωσαϊκῶν, ν' ἀνάψῃ τὰς ἀναριθμήτους κανδήλας, ν' ἀναστήσῃ τὰς θαυμασίας πομπάς, τὰς λειτουργίας, τὰς στέψεις, τὰς συνόδους καὶ τότε θὰ ἐννοήσῃ τί ἦτο ἡ Ἁγία Σοφία μέχρι τῆς ἡμέρας ὅπου εἰσῆλθεν ἐκεῖ ὁ κατακτητῆς.

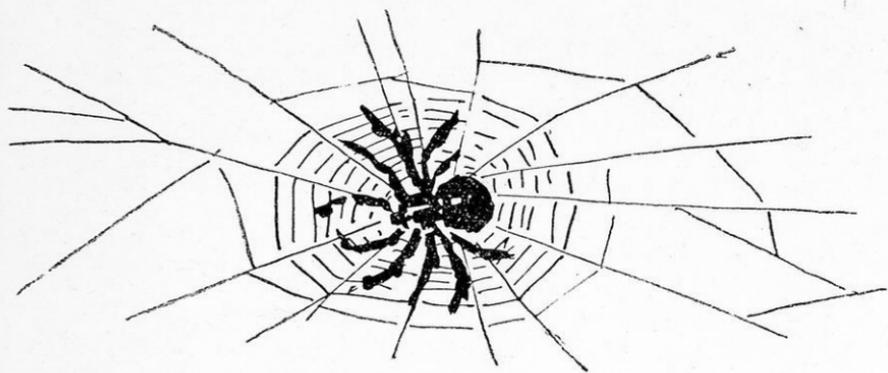
Ὁ μετέωρος ἐκεῖνος θόλος εἶδεν ἄλλοτε τὴν πομπὴν αὐτοκρατορικῶν στέψεων, τὸν Πατριάρχην καὶ τὸν Αὐτοκράτορα νὰ προχωροῦν τελετικῶς διὰ μέσου τῶν νεφῶν του λιβανωτοῦ καὶ τῶν φλογῶν τῶν λαμπάδων, τὴν λάμπιν ἀτελειώτων παρελάσεων εἰς τὰς μεγάλας ἑορτὰς τῆς Χριστιανωσύνης, ὅταν ὁ Αὐτοκράτωρ προσήρχετο νὰ προσφέρῃ εἰς τὸν Ὑψιστον τ' ἀφιερῶματα καὶ τὰς προσευχὰς του. Εἶδε τὰς μεγαλοπρεπείας τῆς Βυζαντινῆς λειτουργίας κατὰ τὴν ὁποίαν οἱ ἱεροὶ ψαλμοί, τὰ πολυάριθμα φῶτα καὶ αἱ τελετικαὶ κινήσεις του κλήρου ἐξέ-

πληττον τοὺς βαρβάρους ποὺ ἤρχοντο εἰς τὸ Βυζάντιον. Εἰς τὴν ἄρμονίαν τῶν γραμμῶν τῆς Ἁγίας Σοφίας, τὴν ἀστραποβολὴν τῶν πολυχρόμων μαρμάρων τῆς, τὴν ὠραιότητα τῶν χρυσῶν τῆς διακοσμῆσεων, ὡρῶν πλέον ἀπὸ τὸν χρόνον, προστίθεται τὸ θέλγητρον τῆς ἱστορίας. Καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, ἡ Μεγάλῃ Ἐκκλησία ὑπῆρξε τὸ Κέντρον τῆς θρησκευτικῆς ζωῆς εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν καὶ ἡ Μητρόπολις τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ὅταν αἱ θύραι τῆς Ἁγίας Σοφίας παρεβιάσθησαν ἀπὸ τὰς βαρβαρικὰς ὀρδὰς, ἕνας λειτουργὸς τοῦ Ὑψίστου, καθὼς λέγει ἡ παράδοσις, ἐλειτούργει ἀκόμη ἐντὸς τοῦ Ἱεροῦ Εἰς τὸν καλπασμὸν τῶν ἵππων τοῦ βαρβάρου, εἰς τοὺς ἀριθμοὺς τῶν κατακτητῶν, εἰς τὰς φωνὰς τοῦ τρόμου τῶν πιστῶν, ὁ Ἱερεὺς διέκοψε τὴν λειτουργίαν, ἔλαβε τὸ δισκοπότηρον μὲ τὰ ἱερὰ σκεύη τῆς Μεταλήψεως καὶ μὲ σταθερὸν καὶ τελετικὸν βῆμα κατηύθυνθη πρὸς τὰ πλάγια τοῦ θυσιαστηρίου. Οἱ στρατῶται κραδαίνοντες τὰ ξίφη των ὤρμησαν ἐναντίον του, ἀλλὰ ὁ Ἱερεὺς ἐξηφανίσθη εἰς ἕνα αἰφνίδιον ἀνοιγμα τοῦ τοίχου, ὃ ὅποῖος ἐκλείσει αὐτοστιγμῆ μετὰ τὴν ἐξαφάνισίν του. Ἐνόμισαν οἱ Τοῦρκοι πὼς ἦταν μυστικὴ θύρα καὶ ἔτρεξαν νὰ τὴν ἀνοίξουν. Τίποτε... Εἶδαν τὸν τοῖχον στερεὸν καὶ συμπαγῆ. Ἀπὸ τὸν τοῖχον αὐτὸν τώρα ἀκούεται κάποτε, λέγουν, ἀόριστος ψαλμωδία. Ὁ κρυμμένος Ἱερεὺς ὑποψιθυρίζει τοὺς ψαλμούς.

ΧΑΡΗΣ ΗΜΕΡΙΝΟΣ

Η ΑΡΑΧΝΗ

Μία φορά και έναν καιρό ζούσε μία κόρη που την έλεγαν Ἀράχνη. Ἦταν ψηλή, περήφανη, και ἐπιτήδεια σ' ὅλες τις δουλειές. Μιά ἐργασία ὅμως προτιμοῦσε πάνω ἀπ' ὅλες. Συμμεμένη στὸν ἀργαλιό της, ὅλη μέρα ὑφαίνει. Μόνη της ἐκλωθε τὸ νῆμα, λεπτό και γυαλιστερό, ἔπειτα τὸ τέντωνε στὸ τελάρο και ἀρχίζει τὴ δουλειά. Γοργά και ἐπιτήδεια τὰ λεπτά της δάχτυλα πετοῦσαν τὴν σαττα και στὰ χέρια της γεννιοῦνταν ἀριστουργήματα. Χαμογελῶντας περνοῦσε τὸ χέρι ἀπάνω στὸ μαλακὸ ὑφασμα και χαίρουνταν τὴν ὀμορφιά του.

Σὰν ἐκείνην καμμιά γυναῖκα δὲν ὑφαίνει!

Τὸ ἤξερε και τὸ εἶχε καμάρι και μιὰ μέρα εἶπε:

— Κανένας δὲν μὲ περνᾷ στὴν τέχνη μου, οὔτε ἄνθρωπος, οὔτε θεός, και αὐτὴ ἡ μεγάλη Ἀθηνᾶ!

Τ' ἄκουσε ἡ Ἀθηνᾶ, και πολὺ τῆς βαρυφάνηκε. Ἐκείνη εἶχε μάθει τις γυναῖκες νὰ ὑφαίνουν και τώρα ἐβγαίνει ἓνα θνητὸ κορίτσι και τολμοῦσε νὰ πῆ τέτοιο λόγο;

Ντύθηκε γρηγὰ γυναῖκα και κατέβηκε στὴ Γῆ. Ἀπὸ τὴν ἀνοικτὴ πόρτα τῆς Ἀράχνης ἐβλεπε τὴν κόρη στὸν ἀργαλιό της νὰ τραγουδᾷ και τὰ σκαλιστὰ βαρίδια σειοῦνταν μὲ τὸν ἄνεμο και τὸ ζωηρὸ τους κουδούνισμα συνῴδευε τὸ τραγοῦδι της.

Ἡ γρηγὰ μπῆκε μέσα.

— Ὠραία εἶνε ἡ δουλειά σου, κόρη μου, εἶπε μὲ τσακισμένη γεροντικὴ φωνή. Ἀλήθεια, χάρη νὰ ἔχη και ἡ Ἀθηνᾶ ἡ ἀθάνατη που ἔδωσε στὶς γυναῖκες τὸν ἀργαλιό και τις ἔμαθε λίγη ἀπὸ τὴν τέχνη της!

Ἡ Ἀράχνη τὴν κύτταξε καὶ χαμογέλασε.

— Λίγη ἀπὸ τὴν τέχνη της λές; Ἡ Ἀθηνᾶ ἄρά γε ἔβρει νὰ κἀνη ὕφασμα σὰν αὐτό; Κύτταξέ το!

Καὶ μὲ γρήγορη κίνηση ἔσπρωξε τὰ χτένια καὶ σταμάτησε τὴ δουλειά της, νὰ δῆ ἡ γρηὰ τὸ ἔργο της. Ἐκεῖνη ὅμως κούνησε τὸ κεφάλι της.

— Πρόσεχε, κόρη μου, εἶπε, μὴ λές τέτοια λόγια. Ποιὸς ξεπερνᾷ ποτὲ τοὺς θεοὺς; Ὡραῖο εἶνε τὸ ἔργο σου, δὲν λέγω, μὰ μετριέται μὲ τίποτε ἐκεῖνο ποὺ βγαίνει ἀπὸ ἀθάνατα χέρια;

Ἡ Ἀράχνη ἔγυρε λίγο τὸ κεφάλι καὶ ὕψωσε κοροϊδευτικὰ τὰ φρύδια της.

— Ἔτσι νομίζεις, μάννα; Καὶ ἄρχισε πάλι νὰ ρίχνη τὴ σαῖτα. Κρῖμα ποὺ δὲν μᾶς ἀκούει ἡ Ἀθηνᾶ νὰ ἔρχονται νὰ μετρηθοῦμε. Κ' ἐγὼ ἤθελα νὰ ἔβλεπα τὴν τέχνη της ποὺ τόσο τὴν ὕμνοῦν!...

— Ἀλήθεια θὰ τὸ ἤθελες; ρώτησε ἡ γρηὰ.

— Ἀφοῦ σοῦ τὸ λέγω; ἀπήντησε ἀδιάφορα ἡ κόρη.

— Ἐδῶ εἶμαι λοιπόν! φώναξε ἡ Ἀθηνᾶ, πετώντας τὰ κουρέλια της καὶ δείχνοντας τὴν ἀληθινὴ της μορφή. Καὶ τώρα θέλεις νὰ μετρηθοῦμε;

Τὴν κύτταξε κατὰ πρόσωπον ἡ Ἀράχνη καὶ δὲν φοβήθηκε τὰ ὄραῖα της μάτια.

— Τὸ θέλω, εἶπε, νὰ ἕνας ἀργαλειὸς τεντωμένος καὶ ἔτοιμος.

Κάθησε ἡ Ἀθηνᾶ καὶ ἄρχισε νὰ ὑφαίνει. Ἀλήθεια, καὶ στὰ γυναικεῖα ἔργα ἦταν ἐπιτήδεια ἡ πολεμικὴ θεά!

Μὲ σουφρωμένα φρύδια ἐργάζονταν στὸν ἀργαλειὸ της καὶ πᾶσκιζε νὰ κάμη τέλειο τὸ ὕφασμά της, γιὰ τὴν βαθειὰ τὴν εἶχαν πληγώσει τὰ λόγια τῆς κόρης. Καὶ λίγο λίγο μάκραινε τὸ ὕφασμα καὶ ἦταν ὠραιότατο, λεῖο καὶ λεπτό. Παρίστανε διάφορες σκηνὲς πολεμικῆς, σωροὺς ἀπὸ πτώματα, ὅπλα σπασμένα, ἄλογα πληγωμένα, πολεμιστὲς ματωμένους, ποὺ ἀκόμα βαστοῦσαν τὸ σπαθί. Σ' ὄλες ὅμως τὶς μάχες ἀπὸ μιὰ μεριά οἱ θεοὶ νικηφόροι καὶ ἀπὸ τὴν ἄλλη ἀνθρώποι νικημένοι καὶ σπασμένοι.

Σήκωσε μὲ καμάρι τὸ κεφάλι της ἡ Ἀθηνᾶ.

Ἀλήθεια ὠραιότερο πρῶγμα δὲν εἶχε ξαναἰδῆ μάτι ἀνθρώπινο. Γύρισε καὶ κύτταξε τὴν Ἀράχνη μὲ περιφρόνησι.

Λεπτὴ καὶ λυγερὴ ἔσχυβε στὸν ἀργαλειὸ της ἡ κόρη καὶ τὰ

ἄσπρα της χέρια πηγαινοέρχονταν. Τὰ μάτια της γυάλιζαν ἀπὸ χαρὰ καὶ τὰ μάγουλά της ροδοκόκκινα.

“Ὀμορφα ἦσαν καὶ τ’ ἄλλα της ἔργα, μὰ σὰν κι’ αὐτὰ κανένα δὲν ἦταν. Στὸ ὕφασμα ἔβλεπε διάφορες εἰκόνες ἀρμονικὲς καὶ ζωντανὲς ὅπου πάντα ὁ νοῦς τοῦ ἀνθρώπου νικοῦσε τὴν δύναμι τῶν θεῶν, καὶ τόσο τέλεια ἐργασμένο ἦταν πὺ λὲς καὶ ἀκουγες τὰ δέντρα νὰ μουρμουρίζουν καὶ τὰ πουλιὰ νὰ κελαϊδοῦν.

Τὸ εἶδε ἡ Ἀθηνᾶ καὶ μαύρισε ἡ καρδιά της.

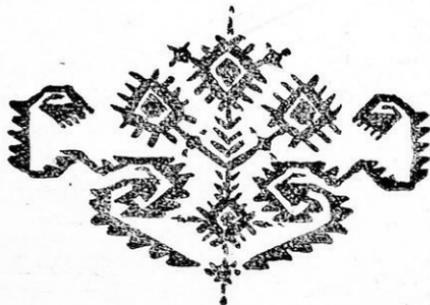
“Ἡ τέχνη της δὲν ἔφτασε ὡς ἐκεῖ.

“Ὅταν ὅμως σήκωσε τὰ μάτια ἡ κόρη καὶ χαμογελῶντας κύτταξε τὴ θεὰ βέβαιη γιὰ τὴ νίκη της ὁ θυμὸς κυρίευσε τὴν Ἀθηνᾶ. “Ἀρπαξε τὸ ἀριστούργημα τῆς Ἀράχνης, τὸ ξέσχισε καὶ τὸ πέταξε στὸ πρόσωπο τῆς κόρης. Ἡ προσβολὴ ἔτσουξε τὴν Ἀράχνη. Πετάχτηκε ἀπάνω, ὄχι πιά γελώντας, μὰ ὠργισμένη καὶ κείνη, καὶ ἀπειλητικὰ ὠρθώθηκε ἐμπρὸς στὴν Ἀθηνᾶ. Ἀλλὰ ἀκόμα δὲν εἶχεν ἐκδικηθῆ ἀρκετὰ ἡ θεὰ, καὶ μὲ γρήγορη κίνηση χτύπησε μὲ τὸ ράβδι της τὴν κόρη στὸν ὄμο καὶ ἀμέσως ζάρωσε τὸ ὄμορφο κορμί, μίκρυνε καὶ μαύρισε καὶ ἐγινε ζωῦφιο μικρὸ, μαυριδερό μὲ μεγάλο κεφάλι καὶ λεπτὰ ποδαράκια.

— “Ἔτσι τιμωροῦνται ὅσοι προσβάλλουν τοὺς θεοὺς, φώναξε ἡ Ἀθηνᾶ. “Ὑφαίνε τώρα, ὕφαίνε ἀδιάκοπα. Ἄλλη δουλειὰ δὲν θὰ ἔχης στὴ ζωὴ, μὰ ὁ ἄνεμος θὰ σοῦ σχίξῃ τὸ ἔργο σου, ὅπως στὸ ἔσχισα ἐγὼ καὶ πάντα μοναχὴ σου θὰ κλαῖς τὴ μοῖρα σου!

Καὶ ἀπὸ τότε ἡ Ἀράχνη ὅλο ὕφαίνει καὶ ὅλο καταστρέφεται ἡ ἐργασία της. Κρυμμένη σὲ γωνιὲς καὶ χαμηλόκλαδα γυρεύει νὰ ξεχάσῃ τὴ ντροπὴ της, μὰ ἡ δυστυχία τὴν ἔκανε κακιά καὶ ὅ,τι πέσῃ στὸν ἰστό της, ἡ μῦγα ἢ ἄλλο κανένα ζωῦφάκι, τὴ σκοτώνει καὶ τὸ τρώγει ἀλύπητα.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΑ ΔΕΛΤΑ

Ο ΠΛΟΥΤΟΣ ΚΑΙ Η ΕΥΤΥΧΙΑ

- Γιαγιά, αλήθεια απόψε ανοίγει ο ουρανός;
— Ναι, παιδάκι μου, γιατί ξημερώνουν τ' άγια Θεοφάνεια. Και όποιος άγρυπνήση και προφτάση σ' εκείνη την απόκρυφη ώρα...
— Τò ξέρω, γιαγιά μου, τò ξέρω! μπορεί νά ζητήση ό,τι θέλει από τò Θεό και τού γίνεται.
— Ναι, μὰ φτάνει νά ζητήση ένα πράμα μονάχα.

Τò παιδάκι αποφάσισε ν' άγρυπνήση. Κοντά στην κάμαρά του, άπάνω ψηλά, ήταν ή πόρτα πού έβγαине στο ήλιακωτό. Χωρίς νά τò ιδή κανείς, κουκουλώθηκε με τò παπλωματάκι του, πήρε τò προσκεφάλι του και πήγε νά ξαπλωθ ή εκεί έξω. Δέν είχε φόβο κανένα. Ό παππās είχε βγ ή εκείνη την ήμέρα με την άγιαστούρα του και είχε διώξει όλους τούς καλικαντζάρους πού περπατούσαν στη χώρα και παίρναν τὰ παιδιά. Στη χειμωνιάτικη νύχτα τò ζέσταινε τò πάπλωμα και ή έλπίδα.

Ήταν άργά... Σκοτάδι και σιωπή άπλωνότανε κάτω σ' όλη την κοιμισμένη πόλη. Έδώ και κει μονάχα έτρεμόκαιγε κανένα φανάρι σάν μάτι νυσταγμένο και τ' άγιασμένα νερά τής λίμνης εκεί πέρα έλαμπύριζαν, στη μυστική άστροφεγγιά. Άπέραντος θόλος σάν μαύρο βελούδο καρφωμένο με διαμαντένια καρφιά, τò σκέπαζε ο ουρανός. Και τόν εκύτταζε με άνήσυχα μάτια τò παιδάκι και περίμενε ήσυχα ν' ανοίξη. Ό,τι ζητούσε τότε θά γινόταν. Μὰ φτάνει νά ζητούσε ένα μονάχα — και τò παιδάκι είχ τò σκοπό του...

Οί ώρες περνούσαν έτσι και οί πετεινοί, ζωντανά ρολόγια, τίς άδελαν με τ ή βραχνή τους φωνή ο ένας στον άλλον.

Ἦλθε τέλος πάντων καὶ ἡ ἀπόκρυφη ὥρα ποῦ ἀνοίξε ὁ οὐρανός. Μέσα στὴν ἀστροσπαρμένη μαυρίλα ἐπρόβαλε ἔξαφνα μιὰ λάμπη ζωηρή, ποῦ ἔσβυσε ὅλα τ' ἀστέρια. Ἐνα φῶς γλυκὸ χύθηκε τότε στὴν κτίση καὶ τὰ ἀγιασμένα νερὰ τῆς λίμνης ἐκεῖ πέρα ἔλαμψαν σὰν ἀναμμένα.

Στὸ θέαμα αὐτὸ τὸ παιδάκι τὰ σάστισε. Τοῦ φάνηκε σὰν νὰ εἶδε ἀγγέλους νὰ πετοῦν ἐκεῖ ψηλὰ μέσ' στὸ φωτεινὸ ἀνοιγμα καὶ ἔνα ὀλόχρυσο ποταμὸ νὰ τρέχη στὸν οὐρανό, καθὼς λένε, Ἰορδάνη... Στὸν τρόμο του, στὴ θάμπωσή του, στὴν σαστιμάρα του, λησιμόνησε τί εἶχε νὰ ζητήσῃ καὶ ἔβλεπε βουβό...

Μονάχα τὴν τελευταία στιγμή ποῦ συνῆλθε λιγάκι, ἐπρόφτασε νὰ πῆ ἓνα λόγο. Καὶ σβυνόταν πιά ἡ θεία λάμπη, σὰν ἀκούστηκε στὸν ἀέρα τῆς νύχτας ἡ ψιλὴ φωνούλα τοῦ παιδιοῦ:

— Πλοῦτο!

Ἐγύρισε τρέμοντας στὸ κρεβατάκι του. Σκεπάστηκε ἀπ' τὸ κεφάλι κι' ἐπροσπάθησε νὰ κοιμηθῆ. Μὰ τὸν ἄφησε γιὰ πολλὴ ὥρα ἀγρυπνο τὸ ἐκπληκτικὸ θέαμα ἀπ' τὸνα μέρος, ποῦ ἐβασάνιζε ἀκόμα τὰ μάτια του, καὶ μιὰ ἀνήσυχη σκέψη ἀπὸ τᾶλλο, ποῦ ἐβασάνιζε τὸ μυαλό του... Τί λαμπρὸ καὶ ἀπίστευτο θᾶμα! Νὰ τὸν ἀκουσε τάχα ὁ Θεός; Ἐπρόφτασε νὰ μιλήσῃ σὲ κατάλληλη στιγμή; Ἄχ! καὶ θ' ἀποκτοῦσε τὸν πλοῦτο, τὸ ἓνα πρᾶμα ποῦ ζήτησε μὲ τὴν καρδιά του τὸ φτωχὸ παιδάκι;

Σὰν ἀποκοιμήθηκε, κατὰ τὸ πρωτὶ εἶδε ἓνα παράξενο ὄνειρο τόσο ζωηρό, ποῦ ἀκόμα καὶ τώρα δὲν ξέρει ἐὰν ἐκοιμότανε πραγματικῶς ἢ ἂν ἀγρυπνοῦσε μὲ πυρετό.

Τοῦ φάνηκε πὼς μπῆκε ἔξαφνα στὴν κάμαρά του ἓνας ἄνθρωπος. Ἦταν νέος, παιδὶ μάλιστα ἀμούστακο. Τὸ πρόσωπό του ἔλαμπε ἀπ' τὴν ἐμορφιά καὶ ἡ φορεσιά του ἀπ' τὴν πολυτέλεια. Ἀπὸ πάνω ἔως κάτω ἦταν πνιγμένος στὸ χρυσάφι, στὸ μετάξι, στὰ πετράδια. Ἐνα σύννεφο κάτασπρο ὑποστήριζε τὰ πόδια του. Στὰ χέρια του κρατοῦσε ἓνα χρυσὸ ραβδί. Εἶχε φτερούγια χιονάτα καὶ χαμόγελο γλυκὸ.

— Νᾶμαι! Τί μὲ θέλεις; Εἶπε μὲ τρυφερὴ φωνή.

— Ἄγγελος... ἐψιθύρισε τὸ παιδάκι τρομαγμένο.

— Δὲν εἶμαι ἄγγελος, ἀποκρίθηκε ὁ νέος, εἶμαι ὁ πλοῦτος ποὺ ζήτησες ἀπόψε. Ἐκεῖνος ποῦ ὀδηγεῖ τὰ βήματά μου εἶδε τὴ φωτιά τῆς καρδιάς σου καὶ μ' ἔστειλε. Μιὰ στιγμή πρωτύτερα ἂν

πρόφταινες νάπης τ' ὄνομά μου, θάρχδμου νά σέ φορτωθῶ ἀνερώτητα. Μά τώρα πού ἀργησες νά μιλήσης καί ἔγινε ζήτημα ἂν ἔπρεπε νά σοῦ γίνῃ χάρη ἢ ὄχι, ἀποφασίσθηκε νά ἔλθω μονάχα νά σέ ξαναρωτήσω... καί ὅ,τι μοῦ πῆς θά κάνω· ἐπιμένεις ἀκόμα στό λόγο σου; ἐμένα ζητεῖς καί ἐπιθυμεῖς πραγματικῶς, ἀφοῦ ξέρεις ὅτι μονάχα ἓνα πράγμα ἔχεις τὸ δικαίωμα νά ζητήσης; ἂν εἶνε ἔτσι, πές μου το καί μένω μαζί σου γιά πάντα.

Τὸ παιδάκι πῆρε θάρρος, βγῆκε περισσότερο ἀπὸ τὸ σκέπασμά του καί εἶπε:

— Σένα θέλω, πλοῦτε μου, σέ θέλω νά μείνῃς πάντα μαζί μου. Εἶδα πὼς ὅλη ἡ εὐτυχία βρίσκεται πάντα με σένα, καί ἀπὸ πῶν καιρῶ σὺ εἶσαι τ' ὄνειρό μου.

— Βλέπω ὅτι με ἀγαπᾷς πραγματικῶς καί ἤθελα νά μένω μαζί σου... Ἀλήθεια! Τί ἔμορφη ζωὴ πού θά περνοῦμε! Παντοῦ ὁ κόσμος θά σκύφτῃ στό διάβα μας σὰν θά βγαίνομε συντροφισμένοι. Θά κατοικοῦμε σέ παλάτια ὀλομάρμαρα, θά κοιμόμαστε σέ ὀλόχρυσο κρεβάτι, θά σκεπαζόμαστε με σεντόνια μεταξωτά. Τὸ γιαιστερό ἀτλάζι καί τὸ χνουδωτὸ βελουδο θά μᾶς τριγυρίζουν παντοῦ, στό πάτωμα, στοὺς τοίχους, στό ταβάνι, στά καθίσματα, παντοῦ ὅπου θ' ἀκουμπᾷ τὸ κορμί, ἢ θ' ἀναπαύεται τὸ βλέμμα. Θά φοροῦμε λαμπρὰ φορέματα καί στολίδια. Θά ἔχωμε δούλους καί δούλες καί γνώριμους πολλούς. Βαλσαμωμένους θά εἶνε ὁ ἀέρας πού θ' ἀναπνέωμε ἀπὸ τ' ἄνθη καί τὰ μυρωδικά. Τὸ τραπέζι μας θά λάμπῃ στό χρυσάφι καί στό κρύσταλλο. Θά βγαίνομε στὸν περίπατο με ἀμάξια καταστόλιστα, θά πηγαίνομε στά θέατρα, στοὺς χορούς, στά ἵπποδρόμια, πάντα στὴν καλύτερη θέσι. Θά ταξιδεύωμε με κάθε ἄνεσι τὸ καλοκαῖρι ἢ τὸ χειμῶνα. Καί θά ἔχωμε μέσα σέ μιὰ κάμαρα ζεστὴ σὰ φωλιά, ἓνα ντουλάπι λουστραρισμένο, με πολλὰ κλειδιά, γεμάτο χρυσὰ φλωριά, τόσα, ὥστε νά μπορούμε νά κάνωμε κάθε ἐπιθυμία πού ἤθελε μᾶς γεννηθῆ...

— Ἀ, τί καλά! ἐφώνησε τὸ παιδάκι, καί τὸ γέλιο δὲν θά λείπῃ ἀπ' τὸ χεῖλι μας καί ἡ χαρὰ ἀπ' τὴν καρδιά μας. Κάθησε, πλοῦτε μου. Θέλω νά εἶμαι μαζί σου δοξασμένος καί εὐτυχής. Ὁ νέος ἔχασε με μιᾶς τὸ γέλιο του, ἀκούμπησε ἀπάνω στό ραβδί του καί εἶπε με περίλυπη φωνή:

— Αὐτὸ εἶνε ἴσα ἴσα πού θέλω νά σοῦ πῶ... ἐγὼ δὲν μπορῶ

νά σου έγγραυθῶ ὅτι δέν θά λείπη ἀπ' τὸ χεῖλι σου τὸ γέλιο καὶ ἀπ' τὴν καρδιά σου ἡ χαρά... ἶ, ὄχι, ὄχι...

— Μὰ γιατί;

— Γιατί;... Δέν σε ἀφῆσε λοιπὸν ἡ ἀγάπη πού μοῦ ἔχεις νά τὸ σκεφθῆς ποτέ;.. Καὶ τί μπορῶ τάχα νά σοῦ κάνω ἐγώ, ὅταν θά ἔρχεται ὁ πόνος καὶ ἡ θλίψη;... Ποῖος ξέρει ἂν δὲ θά μὲ θέλῃς γιὰ νά πληρώνης πάντα γιатρούς καὶ γιатρικά; Ποῖος σοῦπε πὼς μαζί μου δέν θά δοκιμάσης ποτὲ ἀγωνία βασάνου σὲ δικαστήριο;.. Ποῖος σοῦ εἶπε πὼς δέν θά σὲ πληγώσῃ ὁ θάνατος

σ' ὅ,τι ἔχεις πιδὸ ἀγαπημένο στὸν κόσμον καὶ πολῦτιμο;.. Ποῖος σοῦ εἶπε ἂν μ' ἐμένα θά βρῆς τὴν ἀληθινὴ ἀγάπη, τὴν ἀδελφικὴ φιλία ἐκείνη πού θέλεις, καὶ θά σοῦ χρησιμεύω σὰν θά σὲ μαχαιρώνη ἢ ἀχαριστία, ἢ κακία, τὸ ψέμμα, ὁ φθόνος, ἡ ἐπιβουλή;... Ποῖος σοῦ ὑποσχέθηκε ὅτι μαζί μου θ' ἀπολαύσης τίς χάρες τῆς καλῆς καρδιάς, τοῦ φωτισμένου μυαλοῦ, τῆς καθαρῆς συνειδήσεως; Ποῖος σὲ ἐβεβαίωσε ὅτι στὸ σπίτι σου θά βασιλεύσῃ ἡ τιμὴ, ἡ ἀγάπη, ἡ χαρά, ἡ ἀρμονία: "Α! πόσο ἐστάθηκες, παιδάκι μου, ἀπατημένος! ἐγύρευες ἀπὸ μένα ἐκεῖνο πού ἔπρεπε νά γυρέψῃς ἀπὸ τὴν Εὐτυχία.

— 'Από τὴν εὐτυχία... ἐπιθύρισε τὸ παιδάκι μὲ ἀπελπισμένη φωνή.

— Μάλιστα, ἀπὸ τὴν εὐτυχία. Καὶ πῶς; δὲν τὴν ζεύρεις;
 Εἶνε ἓνα κοριτσάκι μικρὸ αὐτὴ ἡ εὐτυχία, ἔμορφο, γελαστό, μὲ
 κάτασπρη ἀπλῆ φορεσιά σὰν τὸ γιόνι. Φιλία σταθερὴ μαζί της
 δὲν ἔχομε γιατί μ' ἀφίνει τὶς περισσότερες φορές καὶ πηγαίνει
 μὲ τὴν φτώχεια, ὅπως καὶ ἐγὼ πηγαίνω καμμιά φορά μὲ τὴν
 δυστυχία. Τί τὰ θέλεις, παιδί μου! αὐτὴ εἶνε δῶρο ἀληθινὸ καὶ
 ἀπόλαυση! Τὴν ἀκολουθεῖ σὰ σωματοφυλακὴ ἓνα πλῆθος παι-
 δάκια μὲ γέλια καὶ φωνές, πού γεμίζουν τὸν ἀέρα. Αὐτὴ μονάχη
 εἶνε ἱκανή, ὅταν σὲ πάρῃ καὶ σένα στὴν ἀκολουθία της νὰ σὲ
 κάμῃ νὰ μὴ λείπῃ ἀπ' τὸ χεῖλι σου τὸ γέλιο καὶ ἀπ' τὴν καρ-
 διά σου ἡ χαρά, ἀδιάφορο ἀνθὰ κατοικεῖτε στὴν καλύβα ἢ στὸ
 παλάτι, ἀνθὰ φορεῖτε χρυσὰ ἢ κουρέλια.

— Πλοῦτε μου, καλέ μου φίλε, συγχώρεσέ με, δὲν τὸ σκέ-
 φθηκα. Ἔκανα λάθος. Τὴν εὐτυχία ἔπρεπε νὰ ζητήσω, τὴν εὐ-
 τυχία ζητοῦσα, τὴν εὐτυχία ζητῶ. Ἐνα πρᾶμα μονάχα, βλέπεις,
 μοῦ εἶνε συγχωρεμένο νὰ ἔχω καὶ ἄλλο καλλίτερο ἀπ' τὴν εὐ-
 τυχία δὲν ὑπάρχει... Ἄχ, οὔτε σύ, καλέ μου πλοῦτε! τὸ βλέπω
 τώρα τὸ ἐνοῶ.

— Θέλεις λοιπὸν τὴν εὐτυχία. Καλά, ἐγὼ φεύγω. Καὶ φεύγω,
 ἄκουσε, ὄχι γιατί δὲν μὲ θέλεις, ἀλλὰ γιατί δὲν πρόφτασες
 νὰ μὲ ζητήσης τὴν κατάλληλη ὥρα. Τί τυχερὸς πού στάθηνες!
 Ἀλλιώτικα δὲν θὰ ἔφρευγα ἀπὸ κοντά σου καὶ θὰ ἦταν περιττὴ
 κάθε σου μετάνοια... Χαῖρε, εἶπε ὁ πλοῦτος καὶ ἐξαφανίσθηκε.

Τὸ παιδάκι ἐδόξασε τὸ Θεό. Ἔτσι εἶχε καιρὸ πάλι τοῦ χρό-
 νου, πὺρ φωτισμένο καὶ πὺρ ἡσυχο, νὰ ἀγρυπνήσῃ τὴν ἴδια νύχτα
 καὶ νὰ ζητήσῃ ἀπ' τὸν οὐρανὸ τὴν εὐτυχία, μονάχα τὴν εὐτυχία.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ

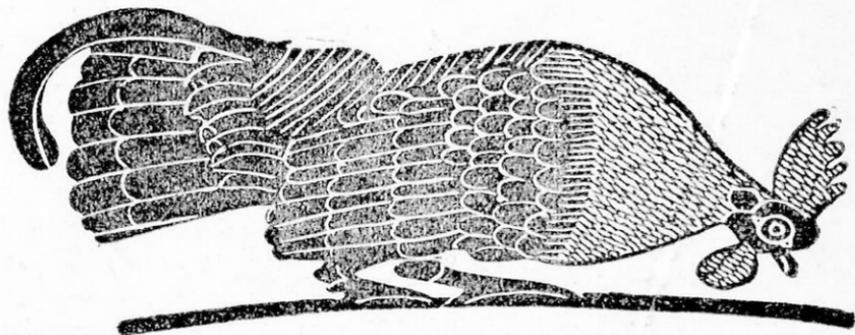
Η ΚΥΝΗΓΗΜΕΝΗ ΠΕΡΔΙΚΑ

Ήταν Αύγουστος μήνας. Καθόμαστε εγώ κι' ο συνάδερφός μου τὸ ἀπόγειαμα στὸν ἐξώστη τοῦ πύργου ποῦ ἦταν στὸ βορεινὸ πλευρὸ του καὶ κυττάζαμε τὸν ἀπέραντο κάμπο τῆς Θεσσαλίας, ὡς ἐκεῖ ποῦ ἔσμιγε μὲ τὲς κοντότερες ράχες τῶν Χασιώτικων βουνῶν ποῦ φαίνονται ἀπὸ μακριὰ ἕνα κομμάτι πέτρα μεγάλη, γιγάντια, πίνοντας ἀπὸ τῆ Βούλα ὡς τὸ κοκκινάδακι τοῦ Ζάρκου. Ὁ Πηναὸς κυλοῦσε τὰ ρέματά του πολὺ κοντά μας, ὡς ἕνα τέταρτο τῆς ὥρας ἀπὸ μᾶς, ἀλλ' ἂν κι' ὁ Πύργος ἦταν ψηλός, οὔτε αὐτὸν βλέπαμε, οὔτε τὸ βουητό του ἀκούαμε, γιατί τὸ ἔδαφος εἶνε ἕπιο καὶ οἱ δυὸ ὄχτες σμίγουν ἢ μία μὲ τὴν ἄλλη καὶ κρύβουν τὴν κοίτη, ἐνῶ τὸ νερὸ τρέχει ἤσυχο, ἤσυχο, χωρὶς κρότο, χωρὶς ἔφρο, σὰ διαβάτης κουρασμένος, ποῦ περπατᾷ ἀργὰ - ἀργὰ, καὶ δὲ βλέπει τὴν ὥρα νὰ φτάσῃ στὸ κατοικίό του νὰ ξαπλωθῇ καὶ νὰ κοιμηθῇ.

Εἶχαμε μπροστά μας ἕνα σωρὸ χωριά. Τὰ διακρίναμε ἀπὸ τὰ δέντρα, ποῦ εἶχαν, κι' ἀπὸ τὰ κεραμίδια ποῦ κοκκίνιζαν καὶ πυρολογοῦσαν ἀπὸ τὸ ἡλιοβόρι σὰ νὰ ἦταν ψηλὰ σ' ἀσβεσταριά, ἢ σ' ἀναμμένο κεραμεϊδαριό. Ἀπὸ μακριὰ μᾶς ἔρχονταν ὁ ἤχος τῶν κουδουνιῶν, ποῦ βοσκοῦσαν ὀλόγυρα. Ὁ οὐρανὸς ἦταν ξάστερος κι' ἡ γῆ δίψασε γιὰ νερό, σὰν στρατοκόπος κουρασμένος, γιατί δὲν εἶχε βρέξει ἀπὸ τὸ Μάρτη. Σύννεφο δὲν φαίνονταν πουθενὰ κανένα, καὶ ζέστη φοβερὴ ἀγκάλιαζε ἕλον τὸν κάμπο. Σὲ λίγο ἕνα συννεφάκι, ὡς μία ψάθα, ἄσπρο κάτασπρο σὰν λαγαρὸ ἀσήμι κάθησε στὴν κορφή τοῦ Ὀλύμπου, σὰν ἀτίμητο διαμαντένιο στέμμα.

Μὰ ὑπόκωφη βροντὴ ἀκούστηκε κατὰ τὸν Ὀλυμπο, κι' ἄστραμμα φεγγαβόλησε μέσα στὸ σύννεφο ποῦ γιγάντευε, καὶ θέρεισε κι' ἔγεινε μιὰ στιγμή κατὰχρυσο. Δὲν πέρασε πολλὴ ὥρα

κι' εκείνο τὸ συννεράκι, πού ξεφύτρωσε, σὰ στέμμα φηλά στὴν κορφή τοῦ δοξασμένου βουνοῦ μας, γίνηκε γίγαντας, καὶ χύθηκε σ' ὅλον τὸν οὐρανὸ τῆς Θεσσαλίας, σὰ φοβερὸ χταπόδι, ἀπλώνοντας τοὺς μαύρους πλοκάμους του, ὡς τὸν Κίσαβο, ὡς τὸ Πήλιο, ὡς τὰ βουνὰ τῆς Γούρας, ὡς τ' Ἄγραφα κι' ὡς τὰ βουνὰ τ' Ἀσπροποτάμου. Ἄρχισαν νὰ πέφτουν ἀριές - ἀριές οἱ πρῶτες σταλαματιές τῆς βροχῆς, χοντρές σὰν καρύδια, καὶ τ' ἀστροπελέκια ν' αὐλακῶνουν τὸν οὐρανό, σὰν φλογιτμένα φεΐδια, καὶ σὲ λίγο ἀκόμα ἡ Θεσσαλία λούζονταν ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη, καὶ φεγγεβολοῦσε καὶ τρανταζόνταν ἀπὸ τ' ἀστροπελέκια.

Ἀπὸ τὲς πρῶτες σταλαματιές ἀφήσαμε τὸν ἐξώστη καὶ μπήκαμε στὴν ἀπέραντη κρεββάτα τοῦ πύργου, καὶ κυττάζαμε μὲ χαρὰ τὴ χοντρή βροχή, πού ἔπεφτε, καὶ χτυποῦσε τὰ γυαλιὰ τῶν παραθυριῶν. Ἐκεῖ πού καθόμασταν καὶ χαιρόμασταν γιὰ τὸ περιλαμπρο θέαμα τῆς εὐεργετικῆς βροχῆς, πού θὰ πότιζε τὴ διψασμένη γῆ, ὡς τὰ ἔγκατά της, πού εἶχε γίνει σὰν κεραμίδι, ἀκοῦμε «τσάγκ!» τὸ γυαλὶ τοῦ παραθυριοῦ καὶ δυὸ μεγάλα πουλιὰ κατάβρεχτα, τὸ ἓνα μπροστὰ καὶ τὸ ἄλλο ἀπὸ πίσω, μπήκαν μέσα. Ὅλοι σηκωθήκαμε στὸ ποδάρι καὶ γλυτώσαμε τὸ θῦμα ἀπὸ τὰ νύχια τοῦ φονιά του. Τὸ μπροστινὸ πουλί, πού γιὰ τὴ σωτηρία του πετοῦσε σὰν μολύβι καὶ ἔσπασε τὸ γυαλὶ τοῦ παραθυριοῦ, ἦταν μιὰ περιγραμμένη πετροπέρδικα, καὶ τὸ πσινὸ πού τὴν κυνηγοῦσε μὲ μάτι ἄγριο, μὲ λύσσα, μ' αἰμοδιψιά, ἦταν ἓνα γεράκι. Ἐρχονταν ἐκείνη μπροστὰ κι' αὐτὸ πίσω, ἀπὸ τὰ πετροβούνια, πέρα ἀπὸ τὴ Βοῦλα τρεῖς ὥρες μα

κραυά μέ καλό ἄλογο, γιατί μόνο στά βουνά βρίσκονται οί πετροπέρδικες.

«πῶχουν τὰ πλουμιστά φτερά,
τὰ κόκκινα ποδάρια»,

ἐνώ στὸν κάμπο εἶναι οί καμπίσιες οί πέρδικες, πολὺ διαφορετικὲς ἀπὸ τίς βουνίσιες, κι' οὔτε βουνίσιες πατοῦν στὸν κάμπο, οὔτε οί καμπίσιες στά βουνά. Οί βουνίσιες εἶναι μεγαλύτερες, ἀγριότερες κι' ὠμορφότερες ἀπὸ τίς καμπίσιες, καί τίς βουνίσιες προτιμοῦν ἐκεῖνοι, πού ἔχουν τὴ μανία νὰ σκλαβώνουν τὰ καημένα τὰ πουλιά καί νὰ τὰ βάνουν στά κλουβιά γιὰ ν' ἀκοῦν τὸ σκλαβωμένο τους τὸ λάλημα, καί νὰ εὐχαριστοῦνται μέ τὴν δυστυχία τους.

Πιάσαμε καί τὴ δειλὴ τὴν πέρδικα πού μαζεύτηκε σὲ μιὰ γωνία τῆς κρεββάτας κι' ἔτρεμε ἀπὸ τὸν φόβο τῆς, καί τὸ ὄρηκτικὸ γεράκι, πού εἶχε τρυπώσει κάτω ἀπὸ τὰ καθίσματα ἄγριο καί τρομερό, καί τὰ βάλανε σὲ χωριστὰ κλουβιά. Ἡ πέρδικα ἦταν προωρισμένη ἀπὸ τὸν συνάδελφό μου γιὰ τὸ κλουβί, καί τὸ γεράκι γιὰ δῶρο σὲ κανέναν κυνηγό, πού μπορούσε νὰ τὸ γυμνάσῃ νὰ κυνηγήῃ στὸν ἄερα πουλιά. Ἐνας φίλος πού εἶχε παρατύχει κοντά μας, εἶπε ὅτι ἡ καλύτερη δουλειὰ ἦταν: νὰ φᾶμε τὴν πέρδικα ψητὴ καί νὰ σκοτώσωμε τὸ γεράκι, καί γιὰ νὰ μᾶς πείσῃ πλείοτερο μᾶς ἀνέφερε καί ἓνα στίχο δημοτικῶ τραγουδιοῦ:

«Πέρδικα ψημένη καί γλυκὸ κρασί».

Τὴ νύχτα ὅταν τραβηχτήκαμε ὁ καθένας στὸ κρεββάτι του γιὰ νὰ κοιμηθοῦμε, δὲ μέ κολλοῦσε ὁ ὕπνος. Μὲ βασάνιζε ἡ ἰδέα τῆς σκλαβιάς τῆς πετροπέρδικας καί τοῦ γερακιῶ. Ἐδῶσα πῆρα νὰ κοιμηθῶ, δὲν τὸ κατώρθωσα. Συλλογιόμουν ὅτι ἦρθε στὸ κατοικίό μας ζητάντας σωτηρία, καί βρίσκει πικρὴ σκλαβιά. Συλλογιόμουν καί τὸ τέλος τῆς: κανένα ψήσιμο στὴ σοῦβλα, ἢ κανένα φάγωμα ἀπὸ καμμιά γάτα. Γιὰ τὸ γεράκι δὲ μ' ἔκοφτε πολὺ. Ἡ ἰδέα ὅτι ἔτρωγε πουλιά, κι' ὅταν δὲν τύχαινε τὸ παραθύρι τοῦ πύργου, θὰ ξέσχιζε τὴν καημένη τὴν πέρδικα, μ' ἔκανε νὰ τὸ ἀντιπαθῶ, καί νὰ τὸ μισῶ, καί νὰ μὴ ἐνδιαφέρωμαι γι' αὐτό. Στὰ τελευταῖα ἐκεῖ πού γύριζα ἄυπνος στὸ κρεββάτι, γιὰ νὰ δώσω τέλος στὴ νέα τύχη τῆς πέρδικας, ἀναψα τὸ κερί καί πῆγα στὴν κρεββάτα ὅπου βρίσκονταν κρεμασμένα καί

δυό κλουβιά, τὸ ἓνα κοντὰ στὸ ἄλλο. Ἡ πέρδικα πήγαινε ἄνω κάτω μέσα στὸ κλουβί, ἐνῶ τὸ κακοῦργο γεράκι κάθονταν καὶ κοιμόνταν ἔχοντας τὸ λαιμὸ του χωμένο μέσα στὲς πλάτες, καὶ μονάχα, ὅταν ζύγωσα μὲ τὸ φῶς, ἀνοιξε τὰ μάτια του καὶ γύριζε ἀνήσυχο τὸ κεφάλι του ὀλόγυρα. Ξεκρέμασα τὸ κλουβί τῆς πέρδικας, καὶ τὸ πήγα στὸ παράθυρο μὲ τὸ τσακισμένο γυαλί, ἀνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ, κι' εἶπα στὸ σκλαβωμένο πουλί:

— "Αἰ στὸ καλὸ σου! Πέταξε στὰ πετροβούνια σου καὶ στὶς βουνοπλαγιές σου, ὅπου γεννήθηκες, κι' ὅπου εἶναι ὁ προορισμὸς σου κ' ἡ εὐτυχία σου. Ἴσως ἔχεις ταῖρι, ἴσως ἔχεις μικρὰ πού σὲ καρτεροῦν!

Ἡ πέρδικα τὴ στιγμή πού ἀνοιξα τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ στὸ παραθύρι μὲ τὸ σπασμένο γυαλί, σὰν νὰ μὴ πίστευε τόση εὐτυχία, δίσταζε νὰ πετάξῃ καὶ ν' ἀποχτήσῃ τὴ λευτεριά της, ἀλλὰ σ' ὀλίγο ἔμασε καλὰ τὰ φτερά της, κατέβασε τὸ κεφάλι της κι' ἓνα δυνατὸ φτερούγισμα ἀκούστηκε στὰ σκοτάδια τῆς νύχτας. Ἡ καρδιά μου χόρευε ἀπὸ τὴ χαρὰ της, γιὰ τὴν καλωσύνη πού εἶχα κάμει καὶ τὰ ποδάρια μου μοῦ φαίνονταν πῶς δὲν πατοῦσαν στὸ πάτωμα. Κρέμασα τὸ κλουβί στὴ θέση του μὲ τὴ θύρα ἀνοιχτή, γιὰ νὰ μὴ μὲ ὑποπτεύσῃ ὁ συνάδερφός μου καὶ τοῦ κακοφανῆ, καὶ γύρισα νὰ πάγω στὸ κρεβάτι μου νὰ κοιμηθῶ εὐχαριστημένος. Ἐκείνη τὴ στιγμή τὸ βλέμμα μου ἀντικρύθηκε μὲ τὸ βλέμμα τοῦ γερακιοῦ. Μοῦ φάνηκε σὰ νὰ μοῦ ζητοῦσε κι' αὐτὸ τὴ λευτεριά του, καὶ σὰ νὰ μοῦ ἔλεγε μὲ ἀνθρώπινη φωνή:

— Λευτέρωσέ με καὶ μένα τὸ καημένο! Γυρεύω τὴ λευτεριά μου ὡς ἐλεημοσύνη!

Ἔστρεξε ἡ καρδιά μου. Δύο δάκρυα χοντρά ἀνέβηκαν ἀπὸ τὴν καρδιά μου στὰ μάτια μου, θέλησα νὰ θυμηθῶ ὅλα τὰ φονικὰ τοῦ σκλαβωμένου γερακιοῦ: πόσα πουλιὰ ἄφησε χωρὶς μάννα καὶ πόσες μάννες χωρὶς πουλιὰ καὶ πόσα πουλιὰ χωρὶς ταῖρι καὶ τὸ κυνήγημα τῆς πέρδικας πού γλύτωσε ἀπὸ τρίχα! ἀλλὰ δὲ μπόρεσα ν' ἀντισταθῶ στὴν ἄφωνη φωνὴ πού μοῦ φώναζε:

— Λευτέρωσέ με καὶ μένα τὸ καημένο! δός μου τὴ λευτεριά μου ὡς ἐλεημοσύνη!

Θυμήθηκα ὅτι εἶμαι κι' ἐγὼ δοῦλος, ραγιαῖς Σουλτάνου¹, κι' ἦρθα στὴ θέση του.

1. Ἡ "Ἡπειρος, ἡ πατρίς τοῦ συγγραφέως, δὲν εἶχεν ἀκόμη ἐλευθερωθῆ.

Ξεκρέμασα και τοῦ γερακιουῦ τὸ κλουβὶ καὶ τράβηξα ἴσια στὸ παράθυρο μὲ τὸ σπασμένο τὸ γυαλί....

— Ἄλλά.... τί πάω νὰ κάμω; εἶπα μέσα μου. Ἄπ' ἐδῶ ἔφυγε ἡ πέρδικα, ν' ἀφήσω καὶ τὸ γεράκι, μπορεῖ νὰ τὴ φτάση πουθενά....

Γυρίζω πρὸς τὸ παράθυρο ποῦ ἀντίκρυζε κατὰ τὴν νοτιά, ὅλως διόλου ἀντίθετα πρὸς τὸ δρόμο τῆς πέρδικας. Ἄνοιγω τὸ παραθυρόφυλλο, ἀνοίγω καὶ τὴ θύρα τοῦ κλουβιοῦ καὶ τοῦ δίνω δρόμο! Πάει! Ἀπόχτησε κι' αὐτὸ τὴν ποθητὴ λευτεριά! ὦρα του καλὴ κι' αὐτουνοῦ!

Γυρίζοντας κρέμασα καὶ τοῦ γερακιουῦ τὸ κλουβὶ μὲ τὴ θύρα ἀνοιχτή, κοντὰ στὸ ἀνοιχτὸ κλουβὶ τῆς πέρδικας, καὶ πῆγα νὰ κοιμηθῶ. Κοιμήθηκα σάν στὸν Παράδεισο. Ὅλος μου ὁ ὕπνος ἦταν γεμῆτος χρυσὰ ὄνειρα. Τέτοιον ὕπνο γλυκὸ δὲν εἶχα κά-
μει ποτέ.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΤΟ ΑΛΟΓΟ

Ένα κάρρο ανέβαινε από τὰ σφαγεῖα. Μέσα ἔφερε ἕνα βῶδι σφαγμένο με τὰ πόδια στὸν οὐρανό. Ἀπάνω στὸ σφαχτὸ καθόταν ὁ καρροτσέρης, ἕνας ἄνθρωπος μελαχρινός, με ψαρά γένεια καὶ τὸ παιδί του. Τὸ κάρρο κυλιῶταν ἀργά, νωθρά, μέσα στὴ γαλήνη.

Ἦταν Ἀπρίλης, εἶχε πέσει τὸ βράδυ κι' ἀναβαν τὰ φῶτα. Ἀπὸ τὸ καμουτσίκι, ἕνα μαδημένο σκοινί, μπορούσε νὰ καταλάβη κανεὶς πὼς ὁ καρροτσέρης ἀγαποῦσε τ' ἄλογο. Τὸ καμουτσίκι ἔφερε στὰ καπούλια πολὺ ἐλαφρὰ σὰν παυρνίδι. Καὶ σ' ἄλλον τὸν ἀνήφορο ἀπὸ τὰ Σφαγεῖα ἴσα με τὴν πόλι, αὐτὸ τ' ἄλογο δὲν ἄκουσε βρισιά, μήτε προσταγή, παρὰ τὴ φωνή: «Ἐλα Κύρκο, αἶντε Κύρκο». Ἔτσι μ' αὐτὸ τὸ χᾶιδι, ἀνέβαινε καὶ σέρονοντας τὸ κάρρο, ἕνα σφαχτὸ καὶ δυὸ ἀνθρώπους.

— Που λές, εἶπεν ὁ γέρος καρροτσέρης, καὶ φτύνοντας καπνὸ, που λές, ὁ Κύρκος ἔχει φιλότιμο. Νὰ τ' ἀκοῦς ἐσύ, που κάποτε τὸ χτυπᾶς. Δὲν τὰ δέρνουν τὰ ζᾶ. Τὸ ζῶ εἶναι ἄνθρωπος. Καὶ τέτοιο ἄλογο, που τὸ βρίσκεις; Σὰν τοῦτο! Μᾶς τρέφει ὅλους, που λές. Δίνει ψωμὶ ἐμένα, ἐσένα καὶ τῆς μάνας σου, τῶν ἀδερφιῶν σου, τοῦ σπιτικοῦ. Ἔνα ζῶ νὰ θρέφῃ ὀκτῶ ἀνθρώπους!... Θὰ πῆς ἐγὼ δουλεύω. Ἄμ' αὐτὸ δουλεύει πρῶτα κ' ὕστερα ἴγώ. Γιατὶ αὐτὸ εἶναι δουλευτῆς που δὲ βρίσκεται. Εἶν' ἀπὸ τὴ Σερβία. Χρεωθήκαμε νὰ τὸ πάρουμε· δὲν τὰ ξέρεις ἐσύ.

Πέρασε κάμποση ὥρα σιωπῆς.

Τὸ παιδί ἐπαίξε με τὴν οὐρὰ τοῦ βωδιοῦ. Ὁ γέρος ἔφτυνε τὸν καπνὸ λέγοντας πότε-πότε: Φτοῦ φαρκάκι! Ἐπειτα ξανάρχισε: — Που λές... πόσες ἀραμπαδιές ἔφερε ὁ Κύρκος ἀπ' τὰ νταμάρια... Κανένα ἄλογο δὲν κουβάλησε τόση πέτρα, τόσο

λιθάρι. Δώδεκα δραχμές την ημέρα. Μᾶς ἔσωσε. Κι' ἀπ' τὴν Πεντέλη, πρὶν πάρωμε κάρρο δικό μας, εἴχε ζευτῆ καὶ τράβαγε μάρμαρο καὶ κακό. Νά μάρμαρο! θεώρατο, γιὰ τ' ἀγάλματα, πού λές. Καὶ νὰ πῆς πῶς δὲν ἦτανε ἄγριο! Ἦταν, ὅμως ἄκουγε κιόλας. Ἐδῶ στὸ Λυκαβηττὸμποροῦσε ἂν ἦταν ἄλλος καρροτσέρης, νὰ βρῆ τὸ διάβολό του στὸν κατήφορο. Ὅμως ἐγὼ τοῦ μιλοῦ. «Κύρκο», νὰ τοῦ πῆς, ἀκούει αὐτός, Γιὰτὶ τὸ ζῶ καταλαβαίνει. Τὰ βάσανά μας, τὴ φτώχεια... ὄλα. Καὶ πῶς ἐγὼ εἶμαι ἄρρωστος, τὸ ξέρει κι' αὐτό.

Τὸ κάρρο πήγαινε βαρεία. Οἱ ρόδες βροντοῦσαν μὲ τὸ ρυθμὸ τους, ἐκεῖνο τὸ ρυθμὸ πού ξέρετε, πού τὸν ἀκούτε κάποτε τὴ νύχτα, μόνον αὐτόν, μέσα στὴ πόλι. Ξανάρχισε ὁ γέρος:

— "Ἄκου. Αὔριο τ' ἄλογο καὶ τὸ κάρρο καὶ τὴ δουλειά θὰ τὴν πάρης ἐσύ. Ἐγὼ δὲν μπορῶ. Ἐέρεις πού ἡ μέση μου πονεῖ. Νά, θὰ πέσω. Μοῦπε ὁ γιατρὸς νὰ μὴ δουλεύω. Καὶ τί νὰ κάμης, ἔλα ντέ. Ζῆσε χωρὶς δουλειά μιὰ φαμίλια ὀχτῶ στόματα. Ἐ! ποῦ καταντήσαμε. Νά κουβαλοῦμε ἀπ' τὰ Σφαγεῖα δυόμιση δραχμές τὴν ἡμέρα. Τί νὰ κάμης, πῶς ν' ἀνεβῆς σὲ νταμάρι, ἄρρωστο κορμί; Κ' ἡ ἀδερφή σου κίτρινη σὲ κακὸ χάλι! Ναί, ἡ Βγενιώ τὴν εἶδες πῶς εἶναι; Αὐτὰ θέλουν γιατροὺς, παράδες... Εἴμαστε δυστυχησμένοι, ἄκου παιδί μου. Κύττα νὰ δουλέψης. Μὴν τὸ κάνης σὰν τὸν ἀφιλότιμο τὸ μεγαλείτερο. Ὁ Θεὸς νὰ τὸν παιδέψῃ αὐτόν. Κύτταξε σὺ νὰ πάρης τὴ δουλειά. Νὰ πάρης τὸν Κύρκο νὰ τὸν ξαναπᾶς στὰ νταμάρια, νὰ βγάλουμε ψωμί. Νὰ γιατρευτῶ κι' ἐγὼ. Κι' ἡ μάνα σου νὰ μὴ ξενοπλένη, κι' ἡ Βγενιώ νὰ κάνῃ χρῶμα πού βήχει τὸ κορίτσι... Βήχει τ' ἀκούεις; Νὰ τὸ λοιπόν. Πιάσε τὰ λουριά. Κατέβα κάτω καὶ πιάσε τὸν Κύρκο. Νὰ τὸν βγάλῃς ἐδῶ τὸν ἀνήφορο!" Ἐλα σιγά! Χάϊδευέ τον στὸ λαιμό. Ἄιντε Κύρκο...

Τὸ παιδί πήδησε κάτω, ἔπιασε τ' ἄλογο καὶ τραβοῦσε. Ὁ γέρος ἔβλεπε μὲ ἀνάπαυσι τὴ λιγερὴ σκιά τοῦ παιδιοῦ, τὸ τολμηρό του χέρι πού κρατοῦσε τὰ λουριά, ἔβλεπε τὴ συνέχειά του. Αὐτὸ τὸ παιδί θὰ γένη καλὸς καρροτσέρης. Ναί! εἶναι εἴπω δύσκολο νὰ ἰδῆ κανεὶς τὸ παιδί του νὰ μπαίνει στὸν ἴσιο δρόμο νὰ παίρνῃ τὴν πατρικὴ δουλειά καὶ νὰ τὴν τέρνῃ στὸ μέλλον νὰ τὴν κάνῃ κάτι αἰώνιο, σὰν νᾶναι ὁ ἴδιος ὁ γέρος ξαναγεννημένος!

Πέρασαν εμπρός από κάποιο εικόνισμα του δρόμου. Ο γέρος έβγαλε την ψάθα του και σταυροκοπήθηκε μέσα στο σκοτάδι. Ήταν άρρωστος, σακατεμένος, όμως δε σταυροκοπήθηκε για τον έαυτό του. Είπε: «Θέ μου, κάμε νά μή βήχη τὸ κορίτσι ἢ Βγενιώ. Κάμε τοῦτο τὸ παιδί νά πάρη στὰ χέρια του τὸ κάρρο μὲ τὸν Κύρκο. Καὶ γιὰ μένα, ὅ,τι πῆς».

Ἐπειτα συλλογίστηκε τὸ σπίτι του, ἓνα ἄθλιο χάλασμα στοὺς Ἀέρηδες, καὶ μέσα τὰ παιδιά του ποὺ φώναζαν, ἢ γυναῖκα του ἐπάνω σὲ μιὰ σκάφη, τὸ κορίτσι του σ' ἓνα κρεβάτι μ' ἐκεῖνο τὸ βῆχα, ποὺ δὲν μπορεῖς νὰ τὸν ἀκοῦς, κι' ὁ γιατρός νάρχεται νὰ λήη «φάρμακα, ἀέρας, λουτρά», ὅλα τὰ πράγματα ποὺ δὲν γίνονται. Τὰ συλλογίστηκε ὅλα.

* * *

Τὸ κάρρο εἶχε προχωρήσει πολὺ μέσα στὴν πόλι, ὅταν ἄκουσε μιὰ φωνή:

—Ἄλτ!

Ἡ φωνὴ ἐρχόταν ἀπὸ μακριὰ καὶ δὲν κατάλαβε πὼς ἦταν γι' αὐτόν. «Ὅμως τὸ «Ἄλτ!» ἔξανακούστηκε. Τὸ κάρρο σταμάτησε. Τρεῖς στρατιῶτες τοῦ πυροβολικοῦ κι' ἓνας δεκανέας, μὲ τὰ ὅπλα στὸν ὦμο, πλησίασαν.

—Ἐλα, κατέβα κάτω, εἶπε ὁ δεκανέας.

—Σ' ἐμένα τὸ λές;

—Ἄειντε, γειά σου, κατέβα νὰ μή χάνουμε καιρό.

—Καὶ γιατί;

—Κουβέντα θέλεις, πατριώτη; Τὸ κάρρο θὰ τὸ πᾶμε στὸν στρατῶνα. Ἐπιστρατεία ἔχομε. Τώρα τὸ μαθαίνεις;

—Ἐπιστρατεία...

—Ναὶ γειά σου. Ἀναγκαστικὴ εἰσφορά. Πιάστε ἀπὸ κεῖ νὰ ξεφορτώσουμε... Ἄειντε γειά σου. Τί ἔχεις μέσα...

—Κοτζάμ βῶδι!

—Νὰ τὸ ρίξης κάτω.

—Ἐτσι μὲς στὸ δρόμο; Γιὰ στάσου, βρε παιδί, τ' εἶναι τοῦτα; Θὰ τὸ πάω στὴν ἀγορά. Ἐχω δουλειά, ἔχω μεροκάματο.

—Τὸ μεροκάματο κυττᾶς, καημένε, ἢ ποὺ φεύγει ἀπόψε τὸ σύνταγμα; χωρατεύεις;

—Γιὰ ἐξήγα μου, χριστιανέ μου...Γιὰ πές μου... πὼς παίρνεις ἔτσι τ' ἄλογο τ' ἄλλουνοῦ, ἀπ' τὸ δρόμο...Ἐτσι τὸ λέει ὁ νόμος;

— Τώρα θά σοῦ ξηγήσω καί τὸ νόμο; Ἐμπρὸς βοηθάτε ἀπὸ δῶ. Σύντομα.

Εἶπεν ὁ δεκανέας, κι' οἱ στρατιῶτες ἀνέβηκαν στῆς ρόδες. Πιάνοντας κι' οἱ τρεῖς, ἔσυραν τὸ βῶδι πρὸς τὰ ἔξω. Τὸ μαῦρο σφαχτὸ ἔπεσε μὲ βρόντο βαρὺ κάτω στὸ πεζοδρόμιο.

— Ἐλα μάρς! εἶπεν ὁ δεκανέας. Κόπιασε κοντά, πατριώτη.

— Ποῦ κοντά;

— Στὸ στρατῶνα νὰ πάρης τὸν ἀριθμὸ σου. Κι' ὕστερ' ἀπ' τὸν πόλεμο, ἀν γίνῃ πόλεμος, ὕστερ' ἀπ' τὴν ἐπιστρατεία τέλος πάντων, νάρθῃς νὰ πάρης τ' ἀλόγό σου καί τὸ κάρρο, ἢ νὰ πληρωθῆς ἀπ' τὸ δημόσιο ἀν σκοτωθῇ τὸ ζῶ.

Ἄν ὁ γέρος γύρισε καί κύτταξε τὸ βῶδι ποῦταν πεσμένο στὸ δρόμο. Εἶπε στὸ παιδί του: «Κάτσε αὐτοῦ ὡς πού νάρθῶ». Τὸ παιδί ἔπεσε ἀπάνω στὸ βῶδι καί ξεκουραζόταν. Ὁ γέρος ἀκολουθοῦσε τὸ κάρρο. Δὲν ἔλεγε τίποτα. Ἐνας στρατιώτης ἐκεῖ πού πήγαιναν χωρὶς καμμιὰ κουβέντα, γύρισε καί τοῦπε:

— Ἄμ ὅ,τι ἔχουμε καί δὲν ἔχουμε, πατριώτη, θά τὸ δώσουμε γιὰ τὴν πατρίδα.

Ἄν ὁ γέρος μετὰ κάμποση ὥρα τοῦ ἀπήντησε:

— Ποιὸς λέει ὄχι. Γιὰ τὴν πατρίδα εἶν' ὄλα. Μὰ ὁ Θεὸς δίνει σὲ κάποιους, βλέπεις, ἔξῃ παιδιά. Κ' ἐτούτ' ἢ δόλια καρδιά πού ἔχουμε, σάμπως μπορεῖς νὰ τὴν κάμης ὅποτε θέλεις πέτρα στὸ νταμάρι; Γιὰ νὰ μὴν ἀκούῃ; Πάντα καρδιά εἶναι.

— Καραβάσης! ἐφώναξε ὁ δεκανέας στὸ στρατιώτη ποῦσερνε τὸ ἄλογο. Τράβα γρήγορα.

Φτάσανε στὸ στρατῶνα κι' ἔμπασαν τὸ κάρρο στὴν αὐλὴ φωνάζοντας «ἔ! ὦ! ἔπ!». Τὸ σύνταγμα ἐτοιμαζόταν. Θάφευγε τὰ μεσάνυχτα. Ὁ γέρος στάθηκε κι' ἄκουγε τὸ θόρυβο τῆς αὐλῆς. Οἱ ἐφεδροὶ χόρευαν, πηδοῦσαν, τάραζαν τὸν κόσμον ἀπὸ τῆς φωνές. Τὰ τραγοῦδια, τὰ λιανοτραγοῦδα, τὰ λησιμονημένα, τὰ παληά, ἤχοῦσαν τόσο χαρωπά, σὲ τόνο πού ποτὲ δὲν τοῦς ἔδωκε τὰ κρασί, ποτὲ τὰ πανηγύρια. Τοῦτο τὸ μεθῦσι κι' ὁ χάρος κεραστής, πρώτη φορὰ τῶβλεπεν ὁ γέρος. Ἐβλεπε τοῦ χοροῦ τοῦς τρελλοὺς γύρους, τὸ χορευτὴ ποῦτρεμε τὸ κορμί του στὸν ἀέρα, τὸ πληθήκιο πού σφενδονιζότανε ψηλά. Ἀνάμεσα στὸ τραγοῦδι, χίλιοι θόρυβοι, τῆς κινιούργιας ἀρβύλας τὸ βιαστικὸ πᾶτημα, ἢ προσταγή, τὸ κάρφωμα κασσονιῶν, τὸ φόρτωμα, πε-

τάλων, χτυπήματα στή γῆ, προσταγές ώργισμένες, τρεξίματα έφηναν ν' άκούγεται τὸ μεγάλο λαχάνιασμα τῆς έπιστρατείας. Πολίτες έμπαιναν μέσα φάχνοντας για δικούς των, φωνάζοντας όνόματα στο σωρό. Καί διαβάτες και χαμίνια. Καί φούστες μεταξένιες έκαναν θόρυβο, άκολουθώντας κάποιο παιδί, έφεδρο, πὸ πήγαινε νά φορέση τὸ σάκκο, πλέοντας μέσα στην πλατειά στολή. Κάποιοι κρατοῦσαν εκεί στην άκρη μιὰ σημαία. "Ένας παππῆς άπό κάτω, φορῶντας φυσεκλίκια σταυρωτά στο στῆθος, μιλοῦσε στους άλλους για τὴν έλευθερία και τὸ Χριστό. "Ένας έφεδρος στο φανάρι διάβαζεν έφημερίδα. Κι' άλλος έγραφε στο γόνα με τὸ μολύβι. Τὸ τραγοῦδι χυνόταν δυνατὸ άπό στόματα πὸ γελοῦσαν.

Μέσα στο σάλαγο σκιές, δυό-δυό, γλιστροῦσαν κοντὰ στο τοῖχο, στο σκοτάδι, χέρια έπεφταν άπάνω σέ ώμους, άπελπισμένα. Τὰ λόγια γίνονταν συντρίμματα μέσα στα δάκρυα, κι' ένοιωθες τούς μεγάλους χωρισμούς, πὸ έχουν τὴ σιωπῆ και τὴν έπισημότητα τοῦ τέλους τοῦ θανάτου. Χέρια ζαρωμένα έσφιγγαν τὰ ζωντανά κορμιὰ τῶν έφένδρων μ' ὅση δύναμη άγκαλιάζει κανείς μιὰ ένθύμησι, ένα σημάδι, μιὰ σκιά, κάτι πὸ έπαισε πειλὸ νά υπάρχη. Τὰ δάκρυα έτρεχαν και τὰ μαντήλια έπιναν. "Άκουγες ένα φιλί, μιὰ καρδιά πὸ χτυποῦσε στο σκοτάδι.

Ὁ γέρος ἦταν μόνος σ' αὐτὸ τὸ πανηγύρι. Κανένα δέν ἤξερε, και δέν τὸν ἤξερε κανένας. "Ὅμως προχώρησε στο βάθος εκεί πὸ ἦταν άραδιασμένα κάμποσα κάρρα και τὸ δικό του μαζί. Ὁ Κύρκος σήκωσε τὸ κεφάλι πρὸς αὐτὸν και φύσηξε με τὰ πλατειά του ρουθούνια. Ὁ γέρος άπλωσε τὰ χέρια και τὸν έπιασε άπ' τὸ λαιμό.

Κι' εκεί στή γωνιά παράμερα, ένας άνθρωπος μιλοῦσε μ' ένα άλογο.

— Δὲ θά σέ ξαναἰδῶ... "Ε, δουλευτή... "Ε, παλληκάρι... Καί στο σπίτι δέν ξέρουν τίποτα. Μήτε ἡ κυρά σου. Μήτε ἡ Βγενιώ, κατάλαβες. Μιὰ φαμίλια σέ χάνει... "Ήμουν άρρωστος, βρέ Κύρκο, μὰ τώρα εἶμαι πεθαμμένος. Πᾶς στο καλό. Κι' ὅ,τι θά σ' έδινα στο γυιό μου, κατάλαβες... Στα νταμάρια ν' ανεβῆς.. Νά κατεβάσης άραμπαδιές. Δουλευτή, ε δουλευτή... Θά σέ πάρουνε... Καί ποιὸς ξέρει ποῦ θά πεθάνης.. Καί πῶς... στρατιώτης... Κύρκο... βρέ.. ε, Κύρκο, ποῦ μᾶς άφίνεις!

“Ένας στρατιώτης πλησιάζει ψάχνοντας στο σκοτάδι:

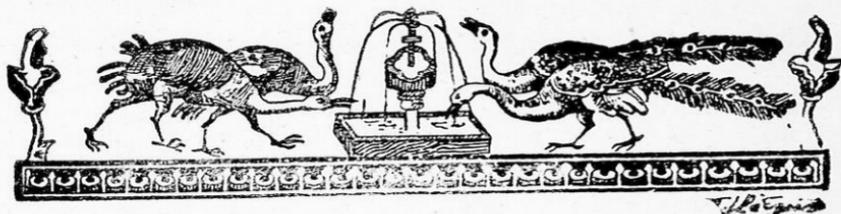
—“Αειντε, καυμένη γέρο! τῆ δουλειά σου θάχωμε;” Αειντε να πάρης τὸν ἀριθμό.

Ὁ γέρος μπῆκε σ’ ἓνα γραφεῖο, πῆρε κάποιο χαρτί, τῶβαλε στὸν κόρφο. Ἐπειτα βρέθηκε στὸ δρόμο. Πήγαινε ἀργά, μὲ τὸ κεφάλι κάτω, πρὸς τὸ μέρος ποὺ ἄφησε τὸ σφαχτὸ μὲ τὸ παιδί.

Πολλοὶ γύριζαν ἀπ’ τὸ στρατῶνα, μοναχοί, μὰ μέσα σ’ αὐτοὺς ὁ καρροτσέρης ὁ πεζός, ὁ γέρος, ἦταν ὁ πιὸ μονάχος!

ZAX. Δ. ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟ

Η ΠΑΤΡΙΔΑ

Στὴ Ροῦμελὴ εἶν' ἡ λεβεν.
καὶ στὸ Μωριά εἶν' ἡ γνώση.

— Μῶρ' ἐσύ'σαι, Πέτρο;

— Γιωργάκη ἐσύ;

Καὶ μὲ τὸ σπιθοβόλημα τῶν ματιῶν, ποῦ ἔδειχνε τὴν ἐλπίδα τῆς ψυχῆς, μὲ τὸ τρεμούλιασμα τῆς φωνῆς ποῦ πρόδινε τὴ συγκίνηση, ἀνοιξαν τὰ χέρια καὶ ρίχτηκαν στὴν ἀγκάλιᾳ ὁ ἓνας τ' ἄλλουνοῦ. Καὶ ἀπὸ τὸν τόσο λαδὸ ποῦ περνοδιάβαιν' ἔξω στὸ λιθοστρωμένο δρόμο τῆς σπηλιᾶς, τοὺς Ἑβραίους ποῦ ξυπόληται κουβαλοῦσανε τ' ἄσκιᾳ ἀπὸ τὸ Τελωνεῖο, τὸν ψωμᾶ καὶ τὸ μανάβη καὶ τὸν κουρέα ποῦ ἔκραζαν μὲ ξεφωνητὰ τοὺς πελάτες, τὸ σαράφη ποῦ μπροστὰ στὸ τραπεζάκι του ἔπαιζε τὰ τάλλαρα, βασιανίζοντας μὲ τὸν ἦχο καὶ τὴν λαμπρότη τους τὸν ἀντικρυνὸ μπαλωματῆ, κανεὶς οὔτε πρόσεξε, οὔτε ἦταν ἱκανὸς νὰ αἰστανθῆ τὴ λαχτάρα ποῦ εἶχαν στὸ ἀγκάλιασμα τους οἱ δυὸ ἐκεῖνοι φίλοι.

Ἐδῶ καὶ πέντε λεφτὰ πρὶν ὁ ἓνας δὲν ἐγνώριζε τὸν ἄλλον. Ὁ Γιωργάκης Λαμπρόπουλος καθότανε ἀνάμεσα στὶς πραμάτιες του, στὰ σαρώματα καὶ τὰ σχοινιά, στὶς στοίβες τῶν κεφαλοτυριῶν καὶ στοὺς σωροὺς τῶν γυαλικῶν, τοὺς ὤμους στηρίζοντας στὴν κάσσα του, τὸ κεφάλι μισογυρμένο, τὰ μάτια μισοκλεισμένα κάτω ἀπὸ τὴν πλέχτρα τῶν σκόρδων, σὰν πολεμιστῆς ἀνάμεσα στὶς δάφνες τῆς νίκης του, κάτω ἀπὸ τὴν ἀγαπημένη του σημαία. Καθὼς ὅμως ἐπάτησε στὸ κατῶφλι ὁ Πετρολέτσος, ψηλός, λεβεντόκορμος, ξεσκληάρης, μεγαλόπρεπος, ζητώντας ἓνα ὄβολο τυρὶ νὰ κολατσίση, σὰν νὰ πλάκωσε ὁ ἴσχιος του τὸν μπακάλη, ἐσῆκωσε τὸ κεφάλι καὶ ἡ φωνὴ συγκλόνησε γιαμιᾶς τὰ ἀποκαρμωμένα νεῦρα του. Σὰν ἀστραπὴ ἐπέρασε στὸ νοῦ του ἡ ὑποψία πῶς κάπου τ' ἀπάντησε αὐτὸ τὸ πρόσωπο, κάπου

ΗΡΩΙΣΜΟΣ ΜΙΑΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ

Ὁ ἀρχηγός, τὸ ὄνομα τοῦ ὁποίου ἀνεμίμησε τόσας νίκας, ἡ δὲ ἀνδρεία ἐγέννη τόσας ἐλπίδας, ἐκάθητο σύννουσ καὶ κατηφῆς πρὸ οἰκίσκου, ὃν εἶχε μεταβάλει εἰς ἀρχηγεῖον περικυκλούμενος ὑπὸ τῶν παλληκαριῶν του. Ἡ σκυθρωπότης του ἀντεκατοπτρίζετο ἐπὶ τῶν προσώπων των καὶ ἡ σιωπὴ του ὠμίλει καὶ ἔλεγε λόγους θλιβεροὺς εἰς τὴν καρδίαν ἐκάστου. Δὲν εἶχον πλέον τροφάς, δὲν εἶχον πλέον πολεμεφόνδια. Ὁ ἐχθρὸς νέας προσλαβὼν ἐπικουρίας, ἀφοῦ ἔκλεισε πᾶσαν ὁδὸν σωτηρίας, ἠπειλεῖ ἤδη καὶ τὸ χωρίον, οὗτινος ἐτάχθησαν φρουροί.

— Ἐναν ἄνθρωπο νὰ εἶχα γιὰ πέταμα... εἶπε τέλος ὁ ἀρχηγὸς συνεχίζων σκέψιν, ἣν πρὸ πολλοῦ ἐνεκυμῶνει ἡ κεφαλὴ του.

— Ἐναν ἄνθρωπο; καὶ τί εἶμαστε;

— Καὶ δὲν εἶναι κανεὶς ἀπὸ μᾶς ἄξιος; ἠρώτησαν τὰ παλληκάρια.

— Γιὰ πέταμα; ὄχι! ἀπήντησε διὰ βαρείας φωνῆς ὁ ἀρχηγὸς περιβάλλων ὄλους ὁμοῦ δι' ἠδέος καὶ φιλοστόργου βλέμματος. Μετὰ μικρὰν δὲ σιωπῆν:

— Ἀφῆστε νὰ συλλογιστῶ ἀκόμη, προσέθηκε.

Θρησκευτικὴ σιγὴ ἐπηκολούθησε, διακοπτομένη πότε καὶ πότε ὑπὸ θορυβῶδους φυσήματος, δι' οὗ ὁ ἀρχηγὸς ἐξέπεμπεν ἐκ τοῦ στόματός του τὸν καπνὸν τοῦ βραχέος τσιμπουκίου του καὶ τὴν ἐντὸς τοῦ στήθους του κοχλάζουσαν βαρυθυμίαν.

— Ἄς περάσῃ καὶ ἀπόψε, εἶπε τέλος ἐγειρόμενος. Ἐχει ὁ Θεὸς ἅς πάῃ καθέννας στὴ θέσῃ του. Ὅλοι ὄλοι ἀπομείναμε εἰκοσιδύα. Ὅποιος κάμῃ τίποτε χωρὶς τὴ διαταγὴ μου, εἶναι σὰν νὰ σκοτώσῃ δέκα χριστιανοὺς. Συλλογισθῆτε πόσοι κρέμονται ἀπὸ μᾶς.

Καὶ στραφεὶς ἐπροχώρησε μὲ βῆμα βραδύ πρὸς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ οἰκίσκου.

Ὁ λόφος, ἐφ' οὗ ἐξετείνετο τὸ χωρίον, ἦτο δυσπρόρητος. Οἱ ἐχθροὶ τὸ ἐγνώριζον καλῶς καὶ δὲν ἐτόλμων νὰ ποιήσωσι τριτὴν ἐφοδὸν, ἀφοῦ τόσον ἀκριβὰ εἶχον πληρώσει τὰς δύο προ-

γενεστέρας. "Εκριναν φρονιμώτερον νά καταβάλωσι τούς χριστιανούς διὰ τῆς πείνης καὶ ὀχυρωθέντες εἰς τὰς πέριξ διόδους ἀνέμενον τὸ ἀποτέλεσμα. Ὁ ἀρχηγός, ἐννοήσας τὸ σχέδιον, ἐμαίνετο ὡς λέων ἐν κλωβῷ. Νά ἀποτολήσῃ ταχεῖαν κάθοδον, θά ἦτο τὸ αὐτὸ ὡς νά ὠδήγει τούς ὀπλίτας του εἰς βεβαίαν πα-

γίδι. Νά περιμένῃ; Ἀπὸ δύο ἡμερῶν εἰς ἐκείνους μὲν εἶχε διανεῖμει τέταρτον σιτηρᾶσιον, αὐτὸς δὲ δὲν ἔφαγε καθόλου.

Καὶ τί θά ἔλεγον οἱ καλοθεληταὶ του, ὅταν θά ἐμάνθανον ὅτι ἐκ τῆς ἀδεξιότητός του βέβαια καὶ αὐτὸς ἔπεσε καὶ τούς ἀνθρώπους του κατέστρεψε, χωρὶς νά παρεμποδίσῃ τὴν πρόοδον τοῦ ἔχθρου;

— Βέβαια, τὰ λόγια εἶναι εὐκόλα!...ἐμονολόγει χαμηλοφώνως. Αὐτὸ θά ποῦνε, ἄς εἶμαι καὶ σκοτωμένος.

Ἐξείνη ἡ μαίμου, ὁ Κοτονικόλας, ποῦ δὲν εἶναι γιὰ τίποτε ἄξιος, θὰ κάνη τὴ φωνή μου—θαρρῶ πῶς τὸν βλέπω—καὶ θὰ λέη ὅ,τι τοὺς εἶπα σὰν τοὺς ἀποχαιρετοῦσα: Ἄἤνοια σας! ἐγὼ θὰ εἶμαι». Νὰ τώρα... καὶ ἀνοίξας τοὺς δακτύλους τῆς δεξιᾶς χειρὸς κατέφερε βραέως τὴν παλάμην ἐπὶ τοῦ προσώπου του.

—Γιατὶ βαρυβογγᾶς ἔτσι, καπετάνιο μου; ἠρώτησε πλησιάζουσα γραῖα ἐξηκοντοῦτις περίπου, βραχύσωμος καὶ ἰσχνή. Σὲ βλέπω καὶ ραγίζεται ἡ καρδιά μου.

—Ἄ! ἐσύ εἶσαι, κερα-Χρυσή;

—Ἐγώ, γυιέ μου.

—Ἄμ' τί νὰ ἔχω; δὲν τὰ βλέπεις καὶ τοῦ λόγου σου; Ἐχάθηκαμε, κερα-Χρυσή!

—Ἐχει ὁ Θεός, παιδί μου...

—Τὸ ξέρω, μά...πρέπει ν'ἔχωμε καὶ μεῖς.

Καὶ ἐκτύπησε διὰ τῆς χειρὸς τὴν κεφαλὴν του.

—Καὶ μὴ γαρις εἶναι δικό σου τὸ φταιξιμο;

—Μὴν κυττάζης τί εἶναι· τί θὰ ποῦνε...

—Μπορῶ νὰ σὲ ρωτήσω ἓνα λόγο, σὰν μάνα σου ποῦ εἶμαι στὰ χρόνια;

—Στοὺς ὀρισμούς σου, κερα-Χρυσή, ρῶτα.

—Εἶπες πρωτύτερα στὰ καλλιηκάρια...ἤμωνα στὴν πόρτα καὶ τ' ἄκουσα...εἶπες, πῶς ἂν εἶχες ἓναν ἄνθρωπο γιὰ πέταμα....

—Ἄ! τί; ξέρεις κανένα, ἀνέκραξεν ἀνορθούμενος ὁ ἀρχηγός.

—Παίδι μου...μὴ θυμώσης...δὲν κάνω ἐγώ;.. ἠρώτησε, μετὰ δειλιάς ἐκφέρουσα ἐκάστην συλλαβήν, ἡ γραῖα.

Ὁ ἀρχηγὸς κατέπεσεν ἐπὶ τῆς στρωμνῆς, ἐφ' ἧς ἐκάθητο, μετὰ προφανοῦς ἀπογοητεύσεως.

—Ἦ, ἀδελφή, εἶπα ἄνθρωπο, δὲν εἶπα γυναῖκα. Ἄσε με στὸ χάλι μου, κερα-Χρυσή, δὲν εἶναι δική σου δουλειά...

Καὶ περιτυλιχθεὶς ἐντὸς τῆς κάπας του ἐστράφη ἀντιθέτως, ὅπως κοιμηθῆ δῆθεν. Ἄλλὰ ποῦ νὰ κοιμηθῆ; Τὸν ἔβλεπε συστρεφόμενον ἐπὶ ὥραν ὀλόκληρον ἡ κερα-Χρυσή, τὸν ἤκουε φασῶντα καὶ στεναίνοντα καὶ ἐραγίζετο πράγματι ἡ συμπαθὴς τῆς καρδιά.

Ἀφ' ἧς ἡ βαρεῖα φωνὴ του ἠκούσθη εὐκρινῶς λέγουσα.

—Ἐπήγαινα ἐγώ, μὰ ὕστερα; Ὁὰ τοὺς κατάκοβαν ὄλουε. Ν' ἀφήσω χωρὶς σκύλο τὸ μανδρί;

Τὸ σῶμα του ἐν τούτοις δὲν ἐκινεῖτο.

— Θὰ παραμιλᾷ, ἐσχέφθη ἡ γραῖα, καὶ ἐπλησίασεν ἡρέμα.

—.. Νὰ τότε σταίλω, ἐξηκολούθησε λέγων ὁ ἀρχηγός, νάνεβῃ εἰς τὸν γκρεμισμένο Πύργο καὶ νὰ σηκώσῃ ἐπάνω μιὰ σημαίαν μὲ σταυρό. Βέβαια δὲν θὰ γύριζε, μὰ οἱ Τοῦρκοι τὸ πρῶν, γιὰ νὰ μὴ βρεθοῦν ἀνάμεσα σὲ δυὸ φωτιᾶς θὰ μ' ἄδειαζαν τὴ ρεματιὰ καὶ θὰ γλίτωνα....

— "Α! αὐτὸ ἦταν.... εἶπε καθ' ἑαυτὴν ἡ κερα-Χρυσῆ καὶ ἀνέμεινε ν' ἀκούσῃ ἀκόμη. Ἄλλ' ἤδη ὁ ἀρχηγός ἐκοιμᾶτο καὶ δὲν παρελήρει πλέον.

Ἡ κερα-Χρυσῆ ἦτο ὁ μόνος θῆλυς κάτοικος τοῦ χωρίου, ἀρνηθεῖσα νὰ ἀκολουθήσῃ τὰ λοιπὰ γυναικόπαιδα καὶ παραμείνασα ἵνα περιποιητῆται τὸν καπετάνιον, πρὸς ὃν μητρικὴν ἀληθῶς ἔτρεφε στοργήν. Ἀπὸ δύο ἡμερῶν συνεμερίζετο ἀγογγύστως τὴν ἀσιτίαν του, ἄυπνος δὲ ἐφρούρει αὐτόν, ὡς ὁ ἀριστος τῶν ὑπαπιστῶν.

"Ἦδη ὑφαρπάσασα τὸ σχέδιον, ὅπερ ἠδυνάτει ἐκεῖνος νὰ ἐκτελέσῃ, ὑπὸ παραδόξου κατείχετο ταραχῆς. Ἐνόμιζεν ὅτι ὁ Θεὸς τῇ τῷ ἀπεκάλυψεν ἵνα αὐτὴ τὸ ἐκτελέσῃ. Ἐνόμιζεν ὅτι εἰς τὰς χεῖρας τῆς ἦτο ἤδη ἡ ζωὴ ὅλων, ὅτι πᾶσα στιγμή βραδύτητος θὰ κατέστρεφε τὸ σχέδιον.

— Θὰ χαθῶ, ἐσκέπτετο, μὰ θὰ σώσω εἴκοσι παλληκάρια καὶ τὸν ἀρχηγό. Εἶδες τί εἶπε; καθέννας τοὺς ἀξίζει γιὰ δέκα. Θεέ μου, δῶσε μου φώτιση καὶ δύναμη.

"Ἦνοιξε μικρὸν σακίδιον, ὅπερ περιεῖχεν ὄλας τὰς ἀποσκευὰς τοῦ ἀρχηγοῦ, ἀνέστυρεν ἐξ αὐτοῦ μικρὰν λευκὴν σημαίαν, φέρουσαν ἐρυθρὸν σταυρόν, καὶ ἠσπάσθη αὐτόν.

— Θεέ μου, δῶσε μου φώτιση καὶ δύναμη, ἐπανέλαβε καθ' ἑαυτήν, νὰ καλὸ ποῦ μήτε τὸ νειρεύτηκα ποτέ μου. Καὶ ἐξῆλθεν ἀκροποδοτὶ ἐκ τῆς ἐτέρας θύρας τοῦ οἰκίσκου.

Ὁ Θεὸς τὴν περιέβαλε διὰ νέφους, ὥστε νὰ διέλθῃ ἀπαρτήρητος διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν, ὁ Θεὸς ἐνίσχυσε τοὺς τρέμοντας πόδας τῆς πρεσβυτίδος καὶ τῆς ἔδωκε πτερὰ νὰ τὴν φέρωσι μακρὰν εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ παρακειμένου λόφου; Ὁ Θεὸς τὴν ἐβοήθησε ν' ἀνέλθῃ ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τοῦ γκρεμισμένου Πύργου καὶ νὰ ὑψώσῃ ἐπὶ κλάδου τὴν σημαίαν τοῦ σταυροῦ καὶ τῆς σωτηρίας; Ὁ Θεὸς ἐπεμψε τοὺς ἀγγέλους του νὰ τὴν παραλά-

βωσιν ὡς ψυχὴν δικαίου καὶ τὴν ἐπαναφέρωσι διὰ μέσου τῶν ἐχθρῶν πάλιν, ζῶσκν, μετὰ δῖωρον κοπιώδη ὁδοιπορίαν ἐν τῷ χωρίῳ, ἐν τῷ οἰκίσκῳ, ἐν ᾧ ὑπνωττεν ἔτι ὁ ἀρχηγός;

Ὁ Θεὸς βέβαια, ὁ ἀρωγὸς πάσης ἀγαθῆς πράξεως τῶν μετὰ πίστεως καὶ ἀγάπης ἐπικαλουμένων τὸ ὄνομά του. Τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου προηγήθη ἡ ἔγερσις τοῦ ἀρχηγοῦ. Μὲ βαρεῖαν τὴν κεφαλὴν ἐξῆλθεν οὗτος εἰς τὴν ὁδὸν καί, ὡς ἔβλεπε καθ' ὅλην τὴν νύκτα τὸν γκρεμισμένον Πύργον, πρὸς αὐτὸν ἐστράφη πάλιν τὸ πρῶτον του βλέμμα.

— Ὀνειρεύομαι! εἶπε, μὴ δυνάμενος νὰ πιστεύσῃ εἰς ὅ,τι ἔβλεπεν. Ὀνειρεύομαι ἀκόμη; Κύριε, ἐλέησον! Καὶ ἔκαμε τὸ σημεῖον τοῦ σταυροῦ, διευθύνων ὅλην τὴν δύναμιν τῆς ὀράσεώς του ἐπὶ τοῦ ἐρυθρολεύκου ὑφάσματος, ὅπερ σειόμενον ὑπὸ τῆς πρωινῆς αὔρας διεγράφετο ἤδη εὐκρινῶς ἐπὶ τοῦ ροδόχρου οὐρανοῦ.

— Κώστα! Φραγγιό! Μιχάλη! ἀνέκραξε.

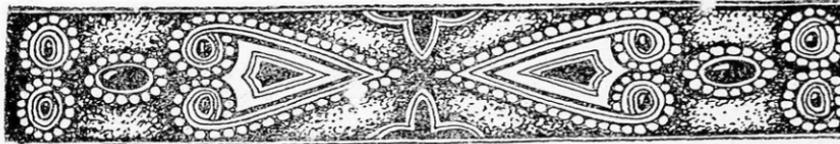
Μετ' ὀλίγα λεπτὰ οἱ πλεῖστοι περιεκύκλουν τὸν ἀρχηγόν των.

— Δέτε, εἶπε δεικνύων τὴν σημαίαν· ὁ Θεὸς μᾶς ἔσωσε!...

Ὅτε κατόπιν ἐζήτησαν νὰ ἐξηγήσωσι τὸ θαῦμα, οὐδεὶς ἀπέδωκε τοῦτο εἰς τὴν κερα-Χρυσῆν. Ἐκείνη δέ; Ἐκείνη ἐντράπη νὰ ὁμιλήσῃ. Δὲν τῇ εἶπεν ὁ ἀρχηγός, ὅτε τῷ προσεφέρετο: «Δὲν εἶναι δική σου δουλειά»; Δὲν εἶπε μετέπειτα εἰς τοὺς ἄλλους: «Ὁ Θεὸς μᾶς ἔσωσε!»;

ΙΩΑΝΝΗΣ ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ

Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΒΑΠΤΙΣΤΙΚΗ

Ἄν ἄλλη τις χρηστή γυνὴ εἶδε ποτὲ καλὰ νοικοκυριά εἰς τὰς ἡμέρας τῆς ἀναντιρρήτως εἶδε τοιαῦτα ἢ θεια-Σοφούλα Κωνσταντινιά, σεβασμία οικοδέσποινα ἑβδομηκονταετίας, κάτοικος παραθαλασσίου κόμης εἰς μίαν τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου.

Τὴν ἐκάλουν κοινῶς Σαραντανοῦ καὶ πολλοὶ ὑπέθετον ὅτι τὸ ἐπίθετον τοῦτο τῇ ἀπεδόθη, διότι δῆθεν εἶχεν ἴσον μὲ σαράντα γυναικῶν νοῦν, ὅπερ δὲν ἐνομιζέτο ὑπερβολή. Ἄλλοι ὅμως ἔλεγον ὅτι ἡ λέξις ἐσχηματίσθη κατὰ συγκοπὴν ἐκ τοῦ Σαραντανοῦ ἦτοι νοῦν μὲ σαράντα βαπτιστικούς.

Τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι, ἂν δὲν εἶχε φθάσει εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον, δύο τρεῖς μονάδες τῆς ἔλειπον καὶ ἤλπιζε προσεχῶς νὰ συμπληρώσῃ τὴν τεσσαρακοντάδα. Ὁμολογητέον δὲ ὅτι καὶ αὕτη κατ' ἀρχὰς εἶχε βαπτίσει οἰκιοθελῶς μόνον πέντε ἢ ἕξ νήπια τῶν γειτόνων τῆς, ὅσα καὶ πᾶσα ἄλλη καλὴ οἰκοκυρὰ συνήθως βαπτίζει. Ἄλλ' ὅταν ἅπαξ ἐγνώσθη καὶ ἀπεδείχθη ὅτι εἶχε καλὸ χέρι, τότε ὅλαι αἱ γειτόνισσαι, συγγενεῖς, παρασυγγενεῖς, κολλήγισσαι, ἤρχισαν νὰ τὴν πολιορκοῦν.

Εἶχε πάρει καλὸ ὄνομα, ὅτι τῆς ἐζούσαν τὰ παιδιὰ, ὅσα ἀνεδέχετο ἐκ τῆς κολυμβήθρας. Εἶναι δὲ τόσον σπουδαῖον νὰ εὐρεθῇ νοῦν «νὰ τῆς ζοῦν τὰ παιδιὰ» ὅσον καὶ ἱερεὺς «νὰ πιάνῃ τὰ διάβασμά του».

Ἡ θεια-Σοφούλα ὅμως ὑπέφερε μετὰ χάριτος τὴν ἀγγασίαν ταύτην. Εἶναι ἀληθές, ὅτι τὰ φωτῖκια εἰς τὴν ἐποχὴν ἐκείνην, χιτῶν καὶ κουκούλιον μετὰ σταυροῦ καθὼς καὶ τὰ μαρτυριάτικα, ἐαρινὴ βροχὴ λεπτῶν καὶ διλέπτων διὰ τοὺς ἀγυόπαιδας, ἐκόστιζαν ἐν ὄλῳ δέκα γρόσια.

Ἡ θεια-Σοφούλα ὁμοίαζε μὲ τὴν ἐπιμελῆ ἀνθοκόμον, ἥτις δὲν ἤρκειτο νὰ φυτεύῃ μόνον τὰ ἄνθη τῆς, ἀλλὰ τὰ περιθάλλει καὶ τὰ καταρδεύει. Ἡγάπα τὰ πνευματικά τῆς τέκνα ὡς τέκνα τῆς ἐγκαρδιακά, τὰ ἐθώπευε, τὰ ἐφίλευε καὶ τὰ ἐπαιδαγώγει.

Ἡ πρώτη ἔξομολόγησις (Εἰζῶν Ν. Γκίζη).

Ὁ μπαρμπα-Κωσταντῆς, ὁ πρῶτος γρινιάρης τοῦ χωριοῦ, δὲ συνεμερίζετο τὴν ἀδυναμίαν ταύτην τῆς συζύγου του.

— Ἄ μπράβο! φίλεύε τα τ' ἀναδεξιμιά σου, ἐγόγγυζεν ἐκαστοτε, ὁσάκις τὴν ἔβλεπε μεριμνῶσαν περὶ τῶν ἀναδεκτῶν τῆς ἡῤες καὶ ἀλωνίζεις!

Ἡ θεια-Σοφοῦλα ὀλίγον ἀνησύχει περὶ τῆς ἰδιοτροπίας ταύτης τοῦ συζύγου τῆς, ὅστις ἦτο ἀγαθὸς ἄνθρωπος εἰς τὰς καλὰς τοῦ ὥρας. Ἐπειτα ὁ μπαρμπα Κωσταντῆς σπανίως ἐφαίνετο ἐν τῇ πολίχνῃ. Ἀφότου ἔπαυσε τὰ θαλάσσια ταξίδια, ἠσχυλεῖτο ἀποκλειστικῶς εἰς τὴν καλλιέργειαν τῶν κτημάτων του. Κατὰ πᾶσαν πρῶταν ἵππευεν ἐπὶ τοῦ εὐρώστου ἡμιόνου του, ἐτρέπετο εἰς τοὺς ἀγρούς καὶ ἐπανήρχετο μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου.

Κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον, περὶ τὸ 184... ἡ θειὰ-Σοφοῦλα εἶχε φθάσει εἰς τὸ τριακοστὸν ἑνατον βαπτιστικόν. Ἐν μόνον τῇ ἔλειπε διὰ νὰ τὰ κάμη σαράντα, πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς συνειδήσεώς τῆς. Ἐβάπτιζεν ἀδιακρίτως ἄρρενα καὶ θήλεα, ἀλλ' ἐφρόντιζε νὰ διδῆ ἀκριβεῖς σημειώσεις εἰς τοὺς ἱερεῖς καὶ πνευματικούς, διὰ νὰ μὴ τυχὸν γίνῃ κανὲν συνοικέσιον εἰς τὸ μέλλον μετὰξὺ δύο ἑτεροφύλων ἀναδεκτῶν καὶ κολασθῆ ἡ ψυχὴ τῆς.

Κατ' ἔτος, τὴν Μεγάλῃν Πέμπτην, μεγίστη κίνησις ἐγένετο ἐν τῇ εὐρυχώρῳ αὐλῇ τῆς οἰκίας. Ἡ θεια-Σοφοῦλα ἀνεσκουμπώνετο μέχρις ἀγκῶνων καὶ ἐζύμωνε μόνῃ τῆς τὰς τριακονταεννέα αὐγοκουλούρας διὰ τοὺς τοσοῦτους βαπτιστικούς τῆς. Ἀλλὰ πλὴν τῶν βαπτιστικῶν ὑπῆρχον καὶ τὰ ἐγγόνια καὶ τὰ δισέγγονα, καὶ ταῦτα δὲν ἦσαν ὀλιγάριθμα.

Ἐν συνόλῳ ἐχρειάζετο ἐβδομήκοντα καὶ πλέον κοκόνες, δηλ. παιδικὰς κολούρας, διὰ τοὺς βαπτιστικούς, διὰ τοὺς ἐγγόνους καὶ τὰ δισέγγονα. Εἰς τὸν ἀριθμὸν τοῦτον δὲν περιλαμβάνονται αἱ μεγαλύτερα κολουῖραι, τὰς ὁποίας παρεσκευάζε διὰ τὰς συντεκνίσσας, διὰ τὰς ἀνεψιάς καὶ δισεξαδέλφας τῆς.

Μέγας δὲ ἐβόμβει ὁ ἔσμος τῶν ἀναδεκτῶν καὶ δισεγγόνων παρὰ τοὺς ἀνθῶνας τῆς αὐλῆς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν. Ἀπὸ τῆς τρίτης ὥρας τοῦ δειλινοῦ, καθ' ἣν ὁ μπαρμπα-Κωσταντῆς ἐξηγείρετο ἐκ τοῦ μεσημβρινοῦ ὕπνου, μὲ δριμεῖαν ἐπικαθημένην ἐπὶ τῆς ρινὸς τὴν χολῆν, καὶ ἐφόρει τὸ τσόχινον βρακίον του, ἐπύργωνεν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς μεγαλοπρεπὲς τὸ τυνησιακὸν φέσι του, ἐλάμβανεν ὡς σκῆπτρον τὴν μεγάλην ἠλεκτρόστομον

τσιμπούκαν του, ἀνήρτει ἐπὶ τῆς ὀσφύος βαθύκολπον τὴν μεταξωτὴν καπνοσακούλαν καὶ κατήρχετο εἰς τὸ καφενεῖον νὰ εἰσπνεύσῃ τὴν θαλασσίαν αὔραν, ἀπὸ τῆς ὥρας ἐκείνης ἢ εὐρεία καὶ τετράγωνος αὐλὴ παρεδίδοτο ἐξ ἐφόδου εἰς τὴν λεηλασίαν τῶν βαπτιστικῶν καὶ τῶν δισεγγόνων. Μεγίστην εὐτυχίαν καὶ ἀνήκουστον ἡδονὴν ἐνόμιζον τότε τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιᾶς, ἀν κατῶρθωναν νὰ παρεισδύσωσιν εἰς τὸ προαύλιον τῆς θεια-Σοφούλας, ὅπερ ἐθεωρεῖτο ὡς μυθῶδες τι. Πολλὰ αὐτῶν προέτεινον τὰς κεφαλὰς διὰ τῶν σχισμῶν τῆ κλειστῆς αὐλείου θύρας, ἥτις ἐμοχλεύετο ἔσωθεν ὑπὸ τῶν ζηλοτύπων βαπτιστικῶν διὰ τοὺς μὴ ἔχοντας ἔνδυμα γάμου. Ἄλλα παιδιὰ τολμηρότερα ἀνεῖρπον εἰς τὸν θριγκὸν τοῦ τοίχου τῆς αὐλῆς καὶ εὕρισκον τρόπον νὰ εἰσπηδήσωσιν ἐκεῖθεν εἰς τὰ ἔνδον.

Ἄλλ' ἀλλοίμονον ἀν παρατηροῦντο ὑπὸ τῶν ἀγρύπνων εὐνοουμένων! Ἀπεδιώκοντο ὡς ὁ κηφὴν ὑπὸ τῶν μελισσῶν.

Τὴν Μεγάλην Πέμπτην τοῦ ἔτους 185.. ὅλοι οἱ ἀναδεκτοὶ ἦσαν συνηγμένοι ἐν τῇ αὐλῇ τῆς γραιῆς Σοφούλας. Ὁ πρεσβύτερος αὐτῶν ἦτο ἤδη νεανίας εἰκοσαετής, τὸ δὲ νεώτερον ἦτο κοράσιον διετές, εἰς ὃ ἡ νονὰ εἶχε δώσει τὸ ὄνομά της. Τὸ βρέφος τοῦτο ἦτο τὸ τεσσαρακοστὸν πνευματικὸν γέννημα τῆς θεια-Σοφούλας.

Εἶχε γεννηθῆ τέλος τὸ ἀπὸ πολλοῦ προσδοκώμενον τοῦτο συμπλήρωμα τοῦ προσδιωρισμένου ἀριθμοῦ καὶ ἦτο τὸ χαδευμένον τῆς θεια Σοφούλας. Ἡ νονὰ ἔτρεφε φιλοδόξους σκοποὺς ὡς πρὸς τὸ μέλλον τοῦ θυγατρίου τούτου. Ἄλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ μπαρμπακωσταντῆς ἐξ ὅλων τῶν ἀναδεκτῶν μόνον τὸ μικρὸν τοῦτο ἠνεύχετο. Ἡ στοργὴ ὅμως τῆς Σοφούλας πρὸς αὐτὸ ἐψθανε μέχρι παραφροσύνης.

Τὴν ἡμέραν ἐκείνην ἡ θεια-Σοφούλα ἦτο κλειστὴ εἰς τὸ ἰσόγειον καὶ ἐζύμωνεν. Ἐκ τῶν παιδίων τινὰ τὴν ἐπολιόρκουν ἐξώθεν τῆς θύρας παραμονεύοντα.

Τὰ πλεῖστα ὅμως ἐπαιζον ταραχιδῶς περὶ τὸν ὑπερμεγεῆθη ληνόν, πλησίον τοῦ ἐλάιοτριβείου, τὸ κρυφτάκι, καὶ ἄλλα ἐθροῦβον περὶ τὰς κιγκλίδας τοῦ κήπου καὶ πλησίον τοῦ φρέατος.

Ἡ μικρὰ Σοφούλα, ἥτις ἦτο μόλις διετής, ὡς εἶπομεν, ἐξέπεμπε χαρμωσύνους κραυγὰς, ἐψέλλιζεν ὡς νεοσσὸς χελιδόνας καὶ ἔτρεχε καὶ αὐτὴ κατόπιν τῶν ἄλλων παιδίων. Ἡ νονὰ της

εζήτησε κατ' ἀρχάς νά τήν κρατήσῃ πλησίον τῆς, ἀλλ' ἡ μικρά ἐστενοχωρήθη καί ἀπήτησε νά ἐξέλθῃ.

— Νά πάω κι' ἐγώ νά παίξω, νονά μου;

— Τί νά παίξῃς ἐσύ;

— Τὸ κρυφτάκι, νονά μου! ἐτραύλισεν ἡ μικρά.

— Δὲν παίζουν τὰ κορίτσια τὸ κρυφτάκι, τῇ εἶπεν αὐστηρῶς ἡ νονά.

Ἡ μικρά δὲν ἐμεμψιμοίρησε μὲν, ἀλλ' ἐσκυθρώπασεν. Ἰδοῦσα τοῦτο ἡ νονά ἔκραξε τὴν Ἀθηنيά, εἰκοσαετῆ τὴν ἡλικίαν, δουλεύτραν τῆς, ἣτις ἦτο καὶ αὐτὴ μία τῶν βαπτιστικῶν τῆς, καὶ ἐνεπιστεύθη τὴν μικράν, συστήσασα αὐτῇ αὐστηράν ἐπαγρύπνησιν.

Ἄλλ' ἡ Ἀθηنيῶ ἐλησμόνησεν ἅμα ἀκούσασα τὴ σύστασιν τῆς κυρίας τῆς, καὶ ἐπειδὴ εἰς τὰς πεζούλας ἐκάθηντο τέσσαρες ἡ πέντε γειτόνισσαι—καὶ γνωρίζομεν πόσον περισπούδαστος εἶναι ἡ συνδιαλέξις τῶν ἀέργων γυναικῶν—ἐκάθισε πλησίον αὐτῶν καὶ ἄφησε τὴν μικράν Σοφούλαν νά τρέχῃ.

Δὲν ἤρκεσε τοῦτο, ἀλλὰ παραγγεληεῖσα ὑπὸ τῆς κυρίας τῆς ν' ἀντήσῃ ὕδωρ ἐκ τοῦ φρέατος ἐγέμισε μὲν τὴν στόμναν, ἀλλὰ δὲν ἐφρόντισε νά κλείσῃ τὸ στόμιο τοῦ φρέατος, ὅπως τὸ εὔρε κεκλεισμένον, τὸ ἄφησε δὲ ἀνοικτόν. Ἀπροσεξία, εἰς ἣν οὐδέποτε θὰ ὑπέπιπτεν ἡ γραῖα Σοφούλα, ἡ ἄλλη φρόνιμος γυνή. Μὴ τις δὲν ἀμφιβάλλῃ ὅτι τὴν σύστασιν ταύτην ἡ γραῖα ἔκαμε χιλιάκις εἰς τὴν δουλεύτραν τῆς, ἀλλ' ἡ Ἀθηنيῶ δὲν ἦτο ἐξ ἐκείνων τῶν γυναικῶν αἵτινες καθίστανται προσεκτικαί.

Εἰς τὴν ἀκμὴν λοιπὸν τῆς πλήρους ἐνδιαφέροντος συνδιαλέξεώς των ἤκουσαν αἴφνης αἱ εἰς τὴν πεζούλαν καθήμεναι γυναῖκες κρότον τινά, ὡς πλατῆγισιν σώματος πίπτοντος εἰς ὕδωρ, καὶ συγχρόνως πεπνιγμένην κραυγὴν καὶ μετ' αὐτὴν δευτέραν κραυγὴν δυνατωτέραν.

Αἱ γυναῖκες ἀνωρθώθησαν αὐταμάτως.

Ἄλλὰ πρὶν αὐταὶ κινηθῶσιν, ἡ θύρα τοῦ ἰσογείου ἠνοίχθη μετὰ κρότου καὶ ἡ θεία-Σοφούλα ἐντρομος, ἀνυπόδητος, μὲ τὲς κάλτσες μόνον, γυμνώλενος, μὲ τὰς χεῖρας ζαρωμένας ἔτρεξε πρὸς τὸ φρέαρ κρᾶζουσα:

— Τὸ κορίτσι! Τὸ κορίτσι!

Διὰ τῆς εἰς τὴν στοργὴν ἰδιαζούσης μαντείας ἡ θεία-Σοφούλα

ἐνόησεν ἀμέσως, ὅτι ἡ μικρὰ τῆς βαπτιστικῆ εἶχε πέσει ἐντὸς τοῦ φρέατος. Καὶ τῷ ὄντι δὲν ἠπατάτο.

Ἐνῶ ἔτρεχεν ἡ Σοφοῦλα, ἰδοῦσα τὸ στόμιον τοῦ φρέατος ἀνοικτὸν ἐπλησίασε, προσεκολλήθη ἐπὶ χθαμαλοῦ ξυλίνου φραγμοῦ, εἶδεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος εἰκονιζομένην τὴν ἀγγελικὴν ξανθὴν μορφήν τῆς, ἤρχισε νὰ τῇ προσμειδιᾷ ἔκυψεν ὑπερμέτρως, ὥλισθησεν ἐπὶ τῆς στυλπνῆς ὡς ἐκ τῆς συχνῆς προστριβῆς τοῦ σχοινίου σανίδος καὶ ἔπεσε κατακέφαλα ἐντὸς τοῦ φρέατος.

Αἱ ἄλλαι γυναῖκες, καὶ ἡ Ἀθηνιώ μετ' αὐτῶν, καθ' ὑπερβολὴν διαστέλλουσαι τοὺς βραχιόνας ἔτρεξαν κατόπιν τῆς θεια-Σοφούλας.

—Ἐναν κουβά! ἓνα γουρδέλι! ἐκραύγαζεν ἔκφρων ἡ γραῖα Σοφούλα.

—Ἐνα τσιγγέλι! ἔκραξε καὶ ἡ Ἀθηνιώ σκοτισμένη (ὡς νὰ εἶχε πέσει δηλ. εἰς τὸ φρέαρ τὸ ἰβάνιον, δι' οὗ ἀντλοῦσιν ὕδωρ).

—Γὰ τσιγγέλια νὰ σὲ τραβοῦν, σκύλα! τῇ ἔκραξε μὲ κεραυνοβόιον βλέμμα ἡ θεια-Σοφούλα. Μοῦ ἔπνιξες τὸ παιδί.

Ἡ γραῖα τρώντι δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐνοήσῃ ὅτι τὸ δυστύχημα ὠφείλετο εἰς τὴν ἀπροσεξίαν τῆς δουλεύτρας τῆς.

—Νὰ κατεβῶ ἐγὼ στὸ πηγάδι, νονά, τῇ εἶπεν ἡ Ἀθηνιώ
Ἐπεδὴ ἐβράδυνε νὰ φανῇ πουθενὰ κουβάς, διότι εἶναι γνωστὸν πᾶσον τὰ χάνουν οἱ ἄνθρωποι εἰς τὰς δεινὰς περιστάσεις, καὶ ἐνῶ μίαι τῶν γυναικῶν ἔτρεχεν ἀπ' ἐκεῖ, ἄλλη ἀπ' ἐδῶ, καὶ ἡ μικρὰ ἦν τῷ μεταξὺ ἐπνίγετο, ἡ θεια-Σοφούλα ἐπέτρεψεν εἰς τὴν Ἀθηνιώ τὴν χ'ριν ταύτην. Ἡ ζευρε δὲ ἄλλως ὅτι εἰς τοῦτο, καθὼς καὶ εἰς πᾶσαν ἄλλην ἐργασίαν εἰς τοὺς ἄνδρας μᾶλλον ἀρμόζουσα, ἦτον ἐπιτηδεία.

Ἡ Ἀθηνιώ λοιπὸν ἐσήκωσε τὰ φουστάνια τῆς ὑπεράνω τοῦ γόνατος καὶ πατοῦσα εἰς τὰς γνωστὰς αὐτῇ ἐσοχὰς τοῦ ἐσωτερικοῦ λιθοκτίστου τοῦ φρέατος, τὰς ἐπίτηδες κατασκευαζομένας εἰς πᾶσαν ὀρυχὴν φρέατος, κατῆλθε μέχρι τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος.

Οὐδαμοῦ ἐφαίνετο ἡ μικρὰ.

Τὸ βάθος τῶ ὕδατος ἦτο τρεῖς ἴσον μὲ ἀνάστημα ἀνδρός, καὶ ἡ Ἀθηνιώ δὲν ἔδυνατο νὰ προχωρήσῃ κατωτέρω.

Ἐν τῷ μεταξὺ εὐρέθη καὶ ὁ κουβάς καὶ κατεβιβάσθη μέχρι τῶν χειρῶν τῆς Ἀθηνιώ. Αὕτη ἔλαβε τὸ σχοινίον καὶ ἤρχισε νὰ περιστρέφῃ τὸ ἰβάνιον ἐντὸς τοῦ ὕδατος.

Ἡ θεια-Σοφούλα ὠλόλυξε καὶ ἔσχιζε τὰς παρειάς της. Ἡ καρδιά της δὲν ἠσθάνετο πλέον τῆς ἐλπίδος τὴν θαλπωρήν..

Τέλος τὸ ἱβάνιον προσέκοψεν εἰς σῶμά τι ἀνερχόμενον. Ἡ μικρὰ ἀνέβη εἰς τὴν ἐπιφάνειαν, ἀλλ' ἦτο ἤδη πτώμα....

Ἡ κεφαλὴ ἦτο δεινῶς μεμωλωπισμένη. Κατενεχθεῖσα σφοδρῶς εἰς τὸ ὕδωρ εἶχε κτυπήσει ἐπὶ τοῦ λίθου, ἐζαλίσθη, κατέπιε πολὺ νερὸν καὶ δὲν ἀνῆλθε ταχέως εἰς τὴν ἐπιφάνειαν.

Ἐπὶ ζωῆς της δὲν ἐπαρηγορήθη ἡ θεια-Σοφούλα διὰ τὸ οἰκτρὸν τοῦτο ἀτύχημα. Ἰσα ἴσα ἡ τελευταία βαπτιστικὴ της!..

Διετήρησε δὲ τὴν πρὸς τὴν ἀθῶαν νεκρὰν στοργὴν της μέχρις εὐσεβοῦς προλήψεως. Ζήσασα ἐπὶ ἱκανὰ ἔτη ἀκόμη κατεσκευάζεν ἀνελλιπῶς κατ' ἔτος τῇ Μεγάλῃ Πέμπτῃ τὴν κοκόναν τῆς ἀτυχοῦς μικρᾶς καὶ τὴν Κυριακὴν τοῦ Πάσχα. ἅμα ἐπέστρεφε τὸ πρωὶ ἀπὸ τῆς λειτουργίας τῆς Ἀναστάσεως, ἤνοιγε τότε μόνον τὸ ἄχρηστον μεῖναν φρέαρ καὶ ἔρριπτεν εἰς τὸ ὕδωρ τὴν κοκόναν καὶ τὰ κόκκινα αὐτὰ τῆς μικρᾶς Σοφούλας της.

Ἐβεβαίου δὲ ἡ ἀγαθὴ γυνή, ὅτι ἀνεξήγητος εὐωδία ἀνῆρχετο τότε ἀπὸ τοῦ ὕδατος, ὡς θυμίαμα ἀθῶας ψυχῆς, ἀναβαῖνον πρὸς τὸν θεάνθρωπον Πλάστην.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ

Ο ΜΙΚΡΟΣ ΚΡΙΤΗΣ

Είναι πολλά χρόνια από τότε. 'Ο μικρός Κριτής σήμερα είχε γέρος με παιδιά και μ' αγγόνια και δίγγωνα, αν και η μοίρα δέν τον αξίωσε να χαϊδέψη δικό του παιδί. 'Αλλά τὸ ἴδιο πράγμα είναι. Τὰ παιδιά, τ' αγγόνια και τὰ δίγγωνα είναι τοῦ ἀδελφοῦ του, μικροτέρου του κατά τὴν ἡλικίαν σάν και δικά του είναι.

'Ο μικρός Κριτής, Σπῦρος λεγόμενος, ἦταν και δέν ἦταν δέκα χρονῶν, όταν για πρώτη φορά, ἀκολουθώντας τὸ ἀναγκαῖο ἔθιμο τῆς πατρίδος του, ξεκίνησε για τὴν ξενητιά, τὴν Κίρκη αὐτὴ τοῦ ἠπειρωτικοῦ κόσμου. 'Ο πατέρας του, ὁ κυρ-Χρῆστος, Κριτής λεγόμενος ἀπ' ὅλη τὴν ἐπαρχία, γιατί ἦταν πραγματικῶς ὁ δικαστής της, τὸν συνώδεψε ὡς τὰ Γιάννινα. Τὴν ὥραν τοῦ ξεχωρισμοῦ, ποῦ ὁ Ρόβας ὁ καρβανάρης, εἶχε ἔτοιμα τὰ μουλάρια του και τ' ἄλογά του, και φωνάζει σάν ἄλλος δῆμιος: «Τὸ καραβάνι εἶν' ἔτοιμο!!!», ὅλοι οἱ συγγενῆδες, ποῦ παρακολουθοῦσαν τοὺς ξενιτεμένους τους, τοὺς ξεμονάχεψαν και τοὺς ἔλεξαν τὰ ὕστερα λόγια τοῦ ξεχωρισμοῦ. Εἶταν καμιὰ εἰκοσαριά οἱ ξενιτεμένοι. 'Αλλος εἶχε μάννα, ἄλλος εἶχε πατέρα, ἄλλος θειὸ ἢ θειά, κι ἄλλος μεγαλύτερο ἀδερφὸ ἢ ἀδερφή.

Τί πικρὴ ὥρα τοῦ ξεχωρισμοῦ! "Ὅλο τὸ αἷμα μαζεύεται στὴν καρδιά, τὸ πρόσωπο σκυθρωπάζει, και τὰ μάτια βουρκώνουν ἀπὸ τὰ δάκρυα.

«Κι ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμὸς παρηγοριὰ δέν ἔχει».

Λέγει τὸ ἠπειρωτικὸ τραγοῦδι. 'Αλήθεια δέν ἔχει παρηγοριὰ ὁ ζωντανὸς ξεχωρισμὸς! χάνει ἀπὸ τὰ μάτια του ἕναν ἄνθρωπο ζωντανό, κι ἐκεῖνος, ποῦ φεύγει και πάει, κι ἐκεῖνος ποῦ μένει ὀπίσω, και δὲ χάνει ἕνα πεθαμένο.

'Ο καρβανάρης ὁ Ρόβας ἔσχιζε ἀπὸ τὴ μιὰ τὴν ἄκρη ὡς τὴν ἄλλη τὴν πλατύχωρη αὐλὴ τοῦ χανιοῦ, κι ἔλεγε:

«Τελειώστε γρήγορα, πέρασε ἡ ὥρα».

Οἱ καρδιές κτυποῦσαν δυνατώτερα, τὰ μάτια δάκρυζαν καὶ κίππου κίππου ἀκούονταν καὶ ξεφωνητὸ μάνας ἢ ἀδερφῆς. Πῶς περνοῦν γρήγορα οἱ ὥρες τοῦ ξεχωρισμοῦ! καὶ φτερά ἂν εἶχαν, δὲν θὰ περνοῦσαν, καὶ δὲ θάφευγαν γληγορώτερα!

Τέλος ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας καβαλλήκεψε ἕνα χρυσοκάπουλο μουλάρι καὶ χτυπώντας το μὲ τοὺς φτερινιστῆρες του, πετάχθηκε ἔξω ἀπὸ τὴν ὀρθάνοικτη θύρα τοῦ χανιοῦ, σὰν ἀστραπή. «Ὅλοι οἱ ξενιτεμένοι ἀγκαλιάστηκαν καὶ φιλήθηκαν μὲ τοὺς δικούς τους καὶ καβαλλήκεψαν κι' αὐτοὶ μὲ μάτια θολωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα τοῦ πόνου, τῆς πατρίδας, τοῦ σπιτιοῦ καὶ τῶν δικῶν τους, κι ἔκαναν τὸ σταυρό τους. Τὰ «ἔχετε γειά», τὰ «ὥρα καλὴ» καὶ τὰ «καλὴ ἀντάμωση νὰ δώση ὁ Θεὸς» διασταυρώνονταν ἀπ' ἐδῶ καὶ ἀπ' ἐκεῖ.

Τὴν ὥρα, πού ὁ Σπῦρος δρασκελοῦσε τὴ θύρα τοῦ χανιοῦ, τοῦ φώναζε ὁ πατέρας μὲ παραπονετικὴ φωνή:

—Σπῦρο μου, στάσου, νὰ σοῦ εἰπῶ δυὸ λόγια ἀκόμα...

Ὁ Σπῦρος σταμάτησε τὸ μουλάρι, καὶ ὁ κυρ-Χρῆστος μαρμαμένος ἀπὸ τὸν πόνον τοῦ ξεχωρισμοῦ τοῦ πρώτου παιδιοῦ του καὶ τοῦ πλεῖο ἀγαπημένου ἀπ' ὅλα, τοῦ λέγει:

—Παιδί μου! Ἄμα ἀφήκης τὸ Μέτσοβο εἶσαι ἢ δὲν εἶσαι παιδί μου εἶναι τὸ ἴδιο. Δὲν σὲ ξέρει κανένας.

Ἄλλὰ σὺ νὰ μὴ λησμονήσης ποτὲ ὅτι εἶσαι παιδί μου. Μακρὰ ἀπὸ ψέμμα, κλεψιά καὶ φονικό. Καὶ στὸ βάθος τῆς θάλασσας κι' ἂν βρεθῆς νὰ μὴ χάσης τὴν ἐλπίδα σου ἀπὸ τὸν Θεό! Καὶ βασιλιάς ἂν γένης, νὰ μὴ λησμονήσης τὴν πατρίδα σου. Ἰάκουσες, παιδί μου:

—Ἰάκουσα, πατέρα μου!

—Ὁρα σου καλὴ τώρα! Ὁ Θεὸς κι' ἡ εὐχή μου μαζί σου.

Τὸ παιδί χτύπησε τὸ μουλάρι του γιὰ νὰ φτάση τὸ ξεμαρμαμένο καρβάνι, καὶ ὁ πατέρας σωριάστηκε στὸ πεζούλι τοῦ χανιοῦ κι ἄρχισαν νὰ τρέχουν τὰ μάτια του σὰ βρῦσες.

Τὴν ἄλλην τὴν ἡμέραν ὁ κυρ-Χρῆστος βρίσκονταν στὸ χωριὸ του καὶ δικάζεε τοὺς πατριῶτες του, πού ἔτρεχαν σ' αὐτὸν νὰ βροῦν τὸ δίκαιό τους, κι ὁ Σπῦρος εἶχε σκαπετήση στὸ Μέτσοβο κι' ὅσους ἀπαντοῦσε στὸ δρόμο κανένα δὲν ἐγνώριζε, κι' οὔτε τὸν γνῶριζαν.

Τὸ καρβάνι τραβοῦσε γιὰ τὴν Πόλη, ὅλο τῆς-στεριάς.

Εἴκοσι ἡμέρες χρειάζονταν τότε γιὰ νὰ πάη κανεὶς ἀπ' ἡ Γιάννινα στὴν Πόλη, ἀν δὲν τύχαινε στὸ δρόμο κανένα ἐμπόδιο. Εἶχαν περᾶσει δέκα ἡμέρες δρόμο, πέρασαν τὴ Θεσσαλονίκη, χωρὶς νὰ τοὺς τρέξῃ κανένα κακό. Ἦταν ὅλοι ἀγαπημένοι, ὅλοι μιὰ χαρὰ καὶ περνοῦσαν τὸ δρόμο τους τραγουδώντας καὶ κουβεντιάζοντας σὺν ἀδέρφια. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα μπῆκε ὁ διάβολος στὴ μέση. Τοῦ ἑνὸς ἀπὸ τὸ καρβάνι εἶχε πέσει ἡ σακκούλα του μὲ ὅσα χρήματα εἶχε καὶ τὴν εἶχε βρῆ ἓνας ἄλλος ἀπὸ τοὺς εἴκοσι συνταξιδιωτὲς καὶ τοῦ τὴν ἔδωκε, κρατώντας τὰ μισὰ γιὰ βρετικά. Ἐκεῖνος ποὺ εἶχε χάσει τὴν σακκούλα γύρευε ἀκέραιο τὸ χρηματικὸ ποσό, ποὺ εἶχε μέσα, καὶ ἐκεῖνος ποὺ τὴν εἶχε βρῆ δὲν τᾶδινε λέγοντας, ὅτι εἶχε δικαίωμα νὰ βαστάξῃ τὰ μισὰ γιὰ βρετικά, καὶ ἀπὸ λόγῳ σὲ λόγῳ πείστηκαν, καὶ ἄρχισαν νὰ χτυπιοῦνται στὰ γερά, φωνάζοντας: «βιό μου» ὁ ἓνας καὶ «ἀδίκαιό μου!» ὁ ἄλλος. Μπῆκαν οἱ ἄλλοι νὰ τοὺς χωρίσουν, ἀλλὰ καὶ αὐτοὶ χωρίστηκαν σὲ δυό: «Ἄλλοι μὲ τὸν ἕναν καὶ ἄλλοι μὲ τὸν ἄλλον. Ἐκεῖνος ὅπου εἶχε βρῆ τὴ σακκούλα ἐπέμενε νὰ βαστάξῃ τὰ μισὰ λέγοντας:

— Δικαιοῦμαι νὰ βαστάξω τὰ μισὰ, διότι ἂν δὲν τὰ φανέρωναι, ὅτι ἦρα τὴ σακκούλα, μπορούσα νὰ τὰ φάω ὅλα τὰ χρήματα, ποὺ εἶχε μέσα.

Ἐκεῖνος πάλι ποὺ τὴν εἶχε χάσει ἐπέμενε νὰ τὰ ζητήῃ ὅλα λέγοντας:

— Δὲν δικαιοῦσαι νὰ μοῦ βαστάξῃς τὰ μισὰ, διότι δὲν εἴμαστε ἀπ' ἄλλο καρβάνι σὺ καὶ ἀπ' ἄλλο ἐγώ, ἀλλ' εἴμαστε σύντροφοι, καὶ ὡς σύντροφοι εἴμαστε ἀδέρφια καὶ ὑποχρεούμεστε ὅ ἓνας νὰ βοηθήῃ τὸν ἄλλον, καὶ ὄχι νὰ κερδίζουμε ὁ ἓνας ἀπὸ τὸν ἄλλο. Φιλονεικώντας - φιλονεικώντας ἔφτασαν σ' ἓνα χάνι, ἡσύχασαν λίγο, ὅσο νὰ φᾶν, καὶ ἄρχισαν πάλι τὴν φιλονεικίαν. Ἐδῶκε πῆρε ὁ Ρόβας, ὁ καρβανάρης, νὰ τοὺς εἰρηνέψῃ ἀλλὰ δὲν μπόρεσε, καὶ τὰ δυὸ μέρη εἶχαν κάποιον δίκαιον, τὸ καθ' ἓνα γιὰ τὸν ἑαυτό του. Ἡ φιλονεικία κατέληξε στὰ χέρια καὶ μέσα στὸ μαλλοτράβηγμα, κάποιος εἶπε μὲ πόνο καρδιακό:

— Ἐ! καὶ νὰ ξεφύτρωνες, Θεέ μου, τὸν κριτὴ μας τὸν καρ-Χρῆστο ἐδῶ πέρα ἀπὸ καμιὰ μεριά, πῶς θάφευγε ὁ τρισκατάρατος ἀπὸ τὴ μέση, μας καὶ πῶς θὰ γένονταν ὅλα μέλι γάλα!

— "Αχ! ποῦθε νὰ ἦταν καυμένες, εἶπε ἓνας ἄλλος τους, σὲ μιὰ στιγμή θὰ εἰρήνευαν τὰ πάντα.

— Μοῦρθε μιὰ ιδέα εἶπε ἓνας ἄλλος....

— Τί; τὸν ρώτησε τέταρτος

— Τί;... ἔχομε τὸ παιδί του ἐδῶ πέρα....

— Καὶ σὰν τώχομε;

— Νὰ τὸ βάλωμε στὴ θέση τοῦ πατέρα του.... κριτῆ.

— Μπρὲ ἀλήθεια! νὰ τὸ βάλωμε κριτῆ, ἂν καὶ μικρὸ ἀκόμα, θὰ ξέρη νὰ εἰπῇ κἄτι ὡς παιδί τοῦ κριτῆ μας.

— Σπῦρο-φώναξε-Σπῦρο. Τί γίνεται ὁ Σπῦρος τοῦ κυρ-Χρήστου;

ἽΟ Σπῦρος δὲν ἀκούονταν, τὸν εἶχε καταβάλει ὁ κόπος τοῦ δρόμου κι ἅμα ἔφαγε ἀκούμπησε στὸν τοῖχο κι' ἀποκοιμήθηκε ἔχοντας προσκέφαλο τὸ δισάκι του, στρῶμα τῆ βελεντζούλα του καὶ σκέπασμα τὴν κάππα του.

ἽΗ πρόταση νὰ ἀναθέσουν τὴν κρίση στὸ παιδί, εἶχε γίνεαι δεκτὴ ἀπ' ὅλη τὴ συνοδεία.

— Ναί, ναί! ἀκούονταν ἀνάμεσα στὲς κουβέντες τους — νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδί νὰ τοὺς κρίνη, εἶναι παιδί τοῦ πατέρα του.

ἽΟ ἀρχηγὸς τοῦ καραβανιοῦ, ὁ Ρόβας, ἀκούοντας ὅτι ἤθελαν νὰ ξυπνήσουν τὸ παιδί γιὰ νὰ κἀνη τὴν κρίση καὶ παίρνοντας τὸ πρᾶγμα γι' ἄστειο, τοὺς εἶπε:

— Τί λόγια ὦρὲ εἶν' αὐτὰ ποῦ λέτε: ἀφῆστε τὸ παιδί νὰ κοιμηθῆ, τί ξέρει αὐτό;

— "Ὅχι! ὄχι!—ἐφώναξαν πολλοὶ—πρέπει νὰ ξυπνήσωμε τὸ παιδί. Δυὸ τρεῖς ἄρχισαν νὰ ξυπνοῦν τὸ παιδί, ποὺ κοιμόταν βαριά. Ὑπνος παιδιακίσιος καὶ μάλιστα ὕστερα ἀπὸ δρόμο. Τὸ φώναζαν καὶ τὸ τραβοῦσαν ἀπ' ἐκεῖ, ἀλλὰ δὲν μπορούσαν νὰ τὸ ξυπνήσουν. Τέλος τοῦ ἔβαλαν ταμπάκο στὴ μύτη καὶ ἔτσι φτερνίστηκε καὶ ξύπνησε. Τὸ παιδί ἀνοιξε τὰ μάτια του, κύτταξε γύρω γύρω καὶ τὸ πῆρε τὸ παράπονο.

— Γιατί παραπονιέσαι, ὦρὲ; Τοῦ εἶπε ὁ Ρόβας.

— ἽΒλεπα στὸν ὕπνο μου, ὅτι ἤμουν στὸ σπίτι μου μὲ τὸν πατέρα μου καὶ τὰδέρφια μου.... μἀνα δὲν εἶχα.

Καὶ λέγοντας αὐτὰ ἄρχισε νὰ κλαίῃ.

— Μπρὲ κριτῆ ποῦ σοῦ τὸν διάλεξαν! εἶπε μόνος του ὁ καρ-
βανάρης.

—Ξέρεις γιατί σε ξυπνήσαμε, Σπύρο;

—Γιατί; ρώτησε τρίβοντας τὰ μάτια του.

—Σε ξυπνήσαμε για νὰ μᾶς κἀνης τὴ κρίση τῆς φιλονεικίας.
Τὸ παιδί τὸν κοίταξε μὲ τὸ στόμα ἀνοιχτό.

—Μπρέ, τί σᾶς ἔφταιγε τὸ καὶμένο καὶ τοῦ χαλάσατε τ' ὄνειρο,
εἶπε ὁ καρβανάρης. Ἄιντε παιδί μου κρίνε τους, εἶπε ὁ γερον-
τότερος ταξειδιώτης τοῦ καρβανιοῦ. Γνωρίζεις τὴν αἰτία. Ἄπ'
αὐτοῦ θὰ καταλάβουμε ἂν θὰ γένης σὺν τὸν πατέρα σου.

Τὸ παιδί καλοκάθησε σταυροπόδι, κι' εἶπε στοὺς μαλωμέ-
νους μὲ ὕφος ἀληθινοῦ κριτῆ:

—Ἐλᾶτε δῶ!

Πῆγαν κι οἱ δυὸ μπροστά του μὲ τὰ χέρια σταυρωμένα.

—Ξέρετε ποῦ εἴμαστε; τοὺς ρώτησε σοβαρά.

Ἐκείνος ἀνοίξε τὰ μάτια του, προσέχοντας ν' ἀκούσῃ
καλύτερα. Οἱ μαλωμένοι δὲ μιλοῦσαν.

—Νὰ σᾶς εἰπῶ ποῦ εἴμαστε. Εἴμαστε, κακορρίζικοι, δέκα μέ-
ρες μακριὰ ἀπ' τὸν τόπο μας, εἴμαστε ξένοι, παντάξνοι! δὲ μᾶς
γνωρίζει κανένας ἐδῶ γύρα. Ἡ ξενητεία μᾶς ἀδεοσώνει ὄλους.

Ἐκείνος ἀρχισε ν' ἀπορῆ μὲ τὴ νοημοσύνη τοῦ μι-
κροῦ κριτῆ καὶ λέγει μέσα του:

—Μπρέ, τὸ παλιόπαιδο αὐτὸ εἶνε σοφό!

—Θέλετε νὰ σᾶς κἀνω τὴν κρίση—τοὺς ρώτησε σοβαρὰ σοβαρά..

—Θέλομε—τοῦ ἀπολογήθηκαν,—κι ὅ,τι μᾶς πῆς θ' ἀκολου-
θῆσωμε. Ἔτσι κἀναμε καὶ στὸν πατέρα σου.

—Γιὰ νὰ σᾶς κἀνω τὴ κρίση, πρέπει πρῶτα ν' ἀγκαλιασθῆτε
καὶ νὰ φιληθῆτε κι' ὕστερα νὰ σᾶς κρίνω.

Οἱ δύο μαλωμένοι κοίταζαν ὁ ἕνας τὸν ἄλλον περίλυποι σὰ
νὰ ντρέπονταν νὰ κἀνουνε κεῖνο, ποῦ τοὺς ἔλεγε.

Οἱ ἄλλοι βλέποντας τὸ δισταγμὸ τους τοὺς φώναζαν:

—Κάνετε, ὦρέ, ὅπως σᾶς λέγει ὁ κριτής· τί καμαρώνετε!

Οἱ μαλωμένοι ἀγκαλιζήστηκαν καὶ φιλήθηκαν κλαίοντας.

—Πηγαίνετε τώρα—εἶπε τὸ παιδί.—Τελείωσε ἡ κρίση σας!

—Καὶ πῶς τελείωσε;—εἶπαν οἱ πολλοί.—Ἐκείνος κραταίει καὶ
ὁ ἄλλος ἔχει νὰ λάβῃ.

—Τελείωσε, εἶπε τὸ παιδί. Ἡ διαφορὰ τους εἶταν τὸ μῖσος.
Ἄπ' οὐ μπῆκε ἡ ἀγάπη ἀνάμεσά τους, τὸ μῖσος ἔφυγε καὶ τὸ
δίκιο ἔρχεται μόνο του.

Και πραγματικῶς ἐκεῖνος ποῦ βαστοῦσε τὰ μισὰ τὰ χρήματα, τᾶβαλε ἀπὸ τὸν κόρφο του καὶ τᾶδωσε στὸν ἄλλο, ποῦ τὰ ζητοῦσε, λέγοντας.

— Πάρ' τα ἀδερφέ!

Κι' ἐκεῖνος ποῦ τὰ ζητοῦσε τοῦ ἀπολογηθήκε:

— "Ὅχι, ἀδερφέ, ὄλα! βάστα τὰ βρετικὰ σου. Κράτα ὄσα θέλεις, κράτα τα κι' ὄλα...

— "Ὅχι, ὄχι, εἶνε δικό σου βιδ—εἶπε ἐκεῖνος ποῦ τὰ εἶχε βρῆ' μακριὰ ἀπὸ ἐμένα τὸ ἄδικο.

— Πάρ'τα—τοῦ φώναξαν οἱ ἄλλοι,—ἄφ' οὔ σοῦ τὰ δίνει ὁ ἄνθρωπος.

Τὰ πῆρε τότε ἐκεῖνος καὶ τὰ ἔβαλε στὴ σακκοῦλα, κι' ἀφοῦ τὴν ἔβαλε στὸν κόρφο του, ξαναγκαλιόστηκε καὶ ξαναφιλήθηκε μὲ τὸν ἀντίθετό του.

— Εὔγε! εὔγε, Σπύρο, φώναξαν οἱ ἄλλοι—εἶσαι ἀληθινὸ παιδί τοῦ κυρ-Χρήστου! καὶ πῆγαν ὄλοι καὶ τὸ φίλησαν τὸ παιδί, καὶ τὸ εὐχήθηκαν νὰ προκόψῃ.

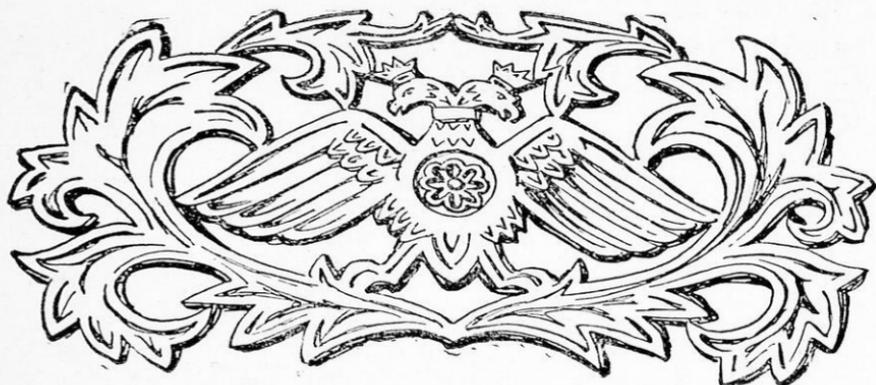
Ὁ καρβανάρης ὁ Ρόβας, ποῦ κοροῖδευε πρῶτα τὸ μικρὸ κριτῆ, πῆγε καὶ τὸν ἀγκάλιασε κι' αὐτὸς καὶ τὸν φίλησε, λέγοντάς του:

— Παιδί μου, νὰ μὲ συγχαρέσης. Ἐγὼ εἶμαι μεγάλος στὰ χρόνια καὶ σὺ μεγάλος στὸ νοῦ. Μιὰ μέρα θὰ γίνῃς ἀφέντης.

Καὶ πραγματικῶς ἔζησε καὶ πρόκοψε, κι' ὄλοι οἱ συνταξιδιώτες του ἔγιναν ὕστερα ἀπὸ λίγα χρόνια ὑπηρέτες του.

Χ. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ

ΕΝΑ ΕΡΗΜΟΝΗΣΙ

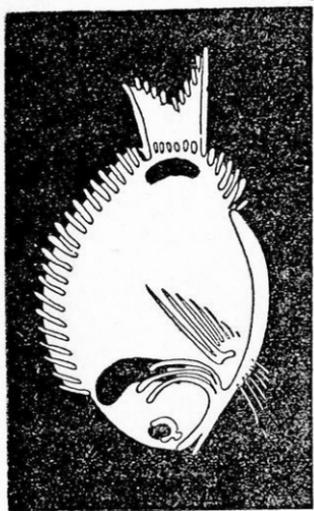
Δὲν γνωρίζω ἐὰν ἀπὸ τὸ Φάληρο ἢ ἀπὸ τὴν Καστέλλα ἔτυχε καμμιά φορὰ ν' ἀντικρύσετε ἓνα νησί ποῦ κατέχε τὸ στόμα τοῦ κόλπου τοῦ Σαρωνικοῦ μεταξύ Λαυρείου καὶ Ὑδρας, καὶ ὅπου ἀπέχει καὶ ἀπὸ τὰ δύο μέρη καμμιά δεκαριά μίλλια. Βεβαίως δὲν εἶχατε καμμίαν ὑποχρέωσιν νὰ τὸ προσέξετε μέσα σὲ τόσα ἐρημόνησα. ὅπου εἶναι σπαρμένα εἰς τὰ Ἑλληνικὰ πελάγη. Διὰ τοῦτο σπεύδω νὰ σᾶς τὸ παρουσιάσω.

Ἦμπορεῖ νὰ εἶναι ἀδιάφορο γιὰ ὄλο τὸν ἄλλο κόσμο. *Ὅχι ὅμως καὶ διὰ κυνηγούς. Διότι ἐκεῖ διαιτᾶται καὶ πληθύνεται ἡ «πέρδικα ἢ ἐρυθρά», ἡ γνωστὴ τῶν βουνῶν μας πέρδικα, ὅπου λέγεται μάλιστα καὶ Ἑλληνική.

Ἡ φήμη μᾶς παρουσιάζει τὸν Σάν-Τζώρτζην, ὡς ἓνα ἀνεξάντλητο περδικοτροφεῖο. Διότι ὅπως ἡ φαντασία παρουσιάζει εἰς ἐκείνους ποῦ ἔχουν τὸ μεταναστευτικὸν μικρόβιον ὅλας τὰς ξένας χώρας ὡς τόπους ὅπου τὰ πλούτη τρέχουν εἰς τ' αὐλάκια τῶν δρόμων καὶ οἱ χεῖμαρροι κατεβάζουν χρυσογκολίθους (τὸ ἴδιο ὅπως μὲ τὶς κκταιγίδες κατρακυλοῦνε ἀπὸ τὸ Λυκαβητὸ κοτρόνια), καὶ ὅπου ἡ τύχη αἰωρεῖται στὸν ἀέρα καὶ δὲν χρειάζεται πρὸς νὰ ἀπλώσῃ κανεὶς τὸ χέρι διὰ νὰ τὴν συλλάβῃ, οὕτω μὲ αὐτὰς τὰς ἰδίας παραισθήσεις μαστιγώνει ἡ φαντασία τοὺς προσβεβλημένους ἀπὸ τὸ μικρόβιον τῆς κυνηγομανίας, πρὸ πάν-

των δια τὰ ἔρημα μέρη, ὅπου ἡ ἰδέα τῆς ἐλλείψεως ἀνταγωνιστῶν τοὺς κάμνει νὰ πιστεύουν ὅτι εἶναι πληθωρικά ἀπὸ πληθυσμούς καὶ ὄχλους κυνηγιῶν, διαφόρων φύλων καὶ γενῶν.

Μὲ αὐτὴν τὴν ψυχολογία, κάθε κυνηγοῦ ἢ φαντασία ἢ γόησσα ἐδείκνυεν ἐπιμόνας τὸν Σάν-Τζώρτζην εἰς μίαν συντροφιάν κυνηγιῶν κατεσκευασμένην καὶ συνδιαιωμένην εἰς τὸ Σούνιον διὰ τὸ κυῆγι τῶν τρυγωνιῶν καὶ ὀρτυκιῶν, οἱ ὅποιοι ἐβλέπαμεν ἡμῶν τὴ πεοδικονῆσι εἰς ἀπόστασιν δέκα μιλίων, μὲ τὴν ἴδιαν

νοσταλγία μὲ τὴν ὁποίαν καὶ ὁ ἐν ἔξορίᾳ λαὸς τοῦ Ἰσραὴλ τὴν ἐπηγγελμένην γῆν.

Τὸν Σάν-Τζώρτζην πρέπει νὰ τὸν φαντασθῆτε ἀπὸ ὅλα τὰ σημεῖα ἓνα νησί ἀπόκρημον, κατακόρυφον, μὲ βράχους κρεμαστούς, νησί σχεδὸν ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἀπάτητο.

Ἀπὸ ποῖον λοιπὸν σημεῖον ν' ἀνεβῆ κανεὶς αὐτὸ τὸ κατακόρυφον, μὲ βράχους μυτεροῦς, ὅπου τοὺς χωρίζουν ἀπότομες χαράδρες, διὰ ν' ἀνεβῆ ψηλά, πολὺ ψηλά, ἐκεῖ ποὺ εἶναι τὸ στενόμακρο ὀροπέδιο τῆς νήσου ;

Ἐγιναν διάφοροι ἀπόπειραι διὰ τὴν ἀναρρίχησιν αὐτὴν ἀπὸ διάφορα σημεῖα, ἀπὸ τοὺς τολμηροτέρους τῆς συντροφιάς—ἐγὼ ἀπέφυγα μὲ ἐπιμέλεια νὰ εἶμαι μεταξὺ αὐτῶν—ὄλαι μάταιαι.

Οἱ σύντροφοι παρηγοῦντο ἐγκαίρως ἀπέναντι τοῦ ἀδυνάτου. Ἐν ᾧ ἐδοκίμαζαν πάτημα, οἱ σχίσται εὐθραυστοί, ὑποσκαμμένοι ἀπὸ τὰς βροχάς, ὑποχωροῦσαν καὶ ἐκυλίωντο μὲ θόρυβο εἰς τὴν θάλασσαν. Ἐνα μακρὸν ραβδί διχαλωτό, ἀπὸ ἐκεῖνα ποῦ μεταχειρίζονται διὰ τὰς ἀναβάσεις αὐτοῦ τοῦ εἴδους, ἐν Ἀλπεν-στόκ, θὰ ἦτο πολὺ χρησιμώτερον εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν ἀπὸ τὰ κυνηγετικὰ ὄπλα.

Καὶ αὐτὰ τὰ σκυλιὰ ἐσταματοῦσαν μὲ θρηνώδεις ὕλακας. Καὶ ὅταν ἐστρεφε κανεὶς τὸ μάτι πρὸς τὰ κάτω, πρὸς βάραθρα ποῦ κατέληγαν εἰς τὴν βαθυπύθμενη θάλασσα, ἄλλος πάλι ἐχθρὸς τρομερός, ἢ σκοτοδίνη, ὁ ἱλιγγος ποῦ παραλῦει τοὺς μῦς τῶν ποδιῶν ὅπου ζητοῦν νὰ στηριχθοῦν, τῶν χειρῶν ποῦ κρατοῦν σπασμωδικῶς τοὺς βράχους. Εἰς κάθε ἀπόπειραν ὅπου ἀπετύγχανε ἐπεβιβαζόμεθα εἰς τὸ ρυμουλκὸ, διὰ νὰ ἐπαναληφθῇ ἡ ἀπόπειρα ἀπὸ ἄλλα σημεῖα, ἀλλὰ μὲ τὰ ἴδια ἀποτελέσματα.

Ἐπὶ τέλους ἡ φρόνησις, διὰ τὴν ὁποῖαν λέγουν ὅτι ἐπισκέπτεται τελευταία ὅλους τοὺς ἀνθρώπινους ἐγκεφάλους, ἀφοῦ πρῶτα χοροπηδήσῃ καὶ ἀλωνίσῃ μέσα τους ἡ φαντασία, μᾶς ἐψιθύρισε εἰς τὸ αὐτί, ὅτι τὸ μονοπάτι—καὶ αὐτὸ μόνον δι' ἀγριοκάτσικα—δὲν ἤμπορεῖ παρὰ νὰ εὑρίσκηται ἀπὸ κάτω ἀπὸ δύο σπιτάκια, τὰ μόνα δείγματα τῆς παρουσίας ἀνθρώπων, ὅπου τὰ ἐβλέπαμεν εἰς ἐν σημεῖον τῆς κορυφογραμμῆς.

Ἀπ' ἐκεῖ τοῦλάχιστον ἤμπορούσαμε νὰ σκαρφαλώσωμεν, ἀλλὰ μὲ μεγάλη προσοχὴ ἀπεφεύγαμε νὰ βλέπωμεν πρὸς τὰ κάτω. Ἐγχεριάσθη νὰ διανύσουμε τοῦλάχιστον τρία χιλιόμετρα, διὰ κατακόρυφον ὕψος τὸ πολὺ τριακοσίων μέτρων. Τόσα ἦταν τ' ἀπαραίτητα λοξοδρομήματα τοῦ μονοπατιοῦ, καὶ οἱ διάμεσες ἀναβάσεις καὶ καταβάσεις. Ἐπὶ τέλους κατωρθώσαμεν νὰ κολήσωμεν ἐπάνω εἰς τὰ λεγόμενα σαμάρια τοῦ νησιοῦ καὶ τὰς μικρὰς κοιλάδας, ὅπου ἀποτελοῦν τὰ βατὰ μέρη, περιοριζόμενοι ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη ἀπὸ τὰς ἀκρωρείας.

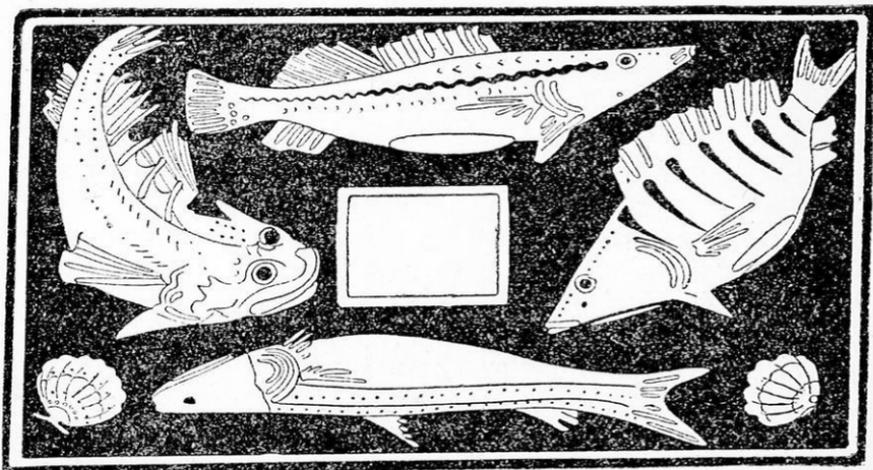
Καὶ τότε πλέον ἄνοιξε ἐπισήμως τὸ κυνήγι..

Τότε κυνηγοὶ καὶ σκύλοι ἐσκορπίσθησαν εἰς διαφόρους διευθύνσεις. Οἱ σκύλοι μὲ τὴν μύτην ἐρωτοῦσαν βράχους, σχοῖνα, ἰγκλωποτὺς θάμνους, τίς λεγόμενες ἀσκηφίες, ποῦ ἀποτελοῦσαν τὴν λειονοψηφίαν τῆς χλωρίδος τοῦ νησιοῦ, καὶ τὰ πυκνὰ θυμαρία.

Αὐταὶ αἱ ἐρωτήσεις, ἂν καὶ σιωπηλαί, δὲν ἔμειναν χωρὶς ἀπάντησιν.

Διότι μετ' ὀλίγον στίφη ἀπὸ πέρδικες ἐσηκόνοντο διαδοχικῶς, μ' ἐκεῖνο τὸ δαιμονιώδες πλατάγισμα, ὅπου τόσον παραλύει τὸ νευρικὸν σύστημα τῶν πρωτοπείρων κα. ἐξ ἴσου τῶν νευρικῶν κυνηγῶν.

Ἄμα ἐτελείωσεν αὐτὸ τὸ κυνήγι, ἐτραβήξαμεν γραμμὴ πρὸς τὰ δύο σπίτια, τὰ ὁποῖα μαζὺ μ' ἓνα ἐκκλησιδᾶκι τοῦ Προφήτου Ἑλίας, ἀποκλειστικοῦ κληρονόμου τοῦ Ἀπόλλωνος εἰς κ. κορυφήν, ἀποτελοῦσαν τὸν συνοικισμό τοῦ Σάν-Τζώρτζη.

Μᾶς ἔφλεγεν ἡ ἐπιθυμία νὰ γνωρίσωμεν τοὺς κατοίκου νησιοῦ. Διότι ἕως ἐκεῖνην τὴν ὥρα μόνον πρόβατα καὶ γίδια εἶχαμεν ἀπαντήσεις, ὅπου ἔβοσκον ἀφύλακτα καὶ ἀπολύτως χειράφετα ἀπὸ κάθε ἀνθρωπίνην ἐπιτήρησιν.

Ἄλλὰ πρὶν φθάσουμε ἐκεῖ, μᾶς ἐπεφυλάσσετο μία ἐκπληξὶς ἀπροσδόκητος, τόσον καὶ ἀπίστευτη, ὃ σφοδρότερος διὰ κυνηγούς συγκλονισμός.

Διότι εἰς αὐτὸ τὸ ἐρημόνησο τῆς Ἀττικῆς, μᾶς παρουσιάσθησαν ἀπὸ κάτω ἀπὸ ἓνα ἴσκιωμα βράχου, δύο ζαρκαδία ἀληθινά, ζωντανὰ ζαρκαδία, καὶ μὲ δύο χαριτωμένα πηδήματα ἀκροβατῶν, ἐποζάρησαν ἀκίνητα ἐμπρὸς μας, μόλις εἰς ἀπόστασιν εἴκοσι

βημάτων. Τότε ένας από τους συντρόφους—περιττόν νά είπω ότι ἦτο ὁ νεώτερος—ἐσκόπευσε. Εὐτυχῶς τὸν προέλαβεν ἀπότομος κίνησις τοῦ θηράματος, κίνησις ὄχι πρὸς ἀτακτον φυγὴν. Διότι μὲ δύο τρία πηδήματα ἤλθαν κοντά μας, μᾶς ὡσφραίνοντο φιλικώτατα καὶ μᾶς παρετήρουν μὲ τὸ γλυκύτατον βλέμμα των, γέματό ἐμπιστοσύνη ἀλλὰ συγχρόνως καὶ ἰκεσία. Δύο κομμάτια γαλέτας ἦταν ἡ ἄμεσος ἀπάντησις ἐνὸς ἀπὸ τοὺς συντρόφους ἀκριβῶς ἐκεῖνου, ὁ ὁποῖος πρὸ ὀλίγου ἦτο ἕτοιμος νά φυτεύσῃ ἐπάνω εἰς τὰ κομψὰ κορμάκια των τὸν σπόρον τοῦ θανάτου ὑπὸ μορφὴν σακαγίων ἀριθμοῦ ἑπτά. Ἀπὸ τὴν στιγμὴν ἐκεῖνην αἱ σχέσεις μας ἀπεκατεστάθησαν φιλικώταται καὶ τρυφεραί. Μᾶς παρηκολούθησαν κατὰ πόδας ἕως εἰς τὰ σπίτια. Τότε παρετηρήσαμεν ὅτι ἦσαν καὶ φιλάρεσκα. Διότι εἶχαν στὸ λαιμὸ ἀπὸ ἓνα γυριτάνι, πλεχτὸ μὲ χάντρες.

Τὸ δικαίωμα τοῦ ἀναγνώστου ν' ἀπαιτήσῃ ἄμεσον ἐξήγησιν αὐτοῦ τοῦ παραδόξου δὲν ἐπιδέχεται ἀμφισβήτησιν, καὶ τὴν παπαρέχω μὲ πολλὴν προθυμίαν.

Τὸ νησί αὐτὸ ἀνήκει εἰς συνιδιοκτητῆς ἀπὸ τὴν "Υδραν. Λοιπὸν ἐν Ὑδραϊκῷ σπογγαλιευτικῷ, τὸ ὁποῖον ἐπήγγαινε εἰς τὴν "Υδραν ἀπὸ τὴν Βεγγάζαν τῆς Ἀφρικῆς, ἀπεκλείσθη ἐκεῖ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας, ἐνῶ εἶχεν ἐξαντλήσει τὰς τροφὰς του. Ἀντιδωρὸν τῆς ἀδελφικῆς φιλοξενίας καὶ περιθάλψεως, ὅπου ἐπεδαψίλευσαν εἰς τοὺς σπογγαλιεῖς οἱ συμπατριῶται των τοῦ νησιοῦ, ἦσαν αἱ δύο αὐτὲς ἐξημερωμένους γκαζέλες (Ἀφρικανικὰ ζαρκάδια) ὅπου τὰς ἔφεραν ἀπὸ τὴν Ἀφρικὴν, διὰ νά τὰς χαρίσωμεν, ποῖος ἤξεύρει εἰς ποῖον ἰσχυρὸν προστάτην.

Ἄλλὰ ἡ εὐγνωμοσύνη διὰ τὴν φιλοξενίαν ἔκαμε ν' ἀλλάξῃ δι-εὐθύνουν αὐτὸ τὸ δῶρον.

Ἐφθάσαμε εἰς τὰ δύο σπίτια τοῦ Σάν - Τζώρτζη. Τὸ ἓνα τὸ χρησιμοποιοῦν ὡς μίαν μεγάλην ἀποθήκην, τὸ ἄλλο ἀπὸ τέσσαρα δωμάτια εἶναι ἡ κατοικία τῶν δύο ἰδιοκτητῶν, ὅταν πηγαινουν στὸ νησί, καὶ τῶν δύο ποιμένων. "Ολα καθαρῶτατα σὲ βαθμὸ πού θὰ ἔκαμνε κατάπληξη εἰς ἐκεῖνον ὅπου δὲν θὰ ἐγνώριζε, ὅτι ἡ καθαριότης εἶναι ἡ χαρακτηριστικὴ μονομανία τῶν Ὑδραίων σὲ βαθμὸ ψυχώσεως.

Οἱ ἰδιοκτῆται ἔλειπαν εἰς τὴν "Υδραν. Δὲν εὐρήκαμε ἐκεῖ

ἐπάνω παρά μόνον τὸν ποιμένα ἕως ἐξήντα χρόνων, καὶ ἓνα μικρὸ τσοπανόπουλο οὔτε δώδεκα.

Εἰς τὸ δωμάτιον τῶν ιδιοκτητῶν εὗρήκαμε καὶ ἓνα πλήθος ἐκκλησιαστικὰ βιβλία, δικτάηχους, ψαλτήρια, ἀκολουθίας κλπ.

Ὁ τσοπάνος καὶ τὸ τσοπανόπουλο, αἱ δύο αὐτοεξόριστοι ὑπάρξεις, εἶναι ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους ὅπου ἡ μοῖρα τοὺς ἔχει ἀποτυπωμένη βαθειὰ εἰς τὸ μέτωπο τῆς δυστυχίας τὴν σφραγίδα.

Τὸ τσοπανόπουλο, ἓνα καχεκτικὸ παιδάκι ἰκτερικό, ὅπως μᾶς εἶπε, δὲν ἔχει κανένα ἄλλο στὸν κόσμον, παρά τὸν παπποῦ στὴν Ἰδρα, πολὺ παρά πολὺ γέρο. "Ὅταν καὶ αὐτὸς ὁ δεσμὸς τοῦ

λίματος σὲ λίγο τοῦ ἀποκοπῆ, ὀλομόναχο θὰ στροβιλίζεται εἰς τὴ δίνη καὶ εἰς τὶς περιπέτειες τῆς δυστυχισμένης ζωῆς του.

Ἄλλὰ πολὺ πλέον τραγικὴ εἶναι ἡ ἱστορία τοῦ γέρου τσοπάνου. Αὐτὸς εἶχε ἀδελφία, εἶχε γυναῖκα, εἶχε παιδιά. "Ὅλοι τοῦ ἔφυγαν ἀπὸ καιρὸ.

— Ἀφοῦ ἀπόμεινα, μᾶς εἶπε, παντέρημος, εὗρήκα δουλειὰ σ' αὐτὸ τὸ νησί ὅπου κανένας δὲν βρισκότανε νὰ θέλῃ νὰ ἔρθῃ. Εἶμαι δέκα χρόνια ἐδῶ ἐπάνω καὶ μιὰ φορὰ μονάχα ἔλειψα γιὰ δεκαπέντε μέρες. Ἐγύριζα σὰν τὸ χαμένο πουλ. Τί νὰ κάμω ἐγὼ πρὸς πολιτεῖες;

Καί είχε πολὺ μεγάλο δίκιο ὁ ἄμοιρος.

Δέκα χρόνια ἐξορία σ' αὐτὸ τὸ ἐρημόνησο πού τὸ δέρνουν οἱ θάλασσες, τόσο κοντὰ στὸ Λαύρειο, στὸν Πειραιᾶ, στὴν Ὑδρα. Δέκα χρόνια ἐξορία σὰν τοὺς ναυαγούς πού ξερνᾶ ἡ θάλασσα σὲ κάποιο ἀπὸ τὰ ἐρημόνησα τοῦ Ὠκεανοῦ.

Εἰς αὐτοὺς τοὺς ἐρημωμένους ἀφήσαμε ὅ,τι εἶχαμε μαζί μας, γαλέτες, καρπούς, νωπὰς τροφάς, κρασί, κονιάκ.

Λίγο πρὶν κρυφθῆ ὁ ἥλιος ἀπὸ πίσω ἀπὸ τὰ βουνά τῆς Αἰγίνης ἐσαλπάρουμε ἀπὸ τὸ νησί, ὅπου μᾶς εἶχαν συνοδεύσει ἕως κάτω οἱ δύο του κάτοικοι.

Σὲ λίγο μὲ τὰ δυνατὰ κτυπήματα τῆς ἑλικος τοῦ ρυμουλκοῦ, ἐβραζε πίσω μας ἡ θάλασσα καὶ ἄφρινε μία αὐλακιά σὰν ἀφρισμένο γάλα.

Ἐγύριζα πονετικά τὸ μάτι στὲς δύο ἐκεῖνες δυστυχισμένες ὑπάρξεις, ὅπου σὲ λίγο ἔσβυσε ἡ θολή σιλουέττα τους.

ΕΜΜ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΤΑ ΤΕΜΠΗ

Τέμπη εἶναι μία τῶν ὠραιότατων τοποθεσιῶν τῆς Γῆς μεταξὺ τοῦ Ὀλύμπου καὶ τῆς Ὀσσης, τῶν δύο τούτων ὑψηλοτάτων τῆς Θεσσαλίας ὄρέων, ὑπάρχει ἄνοιγμα στενόν, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ῥέει ὁ Πηνειὸς ποταμός. Τὸ ἄνοιγμα τοῦτο ἔχει μῆκος τεσσαράκοντα σταδίων, 7.400 ὀργυιῶν δηλαδὴ καὶ πλάτος ποῦ μὲν ἑκατὸν ποδῶν, ποῦ δὲ ὀλίγον τι περισσύτερον.

Ἡ καλλονὴ καὶ ἡ μεγαλοπρέπεια τοῦ τόπου τούτου εἶναι ἀπερίγραπτος. Ἀριστερὰ καθὼς κατέρχεται τις ἐκ τῆς Θεσσαλίας πρὸς τὴν Θάλασσαν, ὑψοῦται μεγαλοπρεπέστατος μέχρι τῶν ἄστρων ὁ περίφημος εἰς ὅλον τὸν κόσμον Ὀλυμπος. Τὸ ὕψος καὶ ὁ ὄγκος αὐτοῦ εἶναι καταπληκτικά. Ἐπὶ τῶν πολλῶν καὶ ἀποτόμων βράχων αὐτοῦ, εἰς τοὺς ὁποίους φανερώτατα διακρίνονται τὰ ἴχνη ἀπέιρων κεραυνώσεων, ἔχουσι τὰς φωλεὰς αὐτῶν οἱ ἀετοί, οἵτινες οὐχὶ σπανίως φαίνονται καὶ ὑπὲρ τὰς κεφαλὰς τῶν ὀδοιπόρων πετώντες εἰς τὸ ἀπέραντον ἐκεῖνο χάος. Δεξιὰ ὑψοῦται ἡ Ὀσσα μέχρι τῶν ἄστρων καὶ αὐτὴ ὑψηλὴ, ἀλλ' ἡμερωτέρα, πλήρης δένδρων ὑψηλοτάτων.

Μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὑψηλοτάτων ὄρέων ἐκτείνεται στενωτάτος τις χῶρος καὶ ἐν τῷ μέσῳ αὐτοῦ ῥέει ἡρεμος καὶ μεγαλοπρεπὴς ὁ Πηνειὸς ποταμός. Ἐνθεν καὶ ἔνθεν πανταχοῦ δένδρα ὑψηλά καὶ πυκνόφυλλα. Ὁ κισσὸς πυκνότατος καὶ θαλερώτατος περιεπίσσεται περὶ τοὺς κορμούς καὶ τοὺς κλώνους τῶν δένδρων ἀπὸ τῆς ρίζης μέχρι τῆς ὑψηλοτάτης κορυφῆς αὐτῶν. Φαίνονται δὲ κατὰ πρᾶσινά τὰ δένδρα. Οὐδαμοῦ διακρίνεται μέρος ξυλωδες. Οἱ βράχοι εἶναι κεκαλυμμένοι ὑπὸ χόρτων πυκνοτάτων. Πέτρα καὶ χῶμα οὐδαμοῦ φαίνεται.

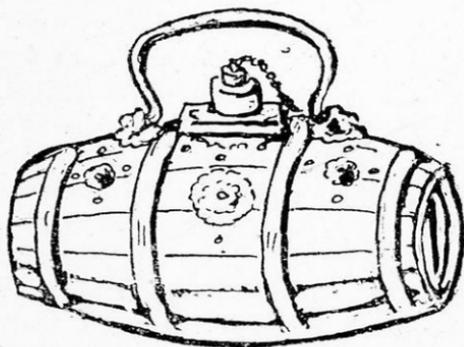
Ὁ ἄνθρωπος οὐδὲν ἄλλο βλέπει ἢ ὄγκους καταπράσινους παμμεγίστους. Θέαμα θαυμάσιον καὶ τερπνότατον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς! Κατὰ τὰ χαμηλότερα μέρη τῶν ὄρέων θάλλουσιν ὑψηλότατα καὶ θαλερώτατα δένδρα καὶ σιιάδες ἄπειροι, πολὺ εὐχάριστιο

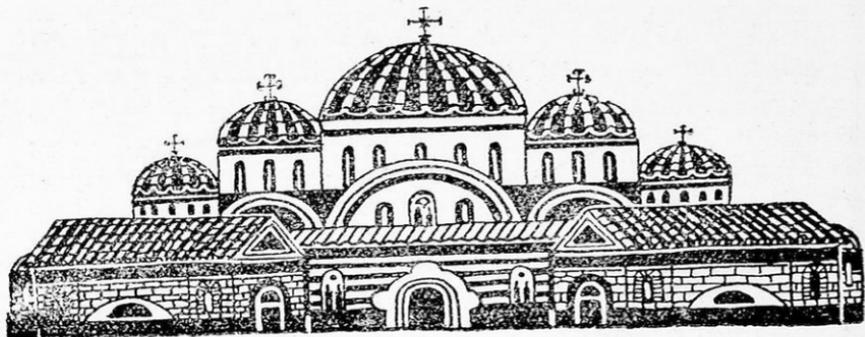
εἰς τοὺς ὄδοιπόρους καὶ ἐν γένει εἰς πάντα ἐκεῖ καταφεύγοντα κατὰ τὸ θέρος. Κρήναι πολλαὶ ἐνθεν καὶ ἐνθεν ἀδιακόπως ρέουσι, πηγαὶ κατὰ χιλιάδας ἀναβλύζουσι, ρυάκια ἄπειρα κυλίουσι τὰ ψυχρὰ καὶ καθαρὰ ὕδατα αὐτῶν διὰ μέσου τῶν πυκνοτάτων δένδρων καὶ κάτωθι τῆς ἀνθηροτάτης καὶ παχυτάτης γλῶσσης. Αἱ πέρδικες καὶ οἱ κόσσυφοι, αἱ ἀκανθυλλίδες καὶ αἱ ἀηδόνες, καὶ ὅλον τὸ θεῖον γένος τῶν χαρισσιμάτων φθικῶν πτηνῶν ἀπὸ πρωΐας μέχρι βαθείας νυκτὸς κατὰ χιλιάδας καὶ μυριάδας ἐπὶ τῶν δένδρων καθήμενα ψάλλουσιν ἀμιλλώμενα ποῖον νὰ καταδήσῃ καλύτερον τοῦ ἄλλου.

Ἄργα-ἄργα δὲ καὶ ἀπαλὰ ἀπαλὰ, ὡς ἔλαιον, κυλίου τὰ ὕδατα αὐτοῦ διὰ μέσου τῶν ὠραιοτάτων τούτων Τεμπῶν ὁ βαθὺς Πηνειός. Ἡ σικιὰ ἢ γινομένη ὑπὸ τῶν ὑψηλοτάτων καὶ πυκνοφύλων δένδρων τῶν πυκνότετα παρὰ τὰς ὄχθας αὐτοῦ φυομένων, εἶναι παχυτάτη. Αἱ ἀκτῖνες τοῦ ἡλίου ποτὲ δὲν διαπερῶσι τὸ πυκνὸν φύλλωμα τῶν ὑψικορύφων τούτων δένδρων, δι' ὃ καὶ πλέουσι τὸν ποταμὸν καὶ ἐν μέσῳ τοῦ καυστικωτάτου θέρους οἱ πλείοντες ὑπὸ σικιᾶν παχεῖαν καὶ δροσεράν.

Ἐνταῦθα συνέρχονται καὶ πανηγυρίζουσι καὶ διασκεδάζουσιν οἱ ἄνθρωποι, οἱ κατοικοῦντες εἰς τὰ περὶ ἀποθαυμάχωρα, ζόντες τὴν καλλονὴν καὶ τὴν μεγαλοπρέπειαν τῆς λαμπρᾶς ταύτης φύσεως.

ΧΑΡ. ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ

ΣΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

Ήταν Μάης τοῦ 1879, ὅταν γιὰ πρώτη φορὰ πῆγαίνα νὰ ἐπισκεφτῶ τοὺς θεώρατους βράχους τῆς Καλαμπάκας, ὅπου φιλόθρησκοι ἄνθρωποι, φεύγοντας τὴν κοινωνία, ἔστησαν ἐδῶ καὶ χίλια χρόνια, τὲς ἱερὲς τοὺς φωλιές, ἀφοῦ χωρίστηκαν ἀπὸ τὸν κόσμον κι' ἀπ' τὰ μεγάλα τοὺς ἀξιώματα, ποὺ εἶχαν σ' αὐτόν. Εἴμαστε μιὰ συντροφιά, πλειότεροι ἀπὸ δέκα, μὲ ἀρχηγό μας τὸ Μητροπολίτη τῆς Λάρισσας, μὲ σκοπὸ νὰ περάσωμε μιὰ νύχτα ψηλὰ στὸν πλειὸ μεγαλόπρεπο, καὶ στὸν πλειὸ φοβερὸ βράχο, ποὺ ἔχει πλάσει ἡ φύση στὸν κόσμο. Φαίνεται γίγαντας τῶν γιγάντων ἀνάμεσα στοὺς γίγαντες ἀδερφούς του, ποὺ σχηματίζουν τὸνειροφάνταχτο βραχόσυμπλεγμα, ποὺ ὀνομάζεται μ' ἓνα ὄνομα Μετέωρα. Τόσο ὑπερέχει αὐτὸς ὁ βράχος ἀπὸ τοὺς ἄλλους.

Αὐτὸς ὁ βράχος φέρει στὴν κορφή τὸ Μοναστήρι τῆς Μεταμόρφωσης, ποὺ μόνο ἀπ' ὅλα τ' ἄλλα εἴκοσι τέσσερα μοναστήρια, ποὺ βρίσκονταν ἐκεῖ πέρα μιὰ φορὰ, λέγεται Μετέωρα. Ὁ ἡγούμενός του ἦταν παραγγελμένος ἀπὸ τὸ πρῶι ὅτι θὰ πηγαίναμε, κι εἶχε βασιλικὴ ἐτοιμασία, ὄχι βέβαια γιὰ μᾶς τοὺς λαϊκοὺς καὶ πολὺ λιγώτερο γιὰ μένα, ποὺ ἤμουν ἓνας ξένος παντάξενος, ἀλλὰ γιὰ τὴ Σεβασμιότητά του.

Πρὶν φτάσωμε στὴ ρίζα τοῦ βράχου, περπατώντας ἀνάμεσα ἐκείνου τοῦ βραχόκοσμου, καὶ πρὶν τὸ φοβερὸ ὕψος ποὺ χωρίζει τὴν κορυφή του ἀπὸ τὴ ρίζα του, τὸ δῖχτυ, τὸ καραβόσκονο, ποὺ

τὸ κρατεῖ καὶ τὴν ἀνεμόσκαλα, ποὺ ἔχει ἑκατὸ καὶ πλειότερα σκαλοπάτια, μοῦ φαίνονταν παιχιδάκι τὸ ἀνέβασμα. Ἄλλ' ὅταν φθάσαμε ἐκεῖ καὶ περιεργάστηκα ὅλ' αὐτά, μ' ἔπιασε λιποψυχία. Καὶ δὲν εἶνε μόνο τὸ ὕψος, ποὺ προξενεῖ φόβο ἀλλὰ κι' ἡ ἀγριώτατη ὕψη τῆς φύσης. Ἐκεῖ πέρα εἶναι ὄλα σκυθρωπά καὶ φοβερά. Τίποτε δὲν γελᾷ. Νομίζει κανεὶς ὅτι ὄλα τὸν φοβερίζουν, ὅτι ὄλα ἐπιβουλεύονται τὴ ζωὴ του. Ἀγριώτερη φύση δὲν ὑπάρχει πουθενά στὸν κόσμος. Τὸ ἔδαφος ἀνωμαλώτατο. Πελάριοι βράχοι, ἀπὸ τὸν μεγαλύτερο, ποὺ ἡ κορυφή του ὑψώνεται 250 μέτρα καὶ πλειότερο ἀπὸ τὴ ρίζα του, ὡς τὸν μικρότερο. Ἀληθινὸ δάσος ἀπὸ βράχους! Μόλις λίγος οὐρανός, κι αὐτὸς γεμάτος ἀπὸ ὕρνια, ποὺ ἔχουν ἐκεῖ γύρα τίς φωλιές τους! Εἴχαμε μαζευτῆ ὄλοι οἱ λαϊκοὶ τῆς συντροφιάς κάτω ἀπὸ τὸ βράχον τῶν Μετεώρων καὶ περιμέναμε τὸ Μητροπολίτη, ποὺ εἶχε κατεβῆ ἀπὸ τ' ἄλογό του πολὺ μακριά, κ' ἀνέβαινε μὲ ὄλα τὰ γεράματά του τὸ ἀνηφορικὸ μονοπάτι, ποὺ ἔβγαινε στὸ μοναστήρι, ἔχοντας κοντά του καὶ τὸ δίακο του, ποὺ τὸν ἀκολουθοῦσε, καὶ τὸν βάσταγε, σὲ καμμιά μεγάλη κακοτοπιὰ ποὺ εὗρισκαν μπροστά τους. Τὸ δίκτυ ἦταν κατὰ γῆς, κι οἱ καλόγηροι, ποὺ θὰ γύριζαν τὴν ἀνέμη, ἦταν τοποθετημένοι καθένας στὴ θέση του, σὰν τ' ἄλογα στὸ μαγκανοπήγαδο, καὶ δὲν ἔλειπε παρὰ νὰ φτάσῃ ὁ Σεβασμιώτατος γιὰ ν' ἀρχίσῃ ἡ ἀνέμη νὰ γυρίξῃ καὶ νὰ τρίξῃ, τὸ σκοινὶ νὰ μαζεύεται καὶ νὰ σηκώνεται τὸ δίκτυ τὸν ἀνήφορο, ἔχοντας μέσα του μιὰ ζωὴ, ἑτοιμὴ νὰ χαθῆ, ἂν κοπῆ τὸ σκοινὶ ἢ χαλαρωθῆ ἡ ἀνέμη.

Τέλος ἦρθε κι ὁ Μητροπολίτης. Ἡ καρδιά μου ἄρχισε νὰ χτυπά τικ-τάκ μὲ πολλὴ βία, τὰ πόδια μου ἔτρεμαν, σὰ νὰ εἶχε γίνει τὸ σῶμα μου δέκα φορές βαρύτερο, κι' ἑτοιμαζόμενοι νὰ παραμερίσω, νὰ κρυφτῶ, νὰ ξαφανιστῶ, νὰ γίνω καπνός, νὰ φύγω γιὰ νὰ μὴ μὲ διατάξῃ ὁ Μητροπολίτης νὰ μπῶ πρῶτος ἐγὼ στὸ δίκτυ. Ἐπειδὴ εἶχα μάθει ὅτι στὸ ἀνέβασμα τῶν Μετεώρων ἀνεβαίνουν μὲ ἀντίστροφη τάξη, πρῶτα οἱ μικρότεροι στὴν ἡλικία καὶ ὕστερα οἱ μεγαλύτεροι, κι' ὁ λόγος δὲν εἶναι μόνον ὁ φόβος, ἀλλὰ καὶ τὸ λαμπρὸ θέαμα τοῦ ἀνεβασμοῦ. Εἶναι περιττὸ νὰ εἰπῶ ὅτι ὁ Μητροπολίτης θ' ἀνέβαινε ὕστερινός. Ἐκεῖ ποὺ βρισκόμουν παραμερισμένος, ἀκούω τὴ φωνὴ τοῦ Μητροπολίτη:

— Ἐμπρός! μέσα ὁ νεώτερος!

Μ' έπιασε τρεμούλα! Ν' άρνηθώ; 'Η φιλοτιμία μου δέν τό επέ-
 τρεπε. Τί νά κάμω; Τί νά γίνω; Μπρός βαθύ και πίσω ρέμα.
 'Όλη ή συντροφιά είχε καρφωμένα άπάνω μου τά μάτια. Τέ-
 λος έκαμα τήν ανάγκη φιλοτιμία και μέ μάτια κλεισμένα, πε-
 τάχτηκα και κάθησα μέσα στό δίχτυ, ώχρός, άφρονος. Δυστυ-
 χία μου!

"Όλο τό αίμα μου εκείνη τή στιγμή είχε μαζευτή στην καρ-
 διά μου. Ήθελα νά πεταχτώ μέσα άπό τό δίχτυ νά φωνάξω.

α'Αδिका, άδικα! Δέν τόν σκότωσα έγώ!» 'Αλλά και τά πο-

δάρια μου δέν είχαν τή δύναμη νά λυθοούν, όπως ήταν δεμένα
 άπό τό φόβο, κι' ή φωνή μου είχε πνιγή μέσα στά στήθια μου.
 'Ακόμα δέν είχε άρχίσει τό ανέβασμα, άλλ' άπό στιγμή σέ στι-
 γμή περίμενα νά συρθώ τόν άνήφορο.

"Εβλεπα τές στιγμές τά τρέχουν άπό μπροστά μου, σά μανιω-
 μένος βορριάς, μιά, δυό, πέντε, δέκα, εκατό....

"Αρχισα νά σηκώνωμαι τόν άνήφορο! Πάει πλειά. Μοϋ φά-
 νηκε ότι ήμουν πεθαμένος, κι' ότι είχε αφήσει τό χουματένιο
 κουφάρι μου κατά γής. κι' άνέβαινε ή ψυχή μου στόν ούρανό,
 μέ τή σάλλα τοϋ 'Ιακώβ. "Όσο άνέβαινε, τόσο άκουα καθαρώ-

τερα τὸ ἀδιάκοπο τρίξιμο τῆς ἀνέμης. "Ακουα ἀκόμη καὶ τοὺς συντρόφους μου, ποῦ μιλοῦσαν κάτω στῆ γῆ γιὰ μένα, καὶ μοῦ φαίνονταν σὰ νὰ μοῦ ἔψαλλαν τὸν ἐπικήδειο.

Ἡ ἀνέμη ξακολουθοῦσε νὰ τρίζει, τὸ σκοινὶ ξακολουθοῦσε νὰ μαζεύη, τὸ δίχτυ ξακολουθοῦσε ν' ἀνεβαίνη κι' ἐγὼ ξακολουθοῦσα τὴν ἐναέρια πορεία μου τὸν ἀνήφορο.

Μέσα στὸ νοῦ μου εἶχε γεννηθῆ ἡ ἰδέα, ὅτι εἶχα πεθάνει, κι' ὅτι τὸ μὲν σῶμα μου εἶχε μείνει κάτω ἐκεῖ στῆ γῆ, ἡ δὲ ψυχὴ μου ἀνέβαινε στὴν οὐράνια κατοικίᾳ της, ἀνάμεσα ἀπὸ πλῆθος ἀστεριῶν ἀστέρι κι' αὐτὴ μικροσκοπικὴ.

Κι' ἐνῶ ἔτρεχα, ἔτρεχα, «τράπ» συγριούομαι μ' ἓνα σκληρὸ σῶμα, καὶ στῆ στιγμή ὅλη ἐκείνη ἡ οὐράνια φαντασμαγορία

σβηθῆται... καί, ἀνοίγοντας τὰ μάτια μου, εἶδα ὅτι ἤμουν ἐπάνω στὰ Μετέωρα, μέσα στὸ δίχτυ, σὰν ψάρι, ἐνῶ πέντ' ἔξη καλόγηροι καταγίνονταν νὰ μὲ ἀπαλλάξουν ἀπὸ τὰ σκοινιά.

Μόλις βγήκα ἀπὸ τὸ δίχτυ, κάθησα μιὰ στιγμή σ' ἓνα κάθισμα καὶ ἔπειτα τράβηξα πρὸς τὰ μέσα τοῦ Μοναστηριοῦ, ἔχοντας ὁδηγὸ ἓνα καλογεράκι.

Ἡ ψυχὴ μου φούσκωνε μέσα μου καὶ παρεκάλεσα τὸ καλογεράκι νὰ μ' ὀδηγήσῃ στὴν πλειὸ ψηλὴ κορυφὴ τοῦ βράχου. Τὸ καλὸ τὸ καλογεράκι μοῦ ἔδειξε μὲ τὸ χέρι καὶ τράβηξα ἴσα-πάνω.

Στάθηνκα ἐκεῖ σὰ στήλη κι' ἔφερα γύρω τὰ μάτια μου. Ἡ ἡμέρα ἦταν ἀσύννεφη, καθάρια, ἀνοιξιὰτικὴ ἡμέρα, κι' ὁ ἥλιος ἔγερνε πρὸς τὸ βασιλεμά του πίσω ἀπὸ τὰ χιονοσκεπάστα κορφοβούνια τοῦ Πίντου, ποῦ χάνονταν μέσα στὰ οὐράνια ὕψη. Ἀνατολικὰ ξαπλώνονταν ὁ καταπράσινος κάμπος τῶν Τρικκιά-

λων. Δυσμενῶς ἔνοιγε ἡ κοιλάδα τοῦ Πηνειοῦ. Νοτικὰ φαίνονταν ἡ ὄροσειρά τῶν Ἀγραφῶν, μὲ χιλιάδες γραμμὲς καὶ μυριάδες ὑψώματα, ποὺ ἀρχίζει ἀπὸ τὰ Στενὰ τῆς Πόρτας καὶ τραβᾷ ἴσα ἀνατολικά καὶ πάει νὰ λούσῃ τὰ πόδια τῆς στὸ Αἰγαῖο. Ἀνατολικά ἀσπρίζαν τὰ Φάρσαλα, μὲ τῆ φυσικὴ τους ἀκρόπολη κι' ἔδειχναν τὲς μυτερές τους κορφές τὸ Πήλιο κι' ὁ Κίσαβος, ποὺ ἔφεραν μικρὰ στεφάνι ἀπὸ χιόνι. Βορεινὰ ἀπλώνονταν ἡ ὄροσειρά τῶν Χασιῶν, κι' ἀπ' αὐτῆ τῆ λαμπρῆ σκιηγραφία ἔλειπαν μόνον ὁ Ὀλυμπος καὶ τὰ Στενὰ τῶν Τερπῶν, γιὰ νὰ εἶναι ἀκέραιο στὸ μᾶτι τοῦ παρατηρητοῦ τὸ Θεσσαλικὸ πανόγραμμα, ποὺ ἀγκάλιαζε μὲ τὲς χρυσοπόρφυρες ἀχτίνες τοῦ ὁ ἥλιος, κι' ἔστελλε ἀπὸ τὴν κορυφὴ τοῦ Πίντου τὸ πλεῖο ὑστερινὸ φέλιγμα ἐκείνης τῆς ἡμέρας στὰ κορφοβούνια τῶν Ἀγραφῶν, τῆς Γούρας, τοῦ Πηλίου καὶ τοῦ Κισσάβου.

Ὁ πατέρας τῆς ἡμέρας ἀκούμπησε τὸ κἄτω του τόξο στὸ κεφάλι τοῦ Πίντου κι' ὅλα τὰ κορφοβούνια ἀρχισαν νὰ λαβαίνουσαν χρυσοπόρφυρα χρώματα, νὰ ἰσικιάζουσαν τὰ λακκώματα καὶ νὰ γιγαντεύουσαν οἱ ἡλιακὲς ἀχτίνες καὶ οἱ ἴσικιοι. Τὰ σύννεφα, ποὺ παραστέκονταν στὴ δύση, χρυσώθηκαν ὀλίγο κατ' ὀλίγο κι' ἔγιναν πελώρια χρυσᾶ κομμάτια σὰν χρυσᾶ νησιὰ μέσα σ' ἀργυρῆ θάλασσα, κι' ὅσο ὁ ἥλιος κατέβαινε ἀργά-ἀργά, τόσο τὰ χρώματα τῶν συννεφιῶν, τῶν κορφοβουνιῶν, καὶ τ' οὐρανοῦ ἄλλαζαν, ἄλλαζαν. Καὶ τῆ στιγμῆ ποὺ ἔπεσε πίσω ἀπὸ τὸ βουνό, καὶ ἀρχίζαν νὰ ξεροδιόζουσαν καὶ τὰ ψηλότερα κορφοβούνια, ἡ ντροπαλὴ ἐσπέρα πρόβαλε δειλὰ ν' ἀνάψῃ πρῶτα ἕνα ἕνα κι' ὑστερα πολλὰ-πολλὰ μαζὶ τὰ καντήλια τῆς οὐράνιας ἐκκλησιᾶς, γιὰ νὰ ὑποδεχθῇ τὴν πανέμορφη νύχτα.

Μποροῦσα νὰ καθήσω ἐκεῖ ὅλη νύχτα, κουβεντιάζοντας μὲ τ' ἀστέρια, ἀν δὲν ἔρχονταν τὸ γνωστὸ καλογεράκι νὰ μοῦ εἰπῇ: — Ὅριστε μέσα, σᾶς περιμένουν!

Τὸ προσκίλεσμα αὐτὸ μ' ἔβγαλε ἀπὸ τὴν ἔκσταση, ποὺ βρισκόμουν, κι' ἀκολούθησα τὸ καλογεράκι. Αὐτὸ μπροστὰ κι' ἐγὼ πίσω μπήκαμε στὴν αἶθουσα τῆς ὑποδοχῆς τοῦ Μοναστηριοῦ, ὅπου ὁ Δεσπότης κι' ἡ ἄλλη συντροφιά ἔπαιρναν τ' ὀρεχτικὸ τους τὸ τσίπευρο, κουβεντιάζοντας γιὰ τοῦτο καὶ γιὰ ἐκεῖνο, ἐνῶ ὁ περιποιητικὸς Ἠγούμενος ἐτοίμαζε τὴν τράπεζα τοῦ φαγητοῦ, ἐπιστατώντας ὁ ἴδιος σ' ὅλα.

Δὲν πέρασε πολλή ὥρα κι' ἤμασταν καθισμένοι σ' ἓνα πλα-
 τίγωρο τραπέζι. Τὸ καλογεράκι εἶπε μιὰ προσευχή, ὁ Δεσπότης
 εὐλόγησε, ὁ Ἠγουμένος μᾶς εὐχήθηκε τὸ «καλῶς ἤλαθε»,
 ἡμεῖς σταυροκοπηθήκαμε καὶ τοῦ εἶπαμε τὸ «καλῶς σᾶς ἤθ-
 ραμε» καὶ τὸ φαγὶ ἄρχισε. Τὰ σπουδαιότερα τοῦ τραπεζιοῦ ἦταν
 ἓνα ἀρνὶ τῆς σουβλάς καὶ ἓνα μαῦρο πηχτὸ κρασί τοῦ Μονα τη-
 ριοῦ, ὡς δὲν πέντε χρονῶν. Τὸ φαγὶ τελείωσε πάλι ὅπως ἄρ-
 χισε. δηλαδή με τὴν προσευχὴ τοῦ καλογερόπουλου, τὴν εὐλο-
 γία τοῦ Δεσπότη, τὲς εὐχὲς κι' εὐχαριστίας τοῦ ἡγουμένου καὶ
 τὸ γενικὸ σταυροκόπημα. Ὑστερα ἀπ' αὐτὰ ὅλα τραβηχθήκαμε
 στοὺς καναπέδες καὶ ἀκούσαμε—πάντα ὁ Δεσπότης εἶχε τὸ λόγο—
 ἀλλὰ δὲν πέρασε πολλή ὥρα κι' ὅλοι εἶτε ἀπὸ τὸν κόπο τοῦ
 δρόμου, εἶτε ἀπὸ τὸ παλιὸ τὸ κρασί, ποὺ εἶχαμε πιῆ ἀρκετὸ,
 νυστάξαμε. Πρῶτα τραβήχτηκε ὁ Μητροπολίτης στὸ καλύτερο
 κελλὶ τοῦ Μοναστηριοῦ, κι' ὕστερα ἡμεῖς οἱ ἄλλοι ἕνας-ἕνας
 σ' ἰδιαίτερα κελλιὰ.

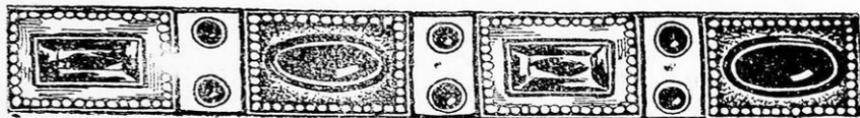
Μπαίνοντας μέσα στὸ κελλὶ μου ξαπλώθηκα ἀμέσως στὸ κρε-
 βάτι, ποῦ βρισκόνταν ἐκεῖ ἔτοιμο. Ἀλλὰ μόλις ἔκλεισα τὰ μά-
 τια μου, ὅταν σύσσωμος ἐκεῖνος ὁ πελώριος βράχος τοῦ Μονα-
 στηριοῦ ἔκλινε νὰ πέση, μαζὶ με ὅλους μας πρὸς τὸ μέρος ποῦ
 ἤμουν πλαγιασμένος. Ἀνοίγω τρομασμένος ἀμέσως τὰ μάτια
 μου, κι αἰσθάνομαι καὶ στὰ ξύπνια μου ὅτι ἀληθινὰ κινιῶνταν ὁ
 βράχος γύρα-γύρα.

Τρέχω στὸ μόνο παράθυρο τοῦ κελλιοῦ καὶ πιάνομαι ἀπὸ τὲς
 σιδεριές. Ἀρχὴ-ἀρχὴ νόμισα ὅτι ἦταν σεισμός, ἀλλὰ τὸ κού-
 νημα ξακολουθοῦσε ἀδιάκοπο. Μοῦ φαίνονταν ὅτι ἤμουν μέσα
 σὲ πλοῖο ἀνεμοδαρμένο ἀπὸ τὴν τρικυμία. Θέλησα νὰ φωνάξω,
 —καὶ θὰ φώναζα, ἀλλὰ πρόσμενα ν' ἀκούσω φωνές, γι' αὐτὸ τὸ
 πρᾶγμα, κι ἀπὸ τοὺς ἄλλους, ποῦ κοιμόνταν γύρα μου, ἀλλὰ
 τίποτα. Κι' ὅμως τὸ κούνημα ξακολουθοῦσε, ὡς ποῦ κατάλαβα,
 ὅτι ἐκεῖνο ποῦ νόμιζα ὅτι ἦταν σεισμός, δὲν ἦταν ἄλλο παρὰ
 ἡ ἐντύπωση τοῦ ἀνεβασμοῦ μου. Καὶ μ' ὄλον τοῦτο αἰστανόμουν
 τὸ πάτωμα τοῦ κελλιοῦ νὰ ταρναρίζεται σὰ φελούκα ψηλὰ στὰ
 κύματα. Μοῦ φάνηκε πάλι ὅτι εἶχε πλημμυρίσει ἡ Θεσσαλία,
 σὰ στὸν πολὺν καιρὸ, ὅτι εἶχε γίνεи θάλασσα, ὅτι οἱ βράχοι
 τῶν Μετεώρων ξεριζώθηκαν καὶ ξεκόπηκαν καί, σὰ νὰ ἦταν
 πελώριοι φελοί, ἔπλεαν ἐπάνω στὰ κύματα καὶ στὴν ἀνοιχτὴ

θάλασσα. 'Αλλ' ὁ ὕπνος νίκησε στὸ τέλος τὴν ιδέα καὶ κοιμήθηκα ἀτάραχος ὡς τὸ πρῶτ, πλέοντας σὲ πέλαγος ὀνείρων καὶ πετώντας ἀπὸ βράχο σὲ βράχο, σὰ νὰ ἤμουν πουλί, σὰ νὰ ἤμου ἀέρας. Τέλος τὸ βάρος τῶν ὀνείρων μὲ ζύπνησε, ἀπάνω μάλιστα στὴ στιγμή πού γέρονταν ἡ προετοιμασία τοῦ φευγιοῦ. Σὲ λίγο μαζευθήκαμε ὅλοι στὴν κατεβασιά. Ὁ Μητροπολίτης, ἀφοῦ τὸν προσκύνησαν καὶ τοῦ φίλησαν τὸ χέρι οἱ καλόγεροι κι' ὁ ἠγούμενος μπῆκε πρῶτος μέσα στὸ δίχτυ καὶ ἄρχισε τὸ κατέβασμα.

X. ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗ

ΟΙ ΦΤΕΡΩΤΟΙ ΜΕΤΑΝΑΣΤΑΙ

Εἶναι αὐτοὶ τ' ἀποδημητικὰ πουλιά.

Νομίζω ὅτι εἶναι πρόβλημα ἄλυτον (καὶ ὄχι μόνον δι' ἐμέ), διατί, ἐνῶ ὅλα τὰ μαστοφόρα τὰ ἔκαμεν ὁ Θεὸς διὰ νὰ ζοῦν καὶ ν' ἀποθνήσκουν, ὅπου γεννηθοῦν, χωρὶς νὰ ζητοῦν τὴν εὐτυχίαν περιπλανώμενα κατ' ἔτος εἰς τὰς διαφόρους ἡπείρους, τὰ περισσότερα πουλιά δὲν ἔμπορουν νὰ ζήσουν χωρὶς νὰ ἐπιχειροῦν κάθε χρόνο (ἢ μᾶλλον δυὸ φορές τὸ χρόνο) τὰ ἐναέρια αὐτῶν ταξείδια πολλῶν χιλιάδων μιλίων.

Εἰς ἄλλα πάντοτε εἶναι ἀπαραίτητος ἡ θερμοκρασία τῶν τροπικῶν. Εἰς ἄλλα ἀρκεῖ ἡ θερμοκρασία τῆς Αἰγύπτου καὶ ἐν γένει τῆς γραμμῆς ὅλης τῆς βορείου Ἀφρικῆς ἕως εἰς τὰ ἄκρα τοῦ Μαρόκου. Αὐτὰ ὅλα λοιπὸν τὸ καλοκαῖρι ζητοῦν τὴν ἴδια θερμοκρασία εἰς τὴν Εὐρώπην, ἄλλα τὴν μέσην καὶ ἄλλα τὴν βορείαν.

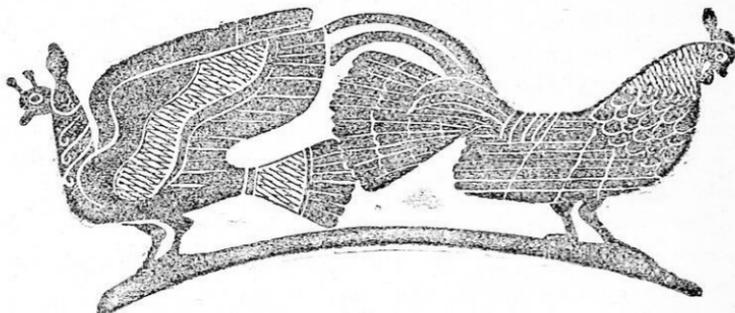
Εἰς τὸν τόπον μας μάλιστα πολὺ ὀλίγα εἶναι τὰ πουλιά ἢ ὅποια—ὅπως ἡ πέρδικα, τὸ ἀγριοπερίστερο, ὁ σπουργίτης, ὁ κατσίλιέρης καὶ ὀλίγα ἄλλα—ἐκτιμοῦν ὅπως πρέπει τὰ θέλητρα τῆς στέγης μονίμου ἐστίας. Διότι σχεδὸν ὅλα—ἐκτὸς ὀλίγων—τὰ πουλιά ὅπου κυνηγοῦνται εἰς τὴν Ἑλλάδα, εἶναι πουλιά ὅπου ἢ ἔρχονται ἀπὸ τὰ βόρεια κλίματα πού τὰ σφίγγουν τὰ μεγάλα ψύχη διὰ νὰ ξεχειμωνιάζουν ἐδῶ ἢ περνοῦν ἀπὸ τὸν τόπον μας ἐρχόμενα ἀπὸ τὰ νότια τὴν ἀνοιξιν διὰ βορειότερα κλίματα καὶ κατεβαίνουν τὰς ἀρχὰς τοῦ φθινοπώρου μὲ ἀντίθετο δρομολόγιον.

Ἄλλὰ κανεὶς νὰ μὴ νομίση ὅτι τὰ ταξείδια αὐτὰ τοῦ φτερωτοῦ κόσμου γίνονται χωρὶς περιπετείας, χωρὶς κινδύνους, χωρὶς καταστροφάς. Πολλὲς φορές πέφτουν εἰς τὴν θάλασσαν ἀπὸ ἐξάντλησιν, ἄλλοτε τοὺς δίδουν συνολικὸ θάνατο ἢ χάλαζα, οἱ καταιγίδες, οἱ τυφῶνες, πότε ἐπάνω στὰ κύματα τῶν θαλασσῶν, καὶ πότε ἐπάνω σὲ βράχους πού τὰ περιδινοῦν μέσα εἰς

σίφωνας και τὰ συντρίβουν. Ἄλλοτε πάλιν πέφτουν σὺν πυκνῷ σύννεφο, ἐξηγντλημένα, ἀπάνω στὰ καράβια, στὶς κεραϊῆς των, στὶς κόφες, στὸ κατάστρωμα, στὰ ταμπούκια, ὅπου βροῦν.

Καὶ διὰ μίαν ἀπὸ αὐτὰς τὰς καταστροφὰς ἤμπορῶ νὰ προσφέρω τὴν μαρτυρίαν μου, ὡς αὐτόπτης μάρτυς.

Ἐυρισκόμην ἐπὶ τοῦ πολεμικοῦ «Σαλαμινία» ὡς ἀνακριτῆς διὰ τὴν καταδίωξιν ἑνὸς τρομεροῦ ἐγκλήματος πειρατείας. Ἐπλέομεν μεταξὺ Ρόδου καὶ Καρπάθου. Ἦτο πρῶτὴ τῆς 31 Αὐγούστου. ἐνθυμοῦμαι τὴν ἡμέραν, διότι τὴν ἐσημείωσα εἰς τὸ ἡμερολόγιόν

μου. Ἦμην ἐπάνω εἰς τὴν γέφυρα, ὅταν εἶδα τὸν ἐπὶ τῆς πηδαλιουχίας κελουστὴν νὰ παρατηρῇ μὲ προσοχὴ τὴ θάλασσα ἔμπρῳς. Ἐπῆρε τὰς διόπτρας, καί, ἀφοῦ ἐκύτταξε καλά, μοῦ εἶπε:

— Περίεργο. Ἡ θάλασσα σὲ ἔκτασι εἶναι κίτρινη, σὺν νὰ εἶναι στρωμένη μὲ ψάθας.

Ὅταν ἐπλησιάσαμεν, ἐπλέομεν ἀνάμεσα σὲ μυριάδες πνιγμένα ὀρτύκια, ὅπου ἔπλεον. Ἐρριψαν κουβάδες καὶ ἀνέσυραν μερικά. Εἶχεν ἀρχίσει ἡ σῆψις των καὶ ἀνέδιδον τρομερὴ δυσοσμία ὅσο νὰ ἐξέλθωμεν ἀπὸ τὴν ἔκτασιν αὐτὴν ποῦ δὲν ἦτο μικρά. Τότε ξνεθυμήθημεν ὅτι πρὸ τριῶν ἡμερῶν εἰς τὴν Ρόδον, ὅπου ἤμεθα ἀγκυροβολημένοι, ὅλην τὴν νύκτα ἔπνεε σφοδρότατος ἄνεμος μὲ ἀτελείωτη βροχὴ.

Ἄλλὰ δι' ἐμὲ τὸ μεγαλείτερον μυστήριον τῆς φύσεως εἰς αὐτὸν τὸν ὀργανισμόν τῶν ἀποδημιῶν τοῦ φτερωτοῦ κόσμου δὲν εἶναι τόσοσὺν τὰ μεγάλα, δυνατὰ πουλιά.

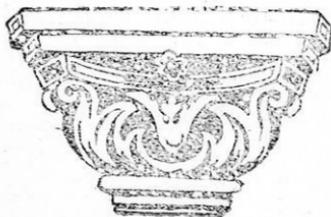
Μοῦ γεννοῦν ἀπορίαν, μοῦ ἐμπνέουν θαυμασμό οἱ μικροσκοπικοὶ ταξειδιῶτες τοῦ ἀέρος ὅπου περνοῦν βουνὰ καὶ κορυφὰς ὑπερόρειοι, καὶ σχίζουσι τὸν ἀέρα ὑπερπόντιοι, ἀπ' ἐπάνω ἀπὸ

τὰ κύματα θαλασσῶν χιλιάδων μιλίων, αὐτὰ τὰ πουλάκια, τόσων πολλῶν εἰδῶν καὶ χρωμάτων, ὅπου ἀπὸ τὸν Αὐγούστο ἕως τὸν Ὀκτώβριο πετοῦν στὸν τόπο μας σὲ δένδρα σὲ θάμνους, σὲ ἀγκάθια—ἢ ἄλλα, ὄχι μεγαλείτερα, τὴν ἐποχὴ τοῦ χειμῶνος ἐμψυχα μικρολουλουδάκια, ὅπου νομίζεις ὅτι φθάνει ἢ πλέον ἀδύνατη αὔρα, μία ἀναστανιά ἐλαφρὴ ἀέρος διὰ νὰ τὰ συναρπάσῃ καὶ νὰ τὰ ἐξαφανίσῃ σὰν πούπουλα.

Πῶς ταξιδεύουν ὁ δρυοκολάπτης, ὁ κοκκινολαίμης, καὶ τόσα ἄλλα πουλάκια, ὅπου χωροῦν μέσα εἰς ἓνα καρδί, καὶ πρὸ πάντων ἐκεῖνα τὰ πρασινοκίτρινα πουλάκια, ποὺ μυτιάζουν τὰ ἀγκάθια, μικρότερα καὶ ἀπὸ τὸ λουλουδι τοῦ ἀγκασθοῦ καὶ ὅπου μοιάζουν σὰν πεταλούδες με πούπουλα, ἀβρὰ παιγνιδάκια τῆς δημιουργίας.

Καὶ ὅμως καὶ αὐτὰ, χαριτωμένα μικρὰ στολίδια τῶν πρασίνων κλαδιῶν ὅπου λικνίζονται μετὰ τὸ ἐλαφροφύσημα—λουλούδια καὶ αὐτὰ ἐπάνω στὰ λουλούδια—διασχίζουν ἠπεύρους καὶ περνοῦν ἀπὸ πάνω ἀπὸ ψηλὰ κορφοβούνια, καὶ ἀπὸ τὴ βοή μακνωμένων κυμάτων, σὲ ἀπέραντα πελάγη μετὰ ὀλόμαυρο οὐρανὸ καὶ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴ λάμψη τῶν ἀστραπῶν γιὰ νὰ φθάσουν στὸ ἀγνωστο τέρμα τοῦ δρόμου ὅπου τοὺς δείχνει ἐμπρὸς εἰς τὰ ματάκια τους, ματάκια σὰν ψηλὰς χαντρίτσες, τὸ ἐνστικτὸν!

ΕΜΜ. ΔΙΚΟΥΔΗΣ

Ο ΛΑΓΟΣ

Ἐάν θέλῃ κανεῖς νά περιγράψῃ τὸν χαρακτήρα τοῦ λαγοῦ τοῦ φθάνει μίᾳ λέξει: Τρομοκρατημένος.

Διότι δὲν ὑπάρχει εἰς τὸν κόσμον πλέον δυστυχισμένη ὑπαρξίς. Ἡ ζωὴ του εἶναι μιὰ διαρκῆς τρομάρα. Καὶ διὰ νά τὴν καταστήσῃ περισσότερον ἀπελπιστικὴν ἢ φύσις τοῦ ἔδωκεν ἀκοὴν καταπληκτικὴν. Διότι ἐκεῖνα τὰ δύο χωνιά, τ' αὐτιά του, ὅπου γυρίζουν σὰν φτερὰ ἀνεμιστήρος, δὲν τοῦ χρησιμεύουν μόνον διὰ νά βοηθοῦν μὲ μιὰ τους ἀπότομη στροφή, σὰν δυνατὴ τιμονιά, μιὰ ἀλλαγὴ πορείας, ὅταν καταδιώκεται, ἀλλὰ διὰ ν' ἀποθηκεύουν κάθε φωνή, ἤχο, ψίθυρο, ὅσον ἀδύνατος καὶ ἂν εἶναι καὶ ὅσο καὶ ἂν ἔρχεται ἀπὸ μακρῶς. Καὶ κάθε ἓνας ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς ἤχους εἶναι δι' αὐτὸν ἓνα μαρτύριον. Καὶ ἐνῶ ὁ δυστυχισμένος εἶναι ζῶον, ὅπου δὲν ἔχει κάμει ποτὲ κακὸ εἰς κανένα ἀπὸ τὰ πλάσματα τῆς δημιουργίας, ὁ ὕπνος του εἶναι σὰν τοῦ δολοφόνου κακούργου, ὅπου περνοῦν ἐμπρὸς του φαντάσματα, ὅλα τοῦ θύματος. Φθάνει νά πῶ ὅτι κοιμάται μὲ ἀνοιχτὰ τὰ μάτια.

Εἶναι πολὺ φυσικὴ αὐτὴ ἡ μανία καταδιώξεως ὅπου μαστίζει τὸν λαγὸ καὶ δὲν εἶναι διόλου ψυχικὴ ἀσθένεια, ὅπως ὅταν καταλαμβάνῃ τὸν ἄνθρωπο. Διότι κανένα ἄλλο ζῷο δὲν ἔχει τόσους ἐχθροὺς φοβεροὺς, ἀσυγκινήτους, ἀδυσωπήτους. Φθάνει ν' ἀναφέρω, ὅτι καὶ ὁ ἀετὸς ἀπὸ τὰ ὕψη, ὅταν ἰδῇ λαγὸ ἢ τὸ γατάκι ὅπου ἐκρύφθηκε, ἔχει ἤδη ὑπογράψει τὴν θανατικὴν καταδίκην του.

Ἐχθροὶ του εἶναι ἐπίσης ἡ ἀλεπού, τὸ τσακάλι, ὁ λύκος, ὁ ἀγριόγατος, τὸ σκυλί, τὸ φεῖδι καὶ πρῶτος ὁ φοβερῶτερος ἐχθρὸς πάσης ζωικῆς ὑπάρξεως (συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς τῶν ὁμοίων του) ὁ ἄνθρωπος.

Ἄλλὰ ἡ φύσις δὲν τὸν ἄφησεν ἀνυπεράσπιστον τὸ λαγὸ, ὅπως δὲν ἄφησε ποτὲ κανένα πλάσμα τῆς δημιουργίας. Εἰς ὅλα ἐπέ-

βαλε πόλεμον εξοντώσεως, αλλά και διά τήν ἕμμαν κίθε εἶδους ἐπρονόγησε μέ ἴσην ἐπιμέλειαν. Καί ὤπλισε τόν λαγόν μέ εὐστροφίαν πνεύματος καί εὐστροφίαν κινήσεως μοναδικήν.

Αἱ πονηρίαί, τὰς ὁποίας μεταχειρίζεται διά νά συγχίξῃ τά ἔχνη τῆς διαβάσεώς του, εἶναι μοναδικαί. Ἰδίως τά ὅσα μηχανεύεται διά νά εἰσέλθῃ εἰς τό γατάκι του. Διότι τό προσπερνᾷ μέ τά μεγαλύτερα πηδήματα, καί προχωρεῖ μακράν κατά διαφόρους διευθύνσεις, καί ἔπειτα πάλιν ἐπιστρέφει μέ τὰς ἰδίας μεθόδους καί μ' ἓνα δυνατὸ πηδήμα εὐρίσκεται μέσα εἰς αὐτό. Ὅποιος παρηκολούθησε τὰ ἔχνη τοῦ λαγοῦ μέ τὸ χιόνι, αὐτά, τὰ ὁποῖα γράφω, θά τὰ ἐδιάβασε μόνος του ἐπάνω εἰς τόν ἄσπρο πίνακα τοῦ ἐδάφους. Ἐκτός τούτου ἡ φύσις τὸν ἐπροίκισε μέ πιαινά πόδια πολὺ ψηλότερα καί ἔτσι τοῦ ἔκαμε ὥστε τὸ μεγαλύτερο τρέξιμο στὸν ἀνήφορο νά εἶναι ἓνα παιχνιδι ἄκοπο καί γρήγορο. Ἐπειδὴ δὲ γνωρίζει πολὺ καλὰ πόσον μειονεκτοῦν εἰς αὐτὸ οἱ διώκται του, ὅποτε ἠμπορεῖ, πάντοτε παίρνει τὰ ἀνηφόρια. Ἀλλὰ καί ἡ εὐστροφία του; Χωρὶς διόλου νά ἐπιβραδύνῃ τὸν καλπασμό του, μέ μιὰ κίνηση ἀπότομη παίρνει τὸ δεξιὸ ἢ τὸ ἀριστερὸ ἢ καί τὸ ὀπίσω, κερδίζει ἀπόσταση ἀπὸ τὸν διώκτην τοῦ καί πολλές φορές γλυτώνει.

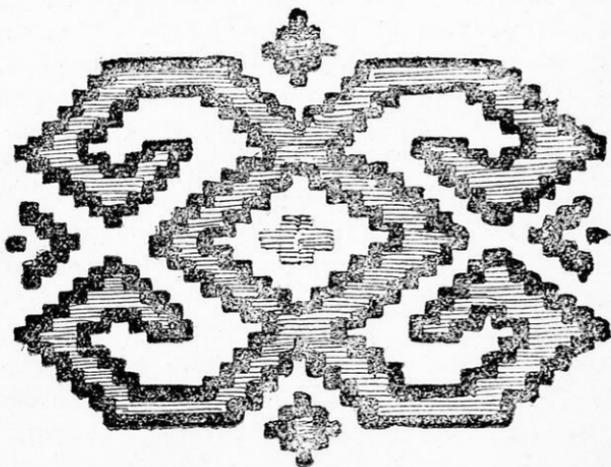
Ἄς μὴ νομίσῃ πάλι κανεὶς ὅτι ἡ ζωὴ τοῦ λαγοῦ εἶναι ἓνα αἰώνιο μαρτύριο τρομάρας. Ἐχει τὰς ἀπολαύσεις του τὴν νύχτα. Βόσκει, παίζει, κυλιέται κατὰ γῆς, ὀρθώνεται στὰ πιαινά του, καί ἐν γένει παρουσιάζει τὴν εὐθυμίαν μεθυσμένου. Λησμονεῖ τότε τὴν ἄλεπού καί τὸν ἄνθρωπο καί πολλές φορές πληρώνει μέ τὴ ζωὴ του αὐτὸ τὸ ἀδικαιολόγητο αἶσθημα ἄσφαλείας, ὅπου τὸν καταλαμβάνει τὴν νύχτα, διότι καί οἱ ἄλεπούδες καί οἱ κυνηγοὶ κατὰ γινώσκουν ἀπὸ τὸ νυχτερινὸ του μαρτύριο μέ τὸ φεγγάρι.

Θά ἤμουν ἄδικος, ἐάν δὲν ἐσημείωνα μίαν ἀρετὴ τοῦ λαγοῦ, ὅπου δὲν τὴν ἔχουν οὔτε τὰ περισσότερα πουλιά οὔτε οἱ ἄνθρωποι, οἱ μαστιζόμενοι ἀπὸ τὴν μανίαν τῆς μεταναστεύσεως.

Τὴν ἀγάπην του πρὸς τὴν ἐστίαν. Ἀπὸ καὶ ὅπου θά τὸν σηκώσετε, ὅσο καί ἂν κίνηγηθῇ, ἐάν σωθῇ, ἐκεῖ γύρω θά γυρίσῃ πάλι νά διαλέξῃ γατάκι, ἢ τὴν ἴδιαν ἡμέρα ἢ τὴν ἄλλη. Διότι τοὺς ἀγνωστούς τόπους τοὺς τρέμει ἐξ ἴσου μέ τοὺς ἐχθρούς του. Ἐκτός τοῦ ὅτι τοῦτο εἶναι ἀφιλονίκητο, ἔχω περὶ αὐτοῦ

καὶ μίαν προσωπικὴν παρατήρησιν πολὺ χαρακτηριστικὴν. "Ὅταν πρὸ ἐτῶν πολλῶν ἔγεινε ἡ τρομερὴ πυρκαϊὰ τοῦ Πεντελικοῦ, ὅπου ὅλα του τὰ δυτικὰ κράσπεδα, ἀπὸ τὴν κορυφὴ ἕως σχεδὸν τὴν Ἁγία Τριάδα καὶ τὸ Μοναστήρι εἶχαν γείνει καψάλες, ὅσοι λαγοὶ ἐπρόφθασαν νὰ γλυτώσουν ἐσκόρπισαν παντοῦ. Ἄλλὰ ἅμα ἔσβυσαν οἱ καψάλες καὶ τὶς ἀπέσβυσε καλὰ μιὰ διήμερη βροχὴ (καταρράκτης) εὐρέθησαν πάλιν ὕλες γεμάτες ἀπὸ λαγούς. Διότι ἀμέσως ὅλοι οἱ δισπαρμένοι πρόσφυγες λαγοὶ ἐνοστάλησαν πάλι τὸ πατρῶον ἔδαφος. Καὶ οἱ κυνηγοί, οἱ ὁποῖοι ὕστερα ἀπὸ ὀλίγες ἡμέρας ἔψαχναν τὶς καψάλες, ἔκαναν χρυσῆς δουλιές, ἀδιάφορο ἂν οἱ λαγοὶ αὐτοὶ ἦσαν μούτζουρωμένοι σὰν καρβου-
νάρηδες

ΕΜ. ΛΥΚΟΥΔΗΣ

ΤΟ ΟΡΝΙΟ

Δίχως άλλο καμμιά εύρωπαϊκή πόλις δέν εἶνε δυνατόν νά ἔχη τήν ύπηρεσίαν καθαριότητος, τήν ὁποίαν ἔχουν τά βουνά. Ἐπειδή ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἶνε κακοπάτητα καὶ τὸ χειρότερον ἀκόμη τὰ διάφορα ζῶα, εἴτε ἡμερα εἴτε ἄγρια, εὐρίσκονται εἰς κατάστασιν διαρκοῦς ἐμφυλίου πολέμου, τὰ ὄρνια ἐκτελοῦν μεγάλην κοινωνικὴν ἀποστολήν, καθαρίζοντα ἀμέσως τὰ βουνά ἀπὸ τοὺς νεκροὺς μαχητάς.

Μιά ποιμενικὴ παράδοσις βεβαιοῖ ὅτι τὰ ὄρνια ἀνέλαβον τήν ἐργασίαν ταύτην κατὰ διαταγὴν ἀγίου ἀνθρώπου, τοῦ Ἄθανάσιου τοῦ ἐξομολογητοῦ, ἰδιαίτερου προστάτου τῶν προβάτων.

Ὁ Ἅγιος Ἄθανάσιος διήρχετο κάποτε τὰ βουνά κηρύσσων τὸν λόγον τοῦ Θεοῦ καὶ ἐξομολογῶν τοὺς ἀμαρτωλοὺς. Ἄμα ἔφθασεν εἰς μίαν κορυφὴν τῆς Εὐρυτανίας, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ σύνορον Θεσσαλίας, Ἡπείρου καὶ Στερεᾶς, ἐπλησίασε μίαν στάνην ὅπου ἀπέκρυψε τὴν ιδιότητά του, καὶ προσποιηθεὶς τὸν στρατοκόπον ἐζήτησε ἀπὸ τοὺς ποιμένεας ὀλίγον γάλα.

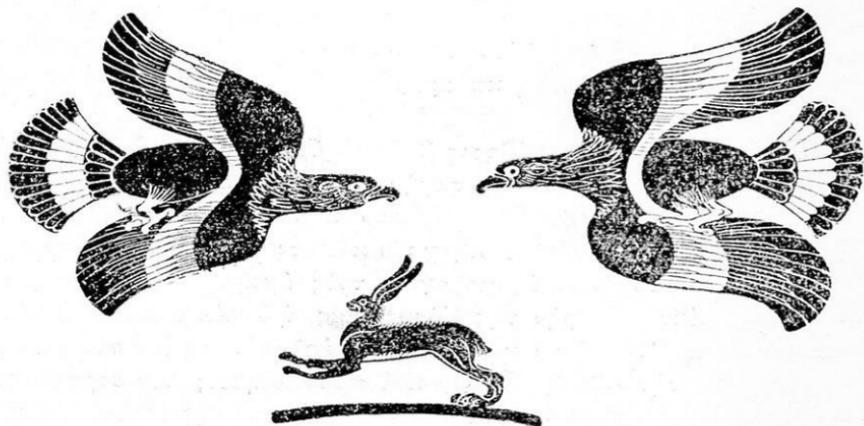
Ἐδῶ ἡ παράδοσις εἶνε φανερὰ ἀντιποιμενικὴ, διότι διηγεῖται ὅτι οἱ ποιμένες δέν τοῦ ἔδωκαν γάλα, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον εἶνε ἀντίθετον πρὸς τὰ ποιμενικὰ ἔθιμα, ὅπως ἡμποροῦν νὰ βεβαιώσουν ὅλοι ὅσοι ἔτυχαν νὰ περάσουν ἀπὸ στάνην. Τόσον τὸ θεωροῦν ὑποχρέωσίν των νὰ περιποιηθοῦν διαβάτας, ὥστε καὶ μακρὰν τῆς στρούγκας των ἀν περάσετε θὰ σᾶς καλέσουν εἰς τὰ κονάκια των, τὰ ὁποῖα ἄλλως τε ὑποβάλλονται εἰς εἰδικὴν φορολογίαν, ὅπως «ἀπαντοῦν τὰ ἔξοδα» τῆς φιλοξενίας.

Ἡ παράδοσις μὲν ταῦτα ἐπιμένει ὅτι εἰς τὸν Ἅγιον Ἄθανάσιον δέν ἔδωσαν οὔτε γάλα. Ἐκεῖνος λοιπὸν ὕψωσε τὰς χεῖρας του πρὸς τὸν Θεὸν καὶ κατηράσθη τὴν στάνην, ζητήσας, νὰ γίνουν τὰ πρόβατα ὄρνια. Ἀμέσως τὰ κοπάδια ἔγειναν φερωτὰ καὶ οἱ ποιμένες ἔμειναν μὲ τίς γκλίτσες ζερές.

— Ἐσεῖς τὰ ἄθωα πλάσματα τοῦ Θεοῦ, εἶπεν ὁ ἅγιος, νὰ περιπλανᾶσθε εἰς τὰ βουνὰ καὶ νὰ τὰ καθαρίζετε ἀπὸ πᾶσαν ἀκαθαρσίαν.

Τὰ ὄρνια τότε πῆραν τὰ βουνὰ καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὸ ἀνατεθὲν ἔργον των. Μερικὰ ὅμως ἔμειναν ἐκεῖ κοντὰ στὸ μανδρὶ των, ὅπου καὶ σήμερον περιπλανῶνται γύρω ἀπὸ τὰ ἐρείπια τῆς στάνης, ἀναζητοῦντα τοὺς πιστικούς των καὶ τὰ σκυλιὰ.

Προχθὲς τὸ βράδυ πέρασα ἀπὸ τὴν «ἀφωρισμένην»—εἶνε τὸ ὄνομα τῆς καταραμένης στάνης—καὶ ἔμεινα ἐκεῖ δύο τρεῖς ὥρας.

— Νὰ ἰδῆτε, μοῦ ἔλεγαν πέντε ἕξ Σαρακατσάνοι ποὺ με συνώδευαν, νὰ ἰδῆτε ὅτι ἅμα βλέπουν ἄσπρη κάππα, ποῦ φοροῦμε ἐμεῖς οἱ βλάχοι, δὲν φεύγουν γιατί θαρροῦν πῶς εἶμαστέ οἱ δικοὶ των οἱ τσοπάνηδες.

Πραγματικῶς τὰ ὄρνια δὲν παρεμέρισαν καὶ ἐπεράσαμε ἀνάμεσα τῶν δίχως νὰ διακόψουν τὴν βοσκὴν των. Ἐκιάθησαίς τὰ ἐρείπια τῆς στάνης καὶ μοῦ ἤλθεν ὁ πειρασμὸς νὰ τουφεκίσω τὸ ὄρνεοκοπάδι, ἐπειδὴ τὸ κόκκαλό των γίνεται λαμπρὰ φλογέρα.

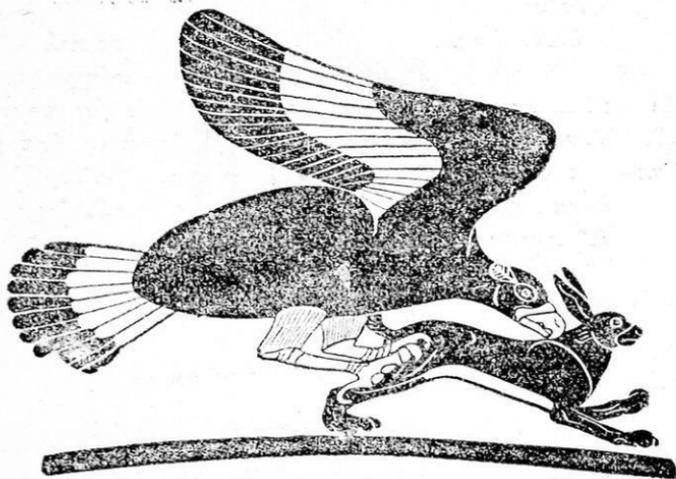
— Μὴ τὰ ντουφεκῆς τὰ καυμένα.. Κρεῖμα... θάρρεψαν γιατί εἶδαν ἐμᾶς...

Ἄλλ' ἐκεῖνα, ὡς ἀντελήφθην, δὲν ἐκινοῦντο διότι εἶχον πρὸ λίγου πέσει ἐπάνω εἰς ἓνα γκρεμισμένον ἄλογο, ἀπὸ τὸ ὁποῖον

μόνον τὰ κόκκαλά του εἶχαν ἀφήσει. "Όταν μετ' ὀλίγον μᾶς ἔπιασε ἡ βροχή καὶ ἀπεσύρθημεν κάτω ἀπὸ ἓνα ἔλατον, αὐτὰ ἐπῆγαν ἀπέναντί μας εἰς ἓνα κέδρον καὶ ἔμειναν ἐκεῖ ὡς πρόβατα.

Οἱ Σαρακατσάνοι μοῦ ἐπέμειναν ὅτι ἐκεῖ ἦταν ὁ «σταλιός» των, ὅταν ἦσαν πρόβατα καὶ ἐπῆγαν κατὰ συνήθειαν, τὴν ὁποίαν ἔχουν τὰ πρόβατα τὴν μεσημβρίαν νὰ λημεριάξουν ὑπὸ παχύσκια δένδρα.

"Όταν ὁ καιρὸς ἀναπῆρε, συνεκεντρώθησαν ἐκεῖ πολλοὶ Σαρακατσάνοι καὶ εἶδα πῶς ἦτο ἀδιάσειστος ἡ παποιθήσις των, ὅτι ἔρνια πρὸ τοῦ ἀφορισμοῦ δὲν ὑπῆρχον καὶ ὅτι ὁ δημιουργός

των εἶνε ὁ "Άγιος Ἀθανάσιος. Ἴσως ἔκποτε οἱ Σαρακατσάνοι νὰ ἔγιναν τόσο φιλόξενοι. Ἄλλὰ τὰ ἔρνια μένουσιν καὶ καθαρίζουσι τὰ βουνὰ μὲ ἠλεκτρικὴν ἰσχύτητα. Μόλις γκρεμιστοῦν ἡ ψοφῆσουν πρόβατα, ἄλογα, μουλάρια κλπ. ἐπιπίπτουσι τὰ ἔρνια καὶ τὰ σαρώνουσι ἀποστιγμεί.

Φαίνεται δὲ ὅτι παρομοίως ὑπηρεσίας προσέφερον καὶ κατὰ τὸ εἰκοσιένα. Οἱ βοσκοὶ ἐρευνοῦν ἐπιμόνως τὰ σπήλαια, ὅπου κάνουνσι τὴν φωνὴν των μὲ τὴν ἰδέαν ὅτι θὰ εὔρουν χρυσαφικά, ἰδίως δαχτυλίδια, τὰ ὅποια μετέφερον ἐκεῖ τὰ ἔρνια μαζὶ μὲ τὰ

χέρια τῶν νεκρῶν κλεφτῶν τοῦ ἤρπαζον ἀπὸ τὰ πεδία τῶν μαχῶν.

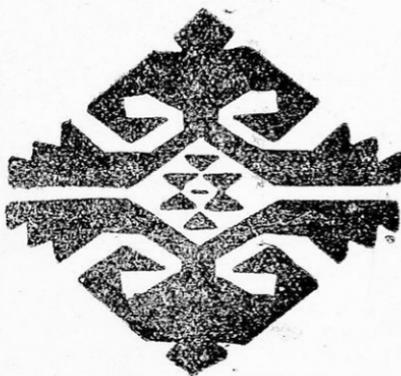
Ἐνας Σαρακατσάνος μοῦ ἔδειξε χρυσὸ δακτυλίδι τοῦ εὑρήκε μέσα εἰς μίαν ὄρνιοφωλιάν μαζί μὲ σκελετοὺς ἀνθρωπίνων χειρῶν.

Ἡμεῖς ἐδῶ ὅταν πρόκειται νὰ ἐπιπλήξωμεν κανένα ὡς βραδυκίνητον, ὡς μπουταλιᾶν, ὡς ἄχθος ἀρούρης, ἔχομεν πρόχειρον τὴν φράσιν:

— Ὅρνιο τῆς Καράβας.

Καράβα δὲ ὀνομάζεται ἡ σειρὰ τῶν κορυφῶν τῆς Ὀξιάς, ὅπου περιπλανῶνται τὰ θύματα τοῦ ἀφορισμοῦ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου καθαρίζοντα τοὺς γκρεμοὺς ἀπὸ τὰ ψοφίμια ἕως ἀστριατρικὴν ἡρεσίαν.

Σ. ΓΡΑΝΙΤΣΑΪ

ΗΛΙΟΒΑΣΙΛΕΜΑ

Πέρ' ἀπ' τῆ βαθειά ρεματαριά, ἐκεῖ ψηλά πού καμπουριάζει ὁ κάμπος ὀλοκίτρινος, δουλεύει ἀπ' τὰ χαράματα στοῦ θέρος ἡ ἀργατειά τοῦ γέρο-Θύμιου. Ἡ λαύρα τοῦ μεσημεριοῦ, λυωμένο μάλαμα πέφτει βαρειά στά πλάσματα, στίς ἐληές πού στέκονται μουγγές, στά μουλάρια πού σκύβουν πλάϊ στοῦ κάρρο, στίς πλάτες πού γέρνουν στή δουλειά, στά στάχια, πού ἀργολυγίζουν· ἕνα λυχάνιασμα ἀπέραντο βγαίνει θερμὸ ἀπὸ τὸ χῶμα, ἕνα βογγητὸ τυραννισμένου ἀφίνου στὸν ἀέρα οἱ μυῖγες καὶ οἱ μπούρμπουροι.

Ὅλο τὸ σόι τοῦ γέρο-Θύμιου εἶν' ἐκεῖ, ἀραδιασμένο στή δουλειά: ἡ γρηά του, ἡ καλύτερη δουλεύτρα, τὰ τρία παλληκάρια

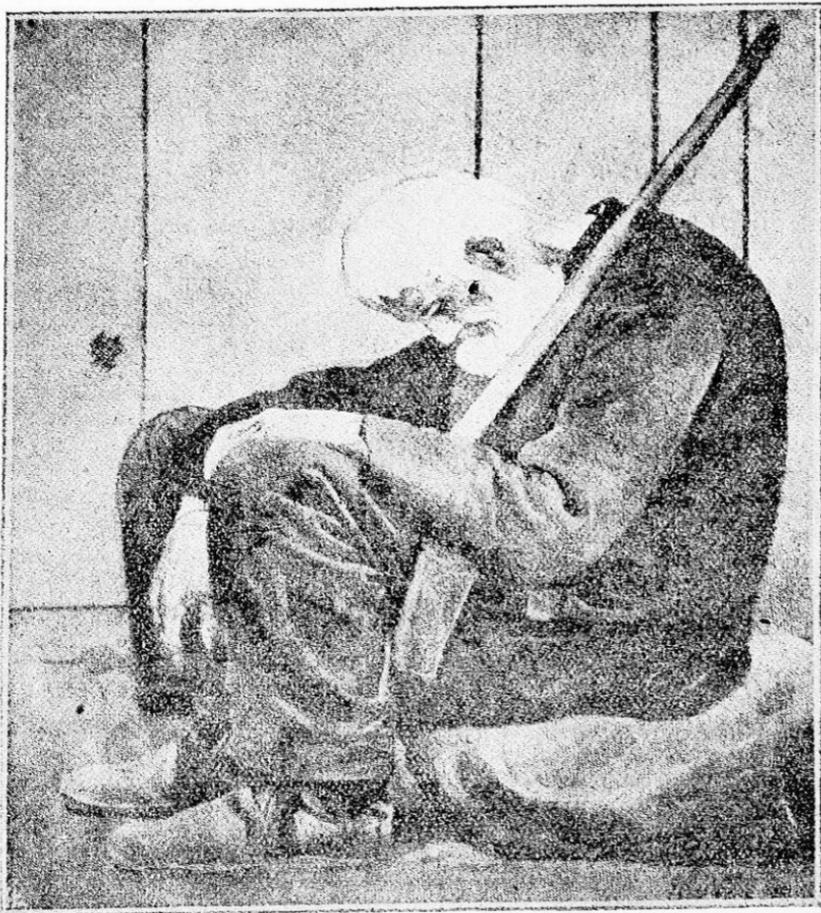

του, οἱ νυφάδες του. Τὰ δυὸ ἀγγόνια παγεμένα κάτου στοῦ αὐλάκι, πιάνουν μεγάλα μερμήγκια καὶ τὰ ρίχνουν στοῦ νερό.

Ἀπὸ κάτου ἀπ' τὴν ἐληά πού εἶναι κρεμασμένα τὰ ταγάρια, κάθεται κι' ὁ γέρος, τυλιγμένος μ' ἕνα χράμι, στά τελευταῖα του, κίτρινος σὰν τὸ χωράφι, ἀδύνατος σὰν ἄγερρο. Κάπου-κάπου ἀργοσηκώνει τὸ κεφάλι, κυττάει ἀν πάη στρωτὰ ἡ δουλειά, μπηγεί μιὰ ἀδύνατη φωνὴ στοῦ Γιάννη, τὸν γαμπρὸ τὸν ἀκαμάτη, πού πήγαινε στραβὰ—«ἔκανε οὐρά!»—καὶ οἱ ἄλλοι τὸν κοροϊδεύαν, καὶ πάλι σκύβει στή δική του τῆ δουλειά, σ' ἕνα παληὸ δρεπάνι σκουριασμένο, πού σιγὰ-σιγὰ τ' ἀκόνιζε μὲ λίμα.

Λίγο-λίγο τὸ χωράφι ἐσωνόταν, ἡ ἀργατειά πήγαινε μακριὰ ἀπὸ τὴν ἐληά, ὁ γέρος δὲν ξεχώριζε τὸ ἐν' ἀπ' τ' ἄλλο τὰ παι-

διά του. Νισάφι! 'Ανήμερα τῆς "Αγία Τριάδας ἔκλεισε τὰ
 ὀγδόντα δυό. Κι' ὅμως δὲν ἤθελε νὰ μείνη σπίτι, μοναχός, τέτοιες
 ἐορτάσιμες ἡμέρες. Πρώτη φορά ἀπὸ ἐξήντα δυό χρόνια πού τὸ
 δούλευε, τὸ θέριζαν ἄλλοι τὸ χωράφι. Καὶ μ' ὅλα του τὰ γηρα-

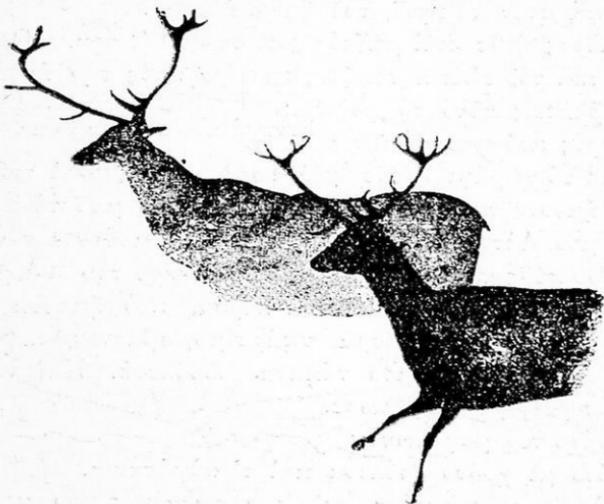

...παιὰ θέλησε νὰ παρασταθῇ τουλάχιστο στὸ θέρισμα καὶ κείνης
 τῆς χρονιᾶς πού σὲν κάποιος νὰ τοῦλεγε πῶς ἦτανε τὸ τελευταῖο.
 —Κάτσε, πατέρα δῶ πού κάθουσαι, τοῦλεγε ὁ μεγάλος γυιὸς
 σου ὁ Βασίλης.

Ἄλλὰ κεῖνος δὲν ἠσύχαζε· ἄρχισε νὰ κλαίῃ σὰν τὸ μωρὸ.
Καὶ τὸν ἐκουβάλησαν μαζὶ τους.

Χέρι-χέρι πήγαιν' ἡ δουλειά· οἱ θεριστάδες στὴν ἀράδα κό-
βανε καὶ μάζωναν, μάζωναν καὶ σώριαζαν. Τὰ χειρόβολα γίνοντο
λιμάρια, καὶ τὰ λιμάρια γίνοντο δεμάτια. Ἡ γρηῃ σιωπηλή,
ἦταν ἡ πειρὸ δουλεύτρα ἀπ' ὅλους. Εἶχε ἀνοίξει δρόμο κι' εἶχε
χωθῆ βαθειά μέσ' τὸ σπαρτό. Ὁ Γιάννης ὁ ἀργοκίνητος, ἤθελε
νὰ τὴν φτάσῃ, ἀλλὰ πήγαινε στραβά, καὶ τὸν περιγελοῦσαν ἀπὸ
πίσω.

—Γιάννη, μάζεψ' τὴν οὐρά σου, τοῦ φωνάζανε οἱ ἄλλοι.

Ἐκεῖνος γύριζε νὰ ἰδῆ κι' ἔβλεπε πῶς ἀπὸ τὴ βιάση του γιὰ
νὰ φτάσῃ τὴ μάννα του, εἶχε ἀφίσει ἀθερίστη μιὰ μακρὰ λου-
ρίδα. Ἡ Κατίγκω, ἡ μικρὴ, πὺ κουβαλοῦσε στὸ Θανάση τὸ
λιμάριο γιὰ νὰ τὰ κἀνῃ δεμάτια, ἐφώναζε τοῦ ἀδέξιου θεριστῆ
—Τώρα θάρθῶ γιὰ νὰ σὲ περάσω.

Ἐρριξε τὸ λιμάρι μπροστὰ στὸν ἀδερφό της, ἄρπαξε τὸ δρε-
πάνι του κι' ἄρχισε νὰ θερίζῃ ἀμάθητα, μὲ βία, ὅπου πάει τὸ
λεπίδι κι' ὅσα ἤθελε ἀδράξει τὸ χεράκι της.

Ὁ Γιάννης τὴν κύτταξε μὲ τὸ πλάι γυρευόντας ἓνα λόγῳ τσου-
χτερό, καὶ τῆς κἀνει:

—Κύττα μὴν κόψησεκατὰ λάθος αὐτὰ ποῦχεις στὴν ἀπαλάμη.

Γελάσανε όλοι. 'Η Κατίγκω πειράχτηκε. Πέταξε χόμου δρεπάνι και χειρόβολο και τόβαλε στα τείδινα.

— Σπύρο, λείει του έγγονου της, ή γρηά Θύμιανα, σύρε στον παππού να ιδής μη θέλη τίποτα.

'Ο μικρός έριξε μπροστά του την άγκαλίδα με τα δερματικά και πήρε τον άνήφορο.

'Ο γέρος χάρηκε σαν είδε τό πειδ άγαπημένο του άγγόνι. Είχε πέσει τό χράμι από πάνου του και πάσκιζε να τό πιάση. Τό παιδί τον έβοήθησε.

— Έχε την ευχή μου, μουρμούρισε με βογγητό. "Έλα κάτω έδω, κοντά στον παππού, του ξαναλέει.

'Ο Σπύρος ήρθε και μαζεύτηκε στο πλάι του. 'Ο γέρος τον χείδεψε και του είπε κυττάζοντας πέρα προς την άρχαταιά:

— Τό βλέπεις αυτό τό χωράφι;

'Ο μικρός κούνησε τό κεφάλι του.

— Αυτό τό χωράφι ήτανε μιá φορά μικρό, δυό πιθαμές γής, κι' εγώ ήμουνα παιδάκι σαν κι' έσένα, όταν μου τό παράδωσ' ό πατέρας μου. Αυτό ήταν όλο του τό βιός και μουεπε σαν άπέθανε: Να τό δουλεύης παιδί μου, κι' αυτό μονάχο του θά μεγαλώση. Κι' από κείνη τή χρονιά ως τα πέρσυ, πού ήμουνα γερός, τό δούλευα. "Οργωμα, διβόλισμα, σπάρσιμο, σβάρνισμα, βοτάνισμα, θέρισμα, όλα μονάχος μου τάκανα. Δούλευα. Και να πώς τό χωράφι σιγά-σιγά μεγάλωσε.

— Μονάχο του μεγάλωσε :

— Χρόνο με χρόνο δούλευα και τ' αυγάταινα.

Στήν αρχή, σε μιá μέρα τελείωνα μονάχος μου και θέρισμα και δερμάτισμα. Τώρα τό δουλεύουνε έννηά ζευγάρια χέρια και είναι πέντε μέρες πού τ' άργάζονται.

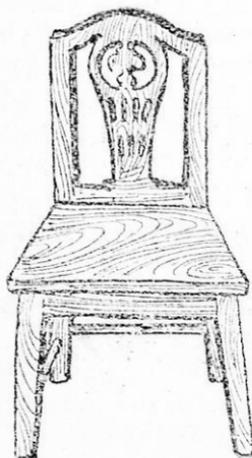
Τό θέρισμα τελείωνε λίγο-λίγο τό σπαρτό έσώνετο. "Έγεινε ένα μεγάλο μισοφέγγαρο, ύστερα μιá μακρουλή γραμμή, ένα μπαστούνι χρυσαφένιο, και κόνταινε και μικραίνε. "Ένας-ένας πού έσχόλαζε έκανε τό σταυρό του γυρίζοντας μ' ευλάβεια προς τον ήλιο πού έβασίλευε, φιλούσε τό δρεπάνι του, τό κρέμαγε στον ώμο, έλεγε «και του χρόνου με υγεία» και καθόταν κατά γής περιμένοντας τους άλλους.

Βράδυαζε' έν' άγεράκι έπαιρνε να φυσάη κι' ανάσαιναν τα πλάσματα, σαν να ήταν ή ζωή πού ξαναρχόταν. Τό μακρυνό

τραγοῦδι τῶν τελευταίων θεριστῶν ἀπόσβυσε· κάτου στό μεγάλο δρόμο, ἕνα-ἕνα γύριζαν τὰ κάρρα. ἀργοκίνητα βρειοφορτωμένα με χρυσάφι. Κι' ὁ ἀγέρας μοσχοβόλαγε ἀπό τὸ κοιμένο ἄχυρο. Σιγά-σιγά ὁ ἥλιος χάθηκε, καὶ σὺν ἐχθρός, ποὺ παραμόνευε, τὸ σκοτάδι ἄρχισε νὰ κρυφοβγαίνει ἀπὸ τὶς κουφάλες τῶν ἑλλῶν, ἀπὸ τὴν πέρα ρεμματιά, ἀπὸ κάτου ἀπὸ τὸ γεφύρι, ἀπὸ τὸ μακρινὸ τὸ ἐρημοκλήσι. ἀπὸ τὰ δεμάτια ποὺ ἐκοίτοντο στὴν κουρεμένη καλαμιὰ ποὺ ἀπόμεινε στὸν κάμπο.

Ἡ ἐργατεία. ἔλη μαζί, με κουρασμένα βήματα, με τὰ δρεπάνια στὸν ὄμο, σὺν πολεμιστῆς ποὺ ἐπιστρέφουν ἀπὸ τὴ νίκη, συμμαζεύτηκαν γύρω στὴν ἑλλά, φίλησ' ἕνας-ἕνας τὸ χέρι τοῦ γέροντα, τὸν κουβάλησαν στό κάρρο καὶ γύρισαν στό χωριό.

ΕΥΣΤΡΑΤ. ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ

ΠΟΙΗΜΑΤΑ

Α'. ΕΠΙΚΑ

Α' Ἀρχαῖα.

ΟΜΗΡΟΥ ΟΔΥΣΣΕΙΑΣ ΡΑΨΩΔΙΑ Ε'.

Εἰσαγωγή: Οἱ Θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου συνελθόντες εἰς συνέδριον ἀποφασίζουσιν τὴν ἐπάνοδον τοῦ Ὀδυσσέως εἰς τὴν Ἰθάκην, κρατουμένου ὑπὸ τῆς νύμφης Καλυψοῦς εἰς τὴν νῆσον Ὠγυγίαν. Πρὸς τοῦτο ἡ μὲν Ἀθηνᾶ ἔρχεται εἰς τὴν Ἰθάκην ἵνα ἐνθαρρύνῃ καὶ συμβουλευσῇ τὸν υἱὸν τοῦ ἥρωος Τηλέμαχον, ὃ δ' Ἐρμῆς ἀποστέλλεται εἰς τὴν Καλυψῶ ἵνα ἀναγγείλῃ εἰς αὐτὴν τὴν ὀριστικὴν ἀπόφασιν τῶν θεῶν καὶ πείσῃ αὐτὴν νὰ ἐπιτρέψῃ εἰς τὸν Ὀδυσσεά ν' ἀπέλθῃ.

Πράγματι ὁ Τηλέμαχος κατὰ τὴν συμβουλήν τῆς Ἀθηνᾶς συγκαλέσας τὸν λαὸν τῶν Ἰθακῆσιων ἠξίωσεν ἀπὸ τοὺς μνηστῆρας τῆς μητρὸς του Πηνελόπης κατάπαυσιν τῶν ἀσωτειῶν, μετὰ τοῦτο δὲ ἀπῆλθεν εἰς τὴν Πύλον καὶ εἰς τὴν Σπάρτην πρὸς τὸν Μενέλαον, ὅστις τοῦ ἀναγγέλλει ὅτι κατὰ τὸν θαλάσσιον ἥρωα Πρωτέα ὁ πατὴρ του παραμένει εἰς τὴν Ὠγυγίαν ἀλλ' ἀδυνατεῖ νὰ ἀποπλεύσῃ δι' ἄλλειψιν πλοίου.

Τὴν ἔλευσιν τοῦ Ἑρμοῦ εἰς τὴν Ὠγυγίαν, τὴν κατασκευὴν τοῦ πλοίου καὶ τὸν ἀπόπλουον τοῦ Ὀδυσσέως διηγεῖται ὁ ποιητὴς εἰς τὴν παροῦσαν Ῥαψωδίαν.

Καὶ ἄφῃσ' ἡ Ἥω τοῦ ὑπέρλαμπρου τοῦ Τιθωνοῦ τὴν κλίνην τὸ φῶς νὰ φέρῃ τῶν θνητῶν καὶ ἅμα τῶν ἀθανάτων καὶ συγκαθίζαν οἱ θεοὶ καὶ σ' αὐτοὺς μέσα ὁ Δίας

ὁ ὕψηλοβρόντης, ποῦ κρατεῖτήν πρώτην ἐξουσία,
 κ' ἢ Ἀθήνη τοὺς μνημόνευε τὰ πάθη τοῦ Ὀδυσσεᾶ,
 κ' ἐσύγκλαι' αὐτόν, ποῦ εὐρίσκονταν σ' τὰ δώματα τῆς
 (νύμφης.

«Πατέρα Δία, μάκαρες θεοί, ποῦ πάντοτ' εἶστε,
 πλειὰ σκηπτροφόρος βασιληᾶς νὰ μὴ φανῆ κἀνένας
 γλυκός, καλοπροαίρετος καὶ δίκαιος, καὶ πρᾶος,
 ἀλλ' ἄς εἶναι σκληρότροπος καὶ τ' ἄνομα νὰ πράξῃ·
 ἀφοῦ τὸν θεῖον Ὀδυσσῆᾶ κἀνένας δὲν θυμᾶται
 εἰς τοὺς λαούς, ποῦ βασιληᾶ τὸν εἶχαν καὶ πατέρα·
 κ' ἐκεῖνος κοίτεται εἰς νησὶ μὲ λύπες καὶ μὲ πόνους
 στῆς Καλυψῶς τὰ μέγαρα τῆς νύμφης, ποῦ μὲ βία
 κρατεῖ τον, καὶ δὲν δύναται νὰ φθάσῃ στὴν πατρίδα.
 ὅτι καράβια δὲν ἔχει, δὲν ἔχει οὐδὲ συντρόφους,
 ποῦ νὰ τὸν φέρουν στὰ πλατεῖα τὰ νῶτα τῆς θαλάσσης.
 καὶ τώρα πάλι μελετοῦν νὰ σφάξουν τὸν υἱό του,
 καθὼς γυρίζει, π' ἄκουσμα νὰ μάθῃ τοῦ πατρός του
 βγῆκε εἰς τὴν Λακεδαίμονα καὶ εἰς Πύλο τὴν ὄγρια».

Καὶ ὁ Δίας τῆς ἀπάντησεν ὁ νεφελοσυνάκτης·

«Τέκνο, ποιὸς λόγος σοῦ φυγε τῶν ὀδοντιῶν τὸ φράγμα;
 δὲν εἶσαι σύ, ποῦ ἐσκέφθηκες ἡ ἴδια αὐτὴν τὴν γνώμη,
 νὰ λθῇ ὁ Ὀδυσσεῆᾶς, κ' ἐνάντια τοὺς ἐκδίκησι νὰ πάρῃ;
 καὶ τὸν Τηλέμαχον ἐσύ, γιὰτ' ἤμπορεῖς, προβόδα
 μὲ γνώσι, ὅπως ἀπείρακτος ὑπάγῃ στὴν πατρίδα,
 καὶ ἄπρακτοι μὲ τὸ πλοῖο τοὺς γυρίσουν οἱ μνηστῆρες».

Εἶπε, κ' ἐστράφη στὸν Ἑρμῆν ἀμέσως, τὸν υἱό του·

«Ἑρμῆ, ποῦ σ' ἔχω μνηυτὴν εἰς ὄλα, εἶπέ τῆς νύμφης,
 ἐκεῖ τῆς καλοπλέξουδης, τὴν καθαρὴ βουλή μας,
 ὁ Ὀδυσσεῆᾶς ὁ ἀδάμαστος στὴν γῆ του νὰ ἐπανέλθῃ,
 χωρὶς θεὸν ἢ ἄνθρωπον θνητὸν νάσιμ' χηρά του·
 ἀλλ' ἀφοῦ στὴν πολυδέσμη πλωτῆ κακοπαθήσῃ,
 θὰ φθάσῃ αὐτὸς τὴν εἰκοστὴν ἡμέρα εἰς τὴν Σχερία,
 γῆ τῶν Φαιάκων κάρπιμη, καὶ αὐτοὶ θεογέννητοί 'ναι,
 καὶ ὡσὰν θεὸς ὀλόφυχα αὐτὸν θέλει τιμήσουν,
 καὶ μὲ καράβι στὴν γλυκεῖα πατρίδα θὰ τὸν στείλουν,
 μὲ ἄπειρα δῶρα, χάλκωμα, φορέματα, χρυσάφι,
 ποῦ τόσα δὲν θὰ ἐλάμβανε λαχνὸν ἀπὸ τὴν Τροία,

ἄβλαπτος ἂν ἐγύριζε, μὲ μέρος τῶν λαφύρων,
 ὅτ' εἶναι ἢ μοῖρα του νὰ ἰδῆ τοὺς ποθητοὺς, νὰ φθάσῃ
 στὸ σπῖτι τὸ ὑψηλόσκεπο, στὴν γῆ τὴν πατρικὴ του».

40

Αὐτὰ ἔπε· καὶ ἅμα ὁ γλήγορος ὑπάκουσε ἀργοφόνος·
 κ' εὐθύς στὰ πόδια τὰ καλὰ προσέδεσε πεδούλια,
 ὀλόχρυσά καὶ ἄφθαρτα, ποῦ ἐφέρναν τον ἐπάνω
 στὴν θάλασσα, στὴν ἄπειρῃ τὴν γῆ, σὰν τοὺς ἄερες·
 τὸ ραβδί πῆρε, ὅπου μ' αὐτὸ τὰ βλέφαρα κοιμίζει
 ὅποιου θνητοῦ θελήσῃ αὐτός, κ' ἐγείρει ὅποιον κοιμάται.
 μ' αὐτὸ στὰ χέρια πέτονταν ὁ μέγας ἀργοφόνος·
 καὶ εἰς τὴν Πιερίᾳ πάτησε, κ' ἔπεσε ἀπ' τὸν αἰθέρα
 στὸ πέλαγος· καὶ ἀρμένιζε στὸ κῦμα ἐπάν' ὡς γλάρος,
 ποῦ εἰς τὰ φρικτὰ βυθίσματα τῆς ἄπατης θαλάσσης
 ψάρια ζητεῖ, καὶ τὰ πτερὰ στὴν ἄρμῃ συχνοβρέχει.
 ὁμοῖος μ' αὐτὸν ἐφέρονταν ὁ Ἑρμῆς σ' ἄπειρο κῦμα.
 καὶ ὅταν στὴν νῆσον ἔφθασε τὴν ἀπομακρυσμένη,
 ἀπ' τὸ γαλάζιο πέλαγος ἐβγῆκε νὰ πατήσῃ
 τὴν γῆ, καὶ εἰς τ' ἄντρον ἔφθασε τὸ μέγα, ὅπου ἑκατοῖκα
 ἢ νύμφ' ἢ καλοπλέξουδη, καὶ μέσα ἐκείνην ἤϋρε.
 καὶ εἰς τὴν γωνίστρα καίονταν ξύλα πολλὰ τοῦ κέδρου
 καὶ τῆς καλόσχιστης θυᾶς, κ' ἐσκόρπα ἢ μυρωδιά
 εἰς τὸ νησί· καλόφωνα κεῖ μέσα ἐτραγουδοῦσε
 αὐτῇ, καὶ ὕφαινε πανὶ μὲ ὀλόχρυσον σαγίττα.
 καὶ δάσος ὀλοφούντων ἦταν τριγύρω στ' ἄντρο,
 κλήθρα καὶ λεῦκα, εὐωδερὸ μ' ἐκείνες κυπαρίσσι.
 καὶ μέσ' αὐτοῦ πλατύπτερα πετούμενα ἐκουρνιάζαν,
 στριγλιά, γεράκια, καὶ μαζί πλατύγλωσσοι κουρούνες,
 θαλασσοπούλι, ποῦ ἡ ζωὴ τ' ἄρει τοῦ πελάγου.
 καὶ ἡμερο κλῆμα ὀλόγυρα στὸ βαθουλὸ τὸ σπήληο,
 θυμὸ γεμάτο ἀπλώνονταν σταφύλια στολισμένο.
 καὶ βρύσες τέσσερες ἐγγύς καὶ ἀραδικῶς ἐρρέαν
 λευκὸ νερό, καὶ ἡ καθεμιὰ σ' ἄλλο ἐκυλοῦσε μέρος·
 καὶ γιοφυλλῶν γύρω ἀπαλὰ λιβάδια καὶ σελίνων
 πρασίνιζαν καὶ ἀθάνατος ἂν πήγαιν' ἐκεῖ πέρα
 τκυτάζοντας θὰ ἐθαύμαζε, καὶ θὰ ἔχαιρε ἢ ψυχὴ του.
 ἔμεινε αὐτοῦ κ' ἐθαύμαζεν ὁ μέγας ἀργοφόνος.
 καὶ ἀφοῦ τὰ πάντα ἐθαύμασεν εἰς τὴν ψυχὴ του ἐκεῖνος,

45

50

55

60

65

70

75

στό εὐρύχωρ' ἄντρο ἐμπῆκ' εὐθύς· καὶ ὡς εἶδε αὐτὸν ἀγνάντια,
δὲν ἄργησεν ἢ Καλυψῶ νὰ τὸν γνωρίσ' ἢ θεία·

ὅτι δὲν εἶν' οἱ ἀθάνατοι ἄγνωστοι μεταξύ τους,
καὶ ἂν τύχη κάποιος ἀπ' αὐτοὺς μακρὰ νὰ κατοικήῃ. 80

μέσα τὸν μεγαλόκαρδο δὲν εὔρεν Ὀδυσσεά.

ἔκλαιγε αὐτὸς καθήμενος εἰς τ' ἀκρογιάλι, ὡς πρῶτα,
μὲ θρήνους, μ' ἀναστεναγμούς, μὲ πάθη στῆν ψυχῆ του,

κ' ἐκύττα δάκρυα χύνοντας τὰ τρίσβαθα πελάγη.
καὶ τὸν Ἑρμῆν ἢ Καλυψῶ ἐρώτησεν ἢ θεία, 85

ἀφοῦ τὸν κάθισε εἰς θρονὶ λαμπρὸ καὶ στιλβωμένο·

«Τί ἄθες, Ἑρμῆ χρυσόρραβδε, νὰ μ' εὔρης, σεβαστέ μου
καὶ ἀγαπημένε; νὰ ἔρχεσαι συχνὰ δὲν σ' εἶδα ὡς τώρα.

ὅ,τι ποθεῖς λέγε μου εὐθύς· καὶ νὰ τὸ πράξω θέλω,
ἂν πρᾶγμα εἶναι, ποῦ γίνεται, κ' εἶμαι ἀρκετῆ νὰ πράξω. 90

ἄλλὰ προχόρει παρεμπρὸς νὰ σὲ φιλοξενήσω».

Εἶπε ἢ θεά, καὶ τράπεζαν γεμάτην ἀμβροσία
τοῦ θέτει, καὶ ἅμα κόκκινο νέκταρ τοῦ συγκερνάει·

κ' ἔτρωγ' ἐκεῖνος κ' ἔπιεν, ὁ μέγας ἀργοφόνος·
καὶ δύναμιν εἰς τὴν τροφήν ἅμα ἢ καρδιά του ἐπῆρε, 95

τότ' ἐπροσφώνησεν αὐτήν, ἀπάντησέ της κ' εἶπε·

«Θεὰ θεὸν ἐμὲ ρωτᾷς, ὅπου ἄθρα ἐγὼ νὰ σ' εὔρω·
καὶ ὅπως ζητεῖς, ἀλάθευτα τὸ πρᾶγμα ἐγὼ θὰ σ' εἶπω·

νὰ ἄθω ἐδῶ πέρα ἐπρόσταξε, χωρὶς νὰ θέλω, ὁ Δίας·
ποιὸς τόσ' ἄλμυρὰ κύματα αὐτόθελα θὰ ἐπέρνα 100

ἄμετρα; καὶ οὐδ' εἶναι σιμὰ χώρα θνητῶν ἀνθρώπων,
ποῦ τῶν θεῶν κάμνουν θυσίῃς κ' ἐξαίσιες ἑκατόμβες.

ἄλλὰ ποτὲ δὲν ξέφυγε κάνεις τῶν ἀθανάτων,
οὐδ' ἐματαίωσε τὸν νοῦ τ' αἰγιδοφόρου Δία.

λέγει πῶς ὁ ἀμοιρότερος ἄνδρας σιμὰ σου ὑπάρχει, 105

ἀπ' ὅσους γύρω ἐμάχονταν στὰ τείχη τοῦ Ἰτριάμου
χρόνους ἐννηά, κ' ἐπόρθησαν στὸν δέκατο τὴν πόλι·

καὶ στῆν πατρίδα ὡς ἔστρεφαν, ἐπταῖσαν τῆς Ἀθήνης,
ὅπ' ἄνεμον τοὺς σήκωσε κακὸν καὶ μακρὺ κῦμα.

καὶ εἰ λαμπροὶ τοῦ σύντροφοι τότ' ὅλοι ἀφανισθῆκαν, 110

κ' ἐδῶ ἔφεραν ὁ ἄνεμος ἐκεῖνον καὶ τὸ κῦμα.

αὐτὸν ἐδῶθε ὀγλήγορα προστάζει ν' ἀτοπέμψης·
ὅτι δὲν μέλλει νὰ χαθῆ μακρὰν τῶν ποθητῶν του,

ἀλλ' εἶναι μοῖρα του νὰ ἰδῆ τοὺς ποθητοὺς, νὰ φθάσῃ
 στὸ σπῆτι τὸ ὑψηλόσκεπο, στὴν γῆ τὴν πατρικὴ του». 115

Αὐτὰ ἔπε καὶ ἀναχώρησεν ὁ μέγας ἀργοφόνος·
 καὶ πρὸς τὸν μεγαλόψυχον ἐκίνησε Ὀδυσσεά
 ἢ νύμφη, τὰ μηνύματα ὡς ἄκουσε τοῦ Δία.
 σ' ἀκρογιαλιὰ καθήμενον τὸν εὔρε, οὐδ' ἔστεγνώνωναν
 ποτὲ τὰ μάτια, ἀλλ' ἔλυωνε τὴν ποθητὴ ζωὴ του. 120

καὶ τὲς ἡμέρες κάθονταν σ' ἀκροθαλάσσια βράχη,
 μὲ θρήνους, μ' ἀναστεναγμοίς, μὲ πάθη στὴν ψυχὴ του,
 κ' ἐκύττα δάκρυα χύνοντας τὰ τρίσβαθα πελάγη.
 σιμὰ του ἐστάθηκε ἡ θεά, ἡ ἀταίριαστη, καὶ τοῦ ἔπε·

«Ἄμοιρε, μὴ μοῦ ὀδύρεσαι ἐδῶ σὺ πλειά, μὴ φθειρῆς
 τὴν ζωὴ σου, κ' ἤδη πρόθυμα πολὺ θὰ σ' ἀποπέμψω. 125
 ἀλλ' ἔλα, ξύλα μακρινὰ μὲ τὴν ἀξίνα κόψε,
 πλατεῖα συνάρμοσε πλωτὴ, κ' ἐπάνω αὐτῆς σανίδες
 στῆσε ὑψηλές, στὰ σκοτεινὰ πελάγη νὰ σὲ φέρῃ.

καὶ ἄρτο, νερό, καὶ κόκκινο κρασί, ποῦ δυναμώνει, 130
 ἐγὼ θὰ βάλω εἰς τὴν πλωτὴ, μὴ πάθῃς ἀπὸ πείνα.
 θὰ σοῦ φορέσω φορεσιές, καὶ πρύμον θὰ σοῦ στείλω,
 ὅπως σὺ φθάσῃς ἀβλαπτος στὴν ποθητὴ πατρίδα,
 ἂν τοῦτο ἀρέσῃ τῶν θεῶν τῶν οὐρανοκατοίκων,
 ὅπου καλύτερ' ἂπ' ἐμὲ νοοῦν καὶ ἀποφασίζου». 135

Αὐτὰ ἔπε καὶ ὁ πολύπαθος ἐπάγωσε Ὀδυσσεάς,
 κ' ἐκίνηεν ἐπροσφώνησε μὲ λόγια πτερωμένα·

«Ἄλλο στὸν νοῦ σου ἔχεις, θεά, ποτὲ νὰ μ' ἀποπέμψῃς,
 ποῦ μὲ πλωτὴ νὰ διαβῶ μοῦ λέγεις τῆς θαλάσσης
 τὸ φριχτὸ χάσμα, ὅπου γοργὰ δὲν σχίζου ἴσια πλοῖα 140
 καὶ ὅταν περηφανεύονται στὸν ἄνεμο τοῦ Δία.

οὐδὲ θὰ νέμπω εἰς τὴν πλωτὴ στὸ πείσμα σου ποτέ μου,
 ἂν μὴ θελήσῃς, ὦ θεά, νὰ ὁμόσῃς μέγαν ὄρκο,
 ὅτι κακὸ δὲν μελετᾷς ἐνάντια μου κανένα».

Αὐτὰ ἔπε· τότε ἡ θαυμαστὴ θεὰ γλυκογελῶντας 145
 τὸν ἔκραξε κατ' ὄνομα, καὶ τοῦ ἔπε·

«Πονηρὸς εἶσαι ἀληθινά, δὲν εἶσαι ματαιολόγος·
 ποῖον λόγον ἐσοφίστηκες νὰ βγάλῃς ἀπ' τὰ χεῖλη!
 μάρτυς μου ἡ γῆ καὶ ὁ οὐρανὸς πλατύτατος ἐπάνω,
 καὶ τῆς Στυγὸς τὰ ρεύματα, ποῦ χύνονται στὸν Ἄδη, 150

ὅπου ναι πρῶτος καὶ φρικτός τῶν ἀθανάτων ὄρκος,
ὅτι κακὸ δὲν μελετῶ ἐνάντια σου κάνένα·
ἀλλ' ὅσα θὰ ἐστοχάζομαι ἂν ὅμοια μ' εἶχε ἀνάγκη,
γιὰ τὸν ἑαυτό μου, αὐτὰ νοῶ καὶ αὐτὰ σὲ συμβουλεύω.
ὅτι κ' ἐγὼ προαίρεσιν ἔχω ἀγαθὴν καὶ τρέφω
μέσα καρδιὰν ἐλεητική καὶ ὄχι σιδερένια».

155

Αὐτὰ πε ἡ ἀσύγκριτη θεά, κ' ἐπροπορεύθη ἐκείνου
ὀγλήγορα· κατόπι τῆς αὐτὸς ἀκολουθοῦσε.

στὸ βαθὺ σπήλιον ἔφθασαν ἡ ἀθάνατη καὶ ὁ ἄνδρας,
καὶ εἰς τὸ θρονὶ κάθισε αὐτός, ποῦ ἔχε καθίσει πρῶτα
ὁ Ἑρμῆς· καὶ τοῦ παράθεσε νὰ φάγη καὶ νὰ πῆ
ἡ νύμφη ἀπὸ τὰ φαγητά, ποῦ τρέφουν τοὺς ἀνθρώπους.

160

καὶ ἀγνάντια κείνη κάθισε στὸν θεῖον Ὀδυσσεά,
καὶ νέκταρ τῆς παράθεσαν οἱ δοῦλες καὶ ἀμβροσία.
καὶ ἀπλωσαν κείνοι στὰ ἔτοιμα φαγιά, ποῦ ἔχαν ἐμπρός τους
καὶ ἅμα εὐφρανθῆκαν· στὸ φαγὶ καὶ εἰς τὸ πιστὸν ἐκείνοι,
ἡ Καλυψὼ τότε ἄρχισεν ἡ ἀσύγκριτη νὰ λέγη·

«Λαερτιάδη διογενῆ, πολὺβουλε Ὀδυσσεά.

ἔτσι λοιπὸν στὸ σπίτι σου, στήν ποθητὴ πατρίδα,
θέλεις εὐθύς τώρα νὰ πᾶς; ἄς γίνῃ· χαιρετῶ σε.

170

ἀλλ' ἂν στὸν νοῦ σου ἐγνώριζες τὰ πόσα θὰ ὑποφέρῃς
πάθη, ὅπως θέλ' ἡ μοῖρα σου, πρὶν φθάσῃς στήν πατρίδα,
στὸ δῶμα τοῦτο ἀσάλευτα μαζί μου ἤθελε μείνῃς,
θὰ ἐγένουσιν ἀθάνατος, μ' ὅλον ποῦ ἀναστενάζεις
νὰ ἴδῃς τὴν γυναῖκα σου, τὸν πόθο τῆς ψυχῆς σου».

175

«Καὶ αὐτῆς ὁ πολυμήχανος ἀπάντησε Ὀδυσσεάς·

Σειπτὴ θεά, μὴ μοῦ ὀργισθῆς γιὰ τοῦτο·

πάντοτε ζητῶ καὶ θέλω εἰς τὴν πατρίδα

νὰ φθάσω, τῆς ἐπιστροφῆς νὰ ἴδω τὴν ἡμέρα.

καὶ ἂν εἰς τὰ μαῦρα πέλαγα θεὸς πάλι μὲ κρούσῃ,

180

καρδιὰν ἔχω φερέλυπη, καὶ θέλει τὸ ὑπομείνω·

ὅτ' ἦδ' ὑπόφερα πολλὰ, πολλὰ ἔχω κακοπάθει,

στὲς μάχες καὶ στὰ κύματα· καὶ αὐτὸ μ' ἐκείν' ἄς ἔλθῃ».

Ἐφάν' ἡ ροδοδάκτυλη Ἡὼ τοῦ ὀρθρου κόρη,

κ' ἐφόρεσεν ὁ Ὀδυσσεῆς χιτῶνα καὶ χλαμύδα·

185

μανδύαν λαμπροῦφαντον μέγαν ἐνδύθ' ἡ νύμφη

χαριτωμένον καὶ λεπτόν, κ' ἐζώσθηκε ζωνάρι

χρυσόν, ώραίο, κ' ἔβαλε στήν κεφαλῆ καλύπτρη,
 νά προβοδᾷ τότ' ἄρχισε τὸν θεῖον Ὀδυσσεά.

ἀξίαν τοῦ ἔδωκε τρανήν, ἀρμόδια στήν παλάμη,

χάλκινη, κ' ἦταν δίστομη· καί μέσ' εἶχ' ἐμπηγμένο

σφικτὰ στελεϊάρι ἐλάτινον εὐμορφο, καί σκερπάνι

τοῦ ἔδωκε ἀκόμη ἀκονιστό· κ' ἐκίνησεν ἐμπρός του

πρὸς κάποιαν ἄκρη τοῦ νησιοῦ, ὅπου ἔχε ὑψηλὰ δένδρα,

κλήθηρη καί λεύκα κ' ἔλατο, ποῦ τὸν αἰθέρα ἐγγίζει,

ἀπὸ καιροὺς κατάξερα, ὥστ' ἐλαφρὰ νά πλέουν.

καί ἀφοῦ τὸν τόπο τοῦ ἔδειξεν, ὅπου ἔχε ὑψηλὰ δένδρα,

ἡ Καλυψὼ στὸ δῶμα τῆς ἠ ἀθάνατη ἐπανῆλθε·

τὸ ξύλα ἐκεῖνος ἔκοβε καί στὸ ἔργον ἐπροχώρει·

ὅλα ἔλα εἴκοσι ἔρριξε, πελεκητὰ τὰ ἐπῆρε.

μὲ τέχνη τὰ ἐσκερπάνισε, κ' ἴσιασε αὐτὰ στήν στάφνη.

ὡστὸς ἡ θεῖα Καλυψὼ τοῦ ἔφερε τὰ τρυπάνια,

καί ἐπ' ὅλ' αὐτὸς τρυπάνισε καί τ' ἄρμος ὅλ' ἀντάμα,

μὲ ξυλοκάρφια τὴν πλωτὴ καί ἀρμούς σφυροκοποῦσε.

καὶ ὅσα πλατεῖα τὴν πατωσιὰ γιὰ φορηγὸ καράβι

ἀξίως μορφώνει ξυλουργός, τόσο καί τῆς πλωτῆς του

κείνος τὸ πλάτος ἔκαμε· κ' ἔστησε τὲς σανίδες

ὀρθες, καί μὲ στραβόξυλα πυκνὰ δένοντας ὅλα,

ἐπλάθε· ἔτελειωσε μὲ μακρυνὰ δοκάρια.

κατάρτι ἐπλασεν ἔπειτα, καί ἀντένα, ὅπου ταιριάζει·

πηδύλι ἀκόμη ἐμόρφωσε, μ' αὐτὸ νά κυβερνάη·

καί μὲ κλαδιὰ τῆς λυγαριᾶς τὴν ἔφραξε ὅλη πέρα,

τοῦ κύματος προφυλακὴ, καί μέσα ἐσώρευε ὕλη.

κ' ἔφερε ὑφάσματα ἡ θεά, νά γίνουν τὰ πανιά.

καί αὐτὸς ἐφιλοτέχνησε κ' ἐκεῖνα· καί κατόπι

ἀπλὲς ὅς ἐκείνην ἔδεσε, σκότες καί παλαμάρια,

καί μὲ λωστοὺς τὴν ἔσυρε στήν θάλασσα τὴν θεῖα.

Ἔφθα· ἡ ἡμέρα τέταρτη κ' εἶχε ὅλ' αὐτὸς τελειώσει·

στήν πέμπτην ἐπροβόδα τον ἡ ἀθάνατη ἀπ' τὴν νῆσο

κ' ἡ θεά μέσα τοῦ ἔβαλεν ἀσκή μὲ κρασί μαῦρο,

καί ἄλλο μεγάλο μὲ νερό, καί τρόφιμα εἰς δισσάκι,

καί τοῦ τὰ ἐγέμισε πολὺ καί νόστιμο προσφάγι·

καί πρύμον τοῦ ἔστειλ' ἄβλαβον, χλιόν· ὅς αὐτὸν ἐχάρτι

καί τὰ πανιά του ὅλ' ἀπλωσεν ὁ θεῖος Ὀδυσσεάς.

- μέ τὸ πηδάλι τεχνικὰ κυβέρναε καθισμένος· 225
 οὐδ' ἔκλεινε τὰ βλέφαρα στὸν ὕπνο, ἐνῶ τὴν Πούλια
 καὶ τὸν Βοώτη ἐκύτταζε, π' ἄργει νὰ βασιλεύσῃ,
 καὶ τὴν Ἀρκουῦδα, π' ἄμαξα καλοῦν, καὶ αὐτοῦ γυρίζει
 πάντοτε, τὸν Ὠρίωνα ἀσάλευτα τηρῶντας,
 ἢ μόνῃ, ποῦ τ' Ὠκεανοῦ τὸ λοῦσμα δὲν γνωρίζει. 230
 ὅτ' εἶχε τὸν ἠ Καλυψῶ διδάξει τότε ἠ θεία,
 ἐκείνην ἔχοντας ζερβὰ στὰ πέλαγα νὰ πλέῃ.
- Ἡμέρες ἔπλεε δεκαεπτὰ, καὶ στὴν δεκάτῃ ὀγδόῃ
 τὰ ἰσκιωμένα ἐφάνηκαν τὰ ὄρη τῶν Φαιάκων,
 τῆς γῆς, ὅπου ἔγγυτότερη στὸν δρόμο τοῦ ἀπαντοῦσε· 235
 καὶ ὡσὰν ἀσπίδα ἐφαίνονταν στὰ σκοτεινὰ πελάγη.
 κ' ἔστρεφε ἀπ' τοὺς Αἰθίοπες ὁ μέγας κοσμοσειστής,
 καὶ αὐτὸν μακρόθ' ἐξάνοιξεν ἀπ' τὰ ὄρη τῶν Σολύμων,
 ὅπ' ἔπλεε σ. ἦν θάλασσα, καὶ ὠργίσθη ἀκόμη πλέον.
 τὴν κεφαλὴν ἐκίνησε καὶ μόνος εἶπε· «ᾧ θέ μου! 240
 ἀλλὰ οἱ θεοὶ βουλευθήκαν ὡς πρὸς τὸν Ὀδυσσεά,
 ἐνῶ ἤμουν στοὺς Αἰθίοπες· κ' ἰδοῦ, ποῦ τῶν Φαιάκων
 ἐκεῖνος ἔγγιξε τὴν γῆ, ποῦ ἠ μοῖρα τοῦ ἐκεῖ θέλει
 τὸ μέγα δίκτυ τοῦ κακοῦ νὰ φύγῃ, ὅπου τὸν ἔχει.
 ἀλλὰ θαρρῶ π' ἀκόμη ἐγὼ θὰ τὸν χορτάσω πάθῃ». 245
- Εἶπε, τὰ νέφη ἐσύναξε κ' ἐτάραξε τὸν πόντον,
 ἀρπάζοντας τὴν τρίαινα, καὶ τῶν ἀνέμων ὄλων
 τὲς ζάλες ἔσπρωξεν ὁμοῦ, κ' ἐτύλιξε στὰ νέφη
 πόντον καὶ γῆ, κ' ἐχύθηκεν ἀπ' τὸν αἰθέρα νύκτα,
 κ' Εὖρος, Νότος, καὶ Ζέφυρος σφοδρὸς ἀντάμα ἐπέσαν, 250
 καὶ ὁ αἰθερογέννητος Βορρηᾶς, ποῦ μέγα σπρώχνει κύμα·
 καὶ τ' Ὀδυσσεά τὰ γόνατα κοπῆκαν καὶ ἠ καρδία,
 κ' ἔλεγε μὲ παράπνοο στὴν ἀνδρική ψυχὴ του·
- «Ὠϊμένα, τοῦ κακότυχου, στὸ τέλος τί θὰ γένω;
 φοβοῦμαι μὴν ὅσ' ἠ θεὰ προεῖπεν ἀληθεύσουν. 255
 πόλεγε ὅτι στὴν θάλασσα, πρὶν φθάσω εἰς τὴν πατρίδα,
 θὰ παραδείρω· καὶ ὄλ' αὐτὰ ἰδοῦ λαμβάνουν τέλος.
 μὲ ποῖα νέφη τούρανοῦ τὸ πλάτος στεφανώνει
 ὁ Δίας, καὶ τὴν θάλασσαν ἐτάραξε· μανίζου
 ἄνεμοι ὀλοῦθε· ἀφρεύατο μ' ἠῦρε τὸ τέλος τώρα· 260
 ρισμάκαρες οἱ Δαναοί, ποῦ στὴν πλατεῖά Τρωάδα,

γι' ἀγάπη τῶν Ἀτρείδων, ἐπέσαν πολεμῶντας.
 ἄ! νὰ ἔχα ἰδεῖ τὸ τέλος μου ἐκείνην τὴν ἡμέρα,
 ποῦ τόσοι Τρῶες ἔρριξαν ἴσ' ἐμὲ χάλκιν' ἀκόντια,
 εἰς τοῦ Πηλεΐδη ὀλόγυρα τὸ νεκρωμένο σῶμα. 265
 οἱ Ἀχαιοὶ θὰ μ' ἔθαπταν καὶ θάμουν δοξασμένους·
 ἀλλ' ἠθέλησ' ἡ μοῖρα μου νὰ κακοθανατήσω».

Εἶπε, καὶ αὐτὸν ἐβρόντησε ψηλάθε μέγα κύμα
 μὲ ὀρμὴ φρικτὴ, κ' ἐγύρισε κλονῶντας τὴν πλωτὴ του.
 καὶ ἅπ' τὴν πλωτὴν ἔπεσε αὐτὸς μακράν, καὶ τὸ πηδάλι 276
 ἀπέλυσε ἅπ' τὰ χέρια του· στὴν μέση τὸ κατάρτι
 φρικτὴ τοῦ σύντριψε πολλῶν σμικτῶν ἀνέμων ζάλῃ,
 κ' ἡ ἀντένα ὁμοῦ καὶ τὸ πανί· στὸ πέλαο πέσαν πέρα.
 πολλῶρα τὸν ἐσκέπασεν ἡ θάλασσα, οὐδ' ἐμπόρει 278
 νὰ ἔβγῃ εὐθύς ἅπ' τὴν ὀρμὴ, ποῦ ἔχε τὸ μέγα κύμα,
 βαρὺς ἀπὸ τὰ ἐνδύματα, ποῦ τοῦχε δῶσ' ἡ νύμφη.
 ἀργὰ ἐσηκώθη, κ' ἔφτυσε πικρὴν ἀπὸ τὸ στόμα
 τὴν ἄρμη, πῶρρεε ρονιές ἀπὸ τὴν κεφαλὴ του.
 καὶ τὴν πλωτὴ δὲν ξέχασε, μ' ὅλα τὰ πάθη ὅπου ἔχε,
 εἰς τὰ κύματα κ' ἐπιάσθηκε ἅπ' ἐκείνη, 280
 κ' ἐκάθισε εἰς τὴν μέση της, τὸν θάνατον νὰ φύγῃ·
 κ' ἐδῶ τὴν ἔφερνε κ' ἐκεῖ τὸ ρεῦμα τῶν κυμάτων·
 καὶ ὡς τὸ φθινόπωρ' ὁ Βορρηᾶς τ' ἀγκάθια στὴν πεδιάδα
 σέρνει, καὶ αὐτ' ὅλα δένονται πυκνά, καὶ αὐτὴν ὁμοίως
 κείθε κ' ἐδῶθ' οἱ ἄνεμοι σ' τὸ πέλαγος ἐφέρναν. 285
 καὶ πότε ὁ Νότος τοῦ Βορρηᾶ τὴν ρίχνει νὰ τὴν πάρῃ,
 καὶ πότε ὁ Εὐρος δίδει τὴν κυνήγι τοῦ Ζεφύρου.

Τὸν εἶδεν ἡ καλόφτερνη Ἰνώ, τοῦ Κάδμου κόρη,
 ἡ Λευκοθέα, πρὶν θνητὴ μὲ γλῶσσαν ἀνθρωπίνην
 τώρα δοξάζεται ὡς θεὰ στὰ βάθη τῆς θαλάσσης· 290
 τὸν Ὀδυσσεῦ, ποῦ ἐδέρνονταν στὰ κύματα, ἐλέθη,
 καὶ εἰς ὠφειᾶς σχῆμα ἐπέταξε καὶ ἀπὸ τὰ βάθη ἐβγήκε,
 καὶ στὴν πολὺδεσμη πλωτὴν ἐκάθισε καὶ τοῦπε·
 «Ἄμοιρε, τί σ' ἐμίσησεν ὁ σειστής Ποσειδῶνας
 τρομερὰ τόσο, καὶ ἄπειρα κακὰ ἴσ' ἐσὲ φυτεύει; 295
 ἀλλ' ὅσο καὶ ἂν ὀργίζεται, δὲν θέλει σ' ἀφανίσει·
 ἀλλ' ἔλα κάμε ὅ,τι σοῦ εἶπῶ· καὶ ἀνόητος δὲν δείχνεις.
 γυμνώσου καὶ ἄσε τὴν πλωτὴν οἱ ἄνεμοι νὰ πάρουν,

- καὶ ζήτητα τὴν ἐπιστροφή πλέοντας μὲ τὰ χέρια
 ἐκεῖ, ποῦ μέλλεις νὰ σωθῆς, στὴν χώρα τῶν Φοιάκων. 300
- καὶ Ἰδοῦ, ζῶσε τὸ στήθος σου μὲ τ' ἄφθαρτο μαγνάδι
 τοῦτο· νὰ πάθῃς μὴ φοβοῦ ποσῶς ἢ ν' ἀποθάνῃς·
 ἀλλ' ἅμα φθάσης καὶ τὴν γῆ κρατήσης μὲ τὰ χέρια,
 ξεζώσου το καὶ ρίξε το στὰ σκοτεινὰ πελάγη,
 πολὺ μακρὰν ἀπὸ τὴν γῆ, καὶ στρέψε ἄλλοῦ τὴν ὄψιν. 305
- Εἶπε ἡ θεά, καὶ ἅμ' ἔδωκεν ἐκείνου τὸ μαγνάδι,
 καὶ πάλιν εἰς τὴν θάλασσαν, ὅπ' ἄφριζ', ἐβυθίσθη
 εἰς ὄφυσιας σχῆμα· κ' ἔκρυσεν αὐτὴν τὸ μαῦρο κύμα.
 κ' ἐσκέφθηκε ὁ πολύπαθος, ὁ θεῖος Ὀδυσσεάς,
 κ' ἔλεγε μὲ παράπνοο στὴν ἀνδρική ψυχὴ του· 310
- «Ὠϊμέ, μὴ κάποιος τῶν θεῶν πάλι μοῦ ὑφαίνη ἀπάτη,
 ποῦ ἀπ' τὴν πλωτὴ νὰ κατεβῶ μὲ συμβουλεύει τώρα;
 ἀλλὰ δὲν θὰ ὑπακούσω ἐγώ, γιὰτ' εἶδαν οἱ ὀφθαλμοὶ μου
 μακρὰ τὴν γῆν, ὅπ' ἔλεγε πῶς θὰ' χω καταφύγι.
 μόν' ἄλλο, ποῦ καλῦτερο μοῦ φαίνεται, θὰ πράξω· 315
- ὅσο τὰ ξύλα τῆς πλωτῆς σταθοῦν συναρμοσμένα,
 αὐτοῦ θὰ μείνω, καὶ ἀνδρικὰ τὰ πάθη θὰ βαστάξω·
 καὶ ὅταν διαλύσῃ τὴν πλωτὴ τὸ σεισμά τῶν κυμάτων,
 θὰ πλέξω τότε, ὅτι ἄλλο τι ναῦρῃ δὲν φάνει ὁ νοῦς μου».
- Τοῦτα ἐνῶ ἐκεῖνος ἔζυαζε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του, 320
- μὲγα κύμα τοῦ σήκωσεν ὁ σειστής Ποσειδῶνας,
 φρικτόν, ὑψηλοθόλωτο, κ' ἐπάνω του ἔπεσ' ὄλο.
 καὶ ὡς ὅταν σφοδρὸς ἄνεμος τινάζει καὶ σκορπᾷ
 ξερῶν ἀχύρων θεμωνιά, παρόμοια τιναχθῆκαν
 αὐτῆς τὰ ξύλα τὰ μακρὰ· καὶ τότε' ὁ Ὀδυσσεάς 325
- ἐν' ἀπ' ἐκεῖν' ἀνέβηκεν, ὡς ἄλογο ἀναβάτης,
 κ' ἐγδύνονταν τὰ ἐνδύματα, ποῦ τοῦ' χε δῶσ' ἡ νύμφη.
 καὶ τὸ μαγνάδι ἄπλωσ' εὐθύς στὸ στήθος του ἀποκάτω,
 καὶ προύμυτα στὴν θάλασσαν ἔπεσε, καὶ τὰ χέρια
 ἐτένωσε στὸ πλέξιμο· τὸν εἶδε ὁ κοσμοσεῖστής, 330
- τὴν κεφαλὴ του ἐκίνησε, καὶ μόνος του εἶπε· «Τώρα,
 ποῦ τόσα ὑπέφερες κακά, πλανήσου στὰ πελάγη,
 στὴν χώρα τῶν διόθρεπτων ἀνθρώπων ὡς νὰ φθάσης·
 καὶ ὁμως, θαρρῶ, δὲν θὰ κλαυθῆς πῶς ἔπαθες ὀλίγα».
- Καὶ τὰ καλὸτριχ' ἄλογα ράβδισε κ' ἔφθασ' ἅμα 335

εις τες Αύγες, ὅπ' ἔχει αὐτὸς ὑπέρλαμπρα παλάτια.

Καὶ τότε ἡ Ἀθήνη, τοῦ Διὸς κόρη, ἐσοφίσθηκ' ἄλλο:
ἔφραξε τὰ περάσματα τῶν ἄλλων τῶν ἀνέμων,
νὰ παύσουν τοὺς ἐπρόσταξε καὶ νὰ σιγάσουν ὅλοι,
καὶ τὸν γοργὸ τοῦ ἐκίνησε Βορηᾶ κ' ἔσπασ' ἔμπρός του 340
τὰ κύματα στοὺς ναυτικούς Φαίακες ὡς νὰ φθάσῃ,
σωσμένος ὅπ' τὸν θάνατον, ὁ θεῖος Ὀδυσσεάς.

Αὐτοῦ θαλασσοδέρνονταν δυὸ μέρες καὶ δυὸ νύκτες,
κ' ἡ καρδιά του τὸν ὄλεθρο συχνόβλεπεν ἔμπρός του.
ἄλλ' ὅτε ἡ καλοπλέξουδη Ἥρῃ τὴν τρίτη ἡμέρα 345
ἔφερ', ἔπαυσ' ὁ ἄνεμος, καὶ ἀνάνεμη γαλήνη
ἔγινε, καὶ αὐτὸς σπρώχνοντας τὸ βλέμ' εἶδε πλησίον
τὴν γῆν, ὡς τὸν ἐσήκωσεν ἐπάνω μέγα κύμα.
καὶ ὡς δείχνεται ποθούμενη γιὰ τὰ παιδιὰ του ἡ ζήση
πατρός, π' ἀρρώστεια μακρινὴ σκληρὴ στήν κλίνῃ φθείρει, 350
ὅπου ἔρριξέ τον δαίμονας κακός, καὶ τὸν ἐσῶσαν
ποθούμενον οἱ ἀθάνατοι, παρόμοια τοῦ Ὀδυσσεᾶ
ἐφανερῶθη ποθητὴ ἡ γῆ καὶ ἡ πρασινάδα.
κ' ἐκολυμποῦσε πρόθυμος στήν γῆν πόδι νὰ στήσῃ.
καὶ ὡς ἦταν εἰς τὸ διάστημα, π' ἀνθρώπου βοή φθάνει, 355
τότ' ἄκουσε τῆς θάλασσας τὸν κτύπον εἰς τοὺς βράχους·
ὅτι πρὸς τὴν ξερὴ στεριά τὸ μέγα κύμα ἐμούγκρα
φρικτὰ ὡς τὸ ξέρνα ἡ θάλασσα, καὶ ἀφροὺς ἐσκέπαζ' ὅλα·
γιατὶ λιμάνια δὲν ἦσαν, ἀράσματα δὲν ἦσαν,
ἄλλ' ἄκρες ἦσαν πετακτές, πέτρες σχιστές καὶ βράχοι, 360
καὶ τ' Ὀδυσσῆᾶ τὰ γόνατα κοπήκαν καὶ ἡ καρδιά,
κ' ἔλεγε μὲ παράπονο στήν ἀνδρική ψυχὴ του·

«Ὠϊμένα, καὶ ἂν ἀνέλπιστα νὰ ἰδῶ τὴν γῆν ὁ Δίας
μοῦ ἴδωκε, κ' ἐδυνήθηκα τόσον βυθὸ νὰ σχίσω,
ἔβγ' ἀπ' τὴν λευκὴ θάλασσα δὲν φαίνεται κανένα· 365
ὅτ' εἶναι ἀπέξω κοφτεροὶ βράχοι, καὶ αὐτοῦ τὸ κύμα
γύρου βροντᾶ, καὶ γλυστερὴ κ' ἴσια ἀναβαίνει πέτρα.
καὶ πρὸς τὴν γῆν ἡ θάλασσα βαθειά ναι, οὐδὲ μ' ἀφίνει
στά δυὸ μου πόδια νὰ σταθῶ, τὸν κίνδυνον νὰ φύγω.
καὶ ὡς βγαίνω, κύμα φουσκωτὸ μὴν ἔλθῃ καὶ μὲ σπρώξῃ 370
ἐπάνω εἰς πέτρα ὀδοντερή, κ' ἡ ὀρμὴ μου πάῃ χαμένη.
καὶ ἂν κολυμπήσω παρακεί τὴν ἄκρη ἄκρην, ἴσως

ἀκρογιαλιές ἀπόσκεπες καὶ ἀράσματ' ἀπαντήσω,
φοβοῦμαι μὴν καὶ ἄλλη φορά μ' ἀρπάξ' ἢ τρικυμία,
καὶ εἰς τὸ ἰχθυοφόρο πέλαγος μὲ φέρῃ νὰ στενάξω, 375
ἢ καὶ ἀπολύση ἐπάνω μου θεὸς κανένα τέρας,
π' ἄμετρα τρέφει στοὺς βυθοὺς ἢ ἐνδοξη Ἀμφιτρίτη.
ὅτι γνωρίζω τὴν ὄργη, πού μῶχει ὁ κοσμοσειστής».

Τοῦτα ἐνῶ ἐκεῖνος ἔζυαζε στὰ βάθη τῆς ψυχῆς του,
τρανὸ κύμα τὸν ἔφερε πρὸς τ' ἄγριον ἀκρογιαλί' 380
καὶ θάγδερν' ὄλος, θάσπασε καὶ ὄλα τὰ κόκκαλά του,
ἐὰν δὲν τὸν ἐδίδαχεν ἢ γλαυκομάτ' Ἀθήνη·

μὲ τὰ δυὸ χέρια τ' ἄρπαξε τὴν πέτρα, καὶ βογγῶντας
κρατιόνταν, ὡς ποῦ ἐπέρασε τὸ μέγα ἐκεῖνο κύμα, 385

κ' ἔτσι ἐφυλάχθη, ἀλλ' ἔγυρε μὲ ὀρμη τὸ κύμα ὀπίσω,
κ' ἔκρουσ', ἐπέταξεν αὐτὸν στὸ πλάτος τῆς θαλάσσης·
καὶ ὡς ὅτε, ἀπ' τὸ θαλάμι του ἂν σύρουν τ' ὀκταπόδι,
εἰς τὰ μαζάρια του κολλοῦν πυκνότατα χαλίκια,
ὅμοια στὲς πέτρες ἔμειναν ἀπ' τ' ἀνδρικά του χέρια
τὰ γδάρματα· τὸν σκέπασε τὸ μέγα κύμα· τότε 390
πάρωρα θὰ τελείωνεν ὁ ἄμοιρος Ὀδυσσεάς,

φρόνησιν ἂν δὲν τοῦ διδεν ἢ γλαυκομάτ' Ἀθήνη·
ἀπ' ἓνα κύμα τῶν πολλῶν, ποῦ στὴν στερῖα βροντοῦσαν,
ἔβγηκε, κ' ἔπλεε παρακεῖ, τὴν γῆν κυττῶντας, ἴσως
ἀκρογιαλιές ἀπόσκεπες καὶ ἀράσματ' ἀπαντήση. 395

ἀλλ' ὅτ' ἔφθανε πλέοντας εἰς ποταμοῦ τὸ στόμα,
ποῦ ἐκύλα ὠραῖα, κάλλιστος ἐκεῖ τοῦ ἐφάνη ὁ τόπος,
χωρὶς πέτρες καὶ ἀνάνεμος· καὶ ἄμ' ἐνοιῶσε ποῦ ἐκύλα,
μέσα του εὐχήθη. «Βασιληᾶ, εἰσάκου μ', ὅποιος εἶσαι·
σ' ἐσὲ τὸν πολυνεύχeton προσπέφτω, ἀπὸ τὰ βάθη 400
ὡς φεύγω τοὺς φοβερισμοὺς τοῦ σειστή Ποσειδῶνα,
πρὸς τὸν περιπλανώμενον κ' οἱ ἀθάνατοι ἔχουν σέβας,
καθὼς ἐγὼ εἰς τὸ ρεῦμα σου τῶρ' ἦλθα καὶ προσπέφτω
στὰ γόνατά σου, ἀπ' τὰ πολλὰ τὰ πάθη ν' ἀνασάνω.
Ἐλέησέ με, βασιληᾶ, καὶ ἰκέτης σου καυχιοῦμαι». 405

Πάραυτα ἐκεῖνος τὴν ροὴ παύει, κρατεῖ τὸ κύμα,
κ' ἐμπρὸς τοῦ στρώνει σιγαλιά, καὶ στ' ἀνοιγμα τὸν σώζει
τοῦ ποταμοῦ· τὰ γόνατα καὶ τ' ἀνδρειωμένα χέρια
λυγίζει αὐτός, πού ἡ θάλασσα τὸν εἶχε καταβάλει.

τὸ σῶμα του ὄλ' ἐπρήσκονταν· στὸ στόμα, εἰς τὰ ρουθούνια 410
 ἀνάβρυζ' ἄρμη, καὶ ἄπνευτος καὶ ἀμίλητος ἐκεῖνος
 κοίτονταν, καὶ ὀλιγοψυχιά τὸν πῆρε, ἀπὸ τὸν κόπο.
 καὶ ὡς πῆρε ἀνάσα, καὶ ἡ ψυχὴ σταὶ στήθη του ἐσυναχθη,
 ἀμέσως τότε τῆς θεᾶς ξεζώσθη τὸ μαγνάδι,
 καὶ ὅπου ἀλμυρίζει ὁ ποταμὸς τ' ἀπέλυσε· στὸ ρεῦμα 415
 τ' ἄρπαξ' εὐθύς ἢ θάλασσα, κ' ἢ ἰνῶ γοργὰ τὸ ἐδέχθη
 σταὶ χέρια τῆς· καὶ ἀφίνοντας ἐκεῖνος τὸ ποτάμι
 στὸν σχοῖνο πέφτει καὶ φιλεῖ τὴν γῆ τὴν σιτοδώρα.
 κ' ἔλεγε μὲ παράπνοο στὴν ἀνδρική ψυχὴ του·
 «ὦϊμέ, καὶ τί θά πάθω; τί μοῦ μέλλεται στὸ τέλος; 420
 κ' ἐὰν τὴν ἄγρια νυκτιὰ περάσω στὸ ποτάμι,
 ἢ πάχην μήπως ἢ κακὴ καὶ ἢ μαλακὴ δροσία
 μ' ἀπονεκρώσουν τὴν ψυχὴ, τοῦ ναι μισοσβυσμένη·
 καὶ αὖρα ψυχρὴ τὸ χάραμμα ἀπ' τὸ ποτάμι πνέει.
 καὶ ἂν πάλι εἰς ράχην ἀνεβῶ, καὶ στὸν κατάσκιο λόγγο 425
 ἀναπαυθῶ μὲς τὰ πυκνὰ δενδρούλια, ἂν ξεκρυώσω,
 καὶ ξεκουράσω, καὶ γλυκὸς ὁ ὕπνος μὲ νικήσῃ,
 θεριά φοβοῦμαι μὴ μ' εὐροῦν καὶ μὲ κατασπαράξουν».
 Καὶ τοῦτο συμφερότερο τοῦ ἐφάνη· πρὸς τὸ δάσος
 ἐκίνησε, καὶ τόβρηκεν εἰς τὸ νερὸ πλησίον, 430
 σ' ἀνοικτὸν τόπον· ἔσκυψε κάτω ἀπὸ δυὸ δενδρούλια
 ὀμόρριζα, καὶ τό να ἔληά, καὶ τ' ἄλλο ἦταν ἀγρίλι·
 κεῖ μέσα οὐτ' ἀνεμοὶ φυσοῦν μὲ τὴν ὑγρὴ πνοή τους,
 οὔτε τοῦ ἡλιοῦ ποτ' ἐφθασαν οἱ φωτεινὲς ἀκτίνες,
 οὔτε ἡ βροχὴ τὰ ἔσπασε· τόσο πυκνὰ πλεγμένα 435
 ἦσαν μαζί. κ' ἐσύρθηκε σ' ἐκεῖν' ὁ Ὀδυσσεύς,
 κ' εὐθύς στρῶσιν ἐστοίβασε πλατεῖα μὲ τὰ δυὸ χέρια·
 ὅτ' ἦσαν φύλλα περισσὰ χυμέν' αὐτοῦ, π' ἄρκοῦσαν
 νὰ φυλαχθοῦν ἀνθρώποι δυὸ καὶ τρεῖς σ' ὦρα χειμῶνος, 440
 καὶ ἂν ψῦχος ἔπνεε δριμύ· τὰ εἶδε κ' ἐχάρη ὁ θεῖος
 ὁ ἄνδρας ὁ πολὺπαθος, καὶ τοῦ σωροῦ στὴν μέση
 ἐπλάγιασε κ' ἐπάνω του ἔχυσε φύλλα πλῆθος.
 καὶ ὅπως δαυλὸν κρύβει τινὰς στὴν μαύρη στάκτη, σ' ἄκρη
 ἐξοχική, παντέρημη, νὰ σώσῃ τῆς φωτίας
 τὸν σπόρον, ὅπως μὴ βιασθῆ ἀπ' ἀλλαχοῦ ν' ἀνάψῃ, 445
 ὅμοια σκεπάσθη καὶ ὁ Ὀδυσσεύς μὲ φύλλα· κ' ἢ Ἀθήνη
 ὕπνο σταὶ μάτια τοῦ σταξεν, ὅπως τὸν ἐλαφρώσῃ
 ἀπὸ τὸ βαρὺ κούρασμα, κλειῶντας τὰ βλέφαρά του.

Μετάφρασις Ι. Πολυλή

ΗΣΙΟΔΟΥ ΘΕΟΓΟΝΙΑ

Ο ΚΑΤΩ ΚΟΣΜΟΣ

Ἐκεῖ βαθιὰ τῆς μαύρης γῆς, τοῦ σκοτεινοῦ Ταρτάρου,
ἐκεῖ τὰσπερωτοῦ οὐρανοῦ καὶ τὰτρυγῆτου πόντου
οἱ ρίζες καὶ τὰ πέρατα κατὰ σειρὰν εἶν' ὄλων,
μαυρόκλειστα κι δλόμουχλα, πού κ' οἱ θεοὶ μισοῦσι.
Χάσσια μεγάλο ἀνοίγεται κι οὐδὲ καὶ σ' ἓνα χρόνο 5
στὴν ἄκρη φθάνεις, μιὰ φορὰ σὰν μπῆς μέσα στὲς πόρτες.
Ἐδῶ κ' ἐκεῖ ἀλλεπάλληλη τραβᾷ σε ἀνεμοζάλη
κ' εἶναι φρικτὸ καὶ γιὰ θεοὺς νὰ ἴδουν τὸ χάος τοῦτο.
Καὶ τῆς Νυκτὸς τῆς σκοτεινῆς ἐκεῖ τὰ σπῆτια στέκουν
μὲ σύννεφα κατὰμαυρα περισσοσκεπασμένα. 10
Μιπρὸς των ὁ γυιὸς τοῦ Ἰαπετοῦ τὸν οὐρανὸ βασιτάζει,
ὄρθός, μὲ τὸ κεφάλι του καὶ τὰ γερά του χέρια.
Ἐκεῖ κ' ἡ Νύχτα συναντᾷ ἀπ' ἀντίκρου τὴν Ἡμέρα
σὰν τὲ κατῶφλι οἱ δυὸ περνοῦν, ἀλληλοχαιρετιοῦνται.
Σὰν κατεβαίνει μέσα ἢ μιὰ, τὴν θύρα βγαίν' ἢ ἄλλη 15
κι ἀντάμα δὲν ἔχει τις δυὸ ποτὲ τὸ δῶμα μέσα,
τὶ πάντ' ἀπὲ τὸν θάλαμον ἐκτὸς ἢ μιὰ γυρίζει
περιδιαβάζοντας τὴν γῆ κ' ἢ ἄλλη μὲς στὸ σπῆτι
πότι νὰ φθάση καρτερεῖ τοῦ δρόμου τῆς ἡ ὥρα.
Κ' ἡ μία κρατεῖ γιὰ τοὺς θνητοὺς τὸ φῶς, τὸ παντοσκόπο 20
τοῦ ὕπνου ἢ δεῦτερη βασιτά, τ' ἀδέρφι τοῦ Θανάτου,
ἢ μαύρη Νύχτα μὲ πυκνὴ νεφέλη καλυμμένη.
Ἐκεῖ τῆς Νυκτὸς, τὰ παιδιὰ τὴν κατοικιά των ἔχουν,
Ἐπὶ καὶ Θάνατος, θεοὶ μεγάλοι, ποῦ ποτὲ τὸν

ὁ λαμπρὸς ἥλιος μὲ χρυσῆς ἀκτίνες δὲν τοὺς βλέπει
οὔτε ἅμα βγῆ στὸν οὐρανόν, οὔτ' ἅμα κατεβαίνει.
Ὁ ἕνας τῶν καὶ τὴν στερεὰ καὶ τοῦ γυαλοῦ τὰ νῶτα
περιδιαβάξει τὰ ἥσυχος, γλυκὺς πρὸς τοὺς ἀνθρώπους·
μὰ τᾶλλου σίδηρο ἢ καρδιά, χαλκὸς εἶναι τὰ στήθη! 30
κι ὄντινα πιάσει ἀπ' τοὺς θνητοὺς ἀνθρώπους, τὸν κατέχει
κ' εἶναι καὶ στοὺς ἀθάνατους ἐχθρὸς καὶ μισημένος.

Μετάφρασις Σίμου Μετάφραστου

Β ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ

ΤΟΥ ΜΙΚΡΟΥ ΒΛΑΧΟΠΟΥΛΟΥ

Ο Κωνσταντίνος ὁ μικρὸς κι' ὁ Ἀλέξης ὁ ἀντρειωμένος
καὶ τὸ μικρὸ Βλαχόπουλο, ὁ καστροπολεμίτης
ἀντάμα τρῶν καὶ πίνουνε καὶ γλυκοκουβεντιάζου
κι' ἀντάμα ἔχουν τοὺς μαύρους των στὸν πλάτανο δεμένου.
Τοῦ Κώστα τρῶει τὰ σίδερα, τ' Ἀλέξη τὰ λιθάρια 5
καὶ τοῦ Μικροῦ Βλαχόπουλου τὰ δέντρα ξερριζώνει.
Κ' ἐκεῖ ποὺ τρῶγαν κ' ἔπιναν καὶ ποὺ χαροκοποῦσαν,
πουλάκι πῆγε κ' ἔκατσε δεξιὰ μεριά στὴν τάβλα.
Δὲν κελαΐδοῦσε σὰν πουλί, δὲν ἔλεε σὰν ἀηδόνη,
μον' ἔλαλοῦσε κ' ἔλεγεν ἀνθρωπινὴ κουβέντα. 10
«Ἔσεῖς τρῶτε καὶ πίνετε καὶ λιανοτραγουδάτε,
καὶ πίσω σᾶς Κουρσεύουνε Σαρακηνοὶ Κουρσάροι.
Πῆραν τ' Ἀλέξη τὰ παιδιά, τοῦ Κώστα τὴ γυναῖκα,
καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὴν ἀρραβωνιασμένη»
Ἔωστε νὰ στρώσῃ ὁ Κωνσταντῆς καὶ νὰ σελλώσῃ ὁ Ἀλέξης 15
εὐρήθῃ τὸ Βλαχόπουλο σ' τὸ μαῦρο καβαλλάρης.
«Γιὰ σύρε σὺ Βλαχόπουλο σ' τὴ βίγλα νὰ βιγλίση·
ἂν εἶν' πενήντα κ' ἑκατό, χύσου, μακέλλεψέ τους,
κι' ἂν εἶναι περισσότεροι, γύρισε μίλησέ μας».
Ἐπῆγε τὸ Βλαχόπουλο στὴ βίγλα νὰ βιγλίση. 20
Βλέπει Τουρκιὰ Σαρακηνοὺς κι' Ἀράπηδες κουρσάρους
οἱ κάμποι πρασινίζουνε, τὰ πλάγια κοκκινίζουν·
ἄρχισε νὰ τοὺς διαμετράῃ, διαμετρημοὺς δὲν εἶχαν.
Νὰ πάη πίσω ντρέπεται, νὰ πάη ἔμπρὸς φοβάται.
Σκύβει φιλεῖ τὸ μαῦρο του, στέκει καὶ τὸν ρωτάει. 25
«Δύνεσαι, μαῦρε μ', δύνεσαι σ' τὸ γαῖμα γιὰ νὰ πλέξης

—Δύνομαι, ἀφέντη, δύνομαι σ' τὸ γαίμα γιὰ νὰ πλέξω,
 κι δσους θὰ κόψη τὸ σπαθὶ τόσοις θενὰ πατήσω.
 Μὸν' δέσε τὸ κεφάλι σου μ' ἓνα χρυσὸ μαντήλι,
 μὴν τύχη λάκκος καὶ ριχτῶ καὶ πέσης ἀπ' τῆ ζάλη. 30

—Σαΐτες μου Ἀλεξαντριανές, καμιὰ νὰ μὴ λυγίση,
 καὶ σὺ σπαθὶ μου δαμασκί, νὰ μὴν ἀποστομώσης.
 Βόηθα μ', εὐχή τῆς μάννας μου καὶ τοῦ γονιοῦ μου βλόγια,
 εὐχή τοῦ πρώτου μ' ἀδερφοῦ, εὐχή καὶ τοῦ στερνοῦ μου.
 Μαῦρε μου, εἴντε νάμπουμε, κι ὅπου ὁ Θεὸς τὸ βγάλη! 35

Στὰ ἔμπα του μπήκε σὰν αἰτός, σ' τὰ ἔβγα σὰν πετρίτης·
 σ' τὰ ἔμπα του χίλιους ἔκοψε, σ' τὰ ξέβγα δυὸ χιλιάδες,
 καὶ στὸ καλὸ τὸ γύρισμα κανένα δὲν ἀφήνει.
 Πῆρε τ' Ἀλέξη τὰ παιδιὰ, τοῦ Κώστα τῆ γυναῖκα,
 καὶ τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου τὴν ἀρραβωνιασμένην 40

Προσγονατίζει ὁ μαῦρος του καὶ πίσω του τοὺς παίρνει
 Στὸ δρόμον ὅπου πήγαινε σέρνει φωνὴ περίσσια.
 «Ποῦ εἶσαι ἀδερφέ μου Κωνσταντῆ κι Ἀλέξη ἀντρειωμένε;
 ἂν εἶστε ἔμπρὸς μου φύγετε κι' ὀπίσω μου κρυφθῆτε,
 τί θόλωσαν τὰ μάτια μου, μπροστά μου δὲ σᾶς βλέπω, 45

καὶ τὸ σπαθὶ μου ἔρράγισε, κόβοντας τὰ κεφάλια,
 κι' ὁ μαῦρος λιγοκάρδισε πατῶντας τὰ κουφάρια».

(Ἀκριτικόν)

ΤΟΥ ΚΑΣΤΡΟΥ ΤΗΣ ΩΡΙΑΣ

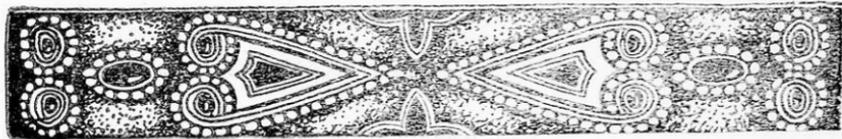
Ἵσα κάστρα κι' ἂν εἶδα καὶ περπάτησα,
 σὰν τῆς Ὠριάς τὸ κάστρο δὲν ἐλόγιασα.
 Κάστρο θεμελιωμένο, κάστρο ξακουστό,
 σαράντα ὀργυιές τοῦ ψήλου, δώδεκα πλατῦ,
 μολύβι σκεπασμένο, μαρμαροχυτὸ,
 μὲ πόρτες ἀτσαλένιες κι ἀργυρᾶ κλειδιά,
 καὶ τοῦ γιαλοῦ ἡ πόρτα στράφτει μάλαμα.
 Τοῦρκος τὸ τριγυρίζει χρόνους δώδεκα,
 δὲν μπορεῖ νὰ τὸ πάρῃ τὸ ἐρημόκαστρο.
 Κι' ἓνα σκυλὶ τουρκάκι, μιᾶς Ρωμιάς παιδί,
 στὸν ἀμιρᾶ του πᾶει καὶ τὸν προσκυνάει.
 «Ἀφέντη μ' Ἀμιρᾶ μου καὶ σουλτάνε μου,

ἄν πάρω γὰρ τὸ κάστρο τί εἶν' ἡ ρόγα μου;
 —Χίλια ἄσπρα τὴν ἡμέρα κι' ἄλογο καλό.
 καὶ δυὸ σπαθιά ἀσημένια γιὰ τὸν πόλεμο. 15
 —Οὐδὲ τᾶσπρα σου θέλω κι' οὐδὲ τὰ φλουριά,
 οὐδὲ καὶ τᾶλογό σου κι' οὐδὲ τὰ σπαθιά,
 μόν' θέλω γὰρ τὴν κόρη, ποὺ ναι σ' τὰ γυαλιά
 —'Ὡσάν τὸ κάστρο πάρης, χάρισμα κι' αὐτῆ».

Πράσινα ροῦχα βγάζει, ράσα φόρεσε. 20
 Τὸν πύργο πύργο πάει καὶ γυροβολαί,
 στὴν πόρτα πάει στέκει καὶ παρακαλεῖ.
 «Γιὰ ἄνοιξε, ἄνοιξε πόρτα, πόρτα τῆς Ὠριάς,
 πόρτα τῆς μαυρομάτας τῆς Βασιλίσσας.
 —Φεύγα ἀπ' αὐτοῦ, βρὲ Τοῦρκε, βρὲ ἀντίχριστε 25
 —Μὰ τὸ Σταυρό, κυρά μου, μὰ τὴν Παναγιά,
 ἐγὼ δὲν εἶμαι Τοῦρκος οὐδὲ Κόνιαρως.
 εἶμαι καλογεράκι ἀπ' ἀσκηταριό.
 Δώδεκα χρόνους ἔχω ὅπ' ἀσκήτευα,
 χορτάρι ἐβοσκοῦσα σάν τὸ πρόβατο, 30
 κι' ἤρθα νὰ πάρω λάδι γιὰ τὶς ἐκκλησιές.
 Γιὰ ἀνοίξετέ μου νὰ μπω τοῦ βαρόμοιρου.
 —Νὰ ρίξουμε τσιγγέλια νὰ σε πάρουμε.
 —Τὰ ράσα μου εἶναι σάπια καὶ ξεσκίζονται.
 —Νὰ ρίξουμε τὸ δίχτυ νὰ σε πάρουμε. 35
 —Εἶμαι ἀπὸ τὴν πείνα κ' ἀντραλίζουμαι».

Γελάστηκε μιὰ κόρη, πάει, τὸν ἀνοίξε.
 Ὅσο ν' ἀνοίξη ἡ πόρτα, χίλιοι ἐμπήκανε
 κι' ὅσο νὰ μισανοίξη, γέμισ' ἡ αὐλή.
 Ὅλοι χυθῆκαν στᾶσπρα, ὅλοι σ' τὰ φλουριά, 40
 καὶ κείνος σ' τὴν κόρη, ποὺ ναι σ' τὰ γυαλιά.
 Κ' ἡ κόρη ἀπὸ τὸν πύργο κάτω πέταξε,
 μήτε σὲ πέτρα πέφτει, μήτε σὲ κλαριά,
 παρὰ σὲ Τούρκου χέρια καὶ ξεψύχησε.

(Ἄκριτικόν)

Γ. ΔΗΜΟΤΙΚΑ

Η ΖΩΗ ΤΟΥ ΚΛΕΦΤΗ

Παιδιά, σὰν θέτε λεβεντιὰ καὶ κλέφτες νὰ γενῆτε,
νεμένα νὰ ρωτήσετε νὰ σᾶς ὁμολογήσω
τῆς κλεφτουριᾶς τὰ βάσανα καὶ τῶν κλεφτῶν τὰ ντέρτια.
Μαύρη ζωὴ ποὺ κάνουμε ἑμεῖς οἱ μαῦροι κλέφτες!
Ποτέ μας δὲν ἀλλάζουμε καὶ δὲν ἀσπροφοροῦμε
ὄλημερίς σ' τὸν πόλεμο, τὴν νύχτα καρσοῦλι.
Δώδεκα χρόνους ἔκαμα σ' τοὺς κλέφτες καπετάνιος.
Ζεστὸ ψωμί δὲν ἔφαγα, δὲν πλάγιασα σὲ στρῶμα,
τὸν ὕπνο δὲν ἐχόρτασα, τοῦ ὕπνου τὴ γλυκάδα,
τὸ χέρι μου προσκέφαλο καὶ τὸ σπαθί μου στρῶμα.

(Δημοτικόν)

Ο ΓΕΡΟ—ΚΛΕΦΤΗΣ

Σαράντα παλληκάρια ἀπὸ τὴ Λειβαδιά,
καλὰ κι' ἄρματωμένα πᾶνε γιὰ κλεψιά,
πᾶνε γιὰ νὰ πατήσουν τὸ Καλὸ Χωριὸ
πᾶνε καὶ γιὰ νὰ κάψουν χῶρες καὶ νησιά.
Κάνα δὲν ἔχουν πρῶτον καὶ τρανύτερο
γυρεύουν ἓνα γέρο γιὰ τὴν ὄρμηνειά,
ἐπῆγαν καὶ τὸν βρῆκαν σὲ βαθειὰ σπηλιὰ
ὀπόλυωνε τὰσῆμι κ' ἔφτειανε κουμπιά.
«Γειά σου, χαρά σου, γέρο.—Καλὸ στὰ παιδιά,
καλὸ στὰ παλληκάρια, τὰ κλεφτόπουλα.
—Σήκου νὰ βγοῦμε, γέρο, κλέφτες σ' τὰ βουνά.
—Δὲν ἤμπορῶ, παιδιά μου, γιὰτ' ἐγέρασα.
Περάστε ἀπ' τὴ στάνη καὶ τὰ πρόβατα
καὶ πάρτε τὸν ὑγιό μου τὸ μικρότερο,

5

10

πῶχει λαγοῦ ποδᾶρι, δράκου δύναμη
 ξέρει τὰ μονοπάτια καὶ τὰ σύρματα
 ξέρει καὶ τὰ λημέρια, πού λημέριαζα,
 ξέρει τίς κρύες βρύσες, πόπινα νερό,
 ξέρει τὰ μοναστήρια, πόπαιρνα ψωμί,
 ξέρει καὶ τίστρύπες, ὅπου κρύβομουν.
 Αὐτοῦ μπροστά ποῦ πᾶτε, σ' τὸ Καλὸ Χωριό,
 τώρα μὴ σᾶς μεθύσουν καὶ σᾶς πιάσουνε,
 καὶ σ' τὸν κατῆ σᾶς πᾶνε, σᾶς κρεμάσουνε.»
 Τοῦ γέρου τὴν ὀρμήνεια τὴν ξεχάσανε,
 ἐπῆγαν καὶ μεθύσαν καὶ τοὺς πιάσανε. 25
 Σὰν τ' ἄκουσε κι' ὁ γέρος χαμογέλασε,
 κουμπούρια ξεκρεμάει κι' ἀρματώνεται.
 Ἐπὶ δρόμο ποῦ πηγαίνει βρίσκει τὸν πασᾶ·
 «Ὑρα καλή, πασᾶ μου καὶ Τοῦρκο κριτῆ,
 Νὰ βγάλῃς τὰ παιδιὰ μου ἀπ' τὴ φυλακῆ».

(Δημοτικόν).

ΤΟΥ ΧΡΗΣΤΟΥ ΜΗΛΙΟΝΗ

(Περὶ τὸ 1750)

Τρία πουλάκια κάθονται σ' τὴ ράχη σ' τὸ λημέρι·
 τὸ νὰ τηράει τὸν Ἄλμυρό, τᾶλλο κατὰ τὸ Βάλτο,
 τὸ τρίτο τὸ καλύτερο, μοιριολογάει καὶ λέει·
 Κύριε μου, τί νὰ γένηκεν ὁ Χρῆστος ὁ Μηλιόνης;
 Οὐδὲ σ' τὸ Βάλτο φάνηκε, οὐδὲ σ' τὴν Κρύα Βρύση. 5
 Μᾶς εἶπαν πέρα πέρασε κ' ἐπῆγε πρὸς τὴν Ἄρτα,
 κ' ἐπῆρε σκλάβο τὸν κατῆ μαζί με δυὸ ἀγάδες.
 Κι' ὁ μουσελίμης τ' ἄκουσε, βαριά τοῦ κακοφάνη.
 Τὸ Μαυρομάτην ἔκραξε καὶ τὸ Μουχτάρ Κλεισούρα·
 «Ἔσεῖς, ἂν θέλετε ψωμί, ἂν θέλετε πρωτᾶτα, 10
 τὸ Χρῆστο νὰ σκοτώσετε, τὸν καπετὰν Μηλιόνη.
 Τοῦτο προστάζει ὁ βασιλιάς καὶ μῶστειλε φερμάνι·
 Παρασκευὴ ξημέρωσε, ποτὲ μὴν εἶχε φέξει!
 κι' ὁ Σουλεϊμάνης στάλθηκε νὰ πάγη νὰ τὸν εὔρη.
 Στὸν Ἄλμυρό τὸν ἔφτασε κ' ὡς φίλοι φιληθῆκαν. 15

Ὀλονυχτίς ἐπίνανε ὅσο νὰ ξημερώσῃ.
 Καί ὅταν ἔφριξε ἡ αὐγή πέρασαν σ' τὰ λημέρια.
 Κι' ὁ Σουλεϊμάνης φώναξε τοῦ Καπετάν Μηλιόνη.
 «Χρῆστο, σέ θέλει ὁ βασιλιάς, σέ θέλουν κι' οἱ ἀγάδες.
 —Ὅσο ν' ὁ Χρῆστος ζωντανός, Τούρκους δὲν προσκυνάει!» 20
 Μὲ τὸ τουφέκι τρέξανε ὁ ἕνας νὰ φάῃ τὸν ἄλλο.
 Φωτιάν ἐδῶκαν σ' τῆ φωτιά, κ' ἔπτεσαν εἰς τὸν τόπο.

(Δημοτικόν)

ΤΩΝ ΚΟΛΟΚΟΤΡΩΝΑΙΩΝ

Μὲ γέλασε ἡ χαραυγή, τᾶστρι καί τὸ φεγγάρι.
 καί βγῆκα νύχτα σ' τὰ βουνά, ψηλά στὰ κορφοβούνια.
 Ἄκῶ τὸν ἄνεμο καί ἠχᾶ, μὲ τὰ βουνά μαλώνει.
 «Νέσεῖς βουνά, ψηλά βουνά, καί σεῖς κοντοραχούλες,
 τί ἔχετε ποῦ μαλώνετε, τί ἔχετε ποῦ χτρευῶστε;
 Μὴ σᾶς βαραίνουν τὰ νερά καί τὰ πολλὰ τὰ χιόνια;
 —Δὲ μᾶς βαραίνουν τὰ νερά καί τὰ πολλὰ τὰ χιόνια,
 παρ' μᾶς βαραίν' ἡ Κλεφτουριά, οἱ Κολοκοτρωναῖοι.»

(Δημοτικόν)

ΤΟΥ ΜΠΟΥΚΟΥΒΑΛΑ

(Περὶ τὰ μέσα τοῦ 18ου αἰῶνος).

Στὸν πάτο τὸν Κεράσοβο ὅς' ἀπ' τὸ Μεσολόγγι
 Ὁ Μπουκουβάλας πολεμᾷ μὲ χίλιους πεντακόσιους
 Κ' ἕνα πουλάκι φώναξεν ἀπὸ ψιλὸ κλαράκι·
 «Πάψε, Γιάννη, τὸν πόλεμο, πάψε καί τὸ ντουφέκι,
 Νὰ κατακάτσω ὁ κορνιαχτός, νὰ μετρηθῇ τ' ἀσκέρι».
 Μετροῦντ' οἱ Τούρκοι τρεῖς φορές καί λείπουν πεντακόσιοι,
 Στερνὰ μετροῦντ' οἱ Χριστιανοὶ καί τς' ἔλειπ' ὁ Γιαννάκης,
 Νὰ κι ὁ Γιαννάκης πόρχεται' πὸ μὲς ἀπὸ τοὺς Τούρκους
 Μὲ τ' ἄλογό του παίζοντας, μὲ τὸ σπαθὶ βαμμένο.

(Δημοτικόν)

ΤΟΥ ΛΙΑΚΟΥ

(Τέλη 18ου αιώνος)

Τρία πουλάκια κάθονται μέσ' σ' τὸ Γερακοβουῖνι,
 τό να τηράει τὸν Ἄρμυρό, τᾶλλο κατ' τὸ Ζητοῦνι,
 τὸ τρίτο τὸ καλύτερο μοιρολογάει καὶ λέει·
 —«Ὁ Λιάκος τί νὰ γίνηκε φέτο τὸ καλοκαίρι,
 νὰ βγῆ σ' τῆς Γούρας τὰ βουνά, νὰ βγῆ κατ' τὸ Ζητοῦνι 5
 νὰ χαρατζώση τὰ χωριά κι' ὅλο τὸ Βιλαέτι;»
 Ὁ Λιάκος ἀποκλείστηκε σ' τὸ Μπούμηλο σ' τὴ ράχη.
 Πολλὴ Τουρκιά τὸν πλάκωσε, Κονιάροι κι' Ἀρβανίτες.
 «Προσκύνα, Λιάκο, τὸν πασᾶ, προσκύνα τὸ Βεζύρη,
 νὰ σοῦ χάριση τὴ ζωὴ, δερβέναγας νὰ γίνης». 10
 —«Ὅσο ν' ὁ Λιάκος ζωντανός, πασᾶ δὲν προσκυνάει,
 πασᾶ ἔχει ὁ Λιάκος τὸ σπαθί, βεζύρη τὸ ντουφέκι.»
 Κι' ἀρχίσανε τὸν πόλεμο τὰ βροντερά ντουφέκια.
 Μέρα καὶ νύχτα πολεμοῦν, τρεῖς μέρες καὶ τρεῖς νύχτες
 κι' ὁ Λιάκος ἔτρεξεν ὀμπρὸς μὲ τὸ σπαθί στὸ στόμα. 15
 Φεύγουν Κονιάροι ἀπὸ μπροστά, φεύγουν κ' οἱ Ἀρβανίτες.
 Κλαίουں οἱ Ἀρβανίτισσες σ' τὰ μαῦρα φορεμένες,
 κι' ὁ Βελλῆ γκέκας γύρισε σ' τὸ αἷμα του πνιγμένος,
 ὁ Μουσταφᾶς λαβώθη σ' κετὸ γόνα καὶ σ' τὸ χέρι.

(Δημοτικόν)

ΣΟΥΛΙΩΤΙΚΟ

1

Τρία μπαϊράκια φαίνονται ἑποκάτω ἀπὸ τὸ Σοῦλι.
 Τὸ ἕνα ἔχει τοῦ Μουχτάρ πασᾶ, τᾶλλο τοῦ Σελιχτάρη,
 τὸ τρίτο τὸ καλύτερο εἶνε τοῦ Μήτσου Μπόου.
 Μιά παπαδιά τ' ἀγνάντεψε ἀπὸ ψηλὴ ραχοῦλα.
 Ποῦστε τοῦ Λάμπρου τὰ παιδιὰ, ποῦστε νοὶ Μποτσαρεοί;
 Ἀρβανιτιὰ μᾶς πλάκωσε, θέλει νὰ μᾶς σκλαβώση.
 Ἄς ἔρτουν οἱ ἀλλόπιστοι, τίποτε δὲν μᾶς κάνουν.

Ἄς ἔρτουν πόλεμο νὰ ἰδοῦν, καὶ Σουλιωτῶν τουφέκια,
 Νὰ μάθουν Λάμπρου τὸ σπαθί, Μπότσαρη τὸ τουφέκι,
 Τ' ἄρματα τῶν Σουλιώτισσων, τῆς ξακουσμένης Χαΐδως».

Κι' ὁ Κουτσονίκας φώναξεν ἀπὸ τὸ μετερίζι:
 «Παιδιά, σταθῆτε στέρεα, σταθῆτε ἀντρεωμένα, 5
 Γιατ' ἔρχεται ὁ Μουχτάρ πασσᾶς μὲ δώδεκα χιλιάδες.
 Ὁ πόλεμος ἀρχίνησε κι' ἀναψαν τὰ τουφέκια.
 Τὸν Ζέρβα καὶ τὸν Μπότσαρη ἐφώναξε ὁ Τζαβέλας,
 «Παιδιά μ' ἦρθ' ὥρα τοῦ σπαθιοῦ κι' ἄς πάψη τὸ τουφέκι».

Κι' ὄλοι ἔπιασαν καὶ σπάσανε τὶς θῆκες τῶν σπαθίων τους, 10
 Τοὺς Τούρκου βάζουνε μπροστά, τοὺς βάνουν σὰν κριάρια.
 Ἄλλοι ἔφευγαν κι' ἄλλοι ἔλεγαν· «Πασσᾶ μου, ἀνάθεμά σε
 Μέγα κακὸ μᾶς ἔφερες τοῦτο τὸ καλοκαίρι,
 Ἐχάλασες τόση Τουρκιά, σπαΐδες καὶ Ἄρβανίτες.
 Δὲν εἶνε δῶ τὸ Χόρμοβο, δὲν εἶνε ἡ Λαμποβίτσα, 15
 Ἐδῶ εἶν' τὸ Σούλι τὸ κακὸ, ἐδῶ εἶν' τὸ κακοσοῦλι,
 Ποῦ πολεμοῦν μικρὰ παιδιὰ, γυναῖκες σὰν τοὺς ἀντρες,
 Ποῦ πολεμαίει ἡ Τζαβέλαινα σὰν ἄξιο παλληκάρι».

(Δημοτικόν)

ΤΟΥ ΔΡΑΜΑΛΗ

(Ἰούλιος 1822)

Φύσα, μαίτρο δροσερὲ κι ἀέρα τοῦ πελάγου
 νὰ πᾶς τὰ χαιρετίσματα στοῦ Δράμαλη τῆ μάνα.
 Τῆς Ρούμελης οἱ μπέηδες, τοῦ Δράμαλη οἱ ἀγάδες
 στὸ Δερβενάκι κοίτονται, στὸ χῶμα ξαπλωμένοι.
 Στρωμά χουνε τῆ μαύρη γῆς, προσκέφαλο λιθάρια
 καὶ γι' ἀπανωσκεπᾶσματα τοῦ φεγγαριοῦ τῆ λάμπη.
 Κι ἕνα πουλάκι πέρασε καὶ τὸ συχνορωτᾶνε:
 «Πουλί, πῶς πάει ὁ πόλεμος, τὸ κλέφτικο ντουφέκι;»
 —«Μπροστά πάει ὁ Νικαταράς, πίσω ὁ Κολοκοτρώνης,
 καὶ παραπίσω οἱ Ἕλληνες μὲ τὰ σπαθιά στὰ χέρια».

Γράμματα πᾶνε κι ἔρχονται στῶν μπέηδων τὰ σπιτία.
 Κλαῖνε τ' ἀχούρια γι' ἄλογα καὶ τὰ τζαμιὰ γιὰ Τούρκους.
 κλαῖνε μανουῖλες γιὰ παιδιὰ, γυναῖκες γιὰ τοὺς ἀντρες.

(Δημοτικόν)

Δ'. ΝΕΩΤΕΡΑ

Ο ΚΑΤΣΑΝΤΩΝΗΣ

Εσεῖς ὅπου τὸν εἶδατε ψηλά στὰ κορφοβούνια,
σταυραῖτοὶ καὶ πέρδικες, ξεφτέρια, χελιδόνια,
ἐλάτε νὰ τοῦ στήσετε τραγοῦδι μοιρολόγι.

Τὸν Κατσαντώνη πιάσανε, κλάψτε, πουλιά μου, κλάψτε.
Ἔνας παπάς τὸν πρόδωκε! Μαχαίρι νὰ τοῦ γένῃ
ἢ κοινωνιὰ πού τῶβαψε τ' ἀφωρεσμένο στόμα,
θηλιά κι ἀστρίτης στὸ λαιμὸ τ' ἅγιο του πετραχήλι,
νὰ μὴ βρεθῆ πνευματικὸς νὰ τὸν ξεμολογήσῃ
ἰαγαπημένα δάχτυλα τὰ μάτια νὰ τοῦ κλείσουν!

Τὸ γκαρδιακὸ τ' ἀδέρφι του, ὁ Γιώργος ὁ Χασιώτης,
ἐξυπνος ἀκουρμαίνεται, κοιμᾷτ' ὁ Κατσαντώνης.

Ἡ εὐλογία τὸν ἔψησεν, ἡ θέρμη τὸν ἀνάφτει.

—Ξύπν', ἀδερφέ μου. Ξύπνησε στὸν ὦμο νὰ σέ πάρω·
πλακώσανε οἱ Λιάπηδες καὶ θὰ μᾶς πιάσουν σκλάβους.

—Τρέχ', ἀδερφέ μου, γλύτωσε, μὴ μὲ ψυχοπονιέσαι.

Κι ἂν μ' ἀγαπᾷς καὶ πιθυμᾷς νὰ πάω φχαριστημένος,
κόψε μου τὸ κεφάλι μου, μὴ μοῦ τὸ πάρ' ὁ Ἀράπης,
καὶ φέρτο πάνω στ' ἄγραφα, καὶ διάλεξ' ἓνα βράχο,
καὶ δῶσε του νὰ τὸ φορῆ, κορφὴ του νὰ τὸ κάμη,
νὰ τὸ φορῆ νὰ τὸ βαστᾷ σὰν περικεφαλαία.

Ἔλ', ἀδερφέ μου, γλήγορα, γλήγορα νὰ μὲ κόψης,
νὰ πάγω κεῖ ψηλά ψηλά, νὰ φύγω δῶθε μέσα,
νᾶρχωνται μαῦρα σύγνεφα, νᾶρχωντ' ἀστροπελέκια
νὰ μοῦ θυμᾶνε τὸν καπνὸ, νὰ μοῦ θυμᾶν' τὴ λάμψη
τοῦ τουφεκιοῦ μου π' ὄρφανὸ στὰ χέρια σου θὰ μείνη.
Νὰ τ' ἀγαπᾷς, νὰ τὸ φυλᾷς, νὰ τὸ χῆς σὰν ἀδέρφι.

Ὁ Γιώργος ἐκατάλαβε πῶς τ' ἀνεβαίν' ἡ θέρμη,
τὸν ἄρπαξε στὸν ὦμο του κι ἀπ' τὴ σπηλιά πετιέται.

Ἐπῆρε τὸν ἀνήφορο, στὸ ξάγναντο προβαίνει,
 ἐξήντα βλέπει Τσάμηδες πού τὸν ἐκυνηγοῦσαν.
 Κάθε φορὰ πού σίμωναν, ἔστεκε μετερίζι,
 τοῦ Κατσαντώνη τὸ κορμί κι ἄδιαζε τ' ἄρματά του.
 Χαρὰ στὴ μάνα πῶκαμε παιδιὰ τέτοια λιοντάρια.
 Ἔτσι κυνηγηθήκανε τὰ δυὸ πιστὰ τ' ἀδέρφια,
 ὅσο πού βγῆκε ὁ αὐγερινὸς κι ἀχνίसानε τ' ἀστέρια.
 Τότε λαβώθηκε βαριά ὁ Γιῶργος στὸ ποδάρι
 καὶ τοὺς ἐπιάσαν ζωντανούς, στὰ Γιάννινα τοὺς φέραν.

Καὶ μιὰν αὐγὴ στὸν πλάτανο πού ἀπὸ μικρὸ κλωνάρι
 ἐχόντρηνε κι ἐπλάτηνε, βυζαίνοντας τὸ αἷμα,
 τὴν ὥρα τους τὴν ὕστερη, βαριά σιδερωμένα
 τοῦ Βάλτου, τοῦ Ζερόμερου τὰ δυὸ θεριά προσμένουν.
 Χίλιων λογιῶνε σύνεργα, δαυλιά, σφυρὶ κι ἀμόνι
 σκόρπια στὸ χῶμα βρίσκονται κι ἐκεῖνοι τὰ τηρᾶνε.
 Ὁ Γιῶργος σὰν κι ἐδάκρυσε γιὰ τὸ γλυκὸ του ἀδέρφι.
 Τοῦ Κατσαντώνη μιὰ ματιὰ, κι ἐστρέφεψε τὸ δάκρυ.
 Κι ἐκεῖ πού διηγούντανε τῶνα τ' ἀδέρφι στ' ἄλλο
 τὰ περασμένα νιάτα τους, τὴν κρῦα τῆ βρυσούλα,
 τὸ φόβο τοῦ Ἀλήπασα, τοῦ Γκέκα τῆ λαχτάρια,
 ἔξαφν' ἀστράφτ' ἓνα σπαθὶ καὶ γέρνει ἓνα κεφάλι.
 «Χριστὸς ἀνέστη, πλάκωσε!» φωνάζ' ὁ Κατσαντώνης,
 κι ἓνα φιλί, στερνὸ φιλί ἀπὸ μακριὰ τοῦ ρίχνει.
 Μὲς στὰ κλαριά τοῦ πλάτανου, μὲς στὰ χλωρὰ τὰ φύλλα
 σὰν νᾶταν στὸ λημέρι της, ἐκρύφτηκ' ἡ ψυχὴ του
 κι ἐκοίταζε τὸν ἀδερφὸ πού τότε μαρτυρεῖουν.

Δυὸ γύφτοι τὸν ἐστρώσανε δεμένονε στ' ἀμόνι
 κι ἀρχίσανε μὲ τὸ σφυρὶ νὰ τόνε πελεκᾶνε.
 Σκλίθρες πετᾶν τὰ κόκκαλα, σκορπιᾶνε τὰ μελούδια
 νεῦρα, κομμένα κρέατα σέρνονται σὰν ξεσκλίδια,
 καὶ κειὸς τηραεὶ τὸν οὐρανὸ καὶ γλυκοτραγουδάει:

Χτυπᾶτε, πελεκᾶτε με'
 σκυλιά, τὸν Κατσαντώνη
 δὲν τὸν τρομάζ' Ἀλήπασας
 ἀμόνι ἰφωφυ σριά, ἴτκ

Μιάν ώρα πελεκούσανε, τὰ χέρια τους δειλιάζουν,
οἱ γύφτοι βαρεθήκανε καὶ τὸ λαιμὸ του κόβουν.
'Ανοιγοκλειοῦσ' ὁ λάρυγγας, μαῦρο πετᾷ τὸ γαῖμα
καὶ μὲς τὸν κόκκινὸ του ἀφρό, μὲς' τῆ βραχυνὴ γαργάρα
μσσοκομμέν' ἀκούονται τοῦ τραγουδιοῦ τὰ λόγια:

Χτυπᾶτε, πελεκᾶτε με,
σκυλιά, τὸν Κατσαντώνη
δὲν τὸν τρομάζει Ἀλήπασας,
φωτιά, σφυρὶ κι ἄμῳνι.

Ὁ πλάτανος σάν ἐνοιωσε στὴ ρίζα του τὸ αἷμα,
ἀλαίμαργα τὸ ρούφηξε νὰ μὴ τὸ πιῆ τὸ χῶμα,
κι ἐστοίχειωσε κι ἐθέριψε κι ἀπλωσε τὰ λωνάρια
τόσο χοντρά κι ἀτάραχα καὶ τόσο φουντωμένα,
ποῦ τ'ἄβλεπ' ὁ Ἀλήπασας τῆ νύχτα στ' ὄνειρό του
κι ἐφώναζε κι ἐλάμπαζε μὴν ἔλθ' ἐκεῖν' ἡ μέρα
ποῦ τὰ κλαριά τοῦ πλάτανου τὴν Πόλη θὰ πλακώσουν.

Ἀριστοτέλης Βαλαωρίτης

Η ΑΓΙΑ ΣΟΦΙΑ

Μέρα καὶ νύκτα μελετᾷ
ὁ βασιλιάς στὴν Πόλη
νὰ κτίση τὴν Ἁγιά Σοφιά.
Σ' ὅλο τὸν κόσμον ἐρωτᾷ
καὶ σχέδια φέρουν ὅλοι,
κτιστὰ ἢ μόνο ζωγραφιά.

Ὁ Ἀρχικτίστης ὁδηγᾷ
κι ὁ ὑπουργὸς προτείνει
ἐμπρὸς σὲ θρόνον ἀψηλό.
Ὁ βασιλῆς, αὐτὸς σιγᾷ,
αὐτὸς μόνον δὲν κρίνει
κανένα ἄξιο καὶ καλό.

Εἶναι ἡ Δύναμη ὁ Θεὸς
κι ἡ Εὐμορφία μονάχη,
π' ἀντανακλᾶται σ' ὅλουνοῦς.
Γι' αὐτὸ τοῦ πρέπει κι ὁ ναὸς

δύναμη, κάλλος νάχη.
 νάν' ὅμοιος μέ τοὺς οὐρανοὺς.

Ὅλ' οἱ μαστόροι σκυθρωποὶ
 καὶ ὄλ' οἱ μεγιστᾶνοι
 τὸν προσκυνοῦν γονατιστά.
 Κανεὶς δὲν ξέρει τί νὰ πῆ,
 κανένας πῶς νὰ κάνη
 τὴν ἐκκλησιά πού τοὺς ζητᾶ.

Κι ὀλονυχτὶς σκυμμέν' ἐκεῖ
 τὸ σχέδιο πού προστάζει
 καθεὶς νὰ κάμη προσπάθει.
 Ξημέρωσεν ἡ Κυριακή,
 κανένας δὲν ἀδειάζει
 νὰ πάγη νὰ λειτουργηθῆ.

Ἐκεῖ στὴν πρωϊνὴ δροσιά
 θωροῦν ἓνα τρικέρι
 κι ἀκοῦν γεροντικὴ λαλιά
 Ἀπέλυσεν ἡ ἐκκλησιά
 κι ὁ Πατριάρχης φέρει
 τ' ἀντίδωρο στὸ βασιλιά.

Σκύβ' ἀπ' τὸ θρόνο καὶ φιλά
 τὸ χέρι πού τοῦ δίδει
 Τὸ ὕψωμα καὶ τὴν εὐχή.
 Μὰ κεῖ, δὲν ἔπιασε καλά,
 τοῦ πέφτ' ἓνα ψιχίδι
 σὲ λεοντόδερμα παχύ.

Τὸ σκῆπτρ' ἀφῆκε στὴ στιγμή,
 τὸ θρόνο ἔχ' ἀφήσει
 καὶ νὰ τὸ εὖρη προσπαθεῖ,
 μὴ μείνη καταγῆς καὶ μὴ
 κανένας τὸ πατήση
 κι ἀπὸ τὸ κρίμα κολασθῆ.

Μά κεί που μ' ὄψη θλιβερή
 γιά νά τὸ εὔρη ἀκόμα
 ἔμπρὸς στοὺς θρόνον του ζητᾶ,
 νά καὶ μιὰ μέλισσα θωρεῖ,
 τ' ἀντίδωρο στοὺς στόμα
 κι ἀπ' τὸ παράθυρο πετᾶ.

Βγάλλει παντοῦ διαλαλητὴ
 στήν ξακουστὴ τὴν Πόλη
 καὶ τάζ' ἓνα πουγκι βαθύ:
 "Ὅποιος μέλισσα, κι' ἂν κρατῆ,
 νά τὰ τρυγήσεται ὅλοι,
 τ' ἀντίδωρό μου τὰ βρεθῆ!

Τρυγοῦν οἱ ἄνθρωποι γοργά,
 κανένας δὲν κερδαίνει
 ἄλλο ἀπὸ μέλι καὶ κερὶ.
 Κι ὁ Πωτομάστορας τρυγᾷ
 κι ἐξαφνισμένος μένει
 ἔμπρὸς στοὺς θαῦμα ποῦ θωρεῖ!

Σ' ἓνα κοφίνι διαλεχτό,
 στοὺς πιὸ καλὸ κυψέλι,
 λάμπει κι ἀστράφτει κατιτί.
 Ξανθὸ κερὶ δὲν εἶν' αὐτό,
 γλυκὸ δὲν εἶναι μέλι,
 εἶν' ἐκκλησιὰ πελεκητὴ!

Οἱ τροῦλλοι λὲς κι εἶν' οὐρανοί,
 πυκνὰ οἱ στῦλοι δάση
 καὶ οἰκουμέν' ἡ πατωσιά.
 Ποτὲ χριστιανικὴ φωνὴ
 Θεὸς δὲ θὰ δοξάσῃ
 σὲ πιὸ καλύτερ' ἐκκλησιὰ!

Μὲ τὴ ματιὰ του προχωρεῖ,
 μὲς στ' Ἅγιο βῆμα μνήσκετ

πού τὸ φωτίζει μ' ἀντηλιά·
 στήν Ἁγία τράπεζα θωρεῖ,
 στὸν Ἀστερίσκο βρίσκει
 τ' ἀντίδωρο τοῦ βασιλιά!

Στὸ θρόνο μπρὸς μὲ συστολή
 βαθειὰ μετάνοια κάνει,
 δείχνει τὸ σχέδιο τοῦ ναοῦ.
 —Εἴμεθα ὅλοι ἁμαρτωλοί,
 κανένας μας δὲν φθάνει
 τὸ μεγαλεῖο τοῦ Θεοῦ.

Γιὰ τ' ἁγιασμένο του ψωμί
 τὸ καθαρὸ μελίσι
 διῆς τί κερήθρα συγκροτεῖ!
 Γιὰ τοῦ Ὑψίστου τὴν τιμὴ
 ὁ βασιλὲς ἄς κτίσῃ
 μιὰν ἐκκλησία σὰν αὐτή.

Στὸν Πλάστη στρέφ' ὁ βασιλὲς,
 Εὐχαριστῶ σε, κράζει,
 μεγαλοδύναμ' Εὐφορφιά!
 Φιλᾶ τὸ σχέδιο τρεῖς βολὲς
 καὶ σὰν αὐτὸ προστάζει
 νὰ κτίσουν τὴν Ἁγία Σοφιά.

Γεώργιος Βιζυηνός

Ο ΔΙΓΕΝΗΣ ΑΚΡΙΤΑΣ

Καβάλλα πάει ὁ Χάροντας
 τὸ Διγενὴ στὸν Ἄδη
 κι ἄλλους μαζί..... Κλαίει, δέρνεται
 τ' ἀνθρώπινο κοπάδι.

Καὶ τοὺς κρατεῖ στοῦ ἀλόγου του
 δεμένους τὰ καπούλια,
 τῆς λεβεντιᾶς τὸν ἄνεμο,
 τῆς ὁμορφιάς τὴν πούλια.

Καί σά νά μὴν τὸν πάτησε
 τοῦ Χάρου τὸ ποδάρι,
 ὁ Ἀκρίτας μόνο ἀτάραχα
 κοιτάει τὸν καρβαλλάρη!

Ὁ Ἀκρίτας εἶμαι, Χάροντα,
 δὲν περνῶ μὲ τὰ χρόνια.
 Μ' ἄγγιξες καὶ δὲ μ' ἐνοιώσες
 στὰ μαρμαρένια ἀλώνια!

Εἶμ' ἐγὼ ἡ ἀκατάλυτη
 ψυχὴ τῶν Σαλαμίνων
 στὴν Ἑφτάλοφην ἔφερα
 τὸ σπαθὶ τῶν Ἑλλήνων.

Δὲν χάνομαι στὰ Τάρταρα,
 μονάχα ξαπροσταίνω
 στὴ ζωὴ ξαναφαίνομαι
 καὶ λαοὺς ἀνασταίνω!

Κωστῆς Παλαμᾶς

Ο ΠΑΠΑΓΑΛΟΣ

Σὰν ἔμαθε τὴ λέξι καλησπέρα
 ὁ παπαγάλος εἶπε ξαφνικά:
 «Εἶμαι σοφός, γνωρίζω ἑλληνικά,
 τί κάθομαι ἐδῶ πέρα;»

Τὴν πράσινη ζακέτα του φορεῖ
 καὶ στὸ συνέδριο τῶν πουλιῶν πηγαίνει
 γιὰ νὰ τοὺς πῆ μιὰ γνώμη φωτισμένη.
 Παίρνει μιὰ στάση λίγο σοβαρὴ
 ξεροβήχει, κοιτάζει λίγο πέρα,
 καὶ τοὺς λέει «καλησπέρα».

Ὁ λόγος του θαυμάστηκε πολὺ.
 Τί διαβασμένος, λένε, ὁ παπαγάλος!
 Θᾶναι σοφὸς αὐτὸς πολὺ μεγάλος,
 ἀφοῦ μπορεῖ καὶ ἀνθρώπινα μιλεῖ.

Ἄπ' τῆς Ἰνδίας φερμένος, ποῖός τὸ ξέρει
 πόσα βιβλία μαζί του νάχη φέρει,
 μέ τί σοφούς εἰλήθησε καί πόσα
 νά ξέρη στέδν γραμματικῶν τήν γλῶσσα!

Κύρ παπαγάλε θάχουμε τήν τύχη
 ν' ἀκούσωμε τί λές καί πάρα πέρα;
 ὁ παπαγάλος βήχει, ξεροβήχει.....
 μά τί νά πῆ; Ξανάπτε «καλησπέρα».

Ζαχ. Α. Πακαντωνίου.

ΒΑΤΡΑΧΟΣ

Βάτραχος εἰς τὸ λιβάδι ἀπὸ τὰ θολὰ νερά του
 βλέπει βῶδι καί ζηλεύει τὸ χονδρὸ ἀνάστημά του.
 Οὐθ' αὐγοῦ δέν ἔχει ὄγκον κ' εἰς τὸν νοῦν του ὁμως βάλλει
 ὁ κερσίμαλος νά γένη βῶδι κ' ἴσως καί βουβάλι.

Καί λοιπὸν τευτώνεται
 καί λοιπὸν ἀπλώνεται

κ' εἰς τὸν γείτονά του λέγει «πάγω νά τὸν ἀμοιάσω»
 —Τρελλὸς εἶσαι;—Δέ με τώρα, πλησιάζω νά τὸν φθάσω;
 —Τί μοῦ ψάλλεις;—Ἐπλατύνην;—Οὔτε χόνδρος μιᾶς παλάμης!
 —Δέ με πάλιν ἂν μὴ βῶδι, κάν μοσχάρι δέν με κάμεις;

Κι' ἀπ' ἐδῶ πλατύνεται
 κι' ἀπ' ἐκεῖ ἐκτείνεται.

Κ' ἐνῶ ἔκραζε κτὰ δύο κέρατά μου, ὦ χαρά!
 φύτρωσαν καί ἡ οὐρά μου ταύρου ἔγεινεν οὐρά!
 Ἔσκασε, καί εἰς τὸν πάτον
 ἐβυθίσθη τῶν ὑδάτων.

Π. Σούτσας

2. ΛΥΡΙΚΑ

Α'. Δημοτικά.

ΤΟΥ ΛΑΒΩΜΕΝΟΥ ΚΛΕΦΤΗ

Κλαΐνε τὰ δέντρα, κλαΐνε, κλαΐνε τὰ κλαριά,
κλαΐνε καὶ τὰ λημέρια ποῦ λημέριαζα,
κλαΐνε τὰ μονοπάτια ποῦ περπάταγα,
κλαΐνε κι' οἱ κρυοβρυσούλες πόπινα νερό.
κλαΐνε καὶ τὰ μετόχια πόπαιρνα ψωμί,
κλαΐνε τὰ μοναστήρια πόπινα κρασί.

Φαρμάκι τὸ μολύβι κι' ἡ λαβωματιά,
τὰ μάτια μου σβυσομένα κι' ὄλο μ' τὸ κορμί,
'σ τὴν ἔρημιὰ μονάχος, δίχως συντροφιά,
θεριὰ θενὰ μὲ φᾶνε καὶ τάγριαπτευλιά.

(Δημοτικόν)

ΤΟ ΜΗΝΥΜΑ

Παιδιά Μωραϊτόπουλα καὶ σεῖς Ρουμελιωτάκια,
μὰ τὸ ψωμί ποῦ φάγαμε, μὰ τὴν ἀδερφοσύνη,
περᾶστε ἀπὸ τὸν τόπο μου καὶ ἀπὸ τοὺς ἐδικούς μου.
Καὶ νὰ μὴν μπῆτε στὸ χωριὸ μὲ νῆλιο μὲ φεγγάρι,
ντουφέκια νὰ μὴ ρίξετε, τραγούδια νὰ μὴ πῆτε,
καὶ σᾶς ἀκούση ἡ μάνα μου καὶ ἡ δόλια γῆ ἀδερφή μου.
Κι' ἂ ρθοῦν καὶ σᾶς ρωτήσουνε πρῶτη φορά, μὴν πῆτε,
κι' ἂ σᾶς διπλωρωτήσουνε καὶ δεύτερη καὶ τρίτη,
μὴν πῆτε πῶς σκοτώθηκα νὰ μὴν κακοκαρδίσουν,
μόν' πῆτε πῶς παντρεύτηκα, νέδῶ σ' αὐτὰ τὰ μέρη,
πῆρα τὴν πλάκα πεθερά, τὴ μαύρη γῆς γυναῖκα,
καὶ αὐτὰ τὰ λιανολίθαρα, ἀδέρφια καὶ ξαδέρφια.

(Δημοτικόν)

ΜΟΙΡΟΛΟΓΙ

Ἄσπρε σταυραϊτέ, πανώρια γερακίνα,
 τί εἶδες τί ἄκουσες ἐκεῖ ψηλά ποῦ τρέχεις;
 Θάλασσες πικρές, καράβια βουρκωμένα,
 κάτου στὸ Μοριῖ, κάτου στὸ περιγιάλι,
 σέρνει ὁ Ἄντρεϊόβλαχος ἐννιά ἀδερφοὺς δεμένους
 σὲ μιὰν ἄλυσσο σὲ μιὰ μακρὰ ἀλυσίδα.
 Πάει κ' ἡ μάνα τους, κοντὰ περικαλιῶντα·
 «Ἀφέντη Ἄντρεϊόβλαχε, ἀφέντη τῶν παιδιῶν μου,
 χάρισε κ' ἐμὲ κανέν' ἀπ' τὰ παιδιά μου,
 τὸ μικρότερο, τὸ μεγαλύτερό μου,
 ἢ τὸν Κωνσταντῆ ποῦ εἶν' ἀρρεβωνιασμένος».
 Σκούζει τὸ μικρὸ καὶ λέει τὸ μεγάλο·
 «Τάχτο, ἡ μάνα μου, πῶς ἦσουνα μηλίτσα,
 ἄνθισες μικρὴ καὶ κάρπισες μεγάλη,
 φύστηξε βορριάς, τὰ τίναξε τὰ μῆλα».

(Δημοτικόν)

ΤΟΥ ΚΙΤΣΟΥ

Τοῦ Κίτσο ἡ μάνα κάθουνταν στὴν ἄκρη σ' τὸ ποτάμι
 μὲ τὸ ποτάμι μάλωνε καὶ τὸ πετροβολοῦσε.
 «Ποτάμι, γιὰ λιγότεψε, ποτάμι, γύρνα πίσω,
 γιὰ νὰ περάσω ἀντίπερα, σ' τὰ κλέφτικα λημέρια,
 πῶχουν κλέφτες σύνοδο κ' ὅλοι οἱ καπεταναῖοι.»

Τὸν Κίτσο τόνε πιάσανε καὶ πᾶν νὰ τὸν κρεμάσουν,
 χίλιοι τὸν πᾶν ἀπὸ μπροστὰ καὶ δυὸ χιλιάδες πίσω,
 κι' ὀλοξοπίσω πήγαινε ἡ δόλια του ἡ μαννούλα.
 «Κίτσο μου, ποῦ εἶναι τᾶρματα, ποῦ τὰ χεῖς τὰ τσαπράζια,
 Τὶς πέντε ἀράδες τὰ κουμπιὰ τὰ φλωροκαπνισμένα; 1)
 —Μάννα, δὲν κλαῖς τὰ νειᾶτα μου, δὲν κλαῖς τὴ λεβεντιά μου,
 μὸν κλαῖς τᾶρημα τᾶρματα, τᾶρημα τὰ τσαπράζια;»

(Δημοτικόν)

ΣΤΑ ΕΙΚΟΝΙΣΜΑΤΑ

Ἐρημοκλήσι γκαρδιακό,
 Στὸν τοῖχο ἐπάνω κρεμασμένο,
 Στὸ σπίτι μας τὸ πατρικὸ
 Ποῦ πάντα φῶς εἰρηνικὸ
 Γύρω σκορπᾶς εὐλογημένο.

Ὡ Παναγιά μου σπλαχνική
 Ποῦ σ' ἔβλεπα στ' ἀθῶα μου χρόνια
 Νὰ κατεβαίνης ἀπὸ κεῖ
 Καί μὲ μιὰ ὄψι θεϊκή
 Νὰ μοῦ χαμογελᾷς αἰώνια.

Ἰδές μ' ἐδῶ γονατιστὸ
 Πῶς σκύβω ἐμπρὸς σου τὸ κεφάλι
 Γιὰ σένα καί γιὰ τὸ Χριστὸ
 Στὸ στηῆθος τὸ λαχταριστὸ
 Νοιώθω τὴν πίστι μου καί πάλι.

Ἐκείνη ἡ φλόγα μου ἡ κρυφή,
 Ποῦ ἡ μάννα μου σὰν Ἐστιάδα
 Πάντα τῆς ἔδινε τροφή
 Μπρὸς στήν αἰθέρια σου μορφή
 Μὲ καίει πάλι σὰν λαμπάδα.

Μὲ καίει, γιατί σὰν πετῶ
 Στὰ χρόνια μου τὰ περασμένα
 Καί τῆ ζωῆ μου μελετῶ,
 Ἄλθειαν ὅπου κι' ἂν ζητῶ
 Παντοῦ τὸ γυιό σου θαῦρω ἢ Σένα.

Παντοῦ τὴν ὄψι σου θεωρεῖ
 Τᾶγρυπινα τῆς ψυχῆς μου μάτι,
 Πότε σὲ βλέπω σοβαρῆ
 Κι' ἄλλοτε πάλι θλιβερῆ
 Καί πάντα ὑπομονὴ γεμάτη.

Και στή δική μου τή ζωή
 Και στοῦ σπιτιοῦ τήν ἱστορία
 Ἡ μυρωμένη σου πνοή
 Μᾶς χύνει βράδυ και πρωί
 Εἰρήνη, φῶς, παρηγορία.

Εἶδα μιὰ μόνη σου ματιά
 Νά λύωση τῆς ψυχῆς τὰ χιόνια
 Και τή γλυκειά σου τή φωτιά
 Νά γιάνη τή λαβωματιά
 Ἰποῦ ἀνοίγουν τῆς ζωῆς τὰ χρόνια.

Στῆς μάννας μου τήν ἀγκαλιά
 Καλή μου Παναγιὰ σέ εἶδα,
 Και στά θερμά της τὰ φιλιὰ
 Και στοῦ πατέρα τὰ μαλλιὰ
 Νά χύνης κάποια ἀχνήν ἀχτίδα.

Παντοῦ κι' αἰώνια σέ θωρῶ
 Νά τριγυρνᾷς ὀλόγυρά μου
 Και μέ στεφάνι λαμπερό
 Μεσ' τῶν πνευμάτων τὸ χορὸ
 Νά μοῦ χρυσώνης τὰ ὄνειρά μου.

Γεώργιος Στρατήγης

ΤΟ ΕΥΛΟΓΗΜΕΝΟ ΚΑΡΑΒΙ

«Ποῦ πᾶς караβάκι με τέτοιο καιρό;
 Σέ μάχεται ἡ θάλασσα, δὲν τή φοβᾷσαι;
 Ἄνεμοι σφυρίζουν και πέφτει νερό.....
 ποῦ πᾶς караβάκι με τέτοιο καιρό;»
 —«Γιὰ χώρα πηγαίνω πολὺ μακρυνή,
 Θὰ φέξουνε φάροι πολλοὶ νὰ περάσω,
 Βοριάδες, νοτιάδες θὰ βρῶ, μὰ θὰ φτάσω
 με πρῦμο ἀγεράκι, μ' ἀκέριο πανί».

—«Κι' οἱ κάβοι ἂν σοῦ στήσουν τή νύχτα καρτέρι
 Ἄπᾶνω σου ἂν πέση τὸ κῦμα θεριό,

καί πάρη τούς ναῦτες καί τόν τιμονιέρη;
Ποῦ πᾶς караβάκι μὲ τέτοιο καιρό;»

—«Ψηλά στό ἐκκλησιάκι τοῦ βράχου ποῦ ἀσπρίζει
γιὰ μένα ἔχουν κάμη κρυφή λειτουργία
ὄρθος ὁ Χριστός τὸ τιμόνι μου ἀγγίζει
στὴν πλώρη μου στέκει ἡ Παρθένα Μαρία.

Ζαχ. Παπαντωνίου

ΤΗΣ ΑΓΙΑΣ ΘΕΟΔΟΣΙΑΣ (1453).

Τὴ νύχτα τὴ μαγιάτικη
Ψυχομαχοῦσε ἡ Πόλι.....
Στὰ κάστρα οἱ ἄντρες ὅλοι
Κάστρο ἔχουν τὴν καρδιά.

Καί μέσ' στὰ σπίτια ἀπόμειναν
Ξάγρυπνοι. λαφιασμένοι
Γέροι κι' ἀρρωστημένοι,
Γυναῖκες καί παιδιὰ.

Στὴν ἐκκλησία ὀλόφυχα
Τῆς ἁγίας, ποῦ γιορτάζει
Κλαίοντας καθένας τάζει,
Μὲ πίστι προσκυνᾷ.

Κι' ὅλα ἀπ' τοὺς κάμπους ἔκοψαν
Τὰ ρόδα, ποῦχαν μείνει
Καί τ'ἀφεραν σ' ἐκείνη
Στολίδια τῆς στερνᾷ.

Γ. Δροσίνης

Ο ΠΟΝΟΣ ΤΗΣ ΜΑΝΝΑΣ

Ὅταν τῆς πῆραν τὴ φωλιά
μὲ τὰ μικρά τῆς τὰ πουλιά,
σὲ μαῦρο ἀρχίνησε κλαδί
πολύ πικρὰ νὰ κελαηδῇ
τιριτιτιό, τιριτιτιό,
κι' ἀκούστηκεν ὡς τὸ Θεό.

Φεύγει ὁ μικρὸς ὁ κυνηγὸς
 ποὺ τὰ πουλάκια τῆς κρατᾶ,
 μὰ ἔφτασεν ἄγγελος γοργὸς
 ἐδῶ στὴ γῆ καὶ τὸν ζητᾶ,
 τριτιτιό, τριτιτιό.
 —Παιδάκι, ἄσπλαχνο, ἔλα δῶ.

Καθὼς ἐπῆρες τὰ μικρά,
 ἔτσι κι' ἐγὼ θὲ νὰ σὲ πάρω.
 Γιὰ στάσου νὰ σὲ πᾶω στὸ χάρο
 νὰ κλάψη ἢ μάννα σου πικρά,
 τριτιτιό, τριτιτιό,
 τίνος παράπονο εἶν' αὐτό;

Τρέμει σὰ φύλλο τὸ παιδί,
 πέφτει στὰ γόνατα καὶ κλαίει,
 «Τὴ μάννα μου λυπήσου», λέει.
 Καὶ τὸ πουλάκι ἀπ' τὸ κλαδί,
 «τριτιτιό, τριτιτιό,
 μάννα δὲν ἤμουνα κι' ἐγώ;»

*Ὁ ἄγγελος παίρνει τὰ μικρά,
 καὶ μὲ τὴ θεία του καλωσύνη,
 σ' ὀλάνθιστο κλαρὶ τ' ἀφίνει,
 ἐκεῖ στὴ μάννα τους κοντά,
 τριτιτιό, τριτιτιό,
 κι' ἐκείνη κελαηδεῖ στὸ Θεό.

Μιά χάρη, Θεέ μου, σοῦ ζητῶ,
 τῆς μάννας του νὰ μὴν πεθάνη.
 Μὴν τὸ παιδέψης ἄλλο, φτάνει,
 κι' ἄς μοῦκανε πολὺ κακό,
 τριτιτιό, τριτιτιό,
 ξέρω ἀπ' τῆς μάννας τὸν καημό.

Παπαντωνίου

ΜΗΤΡΙΚΗ ΤΥΦΛΩΣΙΣ

- Γιατί μαδιέσαι πέρδικα και κλαίς με τόσο πόνο;
 —Πώς να μην κλαίω, κυνηγέ, όπου βαστάς τουφέκι,
 Και θαύρης τὰ παιδάκια μου που παίζουνε παρέκει.
 —Πές τί σημάδια ἔχουνε και δέν σοῦ τὰ σκοτώνω.

*Αμα τὰ ἰδῆς ἀντίκρου σου, εὐθύς θὰ τὰ γνωρίσης.
 Εἶναι περίσσια ὠμορφα και περπατοῦν με χάρι·
 *Ἄλλα περδίκια σὰν αὐτὰ δέν παίζουν στο χορτάρι.
 Σκότωσε τᾶσχημα πουλιά, τᾶμορφα μὴν τᾶγγίσης.

Δέν ὄργησεν ὁ κυνηγὸς κοντά της νὰ γυρίση·
 Εἶχε στο χέρι δυὸ μικρὰ περδίκια σκοτωμένα.
 —Παιδάκια μου τί μὲμελλε τὴν ἔρημη ἔμένα,
 Νὰ με γελάση ὁ κυνηγὸς και νὰ σᾶς τουφεκίση!

—Μόνη σου φταῖς, κι ἡ συφορά, ὦ πέρδικα, σοῦ πρέπει
 Γιατί πιὸ ἄσχημα πουλιά δέν εἶδα στὴ ζωή μου.
 —Τῆς δόλιας, μούφυγε ἀπ'τὸ νοῦ, πῶς στ' ἀκριβὸ παιδί μου
 *Ἐγὼ θὰ βλέπω εὐμορφιές, που ὁ ξένος δέν τις βλέπει!

Δ. Βικέλας

ΧΩΡΙΣΜΟΣ

Στὴν πόρτα στέκει ἡ μάννα μου και τ' ἄσπρο της τ' ἀχειλὴ
 σὰ φύλλο τρεμοσβύνεται, σὰν ψάρι που σπαράζει·
 ἡ ἀδερφοῦλα μου «ἔχε γιά» μου λέει με τὸ μαντήλι,
 μιὰ τὸ σαλέβει κι' ἔπειτα στὰ μάτια της τὸ βάζει.
 Κι' ὁ ἀδελφός μου ὡς στὴ γωνιά τοῦ δρόμου με πηγαίνει,
 με πρόσωπο σὰ χαρωπὸ μ' ἀθόλωτα τὰ μάτια·
 μὰ νοιώθω, ὅταν μ' ἀγκάλιασε, πῶς βράζει κι ἀναισθηταί,
 πῶς μέσα σποῦν τὰ σπλάχνα του και γίνονται κομμάτια

Βικέλας

Ο ΞΕΝΙΤΕΜΕΝΟΣ

Σὰν πῆγε στὴν Ἀμερικὴ
 ἐγύριζεν ὁ νοῦς του πίσω
 καθημερινὴ και Κυριακὴ.

Σάν ἄρχιζε νά γράψη γράμμα
«καλή μου μάνα κι' ἄδερφή»
ἐκεῖ τὸν ἔπιανε τὸ κλάμα.

Ἐπέρασε καιρὸς πολὺς,
στὰ ξένα ἀσπρίσαν τὰ μαλλιά του,
γυρίζει πίσω παραλῆς.

Τὰ πλοῦτη του εἶναι περισσά.
Ἐφερε γοῦνες καὶ ρολόγια,
ἔχει τὰ δόντια του χρυσά.

Πηγαίνει στὸ σπιτάκι ἴσια·
ἢ μάνα του..... ἢ ἄδερφή;
Εἶναι κι' οἱ δυὸ στὰ κυπαρίσσια.

Ἄς ξαναζοῦσαν μιὰ βραδιά
—κι' ἄς ἦτανε καὶ στ' ὄνειρό του—
Θάδινε δλάκερο τὸ βιό του!

Ζ. Παπαντωνίου

ΚΥΡΙΑΚΗ

Μόλις ἔλαμπαν τὰ κάλλη τῆς αὐγῆς τερπνά,
Τὰ παιδάκια ἢ μητέρα τρέχει καὶ ξυπνά.
—Αἴ! παιδιά, καιρὸς! ξυπνάτε! κι' εἶναι Κυριακή.
Ἡ καμπάνα μᾶς φωνάζει. Τὴν ἀκοῦτ' ἐκεῖ;
—Τῶρ' ἀμέσως, μητερίτσα, λέγουν κι' ἐν ταυτῶ,
Πῶς εὐρέθησαν στὸ πόδι ὅλα στὸ λεπτό!

Ἡ μητέρα μὲ δροσᾶτο τᾶπλυνε νερό,
τὰ μαλλάκια τῶν μὲ χτένι χῶρισ' ἄργυρό,
Τ' ἔλλαξε σιδερωμένα ροῦχα γιορτινά
Κι' ἔλαμπαν σάν ἀγγελούδια κι' ἦσαν μιὰ χαρά.
Τώρα νά στὸ πεζοδρόμι τὰ παιδιά κι' αὐτὴ
Τὸ μικρὸ της ἀπ' τὸ χέρι τρυφερά κρατεῖ.

Εὐτακτα στὴν Ἐκκλησία στέκουν τὰ παιδιά
Καὶ τὴν λειτουργί' ἀκοῦνε μ' ἀνοικτὴ καρδιά.

Φῶς καὶ μέσα φῶς κι' ἀπέξω. Πάλιν νὰ μαζὶ
 Εἰς τὸ σπίτι ἢ συνοδεία ἔρχεται πεζῆ.
 Σ' ὄλη χύθηκε τὴν στράτα μὸςχος θαυμαστός
 Καὶ ἄορατος μαζὺ τῶν ἔρχεται ὁ Χριστός.

Ἑλ. Τανταλίδη

ΝΟΣΤΑΛΓΙΑ

Ἐφές ὁ ἥλιος ἔδυνε στὴν ἅγια μου πατρίδα
 κ' ἓνα τοῦ δῶκαν φίλημα σὲ θλιβερὴν ἀχτίδα.
 νὰ μοῦ τὸ φέρ' ἐμένα.

Θέλω σὰ διῶ τὴ μάνα μου, τ' ἀδέλφια μ' νὰ φιλήσω,
 στὸν τάφο τοῦ πατέρα μου θέλω νὰ προσκυνήσω,
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Μικρὸ μικρὸ μ' ὠρφάνεψε ἡ ἀλύπητὴ μου μοῖρα,
 Μικρὸ μικρὸ τῆς ξενιτιάς τὸ μονοπάτι πῆρα
 μὲ χεῖλη πικραμένα.

Μὰ τώρα πιά τὰ χόρτασα τῆς ξενιτιάς τὰ κάλλη,
 Ἄν εἶναι καὶ παράδεισος, θὰ τὴν ἀφήσω πάλι,
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Μικρὸ χελιδονάκι μου, γιὰ μιὰ σταλίτσα στάσου
 Γιὰ μιὰ σταλιά λυπήσου με καὶ δῶσ' με τὰ φτερά σου
 τὰ λεφτοκαμωμένα!

Θέλω τὸ δύστυχο κ' ἐγὼ στὸ σπίτι μας νὰ πάγω
 Θέλω στῆς μάνας τὸ πλευρὸ λίγο ψωμί νὰ φάγω,
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Ἀνδρειωμένα μου βουνά, γιὰ λίγο χαμηλώστε,
 Γιὰ λίγο λίγο κλίνετε, λίγη βοήθεια δώστε
 σὲ πόδια κουρασμένα!

Πεθύμησα νὰ στολιστῶ μὲ γιορτερὸ στολίδι
 Νὰ πάγω στὴν πατρίδα μου, στ' ἀγαπητὸ ταξίδι,
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Φύσα, κοσμογυρίστρια, χαριτωμένη μ' αὔρα,
 Κι ἂν δῆς μιὰ μάν' αὐτοῦ ποῦ πᾶς, βαμμένη μέσ' στὰ μαῦρα
 μὲ μάτια δακρυσμένα,

Μ' ένα κρυφό σου φίλημα ψιθύρισε στ' αὐτί της:
 Πηγαίνω πιά νά τήν ἰδῶ, τ' ἀγαπητὸ παιδί της,
 βαρέθηκα τὰ ξένα.

Καί σεις ποῦ μεγαλώσατε στὸν κόρφο τῆς μητέρας,
 Ἔσεϊς, ποῦ δὲν σᾶς ἔφαγε τῆς ξενιτιάς ἀγέρας,
 καθὼς με τρώγ' ἔμένα,

Μὴ μοῦ κακοκαρδίσετε σὰν κλαίγω τὸν καημὸ μου
 καὶ ψάλλω στὴν πατρίδα σας σὲ κάθε στεναγμὸ μου:
 «Βαρέθηκα τὰ ξένα».

Γεώργιος Βιζυηνός

ΤΑ ΧΕΛΙΔΟΝΙΑ

Τὰ χελιδόνια δοκιμάζουν
 Τὰ σπαθωτὰ των τὰ φτερά
 Καὶ γιὰ ταξίδια τὰ ἐτοιμάζουν
 Μεγάλα καὶ καματερά.

Κ' ἐνῶ μᾶς δείχνουν τὴ χαρά των
 Μὲ φτερουγίσματα τρελλά,
 Στρέφουν, θωροῦν ὀλόγυρά των
 Τ' ἄνθη νά σβήνουν ἀπαλά.

Νά σβήνουν καὶ ν' ἀργοσαλεύουν
 Στὴν καταχνιά τὴν πρωϊνὴ...
 Τὰ συμπονοῦν, τὰ συμβουλευοῦν
 Μὲ τὴ συρτὴ των τὴ φωνή:

— Ἄνθη γιατί νά μαραθῆτε
 Ἄπ' τὸ βοριᾶ κι' ἄπ' τὴ νοτιᾶ;
 Γιατί δὲ θέλετε ναρθῆτε
 Μαζὶ μ' ἐμᾶς στὴν ξενιτιά;

Ἔμεϊς θὰ πᾶμε σὲ μιὰ χώρα
 Μυριανθοσιμένη, καρπερὴ,
 Τὴν ἀνοιξη ἀγκαλιάζει τώρα
 Καὶ καλοκαίρι καρτερεῖ.....

Ἄνθοῦν ἐκεῖ μ' ἄχνό καμάρι
 Χιλιάδες ἄνθη ζηλευτά
 Καὶ θὰ σᾶς κάνωμε τῆ χάρη
 Νὰ σᾶς γνωρίσωμε μ' αὐτά.

Θὰ βρῆτε χλόη, κ' ἥλιο κι' ὄ,τι
 Ποθεῖ ἢ θλιμμένη σας καρδιά·
 Θὰ ζήσετε καινούργια νιότη
 Μὲ μιὰ γλυκύτερη εὐωδιά».

Καὶ τ' ἄνθη ἀποκριθῆκαν: «Ὅχι,
 Τὰ λόγια σας δὲν μᾶς πλανοῦν,
 Μήδ' ἢ καλὴ μας μοῖρα τό χει
 Φτερὰ τὰ φύλλα νὰ γεννοῦν.

Ἔσεῖς δὲν ἔχετε πατρίδα,
 Δὲν ἔχετε δική σας γῆ,
 Καὶ μόνο τῆς ζωῆς ἐλπίδα,
 Μόνον αὐτὴ σᾶς ὁδηγεῖ.

Μὰ ἐμᾶς ἡ ρίζα μᾶς ἐνώνει
 Στὸ χῶμα μας τ' ἀγαπητὸ
 Κι' ἐπιθυμία μας εἶναι μόνη
 Νὰ γίνῃ τάφος μας αὐτό».

I. Πολέμης

Ο ΛΙΠΟΤΑΧΤΗΣ

Ἐνας μονάχα ἐλιποτάχτησε·
 πέταξε κάπου τὸ τουφέκι,
 στῆς νύχτας τὸ σκοτάδι μπλέκει,
 τρέμει ὅπως θάτρεμε στὸν ἄνεμο
 πρὶν σβύση ἢ λάμψις τοῦ κεραιοῦ....
 Παίρνει τὸ δρόμο τοῦ χωριοῦ.

—Ποιὸς κρούει τῆ θύρα;
 —Ἄνοιξε, μάννα μου,
 δὲν εἶναι κλέφτης μήτε ξένος.

ὁ γυιός σου κρούει καταδιωγμένος,
 ἄνοιξε, μάνα μου. Μ' ἐβράχνιασεν
 ὁ τρόμος, μ' ἐπνιξε ὁ ἰδρῶς,
 μ' ἔβαλε ὁ θάνατος ἐμπρός.

—Ἐμένα ὁ γυιός μου εἶναι στὸν πόλεμο,
 νά το τὸ ξέστρωτο κρεββάτι,
 τῆ θύρα ἐλάθες, διαβάτη.
 Ἐμένα ὁ γυιός μου εἶναι στὸν πόλεμο
 κι' ἴσως ποτέ δὲν θά τὸν δῶ.
 Δὲν εἶσαι σὺ—φύγε ἀπὸ δῶ.

Πολέμης.

Ο ΓΑΤΟΣ

Στὴν θερμάστραν ἐμπρός
 Ἐνας γάτος χουδρὸς
 Πάντ' ἀπλώνεται·
 Μὲ τὰ μάτια κλειστὰ
 Ἄγαπᾷ στὰ ζεστὰ
 Νὰ τεντώνεται.

III

Πλὴν τὸ πτώμα αὐτὸ
 Ποῦν' ἐδῶ ξαπλωτὸ
 Τί νομίζετε;
 Ἐν καιρῷ τῆς νυκτὸς
 Ὡσαν λέων φρικτὸς
 Ἄγωνίζεται!

II
 Τριπελιὰ κανταριά,
 Ρωθωνίζει βαρειά,
 Τὸν ἀκούετε;
 Κάπου κάπου ξυπνᾷ
 Καὶ μὲ πόδια στιλπνὰ
 Ξερολούεται.

IV

Κάτω χθὲς στὴν αὐλὴ
 Χύθηκε αἷμα πολὺ
 Ἄπ' τὸ νύχι του.
 Στὰ παντίκια σφαγὴ.
 Τὸν φθονοῦν στρατηγοὶ
 Γιὰ τὴν τύχη του.
 Ἡλίας Τανταλίδης.

Ο ΚΑΛΟΓΙΑΝΝΟΣ

Χειμῶνιασε καὶ φεύγουν τὰ πουλιά,
 Γοργὸς ὁ γερανὸς τὰ πελαγῶνει,
 Ἡ φλύαρη χελιδονοφωλῆ
 Χορτάριασε, παντέρημη καὶ μόνη.

Τοῦ σπίνου χάθηκ' ἡ γλυκεῖα λαλιά,
Φοβήθηκε ὁ μελισσοουργὸς τὸ χιόνι
Κι' ἡ σουσουράδα στὴν ἀκρογιαλιά
Δὲν τρέχει, δὲν πηδᾷ, δὲν καμαρώνει.

Στῆς λυγαριᾶς τ' ὀλόξερο κλαδί,
Τοῦ φθινοπώρου φτωχικὸ παιδί,
Ὁ Καλογιάννος πρόσχαρος προβάλλει.

Μὲ λόγια σιγαλὰ καὶ ταπεινά,
Μικρὸς προφήτης, φτερωτός, μηνᾶ
Τὴν ἀνοιξὶ ποῦ θὰ γυρίσῃ πάλι.

Γ. Δροσίνης

Η ΚΑΤΑΡΑ ΤΟΥ ΠΕΥΚΟΥ

1.

«Γιάννη, γιατί ἔκοψες τὸ πεῦκο;
γιατί; γιατί;»

—«ἀγέρας θᾶναι», λέει ὁ Γιάννης
καὶ περπατεῖ.

Ἀνάβει ἡ πέτρα, τὸ λιβάδι
βγάνει φωτιά.

Νάβρισκε ὁ Γιάννης μιὰ βρυσούλα
μιὰ ρεματιά!.....

Μὲς τὸ λιοπύρι, μὲς στὸν κάμπο
νὰ ἓνα δεντρί!.....

Ξαπλώθη ὁ Γιάννης ἀπὸ κάτω
δροσιὰ νὰ βρῆ.

Τὸ δέντρο παίρνει τὰ κλαδιά του
καὶ περπατεῖ!

«Δὲ θ' ἀνασάνω», λέει ὁ Γιάννης.
«Γιατί; γιατί;»

2.

«Γιάννη, ποῦ κίνησες νὰ φτάσῃς;»
—«Στὰ δυὸ χωριά».

—«Κι' ἀκόμα βρίσκεσαι ἐδῶ κάτω;
Πολὺ μακρὰ!»

—«Εγώ πηγαίνω, όλο πηγαίνω.
 Τί έφταιξα γώ;
 Σκιάζεται ό λόγγος και με φεύγει.
 Γι' αυτό είμαι δώ.
 Πότε ξεκίνησα; είναι μέρες....
 για δύο, για τρεις.....
 'Ο νοϋς μου σήμερα δέν ξέρω
 τ' είναι βαρύς».
 —«Νά μιá βρυσούλα, πιέ νερόκι
 νά δροσιστής».
 Σκύβει νά πιή νερό στη βρύσι.....
 στερεύει εύθύς.

3.

Οι μέρες πέρασαν κι' οί μήνες,
 φεύγει ό καιρός,
 στον ίδιο τόπο είν' ό Γιάννης
 κι' ός τρέχη εμπρός.
 Νά τό χινόπωρο, νά οί μπόρες!
 μά ποϋ κλαρί;
 Χτυπιέται όρθός με τό χαλάζι,
 με τη βροχή.

4.

—«Γιάννη γιατί έσφαξης τό δέντρο
 τό σπλαχνικό
 ποϋρριχεν ίσκιο στό κοπάδι
 και στό βοσκό;»
 'Ο πεϋκος μίλαε στον άέρα
 —τ' άκούς; τ' άκούς;—
 και τραγουδοϋσε σά φλογέρα
 στους μπιστικούς.
 Φρύγανο και κλαρί του πήρες
 και τίς δροσιές
 και τό ρετσίνι του ποτάμι
 άπ' τίς πληγές.
 Σακάτης ήτανε κι' όλόρθος
 ώστη χρονιά,

πού τὸν ἐγκρέμισες γιὰ ξύλα,
Γιάννη φονιά!».

5.

—«Τὴ χάρι σου ἐρημοκκλησάκι
τὴν προσκυνῶ.
Βόηθα νὰ φτάσω κάποιαν ὥρα
καὶ νὰ σταθῶ.....
Ἡ μάννα μου θὰ περιμένη
κι' ἔχω βοσκή
κι' εἶχα καὶ τρύγο... Τί ὥρα νᾶναι
καὶ τί ἐποχή;
Ξεκίνησα τὸ καλοκαίρι
νὰ στοχαστῆς
κι' ἦρθε καὶ μ' ἠὔρεν ὁ χειμῶνας
μεσοστρατῆς.

.Γάλι ἀλωνάρης καὶ λιοπύρι.
Πότε ἦρθε; πῶς;
Ἄγιο, σταμάτησε τὸ λόγγο
πού τρέχει ἐμπρός.
Ἄγιο, τὸ δρόμο δὲν τὸν βγάνω
—μὲ τί καρδιά;—
Θέλω νὰ πέσω νὰ πεθάνω
ἐδῶ κοντά».

6.

Πέφτει σὰ δέντρο ἀπ' τὸ πελέκι,
βογγάει βαρειά,
μακρυὰ του στάθηκε τὸ δάσος,
πολὺ μακρυὰ.
Ἐκεῖ τριγύρω οὔτε χορτάρι,
φωνὴ καμιά,
Στὰ ἀγκάθια πέθανε, στὸν κάμφο,
στὴν ἐρημιά.

Ζ. Παπαντωνίου

ΑΓΡΟΤΙΚΟ

Στὸ στάβλο ἀπόψε ἦρθε τὸ φεγγάρι,
 Ἐκύταξεν ἀπ' τὸ παράθυρό του,
 εἶδε τὴν ἀγελάδα, τὸ μοσκάρι,
 τὸ βόδι πού μασοῦσε τὸ σανό του.

Στὸν κῆπο μας ἀνήσυχα γλυστροῦσε,
 ἀνέβηκε ἀπάνω στὴ συκιά μας,
 ἐμέτρησε τὰ λίγα πρόβατά μας,
 εἶδε τὸ γαῖδαρό μας καὶ γελοῦσε.

Πῆγε στ' ἀμπέλι, πῆγε στὸ λιοστάσι,
 ἄκουσε τὰ κουδούνια ἀπ' τὸ κοπάδι,
 χωρὶς κουβᾶ κατέβη στὸ πηγάδι
 κι' ἤπιε νερὸ πολὺ νὰ ξεδιψᾷ.

Στῆς λεύκας μας τὰ φύλλα παιγνιδίζει,
 στὸν οὐρανὸ τὸν καθαρὸ ἀνεβαίνει,
 μιὰ χήνα τὸ κυττάζει σασιτισμένη
 κι' ὁ σκύλος μας ἀκόμη τὸ ναυγίζει.

Ζαχ. Παπαντωνίου

Ἡ ΚΑΜΠΑΝΑ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Χτυπᾷς, καὶ τῶν περιστεριῶν τὸ κάτασπρο κοπάδι
 ξαλαγισμένο ἀψήλωσε στὸ γαλανὸ τὸ βράδυ.
 Ἡ σιδερένια σου φωνὴ ἀπ' τὸ καμπαναριό
 ὅλη τὴν ἱστορία του τὴν εἶπε στὸ χωριό.
 Μὲ σὲ οἱ ζευγάδες τὴν αὐγὴ τὰ βόδια τους κεντροῦν.
 καὶ σὲ θὰ πρωτακούσουνε τὸ βράδυ σὰν γυρνοῦν.
 Μὲ τὴ φωνὴ σου σταματᾷ ἡ κόρη τὸν ἀργαλειό
 καὶ τὸ παιδάκι γελαστὸ γυρίζει ἀπ' τὸ σκολεῖο.
 Ὁ δουλευτῆς τ' ἀλέτρι του στὸ χῶμα παρατᾷ
 καὶ τὸ σταυρὸ του κάνοντας ἀπάνω σου κυττᾷ!
 Ἐσὺ σαι τοῦ μικροῦ χωριοῦ τὸ στόμα τὸ τρανὸ
 πού τις κρυφές λαχτᾶρες του τις λές στὸν οὐρανό.
 Ἐσὺ παντρεύεις τὸ φτωχὸ καὶ σὺ τότε βαπτίζεις
 καὶ σὺ τὸν τελευταῖο του τὸν ὕπνο νανουρίζεις.

Ἄλεκος Φωτιάδης

Τ Ο Σ Τ Α Φ Υ Λ Ι

Πολλά είναι τ' άνθη του 'Απριλιοῦ, μὰ σάν τὸ ρόδο οὐτ' ἓνα
 πολλοὶ τοῦ χρόνου εἶν' οἱ καρποί, σάν τὸ σταφύλι οὐτ' ἓνα.
 Στ' άνθη τὸ ρόδο βασιλιάς καὶ στοὺς καρπούς ἐσύ σαι,
 σταφύλι, τρισευγενικὸ τῆς γῆς βασιλοπαιδί·
 Ἄλλοι καρποὶ ἔχουν μιὰ θωριά καὶ σὺ πολυθωριάζεις:
 ἀπ' τῆ μαυρίλα τῆς ἐλιάς στήν κρυσταλλένια ἀσπράδα,
 κι ἀπ' τῆ χλομάδα τοῦ κεραιοῦ τοῦ κερασιοῦ τῆ φλόγα.
 Μικρὸ εἶτε μεγαλόρωγο καὶ τραγανὸ ἢ ἀφράτο,
 σάν ἀκροδάχτυλο μακρὺ καὶ στρογγυλὸ σὰ μάτι
 καὶ καρπερὸ ἀπ' τὸν Ἄϊλιά κι ὡς τοῦ Χριστοῦ τῆ Γέννα,
 τὸ μοσκοστάφυλο ἢ ἀρχὴ καὶ τὸ σιρίκι τέλος.
 Πότε στ' ἀμπέλι κρύβεσαι καὶ προσκυνᾷς τὸ χῶμα,
 πότε ψηλὰ στήν κρεβατιὰ κρέμεσαι σάν καντήλι.
 Ἐσύ σαι ὁ πόθος τῶν πουλιῶν, τῶν ἀγριμιῶν λαχτάρω.
 Νυχτοπατοῦσα ἢ ἀλεπού γιὰ σέ τὰ ὄρνιθια ἀφήνει
 κι ἡ σφήκα ἀπ' τῆ γλυκάδα σου κυλιέται λιγωμένη.
 Δίνεις τῆ σάρκα ζωντανὸ κι ὅταν πεθάνης τὸ αἷμα
 κι' εἶναι γιὰ σένα μακελαιοῦ σφαγῆ τὸ πατητήρι.

Γεώργιος Δρασίνης

Η Θ Η Μ Ω Ν Ι Α

Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη Θημωνιά
 ποὺ ἀπὸ χρυσᾶ πυργώνομαι δεμάτια
 ἓνα μονάχα μένει τῆ χρονιά,
 νὰ μὲ ζηλεύουν κάστρα καὶ παλάτια.
 Ἐγὼ εἶμαι ἡ βλογημένη Θημωνιά.

Ἐμένα δὲ μὲ χτίζουν μὲ λιθάρια,
 μὲ χῶματα, μὲ ξύλα, μὲ νερά.
 Μὲ στήνουν λυγερὲς καὶ παλληκάρια,
 μὲ στάχια, μὲ τραγούδια, μὲ χαρά,
 κι' ὁ ἰδρὼς μὲ ραίνει μὲ μαργαριτάρια.

Ἐγὼ εἶμαι τῶν ἀνθρώπων ἡ κυβέλι,
 ποὺ κρύβω τὴν ἀτίμητη τροφή,

πού κάθε χρόνο ή μάνα γή τους στέλλει
μέσ' άπ' τά σπλάχνα μέ στοργή κρυφή,
γλυκύτερην άκόμα κι άπ' τό μέλι.

Λάμπω σάν ήλιος, λάμπω σάν φεγγάρι
και σέρνω σκλάβα εμπρός μου τή Ζωή
μέ τó χρυσόξανθό μου τó σιτάρι,
πού λαχταρούν ρηγάδες και λαοί
και μέ λατρεύουν σάν προσκυνητάρι.

Γεώργιος Στρατηγής

ΧΙΟΝΙΣΜΕΝΗ ΝΥΧΤΑ

Πλατειά τó χιόνι στρώθηκε
σε κάμπους και σε δάση,
γυάλινα κάστρα τά βουνά,
λευκό όνειρον ή πλάση.

Κι άπάνου τους βαθειά, βουβή
νυχτιά, παταγωμένη.
δέν άναδεύεται κλαδί,
πνοή δέν άνασαίνει.

Ούτε προβάτου βέλασμα
ούτε ένα κλάμα γκιώνη,
γύρω παντού ένα σάβανο
άπλώνεται τó χιόνι.

Κι άπό ψηλά στην άπειρη
κι άλλαη αύτή κρουάδα
τ' άχνό φεγγάρι όλότρεμο
σά νεκρική λαμπάδα.

Κωνσταντίνος Χατζόπουλος

ΤΕΣΣΕΡΑ ΑΔΕΡΦΙΑ

Τέσσερα

(γύριζε γοργά!)

τέσσερα άδέρφια τó χορό όξω στους κάμπους σέρνουν

πιασμένα χέρι χέρι,
 τοῦ Γεροχρόνου τὰ παιδιά
 ποῦνε τ' ἀγόρια ὁμορφονιοί κι' ἡ κόρη δίχως ταίρι.

Κι' ἡ κόρη

(κοίταξε ὁμορφιές!)

κι' ἡ κόρη πρώτη τραγουδεῖ: «Τοὺς κάμπους λουλουδίζω,
 καὶ τὰ κλαδιά φουντώνω,
 τοῦ Πάσχα φέρνω τὶς χαρές,
 στῆς νύχτας μέσα τῆ δροσιά μ' ἀηδόνια ξεφαντώνω».

Τὸ πρῶτο

(μάννα μας γλυκειά!)

τὸ πρῶτο ἀγόρι τραγουδεῖ: «Σφαλίστε τὰ βιβλία
 στὶς ἐσοχὲς νὰ πᾶμε,
 νὰ δροσιστοῦμε στὰ νερά,
 στὸν ἴσκιο τῆς γερομουριάς τὰ πωρικὰ νὰ φᾶμε».

Καὶ τ' ἄλλο

(τράβα τὸ χορό!)

καὶ τ' ἄλλο ἀγόρι τραγουδεῖ: «Ὁ τρύγος τώρα ἀρχίζει
 μὲ χαρωπὰ τραγούδια,
 σταφύλια κεῖ σταφύλια δῶ,
 πατεῖτε ἀντρες στοὺς ληνοὺς, τρυγάτε κοπελλούδια!»

Τὸ τρίτο

(ἶ, μὰ τί χαρά!)

τὸ τρίτο λέει: «Ὅμως κι ἐγὼ τὰ παραμύθια φέρνω
 τριγύρω στὰ μαγκάλια
 μαζί μὲ κάστανα ψητά,
 Ἁγιοβασίλη φέρνω γώ, ἐγὼ καὶ πορτοκάλια».

Κι' ὅλα τους

(γύριζε γοργά!)

κι' ὅλα τους τραγουδοῦν μαζί: «Γυρνᾶμε νύχτα μέρα
 πιασμένα χέρι, χέρι,
 ἔμεῖς τοῦ χρόνου τὰ παιδιά,
 τρεῖς γυιοί κι' οἱ τρεῖς ὁμορφονιοί, μὰ κόρη δίχως ταίρι».

Α. Πάλλας

Ο ΑΝΕΜΟΜΥΛΟΣ

Καί γυρνᾶ ψηλά
καί τριζοβολᾶ
στ' ἄκρογιάλι ὁ μύλος.
Καί γοργοπετᾶ
μέ πανιά ἀπλωτὰ
τῶν φτωχῶν ὁ φίλος.

Στρώνοντ' ἐμπροστά
πέλαγ' ἀνοικτά,
Ὅταν δῆ καράβι
πέρα νὰ περνᾷ
πιὸ γοργὸς γυρνᾶ,
ἀπ' τὸ γῦρο ἀνάβει.

Πλοῖα καί τὰ δυό.
Τῶνα σὰν θεριὸ
μέσ στοῦ κῦμ' ἀφρίζει,
τ' ἄλλο μέ βοριά
πάνω στή στεριά
ὅλο κι ἀρμενίζει.

Καί γυρνᾶ τρελὰ
καί μουγγοβολᾶ.
Λές καί μέ τὸν μπάττη,
ποῦ τότε γυρνᾶ,
κάτι σιγανὰ
μουμουρίζει, κάτι.

Μέ λευκὰ φτερά
καί μέ μιὰ χαρὰ
καί μέ περηφάνεια,
κύκλους ἑλαφροῦς,
κύκλους φωτεροῦς
γράφει μέσ στὰ οὐράνια.

Μ' ἔργον ἱερὸν
 χρόνια καὶ καιρὸν
 ἢ ζωὴ του ἐδέθη.
 Δίνει τὸ ψωμί,
 δύναμη κι ὄρμη
 γιὰ τὸν κόσμον ἀλέθει.

Ὁ βοριάς φυσᾷ,
 ὁ τροχὸς λυσσᾷ
 καὶ τ' ἀλεύρι ρέει
 μέσ' ἀπ' τὸν ἀρμό,
 ἄσπρο καὶ θερμὸ
 κι εὐλογία πνέει.

Κι εἶναι μιὰ βοή,
 κι εἶναι μιὰ ζωή!
 Ὅλα τρέμουν, τρίζουν
 ἄσμα μυστικὸ,
 ἄσμα ἐξωτικὸ
 ὅλα μουρμουρίζουν.

Ἄλλὰ μιὰ φορά,
 π' ἄλεθε γερὰ
 μὲ πανὶ γεμάτο,
 ξάφνω χειμωνιά
 ξάρτια καὶ πανιὰ
 στρώνει στὴ γῆ κάτω.

Πέρασε καιρὸς
 λιθαριῶν σωρὸς
 ὁ εὐεργέτης μύλος.
 Δὲν γυρνᾷ ψηλά,
 δὲν τριζοβολᾷ
 τῶν φτωχῶν ὁ φίλος.

Μέσα στὴν καρδιά,
 π' ὄλη ἦτον φωτιά.

μέσα στὰ συντρίμια,
κτίζουνε φωλιά
τ' ἄγρια τὰ πουλιά,
βόσκουν τώρ' ἀγρίμια.

Ἄριστομένης Προβελέγγιας

Η ΨΑΡΟΒΑΡΚΑ

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα, ἔρχετ' ὀλοῖσια
πέρ' ἀπ' τὸν Ἀσπρόβραχο κι ἀπ' τὰ Πιτρουήσια.
Σὰ νεράϊδ' ἀφρόπλαστη, νύφη φτερωτή,
τὴ χαϊδεύει ὁ μπάπης·
μύρια πλούτη ἀτίμητα στὴν ποδιά κρατεῖ
ζηλευτὰ προικιά της!

Ἔρχετ' ἡ ψαρόβαρκα χρυσοστολισμέντη
ἔρχετ' ἀσημόζωστη καὶ ροδοντυμένη,
τοῦ πελάου ἀρχόντισσα βεργολυγερή,
μὲ πολλὰ καμάρια.
Πλούτη καὶ στολίδια της ἔχει καὶ φάρει
τοῦ γιγαλοῦ τὰ ψάρια.

Γεώργιος Δροσίνη

ΠΙΝΑΞ ΕΡΜΗΝΕΥΤΙΚΟΣ
ΑΓΝΩΣΤΩΝ ΛΕΞΕΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ

Α.

- ἀγᾶς, ὁ—τίτλος διδόμενος εἰς τοὺς ἀγγραμμάτους Τούρκους
 ἀγιοῦτο, τὸ—ἡ βοήθεια
 Ἄγιοι δέκα, οἱ—χωρίον τῆς Κερκύρας παρὰ τὸ δμώνυμον ὄρος
 Ἄγία Τριάς, ἡ—παρεκκλήσιον παρὰ τὴν μονὴν τῆς Πεντέλης ἐπὶ τοῦ Πεντελικῷ ὄρους
 ἀγκαλίδα, ἡ—δέμα σταχύων, τὸ ὁποῖον χωρεῖ εἰς τὴν ἀγκάλην
 ἀγναντεύω—διακρίνω, βλέπω ἀπὸ μακρὰν
 ἀγρίλι, τὸ—ἡ ἀγριελαία
 ἀγροικῶ—ἀκούω, ἐννοῶ
 Ἄερες, οἱ—συνοικία τῶν Ἀθηναίων περὶ τὸ ὄραλόγιον τοῦ Κυρρήστου
 αἵματοχειλισμένος—ἀλειμμένος μὲ αἷμα
 ἀκαμάτης, ὁ—ὀκνηρὸς
 ἀκουρμαίνομαι—ἀκροῶμαι
 Ἄλέξης, ὁ—ὁ Ἀλέξανδρος τῶν ἀκριτικῶν ἀσμάτων (Ν. Πολίτης)
 ἀλογάρης, ὁ—ἵπποκόμος
 Ἄλμυρός, ὁ—χωρίον τῆς ἐπαρχίας Βάλτου τῆς Ἀκαρνανίας
 Ἄμιρᾶς, ὁ—ἀρχηγὸς Ἀράβων ἢ Τούρκων
 Ἄμφιτρίτη, ἡ—θαλασσία νύμφη, σύζυγος τοῦ Ποσειδῶνος, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐθεωρεῖτο κυρίαρχος τῆς Μεσογείου θαλάσσης
 ἀναδεξιμῖός, ὁ—ἀναδεκτὸς
 ἀναθιβάνω—διηγοῦμαι, λέγω
 ἀνακλαρώνομαι—τεντώνομαι
 ἀνασανιά, ἡ—ἀναπνοή, ἀνάπαυσις
 ἀνάτριχο μουστάκι—τὸ ἔχον ὀρθωμέναι τὰς τρίχας
 Ἀνδρόνικος—ἐπιφανὴς ἥρωας τῶν ἀκριτικῶν ἀσμάτων
 ἀντάρρα, ἡ—1) ὁμίχλη 2) τὸ ἐκ τοῦ καπνοῦ τῶν πυρεβολισμῶν νέφος

Ἄλῃ πασᾶς,— ὁ αἰμοχαρὴς ἄλβανὸς τύραννος τῶν Ἰωαννίνων
καὶ τῆς Ἠπείρου (1744—1821)

ἀντένα, ἡ—ἡ κεραία τοῦ ἱστοῦ τοῦ πλοίου, ἐφ' ἧς ὑψώνεται τὸ
ἱστίον

ἀντραλίζομαι—ζαλίζομαι

ἀντρείβλαχος, ὁ—ἄνδρες καὶ συγχρόνως σκαιοὶ καὶ τρανοὶ
(Ν. Πολίτης)

Ἄξιᾶ, ἡ—ἡ Νάξος

ἄπλῃ, ἡ—σχολίον χρησιμεῖον πρὸς ἄρσιν ἢ ἔλξιν τῶν ἱστιῶν

ἀποκαρωμένος, ὁ—ἀποχαυνωμένος, ναρκωμένος

ἀποσβολώνω, φέρω εἰς ἀμηχανίαν, ἀποστομώνω

ἄρασμα, τὸ—τὸ ἀγκυροβόλιον, καταφύγιον

ἄργοφόνος, ὁ—ἐπίθετον τοῦ Ἑρμοῦ ὡς φονέως τοῦ πολυοφθαλ-
μου Ἄργου, ὁ ὁποῖος κατὰ διαταγὴν τῆς Ἥρας ἐφύλαττε
τὴν Ἰώ.

ἄρκουδα, ἡ—ἡ ἄρκτος, ὁ γνωστὸς ἀστερισμὸς παρὰ τὸν Βόρειον
Πόλον

ἄρμαθιάζω—δένω ἄρμαθιὰς δηλ. πλεξίδες, συναθροίζω

ἄρμενίζω—ταξειδεύω, ἱστιοδρομῶ

ἄσπρον, τὸ—1) τὸ μικρότατον τουρκικὸν νόμισμα 2) χρήματα

ἄσπρίτης, ὁ—ὁ κατάστικτος ὄφις, ἡ ἀσπίς, εἶδος ἐχίδνης

ἄτρυγετος—ἀκαταπόνητος, ἀκίνητος· ὁμηρικὸν ἐπίθετον τῆς θα-
λάσσης

αὐγαταίνω—αὐξάνω, πληθύνω

ἄφέντης, ὁ—1) κύριος, 2) πατήρ, 3) βασιλεὺς

ἄφεύγατος—ἄφευκτος

ἀφιόνι, τὸ—τὸ ὄπιον, χυμὸς τοῦ φυτοῦ τοῦ καλουμένου ὠσαύ-
τως ἀφιόνι (μῆκωνος τοῦ ὑπνοφόρου)

B.

Βάλτος, ὁ—ἐπαρχία τοῦ νομοῦ Αἰτωλίας καὶ Ἀκαρνανίας πρὸς
Δ. τοῦ ἄνω ροῦ τοῦ ποταμοῦ Ἀχελφοῦ

βαρόμοιρος—δυστυχὴς

βεζύρης, ὁ—Ἵπουργὸς τῆς Τουρκίας ὑπὸ τοὺς Σουλτάνους. Μέγας
βεζύρης=πρωθυπουργός

βίγλα, ἡ—σκοπιά

- Βιγλίζω—βλέπω μακρὰν ἀπὸ τὴν σκοπιὰν
 βιός, ὁ, βιό, τὸ—περιουσία
 Βελῆς Γκέκας—ἄλβανός, προσφιλές εἰς τὸν Ἄλῃ-πασᾶ, διόκτης
 τῶν ἀρματολῶν φονευθεὶς ὑπὸ τοῦ Κατσαντώνη
 Βιλαέτι, τὸ—εὐρεῖα διοικητικὴ περιφέρεια παρὰ τοῖς Τούρκοις,
 νηὸς
 Βλαχόπουλον, μικρὸν—τὸ τέκνον τοῦ Κωνσταντίνου τῶν ἀκρα-
 τικῶν ἀσμάτων
 βλάβια, ἡ—εὐλογία, εὐχή
 βόμπιρας, ὁ—μικρόσωμος ἄνθρωπος, ἀνθρωπάκος
 βοτάνισμα, τὸ—ἡ ἀφαίρεσις τῶν βλαβερῶν χόρτων ἀπὸ τοῦς κή-
 πους ἢ τοῦς καλλιεργημένους ἀγρούς
 Βοώτης, ὁ—ἀστερισμὸς πλησίον τῆς Μεγάλῃς Ἄρκτου

Γ.

- γαλάρα, ἡ—γίδα ποὺ ἔχει γάλα, μεταφ. ὁ πλούσιος
 Γαρίτσα, ἡ—προάστειον τῆς πόλεως Κερκύρας, τερπνότατον
 Γερακοβουνι, τὸ—μιά κορυφὴ τῆς Ὀθρου
 γιατάκι, τὸ—στρώμα, κατάλυμα
 γιαταγάνι, τὸ—σπάθη καμπυλωτὴ τῶν ἀνατολικῶν λαῶν
 γιοφύλλι (τὸ)—ἀγριοβιολέττα
 γκαρδιακός—ἀγαπητός, ἐγκάρδιος
 Γκέκας—ὁ Βελῆ Γκέκας
 γκιώνης, ὁ—δημῶδες ὄνομα νυκτοβίου πτηνοῦ, γνωστοῦ διὰ
 τὴν θρηνώδη φωνὴν του
 Γούρας βουνά—ἡ Ὀθρυς
 γουρδέλι, τὸ—σχονίον
 γρόσι, τὸ—ἀσημένιον τουρκικὸν νόμισμα
 γωνίστρα ἢ—γωνία, ἐστία

Δ.

- δαμασκή, τὸ φημισμένον σπαθί τῆς Δαμασκοῦ τῆς Συρίας ἀπὸ
 χάλυβα
 Δερβενάκια, τὰ—τὰ ἱστορικὰ στενὰ μεταξὺ Κορινθίας καὶ Ἀρ-
 γολίδος, ὅπου κατεστράφη ὁ Δράμαλης τῷ 1822

Γερβέναγας, ὁ—ὁ ἔχων τὴν φρούρησιν διαβάσεως, ὁδοφύλαξ
 διαίκι, τὸ—τιμὸν
 διβόλισμα, τὸ—ὄργωμα τῆς γῆς διὰ δευτέραν φοράν
 διαίκι, τὸ—διπλοῦς σάκκος τῶν χωρικῶν
 δράκος, ὁ—ἀνθρωπόμορφον ἄλλ' ὑπεράνθρωπον τέρας τῶν λαϊ-
 κῶν παραμυθίων
 Δράμαλης—ὁ Μαχμοῦδ πασῆς, ὁ κατελθὼν τὸ 1822 εἰς Πελο-
 πόννησον πρὸς καταστολὴν τῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ κατα-
 συντριβεῖς εἰς τὰ Δερβενάκια

Ε.

ἔβγα, τὸ—ἐξοδος
 ἔμπα, τὸ—εἴσοδος
 Ἐριμῆς—θεός, υἱὸς τῆς Μαίας καὶ τοῦ Διός, ἄγγελος τῶν ὀλυμ-
 πίων θεῶν
 Ἐριμῆς, ὁ—σμῆνος, μέγα πλῆθος
 Ἐστίας, ἡ—ἱέρεια τῆς θεᾶς Ἐστίας τῶν Ῥωμαίων. Αἱ Ἐστιά-
 δες ἦσαν ἐξ παρθένοι διατηροῦσαι τὸ πῦρ τοῦ κράτους εἰς
 τὸν ναὸν τῆς Ἐστίας ἄσβεστον.
 Ἐσος ὁ—Ν. Α. ἄνεμος, ὁ κοινῶς καλούμενος Σιρόκκος

Ζ.

ζάλο, τὸ—βῆμα
 ζέφυρος, ὁ—ὁ δυτικὸς ἄνεμος, κοινῶς πονέντης
 Ζητοῦνι, τὸ—ἡ Λαμία
 ζυάζω—σκέπτομαι
 ζυγαρίζω—ἀμφιταλαντεύομαι

Η.

ἠλιοβόρι, τὸ—ὁ σφοδρὸς καὶ καυστικὸς ἄνεμος τοῦ θέρους
 ὁ Λίψ.
 Ἡρόδοτος—Διάσημος Ἕλλην ἱστορικὸς ἐξ Ἀλικαρνασσῶ
 (484-410 π.χ.) κληθεὶς πατὴρ τῆς Ἱστορίας. Ἐγγράφη τὴν
 Ἱστορίαν τῶν Περσικῶν πολέμων
 Ἡσιόδος—Ἕλλην ποιητὴς ἐξ Ἀσκιρῆς τῆς Βοιωτίας πατὴρ

τοῦ διδακτικοῦ ἔπους ζήσας κατὰ τὸν 8ον αἰῶνα π.Χ." Ἐγγραφε-
ποιήματα τῶν ὁποίων σπουδαιότερα εἶναι ἡ Θεογονία καὶ τὰ
Ἔργα καὶ αἱ Ἡμέραι

Ἡώς, ἡ—ἡ θεὰ τῆς αὐγῆς

Θ.

θαλάμι, τὸ— φωλεά, τρύπα, ὅπου ζοῦν ὑδρόβια ζῶα

θάμιασμα, τὸ—θαυμαστὸν ἔργον

θεογονία, ἡ—ποίημα τοῦ Ἡσιόδου ἐκ 1022 στίχων, ἐν τῇ
ὁποίῳ καταγράφει τὸ γένος, τὰ ἀξιώματα καὶ γενικῶς τὴν
ἱστορίαν τῶν ἀρχαίων Ἑλληνικῶν θεῶν

θυά, ἡ—τὸ θύον, δένδρον τοῦ ὁποίου τὸ ξύλον καιόμενον ἀπέδιδε
χρῶμα ἐξαιρετικὸν

θριγκός, —τὸ ἀνώτατον μέρος τοῦ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ναοῦ τὸ
αἰτηριζόμενον ἐπὶ τῶν κίωνων

Ι.

Ἰαπετός, ὁ—υἱὸς τῆς Γαίας καὶ τοῦ Οὐρανοῦ, βασιλεὺς τῶν
Τιτάνων, τοὺς ὁποίους κατεπολέμησεν ὁ Ζεὺς. Τοῦτου ὁ υἱὸς
ἦτο ὁ Ἄτλας, ὁ ὁποῖος κατὰ τὴν μυθολογίαν φέρει τὸν οὐ-
ρανὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς κρατῶν αὐτὸν διὰ τῶν βρα-
χιόνων.

ἰβάνιον, τὸ—κάδος, γουβὰς

Ἰορδάνης. Οὕτω καλεῖται κοινῶς ὁ Γαλαξίας, ἡ λευκὴ φαινο-
μένη ζώνη ἡ περιβάλλουσα τὸν οὐράνιον θόλον, εὐδιάκριτος
κατὰ τὰς γαληνίους νύκτας.

Κ.

Κάλαμος, ὁ—νήσος μικρὰ μετὰξὺ Λευκιάδος καὶ Ἀκαρνανίας,
εἰς τὴν ὁποίαν κατέφευγον κατὰ τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανά-
στασιν πολλὰ γυναϊκόπαιδα ἐκ τῆς Ἀκαρνανίας.

καλλικάντζαροι, οἱ. Δαιμόνια ἐπιφαινόμενα κατὰ τὸ Δωδεκα-
ήμερον, τὰ ὁποῖα ὁ λαὸς φαντάζεται πλῆρη φυσικῶν μειο-
νεκτημάτων.

Καλὸ Χωριό· πλαστὸν ὄνομα χωρίου

Νεοελληνικά: Παπαντωνίου—Τρουλινοῦ—Ἐκδ. Β', ἀντίτ. 1.000

κάνα — κανένα

κανακάρης, ὁ — προσφιλῆς, χαϊδεμένος
καραούλι, τὸ — 1) φρουρά, 2) φρουρός, σκοπὸς
καρ(α)βάνι, τὸ — ὁμᾶς ταξιδιωτῶν

καρ(α)ζανάρης, ὁ — ὁ ἀρχηγὸς τοῦ καρ(α)βανιοῦ

καρδινάλιος, Τίτλος κληρικῶν τῆς δυτικῆς Ἐκκλησίας

καστροπολεμίτης, ὁ — ὁ δικρινόμενος εἰς τὴν πολιορκίαν
κᾶστρων, φρουρίων

κατῆς, ὁ — τοῦρκος δικαστῆς (λέξις Ἀραβικῆ)

Κατσαντώνης, — διάσημος κλέφτης τῆς Δυτικῆς Ἑλλάδος, συνάψας κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ 19ου αἰῶνος πλείστας μάχας πρὸς τὰ στρατεύματα τοῦ Ἀλῆ. Τῷ 1807 πάσχων ἐξ εὐλογίας καὶ καταδοθεὶς συνελήφθη ὁδηγηθεὶς εἰς Ἰωάννινα ὑπέστη σκληρὸν θάνατον θλασθέντων τῶν ὀστέων αὐτοῦ διὰ σφύρας.

Κελευστής, ὁ — ὑπαξιωματικὸς τοῦ ναυτικοῦ ἀντιστοιχῶν πρὸς τὸν ἐπιλοχίαν τῆς ξηρᾶς.

Κεράσσο, τὸ — χωρίον παρὰ τὸ Καρπενήσιον ἀπέχον ἐξ ὧρας αὐτοῦ

Κίρκη, ἡ — Μυθολογικὴ γυναικεῖα μορφή, ἔχουσα τὴν ἱκανότητα νὰ μεταμορφώη διὰ ράβδου τοὺς ἀνθρώπους εἰς χοίρους.

Κίτσο, — κλέφτης πιθανῶς τοῦ Βάλτου καὶ τοῦ Ξηρομέρου τῆς Ἀχαρνανίας ἄγνωστον πότε ἐζήσε.

κλήθρη, ἡ — δένδρον ἀναπτυσσόμενον ταχέως ἐπὶ ὑγρῶν τόπων
κοκὸρκος, ὁ — δυστυχῆς

κολλήγας — συνέταιρος, σύντροφος

Κόνιαρος, ὁ — ὁ τοῦρκος ὁ καταγόμενος ἀπὸ τὸ Ἰκόνιον τῆς Μ. Ἀσίας

κοντοστάμπελος, ὁ — ἀστονομικὸς κλητῆρ

Κορφιιάτης — Κερκυραῖος

κρεββάτα, ἡ — ξύλινον διαχώρισμα ἐν εἴδει ἐξέδρας, τὸ ὁποῖον διήκει κατὰ μῆκος ἢ πλάτος τῆς οἰκίας

κουρνιαχτός, ὁ — κωνιορτός

κουρσάρος, ὁ — πειρατῆς

κουρσεύω — λεηλατῶ ὡς πειρατῆς

Κωνσταντῖνος ὁ μικρὸς — ὁ υἱὸς τοῦ Ἀνδρονίκου τῶν Ἀφριτι-

κῶν ἀσμάτων ἐπιφανέστατος τῶν ἡρώων τῆς ἀκριτικῆς ποιή-
σεως μετὰ τὸν Διγενῆ.

- λαγαρός, ὁ—καθαρός, διαφανής
λάζο, τὸ—ἐγχειρίδιον μὲ λεπίδα λεπτήν
Λάμιαι, αἱ—φανταστικὰ τέρατα τῆς ἀρχαίας καὶ τῆς νεωτέρας
Ἑλληνικῆς μυθολογίας.
Λαμποβίστα, ἡ—χωρίον καταστραφέν ὑπὸ τοῦ Ἰαση Πασῶ
Λαπαρά, τὰ—οἱ βουβῶνες
λαχοῦρι, τὸ—ὑφασμα πολύτιμον ὀνομασθὲν ἀπὸ τὴν Ἰνδικήν
πόλιν Λαχόρην.
λημέρι, τὸ—τόπος διαμονῆς τῶν κλεφτῶν.
ληνός, ὁ—πατητήρι
Λιάκος Παναγιώτης—ἀλβανόφωνος κλέφτης ἐκ τοῦ χωρίου
Παναρήτι, ζήσας περὶ τὸ 1800
λίστάσι, τὸ—ἐλαιῶν.
λίστριζι, τὸ—ἐλαιοτριβεῖον.
λόγγος, ὁ—δάσος πυκνόν.
Λυκαβηττός, ὁ—λόφος τῶν Ἀθηνῶν Β. Α. τῆς Ἀκροπόλεως,
ὑψους 277 μέτρων.

- μαγνάδι, τὸ—πέπλος
μαζάρι, τὸ—οἱ ρόζοι τῶν πλεκάμων τοῦ χταποδιοῦ.
μαῖστρος, ὁ—Β. Δ. ἄνεμος
μακελλεύω—σφάζω
Μαντουκι, τὸ—προάστειον τῆς πόλεως Κερκυρας
Μαυρομάτης—Ἑλλήν προεστὸς τῆς Ἄρτας
Μέκκα—ἱερὰ πόλις τῆς Ἀραβίας, πατρίς τοῦ Μωάμεθ
μεϊντανογέλεκο—τὸ στενὸ σακάκι τοῦ φουστανελλοφόρου ἐπέ-
κτὸ τὸ ὁποῖον φέρει τὸ γελέκο.
μετερίζι, τὸ—τὸ πρόχωμα
μετόχι, τὸ—ἐξοχικὸν παράρτημα μοναστηριοῦ
μήγαρις—μήπως
Μηλιόνης Χρηῆστος—ὀπλαρχηγὸς ἐκ Λαοιδος ζήσας περὶ τὸ
1750 μ. Χ.

μνησικώ—μένω

μουγγροβολῶ—μουγγρίζω

Μουκτάρ, ὁ—υἱὸς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ

μουράγιο, τὸ—προκυμαία, τεῖχος

μούρτζινος—μαυροκόκκινος

μουσελίμης, ὁ—ἐπίτροπος τοῦ πασᾶ

Μουσουχουσαῖοι—ληστρικὴ ἀλβανικὴ οἰκογένεια ἐν Ἀκαρνανίᾳ
κατὰ τὸν 18ον αἰῶνα

μπαῖράκι, τὸ—σημαία

μπαῖρακτάρης, ὁ—σημαιοφόρος

μπέης, ὁ—1) ἀρχηγός, 2) τίτλος εὐγενείας ἐν γένει.

Μπιστομπόνος, ὁ—ἀλβανὸς ὄπλαρχηγὸς τοῦ Ἀλῆ πασᾶ

μπλόκος, ὁ—πολιορκία, ἀποκλεισμός

Μουκουβάλας Γιάννης—γενάρχης τῆς ἀκαρνανικῆς οἰκογενείας τῶν Μπουκουβαλαίων, διάσημος ἀρχηγὸς κλεφτῶν ζήσας περὶ τὸ 1770.

Μπούμηλο, τὸ—θέσις ἐπὶ τῆς Ὄθρου

Μπότσαρης Γεώργιος—ὁ ὀργανώσας τὴν ἄμυναν τοῦ Σουλίου κατὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ κατὰ τὸ ἔτος 1792.

N.

Νικηταράς, ὁ ἀνεψιὸς τοῦ Κολοκοτρώνη ὁ διαπρέψας εἰς τὰ Δερβενάκια

ντέρτι, τὸ—στενοχωρία, βάσανον

ντουλαμάς, ὁ—ὁ μανδύας, τὸ ἐπανωφόριον τοῦ φουστανελλοφόρου.

Νύμφη, ἡ—ἡ Καλυψία.

Ξ.

ξεσκιάρης, ὁ—ράκένδυτος

ξεσκιλίδι, τὸ—τὸ ράκος

ξεφτέρι, τὸ—γεράκι· μεταφ. ἄνθρωπος εὐστραφὸς καὶ ταχὺς

O.

ὀβριακός, ὁ Ἑβραϊκός

Ὀμηρος ὁ πρῶτος καὶ ὁ μέγιστος ἐπικός ποιητὴς τῶν ἀρχαίων

Ἑλλήνων ἀκμάσας μεταξὺ τοῦ 9 καὶ 8ου αἰῶδος π. Χ. Ἐποίησε τὰ δύο μεγάλα ἔπη, τὴν Ἰλιάδα καὶ τὴν Ὀδύσσειαν

ὄρμηνεια, ἡ—συμβουλή, ὁδηγία
οὐρά, ἡ—εἰς τὴν φράσιν «κάνει οὐράν» διὰ τῆς ὁποίας δηλοῦται ὅτι ὁ θερίζων δὲν ἀκολουθεῖ εὐθείαν γραμμὴν κατὰ τὸν θερισμόν.

ΠΙ.

παντοσκόπος, ὁ—ὁ βλέπων τὰ πάντα
πασᾶς, —τίτλος ἀπνευρόμενος εἰς τοὺς εὐγενεῖς Τούρκους
πασπατεύω—ψηλαφῶ, ψάχνω
πεζολάτης, ὁ—πεζός
Περσεφόνη—κόρη τῆς Δήμητρος, τὴν ὁποίαν ἤρπασεν ὁ θεὸς τοῦ Ἄδου Πλούτων καὶ ἔκαμε σύζυγόν του
πέτομαι—πετῶ

πετρίτης, ὁ—ἀγριώτατον γεράκι
Πηλείδης, ὁ—ὁ υἱὸς τοῦ Πηλέως, ὁ Ἀχιλλεὺς
Πιερία, ἡ—χώρα τῆς Μακεδονίας παρὰ τὰ σύνορα τῆς Θεσσαλίας πρὸς Βορρᾶν τοῦ Ὀλύμπου
πλάτανος, ὁ—ὁ ἱστορικὸς πλάτανος τῶν Ἰωαννίνων, ὁ τάπος τῆς καταδίκης καὶ τῶν μαρτυριῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας.

πλέξης—τύπος τοῦ πλέω
πλουμίζω—ποικίλλω, κεντῶ
πλουμιστὸς—ποικίλος, κεντητὸς
Πλουτώνιος—1) ἀνήκων εἰς τὸν Πλούτωνα, τὸν θεὸν τοῦ Ἄδου
 2) ὑποχθόνιος
πλωτή, ἡ—σχεδιά
Ποταμὸς—χωρίον τῆς νήσου Κερκύρας
πουγγί, τὸ—ποσὸν χρημάτων παρὰ τοῖς Τούρκοις (500 γρόσια).

πράζω—πράττω,
πραμάτια, ἡ—ἐμπόρευμα
προβοδῶ—ὀδηγῶ, προπέμπω
Προκόπιος—ὁ σημαντικώτερος ἱστορικὸς τῆς Βυζαντινῆς ἐποχῆς ζήσας ἐπὶ τοῦ Ἀυτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ, τοῦ ὁποίου διηγεῖται τὰ ἔργα

πρύμος, ὁ—οὔριος ἄνεμος
πρωτάτο, τὸ—ἀξίωμα

P.

ρέγομαι—ὀρέγομαι, ἐπιθυμῶ
ρόγα, ἡ—μισθός, ἀμοιβή.
ρόνιά—ὕδροχόη
Ροῦμέλη, ἡ—ἡ Δυτικὴ Στερεὰ Ἑλλάς

Σ.

σαϊτιά, ἡ—τὸ βέλος
σάλαγος, ὁ—ἡ ἰσχυρὰ φωνὴ τοῦ ὀδηγοῦντος ζῶα
σαλεύγω—κινούμαι
σαλπάρω—ξεκινῶ (ἐπὶ πλοίου)
Σαρακηνοί, οἱ—οἱ ἄραβες
σβάρνισμα, τὸ—ἰσοπέδωμα τῆς γῆς μετὰ τὸ ὄργωμα
σενιάλο, τὸ—σημεῖον
Σιαδήμας—ὁ ὄπλαρχηγὸς κατὰ τὴν πολιορκίαν τοῦ Μεσο-
λογγίου
Σιλιχτάρ—ἄλβανὸς ὄπλαρχηγὸς τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ
σιμώνω—πλησιάζω
σιτηρέσιον, τὸ—ἡ τροφή τοῦ στρατιώτου
σκαπετίζω—φεύγω
σκληίθρα, ἡ—μυτερό ξύλο
σκότα, ἡ—σκοινὴ τοῦ πανιοῦ τῆς βάρκας
Σόλυμοι, οἱ—ἰθαγενὴς λαὸς ἐν τῇ Λυκίᾳ, ὅστις ἔζη βίον λη-
στρικὸν ἐπὶ Ὀμήρου
Σουλεϊμάνης—ἄλβανὸς φίλος τοῦ Μηλιῶν
σπαῆς, ὁ—ἱππεὺς τοῦ τουρκικοῦ στρατοῦ
Σπιανάδα, ἡ—τυνοικία τῆς πόλεως Κερκύρας
στάφνη, ἡ—ἡ στάθμη, ἐργαλεῖον μετὰ τὸ ὅποῖον ὁ ξυλουργὸς
ὀριζοντιώνει τὴν σανίδα
στερνός—ἐνταῦθα νεώτατος
στέρφα, ἡ—στεῖρα γίδα, μεταφορ. ὁ πτωχὸς
Στράβων, Ἑλληὴ γεωγράφος ἐκ Πόντου (46 π. Χ. 24 μ. Χ.)

Τὸ σύγγραμμά του εἰς 17 βιβλία ἀποτελεῖ νέαν ἐποχὴν εἰς τὰς γνώσεις τῆς ἀρχαίας γεωγραφίας
στρατοκόπος, ὁ—ὁδοιπόρος
Στύξ—λίμνη εἰς τὸν Ἄδην, εἰς τὰ ὕδατα τῆς ὁποίας οἱ Θεοὶ ὠρκίζοντο φοβερὸν καὶ ἀμετάκλητον ὄρκον
σύγκαιρα—συγχρόνως, ἀποστιγμει
σύντεκνος, ὁ—ὁ πνευματικὸς πατήρ, ὁ ἀνάδοχος
σύρμα, τὸ—ἀτραπὸς, διὰ τῆς ὁποίας διέρχονται ἄγρια ζῶα
συφάμελος, ὁ—πανοικει

Τ.

τάβλα, ἡ—τρέπεζα
ταμπούκια, τὸ—τὸ σκεπασμένον ἀνοίγμα τῆς πύρνης, διὰ τοῦ ὁποίου κατέρχεται τις εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πλοίου
ταμπούρι, τὸ—πρόχωμα
τάσσεμαι—υποθέτω, σκέπτομαι, τάχτω—τάξω, τὸ=υπόθεσε
Τζαβέλαινα Μόσχω—ἡ ἡρωϊκὴ σύζυγος τοῦ Λάμπρου Τζαβέλλα
τὴν—τὴν ὁποίαν
τί—διότι
Τιθωνός, ὁ—σύζυγος τῆς Ἥρας, ὅστις θνητὸς ἔλαβε μὲν τὴν ἀθανασίαν οὐχὶ δὲ καὶ διαρκῆ νεότητα
τοκάς, ὁ—ἀργυροῦν κόσμημα τῶν ἀνδρῶν τῆς Σπερσεῆς Ἑλλάδος
τὸν—τὸν ὁποῖον
Τσηρίγο, τὸ—τὰ Κύθηρα, ἡ νῆσος
τσαπράζια, τὰ—μετάλλινα στολίσματα τοῦ ἐνόπλου φουσταναελλοφόρου
τσινιά, ἡ—λάκτισμα
τσινῶ—λακτίζω
τυνησιακός, ὁ—ὁ ἐκ τῆς Τύνιδος τῆς Β. Ἀφρικῆς

Φ.

Φανάρι, τὸ—λίμνη τῆς Ἠπείρου εἰς τὸν ὁποῖον ἀπεβιβάσθη ὁ Κυριακούλης Μουρομιχάλης τὸ 1822, ὅτε μετέβηκε πρὸς βοήθειαν τοῦ Σουλίου, καὶ ἐφρονεύθη

φελούκα—μικρὰ λέμβος
 φερμάνι, τὸ—διαταγὴ τοῦ Σουλτάνου
 φορτί, τὸ—φρούριον
 φωτήκια, τὰ—τὰ ἐνδύματα τὰ προσφερόμενα ἀπὸ τὸν ἀνάδοχον
 κατὰ τὴν βάπτισιν

X.

Χαΐδω—Σουλιωτοπούλα πρακολουθοῦσα τοὺς πολεμιστὰς εἰς
 τὴν μάχην
 χαρατζώνω—φορολογῶ
 χαροκοπῶ—διασκεδάζω
 Χασιώτικα βουνά τὰ Χάσια ἕρη τῆς Θεσσαλίας
 χειρόβολος, τὸ—δέμα ἀπὸ στάχυα
 χλιῶς—χλιαρός
 Χόρμυβο—χωρίον καταστραφέν ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ
 χτρεύομαι—ἐχθρεύομαι

XI.

Ψαλτήρι, τὸ—συλλογὴ τῶν ψαλμῶν τῆς Παλ. Διαθήκης. Τοῦτο
 καὶ ἡ Ὀκτάηχος ἐρησιμευεν ὡς ἀναγνωστικὸν τῶν Ἑλλη-
 νοπαίδων ἐπὶ Τουρκοκρατίας
 ψαρὸς στακτερός εἰς τὸ χρῶμα

Ω.

᾽Ωριᾶς κάστρον—ὄνομα ἀποδιδόμενον εἰς φρούρια εὐρισκόμενα
 εἰς πολλοὺς Ἑλληνικοὺς τόπους, πρὸς τὰ ὁποῖα συνάπτονται
 πολλαὶ μυθικαὶ παραδόσεις
 ᾽Ωρίων, ὁ—λαμπρὸς ἀστερισμὸς ἐπιφαινόμενος ἐν Ἑλλάδι μετὰ
 τὰς θερινὰς τροπὰς κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ Ἰουλίου, ὅτε ἔρ-
 χονται τὰ καύματα.
 ᾽Ωφουια, ἡ—ὕδρόβιον πτηνὸν

ΒΙΟΓΡΑΦΙΚΑΙ ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΩΝ ΣΥΓΓΡΑΦΕΩΝ

ΒΑΛΑΩΡΙΤΗΣ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΗΣ.—Έγεννήθη εις τὴν Λευκάδα τὴν 2 Αὐγούστου 1824. Ὁ πατὴρ του, Ἰωάννης ὁ Βαλαωρίτης, διέτελεσε πολλάκις πληρεξούσιος τῆς νήσου καὶ γερουσιαστής. Εἰς τὰς φλέβας τοῦ ποιητοῦ ἔρρεον αἷμα ἀρματωλικόν. Ὁ γενάρχης τοῦ οἴκου, Χρῆστος Βαλαωρίτης, ἀπὸ τὴν Βαλαώραν τῆς Εὐρυτανίας, διεκρίθη ὡς ὄπλαρχηγός εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς Ἑνετικῆς Δημοκρατίας, ἀνδραγαθήσας εἰς μάχην ἐναντίον τῶν Τούρκων, κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετηρίδας τοῦ 17ου αἰῶνος. Ἐγκατεστάθη εἰς τὴν Λευκάδα, ὅπου ἡ Δημοκρατία τοῦ εἶχε παραχωρήσει γαίας, ὡς ἀμοιβὴν τῶν ὑπηρεσιῶν του. Ὁ ποιητὴς τὰ πρῶτα γράμματα ἐδιδάχθη εἰς τὴν Λευκάδα καὶ τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἐσπούδασεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῆς Κερκύρας. Τὰς γυμνασιακὰς σπουδὰς του συνεπλήρωσε εἰς τὴν Γενεύην. Μεταβάς ὕστερον εἰς Παρισίους ἐνεγράφη εἰς τὴν Νομικὴν Σχολὴν, ἀλλ' ἀσθενήσας διέκοψε τὰς σπουδὰς του. Μετὰ δύο ἔτη, κατὰ τὸ 1846, ἀνεχώρησεν εἰς Ἰταλίαν, ἐνεγράφη εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τῆς Πίζας, καὶ μετὰ τρία ἔτη ἐπέστρεψεν ἐκεῖθεν διδάκτωρ τῆς Νομικῆς. Κατὰ τὸ 1852 ἔλαβε γ **ναῖκα** τὴν μονογενῆ θυγατέρα τοῦ ἐν Ἰταλίᾳ ἐγκατεστημένου Λιμενίου Τυπάλδου, πολυμαθοῦς λογίου καὶ τῆς ἀργώσης τότε ἰδέας τῆς Ἰταλικῆς ἐνότητος ἐνεργοῦ θιασώτου. Ὁ Βαλαωρίτης χάρις εἰς τὸν ἀνετον πορισμὸν τῶν τοῦ βίου, ἀπηλλαγμένος φροντίδων καταθλιπτικῶν τοῦ πνεύματος, δὲν ἐξήσκησε τὴν Νομικὴν ἐπιστήμην, πρὸς τὴν ὁποίαν, καθὼς φαίνεται, δὲν ἠσθίνατο κλίσειν. Ἀφωσιώθη εἰς τὴν μελέτην τῆς πατρίου Ἱστορίας, κυρίως τῶν ἐπὶ τουρκοκρατίας χρόνων καὶ ἐκαλλιέργησεν ἀποκλειστικῶς τὴν ποίησιν ἴ μόνη του πρὸς ταύτην ἀπιστία θὰ ἠδύνατο νὰ λογισθῇ ἡ ἀνάμιξις του εἰς τὴν πολιτικὴν. Ἀλλὰ τὸ ὄλισθημά του μεγάλως ἐλαφρύνει ἡ σκέψις ὅτι ὁ ποιητὴς τὴν πολιτικὴν ἐνέργειαν δὲν ἀπεχώρισε τῆς ποιητικῆς ἰδέας, ἐξ ἐναντίας ἔκρινε τὸν συνδυασμὸν

ἀμφοτέρων ὡς τὸ ἄριστον μέτρον δράσεως ὑπὲρ τοῦ μεγαλείου τῆς πατρίδος. Ὁ Βαλαωρίτης εἶναι ὁ κατ' ἐξοχὴν πολιτικός ποιητὴς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, λέξις, ἡ ὁποία εἰς τὸ ἔργον του ἐκφράζει, ἀκριβολογώτερον ἴσως, τὴν ἔννοιαν τὴν περιλειομένην εἰς τὴν λέξιν ἔθνικός, ἔννοιαν κάπως πλουσιωτέραν εἰς ἀποχρώσεις. Ὁ Βαλαωρίτης εἰς τοὺς στίχους του ἐκπροσωπεῖ ὡς ἄριστα τὸ ἔθνικόν πνεῦμα, ὑπὸ τὴν ἔννοιαν, τὴν ὁποίαν προσδίδει εἰς τὴν φράσιν ὁ γερμανὸς φιλοσοφικός ποιητὴς Σίλλερ, χαρακτηρίζων τὸ ἔθνικόν πνεῦμα ὡς τὸ σύνολον τῶν ιδεῶν καὶ αἰσθημάτων ἔθνους τινὸς ἐν σχέσει πρὸς τὰς ἀντιθέτου φύσεως ιδέας καὶ αἰσθήματα ἑτέρου ἔθνους. Τὸν χαρακτήρα τῆς ποιήσεώς του διαφωτίζει ἀρκούντως αὐτὸς οὗτος ὁ Βαλαωρίτης, εἰς τὴν δογματικὴν διατύπωσίν του περὶ τοῦ προγράμματος τὸ ὁποῖον ἔπρεπε νὰ ἀκολουθήσῃ, γενικῶς εἰπεῖν, ἡ νέα ἑλληνικὴ ποίησις. Τὸ πρόγραμμά τουτο δὲν ἦτο παρὰ «ἡ πιστὴ ἐξιστόρησις τῶν παθημάτων καὶ τῶν μαρτυριῶν τοῦ ἔθνους, ἡ διηγετικὴ τοῦ ἑλληνισμοῦ πρὸς τὸν ξενισμὸν πάλη. Ἐπικὴν ὠνόμαζε τὴν ὑπ' αὐτοῦ διαγεγραμμένην ποίησιν, ὡς τοιαύτην δὲ ἐνόει τὴν ποίησιν, ἡ ὁποία στηρίζεται ἐπὶ τῆς ἱστορίας καὶ προτίθεται σκοπὸν αὐτῆς τὴν ἐξύμνησιν σημαντικοῦ τινος γεγονότος, ἀναγομένου εἰς ἡρωϊκοὺς χρόνους, μυστηριωδῶς κεκαλυμμένους ὑπὸ τῆς νεφελώδους παραδόσεως καὶ τῆς ἀμυδρᾶς ἀπομνημονεύσεως τῶν χρονογράφων καὶ τῶν γερόντων».

Γλῶσσα δὲ τῆς ποιήσεως ταύτης δὲν εἶναι δυνατόν νὰ εἶναι ἄλλη τις παρὰ ἡ Δημοτικὴ. «Ἦρέπει, ἐτόνιζεν, ἐπισήμως νὰ καθιερωθῇ. Ἡ γλῶσσα τοῦ λαοῦ δὲν εἶναι πτωχὴ, εἶναι πλουσιωτάτη. Εἶναι ἡ μόνη ἔκφρασις τῆς Ἑλληνικῆς ποιήσεως.» Οὕτω ὁ Βαλαωρίτης πραγματοποιεῖ, ὅσον ἐδόθη αὐτῷ νὰ ζήσῃ, τὸ μέγα ὄνειρον, δημιουργὸς ἄσματος ἡρωϊκοῦ, ἐναργῶς ἀπεικονίζοντος εἰς τὰς εὐτυχεστέρας του στιγμᾶς, μὲ θαυμαστὴν ἐνότητα ἐμπνεύσεως καὶ ἀρμονίαν οὐσίας καὶ μορφῆς. Φύσις καὶ ἱστορία, αἱ δύο αὐταὶ ἀστείρευτοι πηγαὶ πάσης ἐμπνεύσεως, ζωογονοῦν τὴν ἡρωολατρικὴν διάχυσιν εἰς τὸν Βαλαωρίτην. Δὲν εἶναι οὐτε ἀδιάπτωτος ποιητὴς, οὐτε τοῦ στίχου ὀμιλητὴς ἀριστοτέχνης, βαίνει δὲ βαθμηδὸν καὶ βραδέως ἀλλ' ἀσφαλῶς, εἰς ἐπιθυμητὴν ἐξέλιξιν, διὰ μέσου τῆς ὁποίας ἡ ποιητικὴ σύλληψις προσλαμβάνει εἶδος καὶ κάλλος, κυριώτατα ἐκεῖ, ὅπου καὶ ἡ τέχνη βοηθεῖ,

καθώς εἰς μέγα μέρος τῶν «Μνημοσύνων», ὅπου εὐρίσκοντ' ἐν σπέρματι ὅλα τὰ γνωρίσματα τοῦ ποιητοῦ, εἰς ὀρισμένους στίχους τῆς «Κυρά Φρασύνης», εἰς τὸν «Διάκον», ὅπου μέγα βήμα πρὸς τὴν ἐντέλειαν ἐπιτυγχάνει, εἰς τὸν «Φωτεινόν» τὸ ἀριστοτατονκαίως ἀπέμεινεν ἡμιτελές ἔργον του, εἰς τὸν «Ἀστραπί-ριανον»,—τὸ κατανυκτικὸν ἀριστοῦργημα, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ τραχιὸς βίος τοῦ κλέφτη, ἀπαλυνόμενος εἰς τὸ πῦρ μιᾶς ρομαντικῆς ὄλως, ἀλλὰ κ' ἐκείνης πατροπαράδοτου, ἀφροσιώσεως ἐγγίξει ἄφθαστον εἰς ὕψος ἀγάπης. Ἐν συνόλῳ ὁ Βαλαωρίτης εἶναι ἠθογράφος τοῦ ἀρενωποῦ καὶ ἡρωϊκοῦ, ζωγράφος τοῦ σκληροῦ καὶ τοῦ τρομακτικοῦ, ἐμπνευσμένος ὁμοῦ καὶ μελετηρὸς ραψωδὸς τῆς ἐθνικῆς ἱστορίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φύσεως. Ὅσον καὶ ἂν τὰ προτερήματα τοῦ καλλιτέχνου δὲν φθάνουν νὰ ὑπηρετοῦν εἰς τὴν ἐντέλειαν τὴν φαντασίαν τοῦ ποιητοῦ. Ἀπέθανεν εἰς τὴν Λευκάδα τῇ 24ῃ Ἰουλίου τοῦ 1879.

ΒΙΖΥΗΝΟΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.— Κατήγετο ἀπὸ

τὸ χωριὸ τῆς Θράκης Βιζῶ. Εἰς ἡλικίαν δέκα ἐτῶν εἰργάζετο εἰς ἓνα ραφεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ κατόπιν ἀπεστάλη ὡς ὑποτακτικὸς τοῦ Μητροπολίτου Κύπρου. Πλησίον αὐτοῦ προωριζετο διὰ τὸ ἱερατικὸν ἐπάγγελμα, ἡ ζωηρὰ ὅμως συναισθηματικότης του τὸν ἀπέτρεψε.

Τὸν εὐρίσκομεν κατόπιν εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν μαθητὴν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης καὶ ὀδηγούμενον εἰς τὴν ποίησιν ἀπὸ τὸν γηραιὸν τυφλὸν ποιητὴν Τανταλίην. Χάρης εἰς τὴν βοήθειαν εὐπόρων Ἑλλήνων ἀπῆλθεν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἐπεδόθη εἰς τὴν σπουδὴν τῆς φιλοσοφίας. Εἰς αὐτὴν εὐρῆκε τὴν μεγάλην τῆς ἱκανοποίησιν ἡ ζωηρὰ διανοητικὴ του περιέργεια. Ἐγραψεν ἐμβριθεῖς φιλοσοφικὰς μελέτας καὶ ἐπανελθὼν διωρίσθη ὑφηγητὴς φιλοσοφίας εἰς τὸ Πανεπιστήμιον καὶ καθηγητὴς εἰς τὸ Ὀλσειον. Ἡ ποιητικὴ τέχνη ὅμως ἦτο ἡ κυρία κατεύθυνσις τῆς ζωῆς του. Ἡ μόλις δυστυχῶς συνέτρεψε τὴν ζωὴν αὐτὴν εἰς τὴν ἀκμὴν τῆς. Ὁ ποιητὴς, θῆμα νευρικοῦ νοσήματός ἀθεραπεύτου, ἐκλείσθη εἰς τὸ Φρενοκομεῖον, ὅπου καὶ ἀπέθανεν ἀροῦ ἐπρόφθεκε νὰ ἐκφράσῃ τὴν καταστάσιν του εἰς τραγικῆς ὀραιότητος μοιρολόγι:

Σάν μ' ἀρπάχτηκε ἡ χαρὰ
 τοῦ ἐχαίρομουν μιὰ φορά,
 ἔτσι σὲ μιὰν ὥρα
 μέσ' σ' αὐτὴ τὴ χώρα,
 «ὄλα ἀλλάξαν τώρα!

Σπανίως στίχοι ἐκλείσαν τόσον τὸν χυμὸν τῆς λαϊκῆς ποιήσεως καὶ ὑπῆρξαν τόσον θαυμαστοὶ εἰς παιγνίδια ρυθμῶν, ὅσον οἱ στίχοι μερικῶν ποιημάτων τοῦ Βιζυηνοῦ. Γιὰ τοῦτο καὶ ἡ μοναδικὴ του ἐπιτυχία εἰς τὸ εἶδος τῆς ἑλληνικῆς μπαλλάντας, ὅπως εἶναι ἡ «Μάγισσά» του, εἰς τὸ παραμῦθι τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου, ὅπου καρδιοχτυπᾷ ἔλον τὸ ἑλληνικὸν γένος καὶ εἰς ἄλλα του ποιήματα, ὅπου ἐκμεταλλεύεται τὴν ψυχὴν τοῦ λαοῦ. Δυστυχῶς τὰ ποιήματα αὐτὰ εἶναι σπάνια μέσα εἰς τὸ ὄλον του ἔργον. Τὸ ἔργον του εἶναι ἐξαιρετικῶς ἄνισον, τόσον ὥστε νὰ ἀμφιβάλλῃ ὁ ἀναγνώστης ἂν ἓνα καὶ τὸ αὐτὸ τάλαντον συνεκέντρωσεν ἐδῶ τόσα ποιητικὰ χαρίσματα καὶ ἐκεῖ ἐσκορπίσθη εἰς τόσην ἀτμηλησίαν. Ἀπαιτεῖται προσπάθεια γιὰ νὰ διατρέξωμεν τὸν τόμον τῶν ποιημάτων του. Ἀλλὰ ὁ χρόνος, ἐὰν ἔχη ἤδη δικαίως ἀπορρίψει τὸ μεγαλύτερον μέρος τῶν στίχων του, ἐπέβαλε περισσότερον εἰς τὴν ἐκτίμησίν μας τοὺς διασωθέντας, διότι εἰς τοὺς ὀλίγους αὐτοὺς καὶ σπαρταριστοὺς στίχους συγκεντρώνεται πλοῦτος ἀληθινὸς νεοελληνικοῦ συναισθήματος. Τὸ ἔργον αὐτὸ εἶχεν ἀναμφιβόλως ἐπιρροὴν εἰς τὴν σύγχρονον ποίησιν καί, ὅπως ὀρθὰ χαρακτηρίζει ὁ κ. I. Ζερβὸς εἰς τὸν πρόλογον τῶν ποιημάτων του, ὁ Βιζυηνὸς παρουσιάζει «ὄλας τὰς πρωτατυπίας καὶ συνάμα τὰς πεζότητας, ὄλας τὰς ἐκλάμψεις καὶ πολλὰς ἀτελείας τοῦ προδρομικοῦ ποιητοῦ».

ΒΙΚΕΛΑΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ. — Ἐγεννήθη ἐν Ἐρμουπόλει τῷ 1835. Νεώτατος μετέβη εἰς Ἀγγλίαν, ὅπου καὶ ἔμεινε πολλὰ ἔτη ἐμπορευόμενος. Ποιητὴς καὶ πεζογράφος, ἐξέδωκε πολλὰ ἔργα, ὧν σπουδαιότερα «Στίχοι» «Λουκῆς Λάρας», «Ἀπὸ Νικοπόλεως εἰς Ὀλυμπίαν», «Διηγήματα» ὡς καὶ πολλὰ δράματα τοῦ

Σαίξπηρ ἐν μεταφράσει.

ΒΛΑΧΟΓΙΑΝΝΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. — Έγεννήθη ἐν Ναυπάκτῳ τῷ 1868. Ἐφοίτησεν εἰς τὸ Γυμνάσιον Πατρῶν καὶ τὸ Πανεπιστήμιον 1887—1890. Τῷ 1893 ἐδημοσίευσεν τὰ πρῶτα διηγήματά του ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἱστορίες» μετὰ τοῦ ψευδώνυμον Γιάννης Ἐπαχτίτης.

Ἀπὸ τοῦ 1900 ἤρξατο συντάσσειν καὶ ἐκδίδων ὁ ἴδιος περιοδικὸν ὑπὸ τὸν τίτλον «Προπυλαίαι» μετὰ ποιικίλην φιλολογικὴν, ἱστορικὴν καὶ γλωσσικὴν ὕλην.

Ἡ ἐκδοσις τῶν «Προπυλαίων», ὅπου ὁ Βλαχογιάννης ἔδωκε δείγμα τῆς πλουσίας καὶ πολυσχιδοῦς του παραγωγῆς, διεκόπη μετὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ Α' τόμου. Μοναδικὸς θὰ παραμείνῃ μετὰ τῶν συγχρόνων μας, διότι αὐτὸς κυρίως μετὰ τὰς ἐργασίας του ἔδειξε εἰς τὴν λογοτεχνίαν μας τὴν Ἑλληνικὴν Ἐπανάστασιν. Ἐχὼν κατ' ἐξοχίαν τὸ νόημα τῆς Ἱστορίας ὁ Βλαχογιάννης δὲν εἶδε τὸ Εἰκοσιένα μετὰ τὸν τυφλὸν θαυμασμὸν ποιητοῦ ἀκολουθοῦντος τὴν παράδοσιν. Ἐπροχώρησε μετὰ τῶν ἡρώων μετὰ τὸ ἀργὸν βῆμα τοῦ ἐπιστήμονος, ἀκριβῶς δὲ διὰ τοῦτο ἡ Ἑλληνικὴ ποίησις εἶδε καταφύτους καὶ λαμπροὺς ἡρώας ἐκεῖ ὅπου ὁ Βλαχογιάννης ἔριψε τὴν προβολὴν τοῦ φωτὸς τῆς ἐρεύνης.

Τὰ μέχρι τοῦδε δημοσιευθέντα εἰς περιοδικὰ καὶ ἐφημερίδας διηγήματά του στρεφόμενα εἰς τὰ Εἰκοσιένα ἀποτελοῦν πλουσίαν καὶ ὅλως πρωτότυπον πινακοθήκην τοῦ ἀγῶνος, εἶναι πολεμικοὶ πίνακες νοποὶ εἰς χροῶμα, μεγαλοπρεπεῖς καὶ δυνατοὶ εἰς σχέδιον, γεμάτοι ἀπὸ ἐπικὴν πνοὴν καὶ συχνὰ παρέχοντες θαυμαστάς ἀναβιώσεις καπεταναίων, πολεμιστῶν, πλήθους σκηνῶν, μαχῶν τοῦ Εἰκοσιένα. Εἰς τόμον ἐξεδόθησαν τῷ 1913 τὰ «Μεγάλα Χρόνια» συλλογὴ πατριωτικῶν πεζογραφημάτων. Τῷ 1923 ἤρξατο τὴν ἐκδοσιν σειρᾶς τῶν ἀνεκδότων φιλολογικῶν ἔργων αὐτοῦ, ἐξέδωκε δὲ μέχρι τοῦδε ἐν φανταστικῶν διηγήματα «Τοῦ χάρου ὁ χαλασμός» καὶ ἐν ἠθογραφικῶν «Ἐρμος Κόσμος». Σπουδαιόταται ἀρχαιοδιφικαὶ μελέται τοῦ ἰδίου ἐξεδόθησαν τὸ «Ἀθηναϊκὸν Ἀρχεῖον», εἰς ἓνα τόμον, «Ἀρχεῖον τοῦ Στρατηγοῦ Μακρυγιάννη» εἰς δύο τόμους, «Χικὸν Ἀρχεῖον» εἰς 5 τόμους.

ΓΡΑΝΙΤΣΑΣ ΣΤΕΦΑΝΟΣ. — Ἐγεννήθη εἰς Γρανίτσαν τῆς Βύρτανίας. Τὰ φυσιογνωστικά του λογογραφήματα «τοῦ βουνοῦ

καὶ τοῦ λόγγου» δημοσιευθέντα εἰς τὴν «Ἐστίαν» καὶ κατόπιν ἐκδοθέντα εἰς τόμον, μὲ πρόλογον ὑπὸ Ζ. Παπαντωνίου, ἀνεγνωσθήσαν ἀπλήστως. Εἶναι ζωολογία μαζὶ καὶ λιογραφία, δροσερώταται σελίδες μὲ ἄφθονον ὕλικόν ἐπὶ τῆς ζωῆς τῶν διατιτωμένων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν δάσος ζῶων. Λογογράφος καὶ δημοσιογράφος ἀξίας, ἀπέθανε νέος πρὶν προφθάσῃ νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ ποιητικὸν ἔργον τὸ ὁποῖον ἐσχεδίαζε καὶ ἀφήσας μόνον ὀλίγους στίχους, ὡς μαρτύριον τοῦ ἀδικηθέντος ἀπὸ τὴν μοῖραν ταλάντου του. Ἐχρημάτισε βουλευτὴς Αἰτωλοακαρνανίας καὶ ἐδημοσίευσε μελέτας ἐπὶ πλουτοπαραγωγικῶν ζητημάτων.

ΔΕΛΤΑ ΑΔΕΞΑΝΔΡΑ. — Ἐγεννήθη ἐν Ἀθήναις. Ἐξέδωκε τοὺς «Μύθους καὶ Θρύλους» βιβλίον, ὅπου εἰς ἀπλήν δημοτικὴν γλῶσσαν ἔδωκε μερικὰ ἐκ τῶν χαρισιστέρων θεμάτων τῆς ἀρχαίας μυθολογίας. Γραμμένον εἰς διαυγῆς καὶ ἀπέριττον ὕφος, εἶναι χρησιμώτατον εἰς τὴν νεαρὰν ἡλικίαν, διὰ τὴν ὁποίαν ἐγράφη. Ἡ συγγραφεὺς εἶνε κόρη τῆς διηγηματογράφου κ. Πηνελόπης Δέλτα.

ΔΑΜΒΕΡΓΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. — Ἐγεννήθη εἰς τὸ Ἡράκλειον τῆς Κρήτης. Ἐσπούδασε τὰ Νομικὰ εἰς τὸ Πανεπιστήμιον, ἠκολούθησεν ὁμῶς τὴν κλίσιν τοῦ πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν δημοσιογραφίαν. Ἐξέδωκε καὶ διηθύνε τὸ περιοδικὸν «Ἐβδομάς» (1887—1892), τὸ ὁποῖον πολὺ συνέτρεξεν εἰς τὴν τότε φιλολογικὴν κίνησιν. Διηθύνε τὴν «ἠφμερίδα τῶν Συζητήσεων» καὶ κατόπιν τὸ ἑβδομαδιαῖον φύλλον τὰ «Πάτρια», δωρεὰν διανεμόμενον, πρὸς μέρφωσιν τοῦ κοινοῦ. Ἐξέδωκε τόμους διηγημάτων ὑπὸ τοὺς τίτλους «οἱ Κρήτες μου», ὅπου εἰς δραματικῆς πλοκῆς διηγήσεις ζωγραφίζει τοὺς ἀγῶνας τῆς μεγαλονήσου, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης ἐθνικῆς ἐποποιίας τὴν δραματικότητα γνωρίζει νὰ περιλάβῃ εἰς μικρὰ διηγήματα μεγάλης ψυχικῆς τρυφερότητος καὶ περσιτέχνου ἀφελείας. Ἐχρημάτισεν ἐκ τῶν κυρίων συνεργατῶν τοῦ ἀλησμονήτου σατυρικοῦ φύλλου «Ἄστυ», καὶ εἶνε ἀκόμη σήμερον ὁ προφορικὸς συνεχιστὴς τῆς λαμπρᾶς ἐκείνης εὐθυμογραφίας. Τὸ χιοῦμορ του ἐξεφράσθη τελευταίως εἰς

τὴν συλλογὴν τοῦ «Τραγοῦδια τῆς φυλακῆς» στίχους οἱ ὅποιοι ἐν καὶ ἐγράφησαν ἐκ πολιτικῆς ἀφορμῆς, ἔχουν ὅμως γνησίαν σατυρικὴν διάθεσιν καὶ ἐνθουσιασμόν, εἶνε δὲ ἐπιμελῶς κομψοπεποιημένοι οὕτως ὥστε νὰ ἐπιζοῦν τῆς ἐπικαιρότητός των. Ὑπῆρξεν εἰς ἐκ τῶν ἰδρυτῶν τῆς Χριστιανικῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρείας καὶ ἐχρημάτισε γενικὸς γραμματεὺς τῆς ἐπιτροπῆς πρὸς ἑορτασμόν τῆς Ἑκατονταετηρίδος τοῦ ἀγῶνος.

ΔΡΟΣΙΝΗΣ Γ.—Ὀλίγοι νέοι ποιηταί, ἐμφανισθέντες κατὰ τὸ 1880 καὶ ἐμπνευσμένοι ἀπὸ τὴν κριτικὴν τοῦ Ροῦδου καὶ τὴν λαογραφικὴν ἐπιστήμην τοῦ Ν. Πολίτου, ἔστρεψαν τὴν ποίησίν μας πρὸς τὴν λατρείαν τῆς φύσεως καὶ πρὸς τὴν ἑλληνικὴν ζωὴν, καθὼς καὶ πρὸς τὰ φιλολογικὰ μνημεῖα τοῦ δημοτικοῦ μας λόγου (Δημοτικὰ τραγοῦδια, ποιήματα τοῦ Σολωμοῦ, τοῦ Κάλβου, κλπ.). Ἀπὸ τότε ὑπάρχει ἡ σύγχρονος ἑλληνικὴ ποίησις. Ἐνας ἐκ τῶν ἐργατῶν τῆς ἀναγεννήσεως ἐκείνης ἦτο ὁ Δροσίνης καὶ ὁσάκις οἱ Ἕλληνες συλλογισθοῦν τὴν σύγχρονον ποίησιν, ἡ ὁποία τοὺς ἐγαλοῦχησεν, αὐθορμήτως ἔρχεται τὸ ὄνομά του. Ὑπῆρξεν ὁ ποιητὴς ὁ προικισμένος, θὰ ἔλεγε κανεὶς, μὲ εἰδικὴν αἴσθησιν τῆς φύσεως. Αἱ εἰκόνες τῶν ποιημάτων του τότε ἦσαν κάτι ὅλως νέον. Πλαστικαὶ εἰκόνες, γλυπτικαί, ἔντονοι, μέσα εἰς αὐστηρὸν περίγραμμα, παρουσίασαν καλλιτέχνην μὲ ὄρασιν ποιητικὴν ὁμοῦ καὶ ἐπιστημονικὴν. Ἰδιαιτέρως αὐτὸς ἐπρόσεξεν εἰς τὰς λεπτομερείας τῶν καλλιτεχνημάτων τῆς φύσεως. Εὐνοηθεὶς νεώτατος ἀπὸ βιωτικὰς συνθήκας, αἱ ὁποῖαι τοῦ ἐπέστρεψαν τὴν ἀγροτικὴν καὶ τὴν θαλασσινὴν ζωὴν, ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὴν μελέτην αὐτῶν τὸ τάλαντόν του, αἱ δὲ ποιητικαὶ του συλλογαὶ καὶ τὰ διηγήματα καὶ πεζογραφήματά του ἀφίνου νὰ φαίνεται παιητικὸν τάλαντον, τὸ ὅπολον εὐδοκίμει καὶ εὐρίσκει τὴν ἱκανοποίησίν του εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἑλληνικῆς φύσεως. Ἐκεῖνα ἐκ τῶν ποιητικῶν του ἔργων, ὅπου κυρίως συνεκομίσθη ὁ καρπὸς τῆς φυσιολατρίας του, εἶνε ἡ ποιητικὴ συλλογὴ «Γαλήνη». Αὐτὴν συνεπλήρωσε καὶ ἐπλούτισεν ἡ ἐσχάτως ἐκδοθεῖσα συλλογὴ του «Θὰ βραδυάζη», ποιήματα ὅπου τὸ φυσιολατρικὸν τάλαντον τοῦ ποιητοῦ εὐρίσκει ἀνωτέραν ἔκφρασιν καὶ συναρμονίαν.

ζεται με ευγενείς και βαθείας συγκινήσεις. Ἐξέδωκεν ἐπίσης τὰς ποιητικὰς συλλογὰς «Φωτέρὰ Σκοτάδια» καὶ «Κλειστὰ Βλέφαρα», τὸ μυθιστόρημα «Ἐρση» τὸ διήγημα «Ἀμαρυλλίς», κλπ. Περίτεχνος εἶνε ἡ ἀπλότης, μετὰ τὴν ὁποίαν ὁ Δροσίνης ἐχειρίσθη πολλάκις εἰς τὴν ποίησίν του τὰς παραδόσεις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ.

Ὁ ποιητὴς εἶχε πολύτροπον δρᾶσιν. Ὡς διευθυντὴς φιλολογικῶν ἐκδόσεων ἔδωκεν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο πρωτοτυπίαν καὶ σκοπιμότητα. Ἐχρημάτισεν ὁ πρῶτος τμηματάρχης τοῦ τμήματος «Γραμμάτων καὶ Τεχνῶν» τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, μετὰ ταῦτα δὲ ἀνέλαβε τὴν Διεύθυνσιν τοῦ Μουσείου Χειροτεχνημάτων. Εἰργάσθη ὡς γραμματεὺς τοῦ Συλλόγου πρὸς διάδοσιν ὠφελίμων βιβλίων ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τῆς συστάσεώς του.

ΕΥΣΤΡΑΤΙΑΔΗΣ ΕΥΣΤΡ.— Λογογράφος ἐργασθεὶς ἐπὶ ἔτη εἰς τὴν ἑλληνικὴν δημοσιογραφίαν ὅπου καὶ ἤρχισε δημοσιεύων τὰ διηγήματά του, διακρινόμενα διὰ τὸ πλούσιον συναίσθημα, τὴν ὀξείαν παρατήρησιν τῆς ζωῆς καὶ τὴν περιγραφικὴν τῶν ἀξίαν. Ἐξεδόθησαν εἰς τόμους καὶ ἔτυχον ὑπὸ τῆς Ἀκαδημίας

τοῦ ἐπάθλου Βικέλα.

ΚΑΡΚΑΒΙΤΣΑΣ ΑΝΔΡΕΑΣ.— Ὁ ἐπικός συγγραφεὺς τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἔπος δὲν ἔγραψε. Ἄλλὰ τὰ διηγήματά του τὸ ἀποτελοῦν. Θέμα τῶν ἔργων του εἶνε ὁ Νεοελληνικὸς Ἡρωϊσμός. Τὸν ἥρωϊσμόν τοῦτον τὸν ὁποῖον ἡ ποίησις τοῦ Κάλβου, τοῦ Σολωμοῦ καὶ τοῦ Βαλαωρίτη ἔψαλε διὰ τῆς λυρικῆς διεγέρσεως, ἡ ὑπομονητικὴ μούσα τοῦ Καρκαβίτσα ἐφρόντισε νὰ δοξάσῃ μετὰ τὴν μικρὰν καὶ τὴν κοπιώδη ἐργασίαν τοῦ πεζογράφου, ὁ ὁποῖος σαρφεύει καὶ ταξινομεῖ ἐξηκριβωμένα στοιχεῖα τῆς ἱστορίας καὶ τῆς ζωῆς. Μετὰ μοναδικὴν ἐργατικότητα καὶ ὀξείαν περιέργειαν ὁ Καρκαβίτσας συνεχέντρωσε θησαυρὸν τοιούτων στοιχείων καὶ τὸν ἐχρησιμοποίησεν εἰς τὸ ἔργον του. Προετοιμάζετο δι' ἔργον ἐνιαῖον διὰ κάποιαν μυθιστορίαν δοξάζουσαν τὸ Εἰκοσιένα.

Ἄναμφιβόλως δὲ ὡς τοιοῦτον ἔργον προωρίζετο ὁ «Ἀρματο-
 λός», μυθιστόρημα τοῦ ὁποῦ ἡ δημοσίευσίς ἐνῶ ἤρχισε εἰς
 τὴν «Ἀκρόπολιν» ἀφιχνιδίως διεκόπη καὶ ἔκτοτε, ἄγνωστον διατί,
 οὐδεὶς εἶδε τὴν συνέχειάν του οὐδὲ ἠκούσθη ὁ ὀλιγίλογος συγ-
 γραφεὺς ἐξηγῶν ποτε τὴν λυπηρὰν αὐτὴν ἐξαφάνισιν. Ἄλλ' ὅτι
 ἀπώτερον σχέδιον δὲν ἐξεπλήρωσεν ὁ συγγραφεὺς, εἰς τὸν ἀνα-
 γνώστην ἀφίεται νὰ τὸ ἐκτελέσῃ, διότι τὸ ἀπραγματοποιήτων
 συνολικὸν ἔργον ὑπάρχει εἰς τὰ διηγήματα τοῦ Καρκαβίτσα.
 Ἀρκοῦν αὐτὰ διὰ νὰ θεωρηθῇ κατ' ἐξοχὴν συγγραφεὺς τοῦ
 νεοελληνικοῦ κόσμου. Ὑπῆρξε διδάσκαλος τῆς ἐνεργείας, καθὼς
 ὀνομάζουσι οἱ Εὐρωπαῖοι τοὺς Ἐθνικοὺς συγγραφεῖς τοῦ εἴδους
 τούτου. Ποτισμένους μὲ τὴν πίστιν πρὸς τὴν ἰκανότητα τῆς ἑλλη-
 νικῆς φυλῆς διὰ μεγάλα ἔργα, καὶ βίβαιοι ὅτι τὰ ἐλαττώματά
 της, τὰ ὁποῖα ἐπίσης εἶχε μελετήσει εἶνε ἀνίκανα νὰ τὴν ἐμπο-
 δίσουν ἀπὸ τὸν δρόμον της, ἐσάλπισε μὲ τὰ ἔργα του τὸν ἡρωϊ-
 σμὸν εἰς ἐποχὴν μακρασμοῦ καὶ ἀπιστίας, ὅταν οὐδεὶς ἐτόλμα
 σοβαρῶς νὰ φαντασθῇ ἐπέκτασιν τῆς μικρᾶς Ἑλλάδος πέραν τῆς
 Θεσσαλίας. Τὸ ἔργον του δοξάζει τὸν νεοελληνικὸν κόσμον «κατὰ
 γῆν καὶ κατὰ θάλασσαν», διότι ἐξίσου ἐγνώρισεν ὁ Καρκαβί-
 τσας καὶ τὸν Ἕλληνα τῆς στερεᾶς καὶ τὸν ναύτην. «Ὁ Σπαθό-
 γιανης» «Ἡ Πατρίδα», «Οἱ Νέοι Θεοί», «Ἡ Ἀσήμεω» καὶ ἄλλα
 του διηγήματα εἶνε πίνακες πολεμικοὶ ὅπου διὰ λαμπρᾶς καὶ
 αὐστηρᾶς εἰς πρόγραμμα πλαστικῆς τέχνης μεγαλογραφεῖται ὁ
 πολεμιστῆς τοῦ Μωρηᾶ καὶ τῆς Ρούμελης. Τὰ «Λόγια τῆς
 Πλώρης» ὅπου περιγράφεται ἡ ναυτικὴ Ἑλλάς, μαρτυροῦν πό-
 σον ἐβύθισε τὸ βλέμμα του εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ θαλασσινοῦ Ἑλλη-
 νος ὁ συγγραφεὺς. Εἰς τὰ ζωγραφικώτατα ἐκεῖνα διηγήματα,
 τρομακτικὰ ποιήματα τοῦ κινδύνου, ἡ ψυχὴ θαλασσινοῦ λαοῦ
 ἀροτριᾷ τὴν Μεσόγειον, μάχεται μὲ τὰς τρικυμίας καὶ μὲ τὰ
 ἐνάγια πνεύματα, μεθ' ἡμῶν μὲ τὰ στοιχεῖα καὶ τρελλαίνεται μὲ τὸν
 κίνδυνον. Εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἐμπορικοῦ ναυτικοῦ τῆς Ἑλλάδος
 ἡ ἰδίᾳ ποῦ ἀναψε τοὺς τρεῖς πυρσοὺς τῆς Ὑδρας, τῶν Σπετσῶν
 καὶ τῶν Ψαρρῶν. Νεαρὸς ἰατρὸς ὁ συγγραφεὺς ἔζησε τὴν σκληρὰν
 ζωὴν ἰατροῦ εἰς τὰ ἐμπορικὰ ἀτμόπλοια διὰ νὰ σπουδάσῃ τὸν
 ναύτην Ἕλληνα καὶ νὰ διατρέξῃ τὴν θάλασσαν τοῦ Ὀδυσσεῶς.
 Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς στρατιωτικὸς ἰατρὸς ἀκολουθήσας
 τὰ περιοδεύοντα στρατολογικὰ συμβούλια ἐσπούδασε τὴν Ρούμε-

λην, ὁπόθεν ἀπεκόμισεν ἀφθονον λογογραφικὴν ἐργασίαν. Ἐπὶ τοῦ ὕλικου τούτου, τὸ ὁποῖον μὲ πίστιν καὶ ὑπομονὴν ἐσώρευ-
 σεν, ὁ διδάσκαλος τῆς ἐνεργείας, ὁ τόσον ἤρεμος καὶ ἀθόρυβος
 εἰς τὸν ἰδιωτικὸν του βίον ἀνὴρ συνέθεσε τὸ τραχὺ καὶ ἀρρενω-
 πόν του ἔθνικὸν ἔργον, τὸ ὁποῖον ἐκτὸς τῆς συγγραφικῆς του
 ἀξίας, ἀποτελεῖ διὰ τὸν δημοτικὸν πεζὸν μας λόγον ἀνυπολόγι-
 στον θησαυρόν.

ΛΥΚΟΥΔΗΣ EMMAN. Ἐγκριτος νομομα-
 θῆς, χρηματίσας ἐπὶ ἔτη νομικὸς σύμβουλος
 τοῦ Κράτους, ὑπῆρξε καὶ ἓνας ἀπὸ τοὺς γνω-
 στοτέρους πεζογράφους τῆς ἐποχῆς του. Τὸ
 κριτικὸν καὶ ἐπιστημονικὸν του πνεῦμα, ἐφω-
 διασμένον μὲ τὰ λογογραφικὰ χαρίσματα,
 ἐνεφανίσθη κατ' ἀρχὰς εἰς τὰς σελίδας, τὰς
 ὁποίας προέταξεν ὡς Εἰσαγωγὴν εἰς τὸν ἐκδοθέντα ὑπ' αὐτοῦ
 Ἐκλογικὸν νόμον. Ἡ Εἰσαγωγή αὕτη παραμένει ἀκόμη μονα-
 δικὴ εἰς τὸ εἶδος τῆς πραγματείας. Παρ' ὅλας του τὰς νομικὰς
 ἀσχολίας, ἐκαλλιέργησε τὸ διήγημα, ἐδημοσίευσεν ὀλόκληρα
 μυθιστορήματα διὰ τῆς περιοδικῆς «Ἐστίας» καθὼς καὶ ποικίλα
 πεζογραφήματα εἰς ἐφημερίδας, ἡμερολόγια καὶ περιοδικά. Τὰ
 Κυνηγετικά του καὶ τὰ Ἀλιευτικά του εἶναι θησαυροὶ προσωπι-
 κῶν ἐντυπώσεων, τὰς ὁποίας ἀπέδωσε μὲ τὴν ζωηράν του εἰκο-
 νικότητα καὶ τὰ μικρὰ αὐτὰ φυσιογνωστικὰ βιβλία, μαζὶ μὲ τὰς
 σελίδας τοῦ Γρανίτσα, ἀποτελοῦν κάτι ξεχωριστὸν εἰς τὴν πε-
 ζογραφίαν μας. Ὀλόκληρη ἡ λογογραφικὴ ἐργασία τοῦ Λυκούδη
 ἐδημοσιεύθη εἰς τόμους μόλις ἐσχάτως. Εἶναι διηγήματα: «Κί-
 μων Ἀνδρεάδης», «Γύρω εἰς τὸν τόπον μας», «Τὸ σπιτάκι τοῦ
 Γιαλοῦ», Πεζογραφήματα καὶ μελέται, «Ὀδοιπορικαὶ ἐντυπώ-
 σεις», «Κυνηγετικά», «Ἀλιευτικά». Τελευταίως ἐξέδωκεν εἰς
 δύο τόμους βιογραφίαν καὶ ἐπιστημονικὴν περιγραφὴν τοῦ ἔρ-
 γου τοῦ ἐκλιπόντος ἀδελφοῦ του ἀξιωματικοῦ Π. Λυκούδη.

MENAPΔΟΣ ΣΙΜΟΣ. Γεννηθεὶς ἐν Μυτιλήνῃ ἐσπούδασεν ἐν
 τῷ Ἐθνικῷ Πανεπιστημίῳ καὶ ἐν Ἀγγλίῃ. Ἐδίδαξεν εἰς τὸ
 Πανεπιστήμιον τῆς Ὁξφόρδης, ἀπὸ δὲ τὸ 1911 διατελεῖ καθη-
 γητῆς τῆς φιλοσοφικῆς σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου τῶν Ἀθη-

νών. Πλήν τῶν πολλαπλῶν ἐπιστημονικῶν ἐργασιῶν ἐξέδωκε καὶ τὸν στέφανον ἕτοι συλλογὴν ἀποσπασμάτων ἀρχαίων Ἑλληνῶν ποιητῶν μεταφρασμένων εἰς τὴν νέαν Ἑλληνικὴν. Ἐκ τούτου ἐλήφθη ἡ ἐν τῷ παρόντι βιβλίῳ ἐκλογή.

ΞΕΝΟΠΟΥΛΟΣ ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ. Ἐγενήθη εἰς τὴν Κωνσταντινούπολιν ἀπὸ πατέρα Ζακύνθιον. Ἐξῆσε καὶ ἤκουσε τὰ γυμνασιακὰ μαθήματα εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ἐσπούδασε μαθηματικά εἰς τὸ Πανεπιστήμιον. Ἐπιδιοθεῖς νεώτατος εἰς τὰ γράμματα, διεκρίθη ἀμέσως διὰ τὴν ὀριμότητα τοῦ ὕψους του, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν ποικιλίαν τῆς πεζογραφίας του. Κριτικαὶ μελέται, ἐπίκαιρα φιλολογικὰ καὶ κοινωνικὰ ἄρθρα, διηγήματα, μυθιστορήματα, δράματα, κωμῳδίαί, ὅλα τὰ εἶδη τοῦ λόγου, ἐκτὸς τῆς ποιήσεως ὑπάρχουν εἰς τὰ ἔργα του. Ὑπῆρξεν ἀπὸ τοὺς λογοτέχναις, οἱ ὅποιοι ἀπ' ἀρχῆς τοῦ σταδίου των ἐπηρέασαν καὶ ἐμόρφωσαν. Χάρις εἰς τὸ διήγημά του καὶ εἰς τὸ δράμα του οἱ πολυάριθμοι ἀναγνώσται του ἤλθαν εἰς γνωριμίαν μὲ μίαν κοινωνίαν πολιτισμένην, πολύπειρον καὶ γηραιάν, μὲ τὸν πολιτισμὸν τῆς Ἐπτανήσου, ὁ ὁποῖος ἰδιορρυθμότερον ἐξεδηλώθη εἰς τὴν Ζάκυνθον. Ὁ συγγραφεὺς, ὁ ὁποῖος ἐπρόλαβε τὴν λαμπρὰν τῆς δύσιν μετὰ τὸ τέλος τῆς Ἀγγλικῆς προστασίας, καὶ παρηκολούθησε τὴν βραδείαν τῆς ἀγωνίαν μέχρι σήμερον, κατώρθωσε νὰ τὴν διασώσῃ εἰς εἰκόνας, αἱ ὁποῖαι ἔχουν τὴν λαμπρότητα τοῦ λογοτεχνικοῦ του ταλάντου καὶ φέρουν τὴν ἐντιμότητα ἐπιμόνου καὶ ἐξόχως ἐπιμελοῦς ἠθογραφικῆς τέχνης. Ὅτι παρόμοιον ἔγραψεν, ἀπὸ ἐνὸς ἄρθρου, ὅπου περιγράφει τὸ τελετικὸν τῶν ἐκκλησιῶν τῆς Ζακύνθου καὶ δίδει ἔκλαμπρον εἰκόνα τοῦ ἀρχιεπισκόπου Κατραμῆ, μέχρι τῶν γνωστῶν Ζακυνθικῆς ὑποθέσεως ἔργων, παρουσιάζει ἐντόνως τὴν ζωὴν τῆς νήσου, τόσον ὥστε δικαίως θὰ ἐλέγετο ὁ ἱστορικὸς τῆς Ζακύνθου. Ἀλλὰ πρέπει νὰ λεχθῆ ὅτι εἶδε καὶ τὸν κόσμον ὅλον ἀπὸ τὴν μικρὰν νῆσον, διότι εἶνε μεγάλη ἡ γνῶσις τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀνθρωπίνης ψυχολογίας, ἡ ὁποία προδίδεται ὑπὸ τὴν ὀμαλὴν καὶ διαυγῆ πεζοτυπίαν του. Ἐξέδωκε τὰ διηγήματα «Μητριά», «Στρατιωτικὰ Διηγήματα», «Μαργαριτα Στέφα», «Ὁ Κακὸς

δρόμος», «Ὁ Κόκκινος Βράχος», «Τὸ μυστικὸ τῆς Κοντέσσας Βαλέραινας», «Πετριές στὸν Ἥλιο», «Ὁ πόλεμος», τὸ παιδικὸν διήγημα «Ἡ Ἀδελφοῦλα μου» Τὰ θεατρικὰ του ἔργα, δράματα ἢ κωμωδία, περιλαμβάνονται εἰς δύο τόμους ὑπὸ τὸν τίτλον «Τὸ θέατρον». Ἡ δισκορπισμένη εἰς ἡμερηΐδας καὶ περιοδικὰ λοιπὴ ἐργασία τοῦ συγγραφέως εἶναι ὀγκώδης καὶ σημαντικὴ διὰ τὴν κριτικὴν καὶ λογοτεχνικὴν τῆς ἀξίαν.

ΠΑΛΛΑΣ ΚΩΣΤΗΣ. Ὁ ποιητὴς ἐγεννήθη ἐν Πάτραις τὸ 1859 ἀπὸ οἰκογένειαν καταγομένην ἐκ Μεσολογγίου. Ἐπὶ τριακονταετίαν διετέλεσε γενικὸς γραμματεὺς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν. Ποιητικὰ ἔργα του ἐκδοθέντα εἶναι: «Τραγούδια τῆς Πατρίδος μου» «Τὰ μάτια τῆς ψυχῆς μου», «Ὕμνος εἰς τὴν Ἀθηνᾶν» «Ἴαμβοι καὶ ἀνάπαιστοι» «Ὁ δωδεκάλογος τοῦ γύφτου», «Ἡ φλογέρα τοῦ βασιλιᾶ», «Καὖμοι τῆς λιμνοθάλασσης» «Ἡ ἀσάλευτη ζωὴ», «Πολιτεία καὶ Μοναξιά», «Οἱ βωμοί» καὶ ἄλλα. Πεζὰ δὲ εἶναι τὰ διηγήματα «Ὁ θάνατος τοῦ παλληκαριοῦ», πλεῖστα κριτικαὶ μελέται.

Τὸ σημαντικὸν καὶ πολυσχιδὸς ἔργον τοῦ Κωστῆ Παλαμά εἶναι ἀναποσπαστως συνδεδεμένον μετὰ τὴν φιλολογικὴν ἱστορίαν τῆς τελευταίας πεντηκονταετηρίδος, τῆς ὁποίας εἶναι ἐκ τῶν σπουδαιότερων δημιουργῶν.

ΠΑΛΛΗΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ.— Ἐγεννήθη εἰς τὸν Πειραιᾶ. Ἐνεγράφη εἰς τὴν φιλολογικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου, ἀλλὰ διέκοψε τὰς σπουδὰς του διὰ τὴν ἐπιδοθῆναι εἰς τὸ ἐμπόριον. Ὑπηρετήσεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἰς τὸ κατὰστημα Ράλλη, προαχθεὶς κατόπιν εἰς συνέταιρον τοῦ μεγάλου τούτου οἴκου, ὁικονομικὴ του ἀνεξαρτησία δὲν ἐξημίωσε τὴν ζωηράν του κλίσην πρὸς τὴν ποιητικὴν τέχνην καὶ πρὸς τὴν μελέτην, οὔτε ἠμπόδισε τὰς γλωσσικὰς του ιδέας νὰ ἐκδηλωθοῦν μετὰ ῥιζοσπαστικότητα, ὀξύτητα καὶ θάρρος. Ὑπῆρξε πάντοτε φανατικῶς δημοτικιστῆς καὶ ἐδέχθη προσωπικῶς ἐπὶ πολὺν καιρὸν τὰς ἐπιθέ-

Χρῆσις τοῦ ἀντιθέτου στρατοπέδου, κυρίως ἀπὸ τῆς ἱστορικῆς ἐπο-
 ξ ὅπου διὰ τῆς Ἀκροπόλεως προσεπάθησε νὰ πραγματο-
 ποιήσῃ τὴν ἰδέαν του ὅτι ἡ γλωσσικὴ μορφή τῶν ἱερῶν κειμέ-
 νων πρέπει νὰ πλησιάσῃ πρὸς τὸν λαόν. Ἡ προσπάθεια ἐκείνη
 ἀπεκρούσθη ὑπὸ τοῦ ἑλληνικοῦ κοινοῦ. Ὁ Ἀλέξανδρος Πάλλης
 συνεπλήρωσε κατόπιν τὴν μετάφρασιν τῆς «Ἰλιάδος», τὴν ὁποίαν
 ἀπὸ πολλοῦ προητοίμαζεν, εἰς δημοτικούς δεκαπεντασυλλάβους.
 Τὸ ἔργον ἐξεδόθη πρὸ ὀλίγων ἐτῶν. Καθὼς πείθεται ὁ ἀναγνώ-
 στης τῆς μεταφράσεως, ὁ μεταφραστὴς ἀνεχώρησεν ἀπὸ τὴν
 πεποίθησιν ὅτι ἔργον λαϊκὸν καθὼς τὸ Ὀμηρικὸν ἔπος, προὶδὼν
 μιᾶς πρωτογενοῦς ἡρωϊκῆς ἐποχῆς, πλησιάζον ἐπομένως πρὸς
 τὰ δημοτικὰ τραγούδια τῆς νέας Ἑλλάδος, θὰ ἦτο σκόπιμον νὰ
 μεταφρασθῇ εἰς τὴν μορφήν καὶ τὸν ρυθμὸν τῶν τελευταίων
 τούτων καὶ νὰ δοθῇ ἡ «Ἰλιάς» εἰς τὰς χεῖρας τοῦ Ἑλληνικοῦ
 λαοῦ ὡς τὸ παλαιότερον τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων. Διὰ τοῦτο ἡ
 μετάφρασις ἐτόνισε τὰ κοινὰ σημεῖα, τὰ ὅποια ἔχουν μεταξὺ τῶν
 ὁμηρικῶν μὲ τὸν νεοελληνικὸν κόσμον καὶ δὲν ἐδίστασε, πρὸς
 ἐπιτυχίαν τοῦ σκοποῦ τούτου, νὰ ἀντικρύσῃ θαρραλέως τὰς
 ὑπερβολὰς εἰς τὰς ὁποίας μοιραίως θὰ ὠδήγει ἡ προσαρμογὴ
 τῶν ὁμηρικῶν ὀνομάτων πρὸς τὸ δημοτικὸν μας ὕφος. Ἀνεξαρ-
 τήτως οἰασθῆποτε γλωσσικῆς πεποιθήσεως, ἡ μετάφρασις δι-
 καιοῦται εἰς τὸν σεβασμὸν παντὸς ἐκτιμῶντος τὰ ἔργα τῆς ἐπι-
 στήμης καὶ τῆς ποιήσεως. Τὸ ὑπόλοιπον ποιητικὸν ἔργον τοῦ
 Πάλλη εἶνε «Τραγουδάκια γιὰ τὰ παιδιά» πρωτότυπα καὶ δια-
 σκευαὶ ἐκ τοῦ ἀγγλικοῦ πολὺ χαρακτηριστικὰ διὰ τὸ ἰδιαιτερον
 χιούμορ των καὶ τὴν ζωηρότητα τοῦ ρυθμοῦ, καθὼς καὶ λυρι-
 κοὶ στίχοι. Εἰς τοὺς τελευταίους αὐτοὺς διαλάμπει τὸ ἔντονον
 καὶ γνήσιον δημοτικὸν ὕφος τοῦ ποιητοῦ, καὶ ἀρκεῖ νὰ διαβάσῃ
 κανεὶς τὸν «Κανάρην» ἢ τὸν «Χωρισμὸν» διὰ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι
 βαθύτατα ἠσθάνθη τὸν λαόν ὁ φανατικὸς οὗτος δημοτικιστῆς.
 Τὸ τελευταῖον τοῦ ἔργου εἶναι ὁ «Μπρουςός» ταξειδιωτικαὶ ἐν-
 τυπώσεις.

ΠΑΠΑΜΑΡΚΟΥ ΧΑΡΙΣΙΟΣ.—Ἐγεννήθη εἰς Βελβενδὸν τῆς
 Μακεδονίας τὸ 1844, ἀπέθανεν ἐν Ἀθήναις. Διετέλεσεν ἐκ περι-
 τροπῆς διευθυντῆς τῆς Δημοτικῆς ἐκπαιδεύσεως εἰς τὸ Ὑπουρ-
 γεῖον τῆς Παιδείας καὶ διευθυντῆς διδασκαλείου. Ἐγράψε παι-

δαγωγικά έργα και διδακτικά βιβλία. Ὑπῆρξεν ἐκ τῶν πρώτων ἐκπαιδευτικῶν οἱ ὁποῖοι ἐσπούδασαν παιδαγωγικὴν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ὁ περισσότερο ἐπιδράσας ἐπὶ τῆς ἐκπαιδεύσεως.

ΠΑΠΑΔΙΑΜΑΝΤΗΣ Α. — Ὅσον μεγάλη καὶ ἂν εἶνε ἡ ὁμοιότης μεταξὺ τῶν δύο διηγηματογράφων, Παπαδιαμάντη καὶ Μωραϊτίδη, καὶ ἂν ἔχουν κοινὴν τὴν γενεθλίαν γῆν, τὴν ἀνατροφὴν, τὴν ἰδεολογίαν, τὸ ἔργον τοῦ Παπαδιαμάντη παρουσιάζει πολλὰ ἰδιαίτερα χαρακτηριστικά. Εἶνε ἀναμφιβόλως ἔργον εὐρύτερον. Ἡ διανοητικὴ του περιέργεια τὸν ἔκαμε νὰ γνωρίσῃ μέγα μέρος τῆς ζωῆς καὶ τὸ ἔργον του μᾶς πληροφορεῖ ὅτι εἶδεν ἀπὸ πολλὰς γωνίας τὴν ἀνθρωπίνην ψυχὴν. Μὲ ἐλαφρὰν εἰρωνεῖαν ζωγραφίζει ἄλλοτε τὴν ἀγαθὴν, ἀλλὰ συχνότερα τὴν κακὴν τῆς ὄψιν, εἰς πλῆθος λαϊκῶν ἡρώων. Τοὺς λαϊκοὺς τύπους, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἔζησε, τοὺς νησιώτας καὶ τοὺς ἀνθρώπους τῶν συνοικιῶν τῆς πόλεως τοὺς παρατήρησε μὲ βλέμμα σπινθηροβόλον. Εἰς ἐλάχιστα ἐπεισόδια μᾶς δίδει ἠθογραφίας καὶ ψυχογραφίας μεγάλου ἐνδιαφέροντος. Ἡ εἰρωνεία του φαίνεται ὡς νὰ θέλῃ νὰ τιμωρήσῃ τὰς κακίας τῶν ἀνθρώπων. Πάντοτε εἰς τὴν διήγησίν του μὲ κρυμμένον καὶ λεπτὸν σημεῖωμα εὐρίσκει τὴν εὐκαιρίαν νὰ καυτηριάσῃ τὰ ἀνθρώπινα ἑλαττώματα ὅσα γεννᾷ ἡ μαρτία τοῦ ὑλικοῦ πλοῦτου καὶ ἡ περιφρόνησις τοῦ ἠθικοῦ. Εἰρωνεύεται τὴν φιλοδοξίαν, τὴν ἀπληστίαν, τὸν ἐγωισμόν, τὴν ἀσέβειαν, τὸν πτόθον τῶν ἀπολαύσεων, τὴν τυφλὴν κίνησιν πρὸς ὅ,τι οἱ ἄνθρωποι ὀνομάζουσι πρόοδον. Ταῦτα δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐκδηλώνωνται εἰς μέγεθος, εἰς σημαντικὰς πράξεις διὰ νὰ γίνουσι ἀντικείμενον μιᾶς σελίδος τοῦ Παπαδιαμάντη. Ἀπεναντίας τὰς περιγράφει εἰς τὴν ἐλαφρὰν ἐκείνην μορφήν, εἰς τὴν ὁποίαν οἱ ἄνθρωποι τὰ ἀνέχονται ἢ τὰ συγχωροῦν μεταξὺ των. Διὰ τοῦτο πολλὰ διηγήματά του φαίνονται χωρὶς δρᾶσιν ἐξωτερικὴν. Θεωρεῖ ἀρκετὸν νὰ δώσῃ τὸ ἦθος καὶ τὴν διάθεσιν ἑνὸς ἀνθρώπου μέσα εἰς κατάλληλον περιβάλλον. Τὸ ὅλον του ἔργον ἀποπνέει δυσπιστίαν πρὸς ὅ,τι ὀνομάζομεν πολιτισμόν πίστιν πρὸς τὴν θρησκείαν, ἀγάπην πρὸς τὴν χριστιανικὴν κατεπινότητα καὶ εὐλάβειαν πρὸς τὰς καθιερωμένας ἠθικὰς ἀρχάς. Διαπνέεται ὁλό-

κληρον ἀπὸ τὸ βυζαντινὸν ὕφος. Πολλὰ ἀπὸ τὰς λεπτομερεῖς καὶ ἰσχυράς του περιγραφὰς θαλασσῶν ταραχμῶν τοῦ Αἰγαίου, ἐρήμων, ὄρων, λόφων μὲ παρεκκλήσια, ὁμοιάζουν μὲ ψαλμὸν. Ἡ χριστιανικὴ του εὐλάβεια ἀρωματίζει τὰς περιγραφὰς του, ἀκόμη καὶ μερικὰς εἰδωλολατρικὰς σελίδας, τὰς ὁποίας μὲ θαυμαστὴν λεπτότητα ἔγραψε. Ὁ Παπαδιαμάντης ὑπῆρξεν εὐλαβὴς τηρητῆς τῶν τύπων τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἐψάλλε κατὰ τὰς νύκτας ἰδίως τῶν Παθῶν εἰς τὸν Ἅγιον Ἐλισσαῖον, μικρὸν καὶ παλαιὸν ἐκκλησιδίου τῶν Ἀθηνῶν, εὐχαριστημένος ὅτι τὸ ἐκκλησίασμα ἦτο λαϊκόν. Μόνον μὲ τὸν λαὸν συνεννοεῖτο. Ἐζῆσε πτωχός, ἐργαζόμενος ὡς μεταφραστῆς, διὰ τὴν συντηρήσῃ τὰς πτωχὰς ἀδελφὰς του. Ἐγνώριζε κατὰ βάθος τὴν Γαλλικὴν καὶ τὴν Ἀγγλικὴν καὶ ἦτο λόγιος εὐρείας μορφώσεως ἡ ὁποία ὅμως δὲν ἴσχυσε νὰ τὸν μεταβάλλῃ. Τὸ χριστιανικὸν συναίσθημα ἔμεινεν εἰς αὐτὸν τὸ ἰσχυρότερον. Ἐπίστευεν ὅτι ὁ κόσμος οὗτος εἶναι ἐρήμερος καὶ ὅτι ἄλλοῦ ὑπάρχει ἡ εὐτυχία. Διηγούμενος τὸν θάνατον ἀγνῆς κόρης, λέγει ὅτι μετέβη εἰς κόσμον καλύτερον. «Διότι—προσθέτει—ἀδύνατον νὰ εἶνε χειρότερος».

ΠΑΠΑΝΤΩΝΙΟΥ ΖΑΧΑΡΙΑΣ. — Ἐγεννήθη εἰς τὸ Καρπενήσι. Ἐξέδωκε τὰ «Πολεμικὰ Τραγούδια» (1897). Συνέγραψε τὰ «Ψῆλὰ βουνὰ» ἀναγνωστικὸν βιβλίον τοῦ Κράτους πρὸς χρῆσιν τῶν δημοτικῶν σχολείων (1917). Ἐξέδωκε τὰ «Χελιδόνια» συλλογὴν παιδικῶν ποιημάτων τονισμένων παρὰ τοῦ μουσουργοῦ Γ. Λαμπλέτ, τοῦ ὁποίου ἡ μουσικὴ ἐργασία ἐπὶ τῶν στίχων τῆς συλλογῆς αὐτῆς εἶνε σπουδαῖον ἀπόκτημα διὰ τὴν παιδαγωγικὴν μας τέχνην. Συνειργάσθη εἰς τὰ φύλλα τοῦ Ἀθηναϊκοῦ τύπου ὡς πολιτικὸς ἀρθρογράφος, χρονογράφος καὶ συγγραφεὺς τεχνοκριτικῶν ἀρθρων. Ἐδημοσίευσεν εἰς περιοδικὰ ποιήματα καὶ διηγήματα. Ἐξέδωκε περὶ ποιήματα ὑπὸ τὸν τίτλον «Πεζοὶ Ρυθμοὶ» καὶ τὰ «Διηγήματα». Τὸ 1919 διωρίσθη διευθυντῆς τῆς Ἐθνικῆς Πινακοθήκης, ὅπου ὑπηρετεῖ καὶ σήμερον.

ΠΟΛΕΜΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ. — Οἱ νέοι ἐπανάσταται ποιηταὶ ὅσοι ἔγραψαν εἰς δημοτικὴν γλῶσσαν περὶ τὸ 1880 καὶ προητοίμασαν τὴν σημερινὴν φιλολογίαν ἦσαν κυρίως ὁ Κωστής Παλαμᾶς, ὁ Γεώργιος Δροσίνης, ὁ Νῆκος Καμπᾶς, λησμονηθεῖς τώρα ἀπὸ τὴν ποίησιν, ἐφέτης εἰς τὰ μικρὰ δικαστήρια τῆς Αἰγ. π. του

καὶ ὁ Ἰωάννης Πολέμης.

Ἡ καινοτομία των, καθὼς καὶ εἰς ἄλλην βιογραφίαν ἀναφέρομεν, ἦτο ὅτι ἀπέρριψαν τὴν λογίαν παράδοσιν, εἰς τὴν ὁποίαν κατετρίβησαν ἀγόνως οἱ ποιηταὶ τῆς προηγηθείσης ἐποχῆς οἱ μμηθέντες τὸν Σοῦτσον καὶ τὸν Ραγκαβῆν, καὶ ἀντὶ νὰ ματαιοπονοῦν καθὼς ἐματαιοπόνησαν οἱ πρὸ αὐτῶν στιχουργοὶ τῆς νεκρᾶς γλώσσης τοῦ βιβλίου καὶ τοῦ λύχνου, ἤντησαν ἀπὸ τὴν πηγὴν τοῦ λαοῦ. Ἐξέφρασαν τὰς συγκινήσεις των εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν δημοτικῶν τραγουδιῶν, ἐπῆραν θέματα καὶ σύμβολα ἀπὸ τὴν νεοελληνικὴν μυθολογίαν—τότε ἐπιστημονικῶς ἀποκαλυφθεῖσαν ἀπὸ τὸν δημιουργὸν τῆς λαογραφικῆς μας ἐπιστήμης Νικ. λαον Πολίτην—ἤκουσαν τοὺς κτύπους τῆς μεγάλης καρδίας τοῦ λαοῦ καὶ τῆς λύρας του, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ παλαιὰ ποίησις ἦτο κωφὴ. Οὕτω ἐπανῆλθε, ἀλλὰ διὰ νὰ μείνη ὀριστικῶς, ἡ δημοτικὴ παράδοσις, τὴν ὁποίαν μὲ τόσῃ ἐπιτυχίαν εἶχαν ἀκολουθήσει ὁ Σολωμός, ὁ Κάλβος, ὁ Τυπάλδος, ὁ Μαρκοράς,

Τὸ ρεῦμα τὸ ὁποῖον ἔφερον οἱ νέοι ἐκεῖνοι ποιηταὶ δὲν γυρῖνει πλέον πίσω.

Ὅσοι ἀναλογίζονται τὴν μεταβολὴν αὐτὴν καὶ τοὺς ἐργάτας της θὰ ὁμολογήσουν ὅτι πολὺ ὀφείλεται εἰς τὸν Ἰωάννην Πολέμην, τὸ δημοτικώτερον βέβαια ποιητικὸν ὄνομα τῶν πενήντα τούτων ἐτῶν. Ἡ γλυκεῖα του λύρα ἐγαλούχησε δύο γενεάς. Τὴν ἀκούομεν νὰ κρούη εἰς τὰς παιδικὰς καὶ νεανικὰς συγκινήσεις μας. Ὑπῆρξε πιστὸς καὶ ἀγρυπνος σύντροφος τῆς ζωῆς μας, παρηγορητὴς καὶ ὁδηγός. οἱ στίχοι του ψιθυρίζονται ἀναπολούμενοι μαζὶ μὲ ὠραίας ἢ πικρὰς ἡμέρας καὶ τρέχουν ἐπάνω εἰς τὰ φτερά μελωδιῶν παλαιῶν καὶ νέων. Ἡ ἀντιπάθεια τοῦ ποιητοῦ πρὸς τὸ σύμβολον, ἡ ἀγάπη του πρὸ τὴν φράσιν καὶ ἡ ἀρχὴ του νὰ κρατήσῃ τὴν ποίησιν εἰς τὸ ὕριον ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον διαράφει ἡ κοινὴ λυρικὴ συνείδησις, ἐπῆρξεν τὴν μεγάλην τὴν

δημοτικότητα. Ἀκριβῶς ὅμως διὰ τὰ ἴδια γνωρίσματα, εἰς τὰ ὁποῖα ὀφείλει τὴν δημοτικότητά του, πολλοὶ τοῦ ἠρνήθησαν τὴν ποιητικὴν ἀξίαν. Ἡ στιχουργία του ἐθεωρήθη ψυχρά καὶ γεωμετρική, κατάλληλος νὰ ἰκανοποιήσῃ τοὺς πολλοὺς οἱ ὁποῖοι δὲν ζητοῦν ἀπὸ τὴν ποίησιν παρὰ νὰ δώσῃ ἐμμέτρως καθιερωμένας ἀληθείας καὶ εὐκόλους συγκινήσεις. Ὁ ἴδιος ἐξ ἄλλου ὁ Πολέμης, λατρεύων τὸ ὠφέλιμον, θεωροῦσε τὰς ἀντιρρήσεις αὐτὰς ὡς τὸν μεγαλύτερόν του ἔπαινον. Μὲ ὑπερηφάνειαν συνησθάνετο ὅτι αἱ γενεαὶ ἐμεγάλωσαν μὲ τοὺς στίχους του καὶ ὅτι σκράντα ἔτη μετὰ τὴν πρώτην του ἐμφάνισιν ἐξακολουθοῦσε νὰ συγκινῆ, ὅπως πρὶν. Ἀπέθανε τὸ 1924: Πολυγραφώτατος ἐδημοσίευσε τὰς ποιητικὰς συλλογὰς «Ποιήματα» (1883), «Χειμῶνανθου» (1888), «Ἀλάβαστρα» (1900) «Κειμήλια» (1904) «Τὰ σπασμένα μάρμαρα» (1917) «Ὁ Ἑσπερινός». «Τὰ εἰρηνικά» (1918). Δράματα ἔγραψε τὸν «Τραγουδιστὴν» τὸν «Βελισσάριον» τὸν «Βασιλῆάν» Ἀνήλιαγον», τὴν «Γυναῖκα» ὅλα ἔμμετρα.

ΠΟΥΛΛΑΣ ΙΑΚΩΒΟΣ.—Ἐγεννήθη ἐν Κερκύρα τὸ 1826 καὶ ἀπέθανε τὸ 1896 ἐν τῇ αὐτῇ πόλει· ὑπῆρξε μαθητὴς καὶ φίλος τοῦ Σολωμοῦ. Ἀπὸ τὴν νεότητά του ἐγνώριζε κατὰ βάθος τὰς κυριώτερας εὐρωπαϊκὰς φιλολογίας καὶ τοὺς ἀρχαίους συγγραφεῖς. Διεκρίθη ὡς σοφὸς κριτικὸς καὶ ὡς μεταφραστὴς εἰς τὴν ζωντανὴν μας γλῶσσαν, τῶν ὁμηρικῶν ἐπῶν καὶ ἄλλων ἀριστουργημάτων τῆς παγκοσμίου λογοτεχνίας.

ΠΡΟΒΕΛΕΓΓΙΟΣ ΑΡΙΣΤΟΜΕΝΗΣ.— Κατάγεται ἀπὸ τὴν Σίφνον. Συμπληρώσας τὰς σπουδὰς του εἰς τὴν Γερμανίαν ἤρχισε τὸ φιλολογικόν του στάδιον μὲ ὠραίαν μετάφρασιν εἰς τὴν ἑλληνικὴν τοῦ «Φάουστ» τοῦ Γκαῦτε. Ἐγραψε δύο δράματα ἔμμετρα, τὴν «Κόρην τῆς Λήμνου» καὶ τὸν «Ρήγαν τὸν Φεραῖον». Ὀλόκληρον τὸ ὑπόλοιπον ἔργον του εἶναι λυρικά ποιήματα. Ἡ ποίησίς του ἔχει τὴν ἀδιατάρακτον γαλήνην ψυχῆς, ἡ ὁποία ἔμεινε μακρὰν ἀπὸ τὰς ἀνθρωπίνας τρικυμίας. Βαθὺς ἰδεα-

λισμός τὴν διακρίνει. Ἐψαλλε τὴν ἀγάπην τῆς γενεθλίας γῆς, τὸ συναίσθημα τῆς πατρίδος, τὰ συναισθήματα τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς καὶ τὸν πόθον τοῦ ιδεώδους. Οἱ στίχοι του, ἐλεύθεροι καὶ χωρὶς νὰ ὑποφέρουν τὴν τυραννίαν τοῦ μέτρου καὶ τῆς μορφῆς, ἔχουν τὸ μεγαλόστομον καὶ κατανυκτικὸν τοῦ ὕμνου. Τὴν ὠραιότητα τῆς φύσεως τὴν βλέπει ὁ ποιητὴς μὲ ἔκστασιν. Τὸ ἔργον του εἶνε ἀγνὴ μελωδία ἐκστάσεως καὶ πίστεως ἐμπρὸς εἰς τὰ δράματα τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ τελείου, πρὸς τὰ ὁποῖα ἡ ψυχὴ του πάντοτε ἐστράφη.

ΣΟΥΤΣΟΣ ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ.—Ἐγεννήθη ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀπὸ τὴν Φαναριωτικὴν οἰκογένειαν τῶν Σούτσων, ἀπέθανε δὲ ἐν Ἀθήναις τὸ 1868. Ἐσπούδασεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Βουκουρεστίῳ, Παρισίοις καὶ Ἰταλίᾳ. Μετὰ τὰ σπουδὰς του κατῆλθεν εἰς τὴν ἀκόμη ἀγωνιζομένην Ἑλλάδα καὶ ὑπηρέτησεν ὡς δημόσιος ὑπάλληλος καταλαβὼν διαφόρους δημοσίας θέσεις. Ἐγραψεν ἔργα λυρικά, καὶ δραματικά· εἰς τὰ πρῶτα ἀνήκουν τὰ «Ἐλεγεία» καὶ ἡ «Κιθάρα» εἰς δὲ τὰ δευτέρα ὁ «Ὀδοιπόρος» ὁ «Ἀγνωστος» καὶ ὁ «Καραϊσκάκης».

ΣΤΡΑΤΗΓΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ.—Ἀφιέρωσεν εἰς τὴν νῆσον εἰς τὴν ὁποίαν ἐγεννήθη στίχους, πλήρεις τρυφερᾶς στοργῆς καὶ νοσταλγίας. Ἀκούσας τὰ ἐγκύκλια μαθήματα εἰς τὸν Πειραιᾶ καὶ τὰς Ἀθήνας ἐσπούδασεν εἰς τὴν Γερμανίαν καὶ ἐπανελθὼν ἐπεδόθη εἰς τὰ γράμματα. Εἰς τὸν Φιλαδέλφειον διαγωνισμόν τοῦ 1893 ὑπέβαλε τὸ ποίημά του «Ἐρως καὶ Ψυχὴ», τὸ τελευταῖον τὸ ὁποῖον ἔγραψεν εἰς καθαρεύουσιν καὶ τὸ κύνειον τῆς καθαρευούσης ὄλης. Τὸ ποίημα, γραμμένον εἰς ἀρτίαν μορφήν καὶ ἔχον τὰ χαρίσματα τῆς γλυπτικότητος, ἐβραβεύθη, εισηγουμένου τοῦ Ἀγγέλου Βλάχου. Ἐκτοτε γράφει εἰς τὴν δημοτικὴν καὶ μὲ τὸ ὄργανον τοῦτο εἰς στίχους μεσοῦς καὶ ἡχηροῦς γίνεται ἐνθουσιώδης ψάλτης τοῦ οἰκογενειακοῦ καὶ πατριωτικοῦ συναισθήματος. Ἡ λύρα του ἐκρούσθη εἰς τὰς πατριωτικὰς συγκινήσεις τῆς τελευταίας τριακονταετίας. Τὸ ἰδεῶδες τῆς οἰκογενείας καὶ τῆς γενεθλίας γῆς τοῦ ἐνέπνευσαν ἐπίσης

συγκινητικὰ ποιήματα. Ἰδιαιτέρως καὶ δικαίως προσφιλὲς εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐκ τῶν πατριωτικῶν του ποιημάτων, εἶναι ὁ «Ματρός», διηγηματικῆς μορφῆς μικρὸν ἔργον, εἰς τὸ ὁποῖον τολμηρῶς καὶ ἐντέχνως ἀνέμιξε ρεαλιστικὰ στοιχεῖα τῆς συγχρόνου κοινωνικῆς καὶ πολιτικῆς μας ζωῆς, καὶ ὅπου γίνονται διὰ τοῦτο ἔκτυποι αἱ μορφαὶ τῶν ἡρώων θαλασσομάχων. Ἐξέδωκε μεταφρασμένον πρὸ πολλῶν ἐτῶν τὸ πρῶτον μέρος τοῦ «Φάουστ», πρὸ δεκαπενταετίας δὲ μετάφρασιν ἔμμετρον τοῦ δράματος τοῦ Ἑδμόνδου Ροστάν «Συρανὸ ντὲ Μπερζεράκ».

TANTAΛΙΔΗΣ ΗΛΙΑΣ.—Ἐγεννήθη τὸ 1818 ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ἀπέθανε τὸ 1876 ἐν τῇ αὐτῇ πόλει. Ἐσπούδασεν ἐν Κωνσταντινουπόλει, Σμύρνῃ καὶ Ἀθήναις. Διετέλεσεν ἐπὶ τριακονταετίαν καθηγητῆς τῶν Ἑλληνικῶν γραμμάτων ἐν τῇ Θεολογικῇ Σχολῇ τῆς Χάλκης. Μεταξὺ τῶν ποιητικῶν ἔργων του εἶναι: Ὁδὴ εἰς Μάϊον, τὰ παίγνια, τὰ ἰδιωτικὰ στιχοιργήματα καὶ συλλογὴ παιδικῶν ἀσμάτων.

ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΣ. —

Ἐγεννήθη ἐν Ἀγρινίῳ τὸ 1870, ἀπέθανε δὲ τὸ 1920. Ὑπῆρξε μία ἀπὸ τὰς ἐξαιρετικὰς φυσιογνωμίας τῶν Νεοελληνικῶν γραμμάτων, διακριθεὶς ὡς ποιητῆς, ὡς διηγηματογράφος καὶ ὡς ἀριστοτέχνης μεταφραστῆς. Ἐγραψε τὰ τραγούδια τῆς ἐρημιᾶς, τοὺς ἀπλοῦς τροπούς, τὸν πύργον τοῦ Ἀκροποτάμου καὶ ἄλλα, μετέφρασε δὲ τὸν «Φάουστ» καὶ τὴν «Ἰφιγένειαν ἐν Ταύροις» τοῦ Γκαίτε καὶ ἄλλα δράματα.

ΧΡΗΣΤΟΒΑΣΙΛΗΣ ΧΡΗΣΤΟΣ. — Γνώστης τῆς ὀρεινῆς ζωῆς καὶ κατ' ἐξοχὴν τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων τῆς Ἠπείρου, ἀπὸ τὴν ὁποῖαν κατάγεται, κατέχει εἰς τὴν νεοελληνικὴν φιλολογίαν ὄλως ἰδιαιτέραν θέσιν. Μὲ κανένα συγγραφέα δὲν ὁμοιάζει. Εἶναι αὐτὸς ὁ ἴδιος. Γράφει τὰς ἱστορίας του ὅπως τὰς διηγῆται ὁ λαός.

Ἄλλοῦ χρησιμοποιοῦν τὸν θησαυρὸν τῶν λαογραφικῶν καὶ φυσιογνωστικῶν του παρατηρήσεων κατορθώνει νὰ δίδῃ καὶ εἰς

τὰς μικροτέρας τῶν διηγήσεων αὐτῶν ὅλον τὸ ἐνδιαφέρον τῆς ἀντικειμενικῆς ἐκείνης τέχνης ἢ ὅποια θέλγει καὶ ἀναπαύει. Ἡ διηγηματογραφία του εἶνε συγχωνευμένη, οὕτως εἶπεῖν μὲ τὴν φύσιν καὶ τὸν λαὸν τῆς Ἑλλάδος. Εἶναι ὁ συνεργάτης των, ὅπως ἡ φύσις καὶ ὁ λαὸς εἶνε οἱ συνεργάται του. Διηγοῦνται καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ. Διηγεῖται ἀκόπως καὶ ἀφθόνως, μὲ ἀταραξίαν καὶ εὐτυχίαν. Καὶ ὅμως ἡ ἀπροσπάθητη αὐτὴ διηγηματογραφία του ἔχει νὰ παρουσιάσῃ μὲ τὸ ὕφος του τὸ λαϊκὸν καὶ ἄνετον περιγραφὰς τὰς ὁποίας δυνάμεθα νὰ ὀνομάσωμεν ἀριστοτεχνικὰς εἰς τὸ εἶδος των. Ἐξ ἄλλου τὰ διηγήματά του, τὰ ὅποια μᾶς δίδου τὴν φύσιν καὶ τὴν λαογραφίαν τῆς Ἡπείρου βαθύτατα κινοῦν τὸν ἐσωτερικὸν μας κόσμον, ὅταν ὁ συγγραφεὺς θελήσῃ νὰ μᾶς παρουσιάσῃ τὸ ὑποτρέμον δάκρυ τῆς Ἡπειρωτικῆς ψυχῆς—τὴν νοσταλγίαν τοῦ ξενιτεμένου. Περιτέχνως ἔψαλλε τὸ συναίσθημα τοῦτο εἰς τὸ «Ὀνειρον».

Ὅταν ἡ μεγαλοπρεπὴς περιγραφὴ Ἑλληνικῆς φύσεως «Χριστούγεννα στὸν Πίνδο», ἐδημοσιεύθη εἰς τὴν «Ἀκρόπολιν» τοῦ 1900, ὁ Β. Γαβριηλίδης ἔγραψε. «Εἶνε ἀναμφισβητήτως μία τῶν ἄριστων σελίδων τῆς νεωτέρας φιλολογίας μας καὶ δὲν διστάζομεν νὰ εἴπωμεν ὅτι ὁ Τουργκένιεφ εἰς τὸ «Ἡμερολόγιον τοῦ Πηνελόπειου» θὰ ἦτο εὐτυχὴς ἂν τὴν προσέθετε».

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΜΕΡΟΣ Α'. ΠΕΖΑ

1. ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ

σελ.

α') Σχετικαί πρὸς τὴν Ἑλληνικὴν ἱστορίαν καὶ τὴν μυθολογίαν.

1. Βλαχογιάννη Ἰω. Ἀνέκδοτα Κολοκοτρώνη	1
2. Χαρ. Ἡμερινοῦ. Ἡ Ἀγία Σοφία	5
3. Δέλτα Ἀλεξάνδρας Ἡ Ἀράχνη	6

β') Σχετικαί πρὸς τὴν ἠθικὴν.

Ἐενοπούλου Γρηγ. Πλοῦτος καὶ εὐτυχία ..	12

2. ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

α') Σχετικὰ πρὸς τὴν ἀγάπην τῶν ζώων

1. Χρηστοβασίλη Χρισ. Κυνηγημένη πέρδικα	17
2. Παπαντωνίου Ζαχαρ. Τὸ ἄλογο	22

β) Σχετικὰ πρὸς τὴν πατρίδα

1. Καρκαβίτσα Ἀνδρ. Ἡ πατρίδα	28
2. Δαμβέργη Ἰω. Ἡρώσιμος μιᾶς γυναίκος	39

γ') Σχετικὰ πρὸς τὴν οἰκογένειαν

Παπαδιαμάντη Ἀλεξ. Ἡ τελευταία βαπτιστικὴ ..	44

δ') Σχετικὰ πρὸς τὸν ἠθικὸν χαρακτήρα

Χρηστοβασίλη Χριστοῦ. Ὁ μικρὸς κριτὴς	54

3. ΠΕΡΙΓΡΑΦΑΙ ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΑΙ

α') Τοποθεσιῶν

1. Λυκούδη Ἐμμαν. Ἐνα ἐρημονήσι	57
2. Παπαμάρκου Χαρ. Τὰ τέμπη	64
3. Χρηστοβασίλη Χριστ. Στὰ Μετέωρα ..	66

β') ζώων

1. Λυκούδη Ἐμμαν. Οἱ φτερωτοὶ μετανάσται ..	73
2. Λυκούδη Ἐμμαν. Ὁ λαγός	76
3. Γρανίτσα Ε. Τὸ ὄρνις	79

γ') Γεγονότων

Εὐστρατιάδου Εὐστ. Ἡλιοβασίλεμα	38

ΜΕΡΟΣ Β΄. ΠΟΙΗΜΑΤΑ

1. ΕΠΙΚΑ

	σελ.
Α΄. ΑΡΧΑΙΑ	
1. Ὁμήρου Ὀδυσσεΐας Ραψῳδία Ε. (μετάφρ. Ἰ. Πολυλά)	88
2. Ἡσιόδου, Ὁ κάτω κόσμος (μετάφρ. Σίμου Μενάρδου)	101
Β΄. ΜΕΣΑΙΩΝΙΚΑ	
1. Τοῦ μικροῦ Βλαχόπουλου	103
2. Τοῦ Κάστρου τῆς Ὠριᾶς	104
Γ΄. ΔΗΜΟΤΙΚΑ	
1. Ἡ ζωὴ τοῦ κλέφτη	106
2. Ὁ γέρω κλέφτης	106
3. Τοῦ Χριστοῦ Μηλιῶνη	107
4. Τῶν Κολοκοτρωναίων	108
5. Τοῦ Μπουκουβάλα	108
6. Τοῦ Λιάκου	109
7. Σουλιώτικο	109
8. Τοῦ Δράμαλη	110
Δ΄. ΝΕΩΤΕΡΑ	
α΄) Σχετικὰ πρὸς τὴν ἱστορίαν	
1. Βαλαωρίτου Ἀριστ. Ὁ Κατσαντώνης	111
2. Βιζυηνοῦ Γεώργ. Ἡ Ἁγία Σοφία	113
β΄) Ἀλληγορίαι	
1. Παλαμᾶ Κωνστ. Ὁ Διγενὴς Ἀκρίτας.....	116
γ΄) Μῦθοι	
1. Παπαντωνίου Ζαχαρ. Ὁ παπαγάλος	117
2. Σούτσου Παν. Ὁ βάρταχος	118
2. ΛΥΡΙΚΑ	
Α΄. ΔΗΜΟΤΙΚΑ	
1. Τοῦ λαβωμένου κλέφτη	119
2. Τὸ μήνυμα	119
3. Τὸ μοιρολόγι	120
4. Τοῦ Κίτσου	120
Β΄. ΝΕΩΤΕΡΑ	
α΄) Σχετικὰ πρὸς τὴν θρησκείαν	
1. Στρατήγη Γεώρ. Στὰ εἰκονίσματα	121

	σελ.
2. Παπαντωνίου Ζαχ. Τὸ εὐλογημένο καράβι	122
3. Δροσίνη Γεώρ. Τῆς Ἀγίας Θεοδοσίας	123
β') Σχετικὰ πρὸς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν.	
1. Παπαντωνίου Ζαχ. Ὁ πόνος τῆς μάνας	123
2. Βικέλα Δημ. Ἡ μητρικὴ τύφλωσις	125
3. Πάλλη Ἀλεξ. Ὁ χωρισμός	125
4. Παπαντωνίου Ζαχ. Ὁ Ξενιτεμένος	125
5. Τανταλίδου Ἡλία. Ἡ Κυριακὴ	126
γ') Σχετικὰ πρὸς τὴν Πατρίδα	
1. Βιζυηνοῦ Γεωργ. Νοσταλγία	127
2. Πολέμη Ἰω. Τὰ χελιδόνια	128
3. Πολέμη Ἰω. Ὁ λιποτάχτης	129
δ') Σχετικὰ πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὴν ζωὴν ἐν γένει.	
1. Τανταλίδου Ἡλία Ὁ γάτος	130
2. Δροσίνη Γεώργ. Ὁ καλογιάννος	130
3. Παπαντωνίου Ζαχ. Ὁ κατάρρα τοῦ πεύκου	131
4. Παπαντωνίου Ζαχ. Ἀγροτικό	134
5. Φωτιάδης Ἀλ. Ἡ καμπάνα τοῦ χωριοῦ	134
6. Δροσίνη Γεωργ. Τὸ σταφύλι	135
7. Στρατήγη Γεώργ. Ἡ θημωνιά	135
8. Χατζοπούλου Κωντ. Χιονισμένη νύχτα ..	136
9. Πάλλη Ἀλεξ. Τέσσερ' ἀδέρφια	136
ε') Σχετικὰ πρὸς ἔργα ἀνθρώπων	
1. Προβελεγγίου Ἀριστ. Ὁ ἀνεμόμυλος	138
2. Δροσίνη Γεώργ. Ἡ ψαρόβαρκα	140
Πίναξ ἐρμηνευτικῶς ἀγνώστων λέξεων καὶ πραγμάτων ..	141
Βιογραφικαὶ σημειώσεις τῶν συγγραφέων.....	153

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ
ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ

Ἐν Ἀθήναις τῇ 7 Ἀυγούστου 1931.

Ἀριθ. πρωτ. 34941

Πρὸς

τοὺς κ. κ. Ζαχ. Παπαντωνίου καὶ Ἐμ. Τρουλλινὸν

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας ταυταριθμοῦ πράξεως ἐκδοθείσης τὴν 10 Ἰουλίου ἐ. ἐ. καὶ δημοσιευθείσης τὴν 16ην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς εἰς τὸ ὑπ' ἀριθ. 89 φύλλον τοῦ τ. Ε' τῆς Ἐφημερίδος τῆς κυβερνήσεως ἐνεκρίθη συμφώνως πρὸς τὸν νόμον 3438 τὸ ὑφ' ὑμῶν ὑποβληθὲν πρὸς κρίσιν βιβλίον σας ὑπὸ τὸν τίτλον «**ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑΤΑ**» διὰ τοὺς μαθητὰς τῆς **Α' τάξεως τῶν γυμνασίων καὶ ἡμιγυμνασίων** διὰ μίαν πενταετίαν ἀρχομένην ἀπὸ τοῦ σχολικὸν ἔτος 1931—1932 ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως κατὰ τὴν ἐκτύπωσιν ληφθοῦν ὑπ' ὄψει καὶ ἐκτελεσθοῦν αἱ τροποποιήσεις, αἱ ὁποῖαι ὑπεδείχθησαν ὑπὸ τῆς οἰκείας ἐπιτροπῆς διὰ τῆς αἰτιολογικῆς τῆς ἐκθέσεως.

Ὁ Ὑπουργὸς

Γ. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ

ΤΙΜΗ ΔΡΑΧΜΑΣ 63.40

Βιβλίοςημον Δρ. 16.70

Ἀναγκαστ. Δάνεια » 5.—
21.70

Ἔγγραφο. ἀπόφ. 85.350
15-11-37

Τὰ διδασκτικὰ βιβλία τὰ πωλούμενα μακρὰν τοῦ τόπου τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐπιτρέπεται νὰ πωλῶνται ἐπὶ τιμῇ ἀνωτέρᾳ κατὰ 15 ο)ο τῆς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ παρόντος Διατάγματος κανονισθείσης ἀνευ βιβλιοσήμου τιμῆς πρὸς ἀντιμετώπισιν τῆς δαπάνης συσκευῆς καὶ τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν. (Ἄρθρον 9 Διατάγματος «περὶ τοῦ τρόπου τῆς διατιμῆσεως διδασκτικῶν βιβλίων καὶ χορηγίας ἀδείας κυκλοφορίας αὐτῶν», 26)8)1929.